

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi terveydensuojelulakia, vesihuoltolakia, ympäristönsuojelulakia sekä eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia.

Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön Euroopan unionin uusi juomavesidirektiivi. Esityksellä vahvistettaisiin terveydensuojelulaissa talousveden laadun valvonnan riskiperusteisuutta tarkentamalla talousvedeksi tuotettavan raakaveden, talousvettä toimittavan laitoksen veden toimitusketjun ja rakennusten vesilaitteistojen veden laatuun vaikuttavien tekijöiden riskinarviointia ja riskien hallintakeinoja. Talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointiin perustuvaa käyttötarkkailua eli omavalvontaa koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin. Rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinnassa otettaisiin erityisesti huomioon riskit, jotka liittyvät veden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien ja tuotteiden uusiin terveydensuojelulain nojalla säädettyihin hygieniaa koskeviin vähimmäisvaatimuksiin. Niin sanottuina ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten omistajille lisättäisiin velvollisuus tehdä vesilaitteistoistaan riskinarviointi, jossa olisi huomioitava erityisesti *Legionella*-bakteerin esiintyvyys ja lyijyn pitoisuus vedessä.

Lisäksi vesihuoltolakiin lisättäisiin vesihuoltolaitoksille velvoite huolehtia siitä, että vesihuoltolaitoksen riskiperusteisesti suorittaman raakavesitarkkailun tulokset toimitetaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään, mistä nämä tiedot saadaan viranomaiskäyttöön erityisesti sen varmistamiseksi, että niistä voidaan koota tietokokonaisuuksia Euroopan komissiolle juomavesidirektiivin täytäntöönpanon seuranta varten. Laitoksella olisi velvollisuus ilmoittaa viranomaisille raakavedestä tarkkailtavissa muuttujissa havaitsemistaan epätavallisista muutoksista sekä toimittaa pyytämättä asiakkaalle veden kulutus-, hinta- ja laatutietoja. Asiakkaan olisi puolestaan välitettävä nämä tiedot talousveden loppukäyttäjälle. Koska vesihuoltolaitoksen määritelmä ei kata kaikkia juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvia toimijoita, juomavesidirektiivin täytäntöönpanon kannalta keskeiset vesihuoltolain velvoitteet laajennettaisiin koskemaan myös niitä direktiivin soveltamisalaan kuuluvia toimijoita, jotka eivät ole vesihuoltolaissa tarkoitettuja vesihuoltolaitoksia.

Ympäristönsuojelulaissa tarkoitetun ympäristönsuojelun tietojärjestelmän käyttöalaa laajennettaisiin juomavesidirektiivin edellyttämien tietokokonaisuuksien laatimiseksi koskemaan myös vesihuoltolain ja vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain sekä näiden nojalla annettujen alempiasteisten säännösten nojalla koottujen tietojen tallettamista tietojärjestelmään.

Terveydensuojelulaki lisättäisiin eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain soveltamisalapykälään. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto olisi täten jatkossa talousveden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden hygieenisyyttä koskevien vähimmäisvaatimusten markkinavalvontaviranomainen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	6
1 Asian tausta ja valmistelu	6
1.1 Tausta	6
1.1.1 Juomavesidirektiivi	6
1.1.2 Talousveden tuotantoketjun riskinarviointi.....	6
1.1.3 Veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet	6
1.1.4 Legionella-infektiot.....	7
1.1.5 Kestävän kehityksen tavoitteet.....	7
1.2 Valmistelu	8
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	8
1.2.2 Käsittely eduskunnassa	9
1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu.....	10
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	12
2.1 Juomavesidirektiivi	12
2.1.1 Yleiset velvoitteet ja niistä poikkeaminen	12
2.1.2 Riskiperusteinen lähestymistapa talousveden laadun turvaamiseksi	13
2.1.3 Juomavesilainsäädännön ja vesienhoidon lainsäädännön yhteensovittaminen.....	14
2.1.4 Veden laadun seuranta	14
2.1.5 Uudet seurattavat muuttujat	15
2.1.6 Materiaalien, tuotteiden, käsittelykemikaalien ja suodatinaineiden hygieniää koskevat vaatimukset ja niiden siirtymäsäännökset.....	15
2.1.7 Tiedottaminen veden käyttäjille	16
2.1.8 Raportointi ja tietokokonaisuudet	16
2.1.9 Veden saatavuuden parantaminen.....	16
2.1.10 Kiertotalouden edistäminen, energiankulutuksen vähentäminen	17
2.2 Muut keskeiset EU-säädökset	17
2.2.1 Markkinaoikeusasetus	17
2.2.2 Vesipuidedirektiivi.....	18
2.2.3 Rakennustuoteasetus	19
2.2.4 INSPIRE-direktiivi.....	19
2.2.5 Ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivi	19
2.2.6 EU-komissiolle siirretty säädösvalta.....	20
2.3 Kansainväliset sopimukset	21
2.3.1 YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma ja tavoitteet.....	21
2.3.2 Vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja	21
2.3.3 Århusin sopimus	22
3 Nykytila ja sen arviointi.....	23
3.1 Lainsäädäntö	23
3.1.1 Terveystieteiden lainsäädäntö	23
3.1.1.1 Talousveden laadun valvonta ja viranomaisvastuut.....	23
3.1.1.2 Riskinarviointi ja riskienhallinta	24
3.1.1.3 Tiedottaminen	25
3.1.1.4 Veden käsittelyssä ja jakelussa käytetyt aineet ja materiaalit	26

3.1.1.5 Rakennusten vesilaitteistoista saatavan veden lämpötila	26
3.1.1.6 Talousvedeen liittyvät tietojärjestelmät	26
3.1.2 Vesihuoltolaki	27
3.1.2.1 Vesihuollon tietojärjestelmä.....	29
3.1.3 Ympäristönsuojelulainsäädäntö	29
3.1.4 Vesienhoitolainsäädäntö	30
3.1.5 Maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö.....	33
3.1.6 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta.....	36
3.1.6.1 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	37
3.1.6.2 Tulli.....	37
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	37
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	37
4.1.1 Terveystoimintalaki	37
4.1.2 Vesihuoltolaki	38
4.1.3 Ympäristönsuojelulaki	39
4.1.4 Markkinavalvontalaki	44
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	44
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	44
4.2.1.1 Vaikutukset valtion talouteen.....	44
4.2.1.2 Vaikutukset kuntatalouteen.....	51
4.2.1.3 Vaikutukset yritysten toimintaan	54
4.2.1.4 Vaikutukset kotitalouksiin	57
4.2.2 Vaikutukset viranomaistoimintaan.....	58
4.2.2.1 Viranomaisyhteistyö talousveden laadun turvaamiseksi.....	58
4.2.2.2 Tietojärjestelmien poikkihallinnollinen käyttö ja hyödyntäminen.....	58
4.2.3 Terveys- ja ympäristövaikutukset	60
4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	61
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	62
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	62
5.1.1 Riskinarviointi ja riskienhallinta	62
5.1.2 Soveltaminen vesihuoltolaitoksiin	62
5.1.3 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen tehtävät.....	63
5.1.4 Vedenkäyttäjille pyytämättä tiedottaminen.....	63
5.1.5 Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä.....	63
5.1.6 Veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet	63
5.1.7 Rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointi	64
5.1.8 Veden saatavuuden lisääminen	64
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	65
5.2.1 Ruotsi	65
6 Lausuntopalaute.....	66
6.1 Lausuntoyhteenveto	66
6.1.1 Lausunnonantajat	66
6.1.2 Yleiset huomiot hallituksen esitykseen.....	67
6.1.3 Vesihuoltolaki	69

6.1.4 Ympäristönsuojelulaki	70
6.1.5 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta.....	71
6.2 Lausuntopalautteen huomioon ottaminen	71
6.2.1 Yleistä	71
6.2.2 Terveystensuojelulaki	71
6.2.3 Vesihuoltolaki	72
6.2.4 Ympäristönsuojelulaki	73
6.2.5 Markkinavalvontalaki	73
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	73
7.1 Terveystensuojelulaki	73
7.2 Vesihuoltolaki	94
7.3 Ympäristönsuojelulaki	99
7.4 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta.....	100
8 Lakia alemman asteinen sääntely	101
8.1 Terveystensuojelulain nojalla annettavat valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön asetukset	101
8.2 Vesihuoltolain nojalla annettavat valtioneuvoston asetukset.....	102
9 Voimaantulo	102
9.1 Terveystensuojelulain siirtymäsäännökset	102
9.2 Vesihuoltolain siirtymäsäännökset.....	103
10 Toimeenpano ja seuranta	103
11 Suhde muihin esityksiin.....	104
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	104
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	104
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	104
12.1 Julkisuusperiaate	104
12.2 Elinkeinovapaus	105
12.3 Oikeus sosiaaliturvaan ja väestön terveyden edistäminen	106
12.4 Vastuu ympäristöstä sekä ympäristötietojen saatavuus	106
12.5 Oikeus kunnalliseen itsehallintoon	107
12.6 Norminantovaltuudet.....	108
LAKIEHDOTUKSET	109
terveystensuojelulain muuttamisesta	109
LIITE	117
VELVOLLISUUS ILMOITTAÄ TOIMIPAIKAN KÄYTTÖÖNOTOSTA TAI TOIMINNONALOITTAMISESTA SEKÄ VELVOLLISUUS SUORITTAÄ VALVONNAN PERUSMAKSU	117
vesihuoltolain muuttamisesta	118
ympäristönsuojelulain 222 §:n muuttamisesta	120
eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	122
LIITE	123
RINNAKKAISTEKSTIT	123
terveystensuojelulain muuttamisesta	123
vesihuoltolain muuttamisesta	140
ympäristönsuojelulain 222 §:n muuttamisesta	144
eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	144

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

1.1.1 Juomavesidirektiivi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi pohjautuu ihmisten käyttöön tarkoitettujen veden laadusta uudelleenlaadittuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2020/2184, jäljempänä *juomavesidirektiivi*¹. Juomavesidirektiivi on annettu 16.12.2020 EU:n toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 192 artiklan 1 kohdan nojalla ja tullut voimaan 12.1.2021. Direktiivi on ns. vähimmäisvaatimusdirektiivi, eli kansallisesti voidaan antaa direktiiviä tiukempia säännöksiä. Direktiivi on saatettava osaksi kansallista oikeusjärjestystä kahden vuoden sisällä sen voimaantulosta eli direktiivin täytäntöönpanon määräpäivä on 12.1.2023.

1.1.2 Talousveden tuotantoketjun riskinarviointi

Direktiivin yhtenä keskeisenä tavoitteena on talousveden (juomaveden) terveydellisen laadun turvaaminen talousveden laatuvaatimusten ja riskienhallinnan keinoin. Riskinarvioinnissa ja riskienhallinnassa on otettava huomioon koko vedentuotanto- ja vedenjakelujärjestelmä raakaveden muodostumisalueelta veden käyttäjän hanaan asti. Riskiperusteinen lähestymistapa on todettu yleisesti tehokkaaksi tavaksi ehkäistä ennalta talousveden laatuun liittyviä häiriöitä. Ehdotuksen taustalla on Maailman terveysjärjestön (WHO) vuonna 2004 julkaisema vedenturvallisuussuunnitelma -malli (engl. Water Safety Plan), jäljempänä *WSP*, jonka mukaan talousveden laatuun vaikuttavat vaarat tunnistetaan, niihin liittyvät riskit arvioidaan ja riskeille määritellään hallintakeinot koko vedentuotantoketjussa. Vedentuotantoketjuun kuuluvat talousvedeksi valmistettavan raakaveden laatu ja siihen vaikuttavat tekijät, veden otto, vedenkäsittely, veden varastointi ja jakelu vesijohtoverkostossa sekä kiinteistöjen vesilaitteistoista aiheutuvat riskit.

1.1.3 Veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet

Veden tuotantoketjussa veden kanssa kosketuksissa olevat tuotteet, kuten vesijohdot, liittimet ja muut putkiyhteet ja niissä käytettävät tiivisteet, sekä tuotteissa käytetyt materiaalit voivat heikentää talousveden laatua ja aiheuttaa haittaa ihmisten terveydelle. Talousveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden EU:n laajuista harmonisoitua tuotehyväksyntämenettelyä (engl. European Acceptance Scheme; EAS) alettiin valmistella vuonna 1999 ihmisten käyttöön tarkoitettujen veden laadusta annetun neuvoston direktiivin 98/83/EY, jäljempänä *vanha juomavesidirektiivi*, ja rakennusalan tuotteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 89/106/ETY, jäljempänä *rakennustuotedirektiivi*, pohjalta.

Vuonna 2006 Euroopan komission rakennustuotedirektiivistä vastaava yritystoiminnan pääosasto (engl. Directorate General Enterprise) totesi, että rakennustuotedirektiivi ei muodosta oikeusperustaa mainitun kaltaiseen kattavaan tuotehyväksyntämenettelyn harmonisointiin. Laa-

¹ Linkki EU:n juomavesidirektiiviin (EU) 2020/2184 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020L2184&from=FI>

jan hyväksyntämenettelyn toteuttaminen olisi kuitenkin mahdollista juomavesidirektiivin nojalla. Tuotehyväksyntämenettelyn valmistelua jatkettiin ns. CPDW-hankkeena (juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvat rakennusalan tuotteet; engl. Construction Products in Contact with Drinking Water), ja sen edellyttämien eurooppalaisten harmonisoitujen standardien valmistelua jatkettiin Euroopan standardisointijärjestössä (CEN) komission antaman mandaatin M136 perusteella. Standardien lisäksi komission oli tarkoitus antaa juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden valmistuksessa käytettävien hyväksytyjen materiaalien listat (ns. positiivilistat) ja hyväksyntämenettelyjen kuvaukset vuoden 2009 aikana. Työ ei kuitenkaan koskaan valmistunut, mistä syystä komissio perui mainitun mandaatin vuonna 2016. Tätä ennen vuonna 2014 oli kuitenkin jo tehty päätös aloittaa valmistelut juomavesidirektiivin uudelleenlaatimiseksi ja sisällyttää siihen EAS- ja CPDW-hankkeita vastaavat säännökset veden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille ja tuotteille.

1.1.4 Legionella-infektiot

Juomavesidirektiiviin sisältyvän uuden velvoitteen, rakennusten vesijärjestelmien riskinarvioinnin, taustalla on etenkin *Legionella*-bakteerien aiheuttamien infektioiden ja veden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista ja tuotteista liukenevan lyijyn määrän vähentäminen. Lyijy ei sinällään ole ollut ongelma Suomessa, koska Suomessa ei ole käytetty lyijyputkia veden johtamiseen toisin kuin monissa muissa Euroopan maissa. *Legionella*-infektioita eli vakavaa legionelloosi-keuhkokuumetta (legioonalaistauti) sen sijaan tilastoidaan Suomessa vuosittain. Vuosina 2001–2021 Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ylläpitämään tartuntatautirekisteriin ilmoitettuja legionelloosi-keuhkokuumetapauksia on ollut vuosittain 5–47 tapausta, keskimäärin lähes 25 tapausta vuodessa, eli raportoitujen keuhkokuumetapausten ilmaantuvuus on ollut keskimäärin 5,5 tapausta miljoonaa asukasta kohden. Tarkasteltaessa ajanjaksoa 2014–2021 keskimääräinen tapausmäärä on ollut noin 25 tautitapausta vuodessa. Vuosina 2016–2020 tartuntatautirekisterin mukaan legionelloosi-keuhkokuumeeseen kuoli 14 henkilöä. Kuolleisuus sairastuneista oli noin 8–9 %. Lievempiä *Legionella*-bakteerin aiheuttamia Pontiac-kuumetapauksia ei rekisteröidä Suomessa. Euroopan tautienehkäisy- ja valvontakeskuksen (engl. European Centre for Disease Prevention and Control; ECDC) viimeisimmän legioonalaistautia koskevan vuosiraportin mukaan taudin ilmaantuvuus Euroopassa miljoonaa asukasta kohden on kasvanut 14:stä 22:een vuosien 2015–2019 välisenä aikana. Tautia pidetään alidiagnostoituina.

Legionella-bakteereja esiintyy pieninä pitoisuuksina maaperässä ja luonnonvesissä. Ihmisille ne voivat aiheuttaa terveyshaittaa, jos ne pääsevät lisääntymään esimerkiksi rakennusten vesijärjestelmissä. Legionelloosi-tapausten tartuntalähteitä ovat olleet sekä kotitalouksien vesijärjestelmät että suuret vesijärjestelmät, kuten kerrostalojen, hotellien ja sairaaloiden kylmä- ja lämminvesijärjestelmät. Tartunnanlähteitä voivat olla esimerkiksi suihkut, vesihanat ja porealtaat, joissa aerosolisoinnut vesi pääsee vedenkäyttäjän hengityselimiin. Vesilaitteiston ominaisuudet ja siinä vallitsevat olosuhteet ratkaisevat, pääseekö legionella lisääntymään terveydelle haittaa aiheuttaviin pitoisuuksiin. Vesijärjestelmien lämpimän veden pitäminen riittävän kuumana ja kylmän veden pitäminen riittävän kylmänä on ensiarvoisen tärkeää, jotta *Legionella*-bakteerien lisääntymistä vesijärjestelmissä voidaan ehkäistä.

1.1.5 Kestävän kehityksen tavoitteet

Komission ehdotuksen taustalla oleva kaikkien ihmisten oikeus vähimmäisvesihuoltoon, puhtaaseen juomaveteen ja jätevesihuoltoon, on tunnustettu Yhdistyneiden kansakuntien (YK), yleiskokouksen päätöslauselmassa 64/292. Valtion päämiesten vuonna 2015 hyväksymässä globaalissa vuoteen 2030 ulottuvassa kestävän kehityksen toimintaohjelmassa (Agenda 2030) yhtenä kestävän kehityksen päätavoitteena on varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sani-

taatio kaikille (engl. Sustainable Development Goal; SDG-6). Tämän lisäksi komission ehdotuksen antamisen taustalla on vaikuttanut eurooppalainen kansalaisaloite Right2Water, jonka mukaan vesi on ihmisoikeus ja kuuluu kaikille, minkä vuoksi etenkin kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten talousveden saatavuutta tulisi parantaa.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio antoi ehdotuksen juomavesidirektiivistä² 1.2.2018. Ehdotus oli uudelleenlaadittu versio aiemmasta samannimisestä neuvoston direktiivistä 98/83/EY³. Ehdotus juomavesidirektiivistä perustui komission teettämään vaikutusten arviointiin voimassa olevasta juomavesidirektiivistä⁴, komission suorittamaan eri sidosryhmien (vesiyhdistykset, jäsenvaltiot, teollisuuden etujärjestöt, kansalaisjärjestöt, EU-kansalaiset, eri tahojen asiantuntijat ja muut EU-instituutiot) kuulemiseen⁵ sekä WHO:n suositukseen talousvedestä tutkittavien muuttujien muutostarpeesta⁶.

Komission selvityksessä tunnistettiin viisi pääasiallista aihealuetta, joiden sääntelyä tulisi parantaa. Ensinnäkin talousvedestä tutkittaviksi edellytetyjen muuttujien luettelo todettiin osittain vanhentuneeksi. Lisäksi aiemman direktiivin lähestymistapa todettiin vanhentuneeksi, koska siitä puuttui talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arvioimisen ja ennaltaehkäisyyn lähestymistapa. Toiseksi talousveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden puuttuva yhteiseurooppalainen hyväksyntämenetelmä loi esteitä unionin sisämarkkinoille. Kolmanneksi todettiin, että veden käyttäjien oli vaikea saada ajantasaista talousvettä koskevaa tietoa. Talousvettä koskevien tietojen raportointi komissiolle oli myös monimutkaista. Neljänneksi Right2Water-kansalaisaloitteessa oli tuotu esiin huoli siitä, että noin kahdella miljoonalla unionin alueen ihmisellä ei ole mahdollisuutta saada hanavettä, minkä vuoksi komissio halusi ottaa hanaveden saantimahdollisuuksien lisäämisen direktiivin sääntelyn tavoitteeksi. Viidenneksi säännösten uusimisella pyrittiin sovittamaan yhteen direktiivin säännöksiä yhteisön vesipolitiikan puitteista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/60/EY⁷, jäljempänä *vesipuitedirektiivi*, kanssa lisäämällä juomavesidirektiiviin raakaveden laatuun liittyvään vedenmuodostumisalueen riskinarviointiin ja sen tulosten raportointiin liittyviä velvollisuuksia.

² Linkki komission ehdotukseen https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8c5065b2-074f-11e8-b8f5-01aa75ed71a1.0019.02/DOC_1&format=PDF

³ Linkki neuvoston vanhaan juomavesidirektiiviin 98/83/EY: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998L0083&from=FI>

⁴ Linkki komission vaikutusten arviointiin: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0449&from=EN> (saatavilla vain englannin kielellä), suomenkielinen tiivistelmä <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0448&from=EN>

⁵ Linkki komission tekemään kuulemiseen: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0451&from=EN> (saatavilla vain englannin kielellä)

⁶ Linkki WHO:n suositukseen talousvedestä tutkittavien muuttujien muutostarpeesta: https://ec.europa.eu/environment/water/water-drink/pdf/20171215_EC_project_report_final_corrected.pdf

⁷ Linkki vesipuitedirektiiviin 2000/60/EY: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5c835afb-2ec6-4577-bdf8-756d3d694eeb.0010.02/DOC_1&format=PDF

Juomavesidirektiivin kolmikantaneuvottelut Euroopan komission, parlamentin ja neuvoston välillä (ns. trilogia) ajoittuivat Suomen EU:n neuvoston puheenjohtajuuskaudelle syksyllä 2019. Poliittinen kompromissi direktiivin sisällöstä saavutettiin 18.12.2019, ja pysyvien edustajien komitea ja Euroopan parlamentin ympäristön, kansanterveyden ja elintarvikkeiden turvallisuuden valiokunta (engl. Environment, public health and food safety; ENVI) hyväksyi kompromissiehdotuksen⁸ 24.2.2020. Neuvottelujen vaikeimmat kohdat koskivat veden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien ja tuotteiden terveydellisiin vähimmäisvaatimuksiin sekä veden saatavuuden lisäämiseen liittyviä säännöksiä. Myös komissiolle siirrettävään säädösvaltaan koskevien delegoitujen säädösten ja toimeenpanosäädösten sisällöstä päästiin kompromissiratkaisuun vasta viimeisessä kolmikantaneuvottelussa.

EAS- ja CPDW-hankkeiden (kts. luku 1.1.3) kariuduttua neljä jäsenvaltiota (Saksa, Ranska Iso-Britannia ja Alankomaat, ns. *4MS-ryhmä*) olivat kehittäneet pitkälle yhteistä testaus- ja hyväksyntäjärjestelmää veden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille ja tuotteille. Komission esitys veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden sääntelystä perustui pitkälti 4MS-ryhmän menettelytapaan, jota useat muut jäsenvaltiot pitivät hankalasti toteutettavana, mutta periaatteessa kannatettavana. 4MS-ryhmä piti neuvotteluissa tiukasti kiinni omista näkemyksistään, ja neuvotteluratkaisu noudattaa niiden kehittämän menettelytavan periaatteita.

Veden saatavuuden lisäämistä koskevat säännökset jakoivat jäsenvaltioiden mielipiteet. Veden saatavuuden lisääminen kuuluu YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin, joiden toteuttamisesta jokainen jäsenvaltio vastaa itse. Lisäksi veden saatavuuden lisääminen kuuluu osana vesivarjoja ja terveyttä koskevaan pöytäkirjaan vuoden 1992 yleissopimukseen maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä. Pöytäkirjan on allekirjoittanut 26 EU:n jäsenvaltiota, joista 16 on sopimuksen osapuolia eli ne ovat ratifioineet sopimuksen. Edellä mainituilla perusteluilla joidenkin jäsenvaltioiden näkemyksen mukaan juomavesidirektiivissä tulisi säätää ainoastaan veden terveydelliseen laatuun liittyvistä seikoista. Sen sijaan veden saatavuuteen, kestävä kehityksen tavoitteisiin ja ihmisoikeuksiin liittyvät toimenpiteet olisivat kunkin jäsenvaltion itsenäiseen päätäntävaltaan kuuluvia asioita. Toisten jäsenvaltioiden sekä komission ja Euroopan parlamentin näkemysten mukaan veden saatavuuteen liittyvä sääntely oli edellytyksenä koko juomavesidirektiivin hyväksymiselle. Hyväksytyssä kompromississa veden saatavuuteen liittyviä komission alkuperäiseen ehdotukseen sisältyneitä säännöksiä lievennettiin siten, että ne olivat jäsenvaltioiden hyväksyttävissä.

1.2.2 Käsittely eduskunnassa

Komission ehdotus juomavesidirektiiviksi esiteltiin EU-asioiden komitean alaiselle ympäristö- jaostolle (EU 23) 26.2.2018. Luonnos valtioneuvoston kirjelmäksi oli käsittelyssä jaoston kirjallisessa menettelyssä 15.–19.3.2018. Valtioneuvosto antoi ehdotuksesta U-kirjelmän (U 13/2018 vp⁹) eduskunnalle 5.4.2018. U-kirjelmän mukainen valtioneuvoston kanta oli, että valtioneuvosto tukee direktiivin tavoitetta ihmisten terveyden suojelun edistämiseksi, riskiperusteista lähestymistapaa talousveden laadun turvaamiseksi, sisämarkkinoiden harmonisointia talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennusmateriaalien ja -tuotteiden osalta sekä sitä, että

⁸ Linkki sovintoehdotukseen: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_6060_2020_REV_1&from=EN

⁹ Linkki valtioneuvoston U-kirjelmään (U 13/2018 vp):

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/U_13+2018.aspx

EU:n vakiintuneeseen vesialan lainsäädäntöön kuuluvat direktiivit (juomavesidirektiivi ja vesipuitedirektiivi) muodostaisivat toisiaan tukevan kokonaisuuden.

Asia saapui eduskuntaan 6.4.2018, ja se lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan sekä ympäristövaliokuntaan lausuntojen antamista varten. Sekä ympäristövaliokunta että sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyivät lausunnoissaan (YmVL 15/2018 vp¹⁰, StVL 1/2019 vp¹¹) pääosin valtioneuvoston kantaan. Suuri valiokunta hyväksyi 20.9.2019 eduskunnan kannan (ks. SuVP 14/2019 vp¹²), jossa valiokunta yhtyi erikoisvaliokuntien mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esitys juomavesidirektiivin täytäntöönpanemisesta on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa juomavesidirektiivin täytäntöönpanon valmistelun ohjausryhmässä. Ohjausryhmässä ovat sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi olleet edustettuina ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Suomen Kuntaliitto ry. sekä Suomen Vesilaitosyhdistys ry. Ohjausryhmän sihteeristössä ovat olleet edustettuina sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, jäljempänä *Valvira*, sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Ohjausryhmän alaisuuteen nimettiin viisi alatyöryhmää, joiden tehtävänä oli kuvata vastuualueeseensa liittyvä voimassa oleva lainsäädäntö ja nykytila ja kansallinen liikkumavara direktiivin täytäntöönpanossa sekä tehdä ohjausryhmälle vastuualueensa osalta lainsäädäntömuutosehdotukset perusteluineen ja arvioida lainsäädäntömuutosten kustannusvaikutukset. Alatyöryhmien vastuualueet olivat: 1) Vedenmuodostumisalueiden ja veden toimitusjärjestelmien riskinarviointi ja riskienhallinta sekä siihen liittyvät seurantaohjelmat, 2) Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi, 3) Vedenkäyttäjille tiedottaminen ja kansalliset tietokokonaisuudet, 4) Talousveden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet sekä vedenkäyttökemikaalit ja suodattimet sekä 5) Pienet ja vähäriskiset talousvettä toimittavat laitokset. Alatyöryhmissä ovat olleet toimialojen mukaan edustettuina keskeiset viranomaiset, järjestöt ja toiminnanharjoittajat.

Esitys on ollut lausunnolla 28.2.2022–8.4.2022 välisen ajan lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Säädösvalmistelun kuulemisohjeiden mukaan (<http://kuulemisopas.finlex.fi/>) kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaikaa on aihetta pidentää, jos se ajoittuu yleiseen lomakauteen. Lausuntoaika voi perustellusta syystä olla edellä mainittua lyhyempi. Lausuntoaika oli hieman säädösvalmistelun kuulemisohjeita lyhyempi, koska esityksestä on kuultu laajasti sidosryhmiä ohjausryhmän alatyöryhmien valmistelutyössä.

Esityksestä on pyydetty lausunnot ympäristöministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta (erikseen Etelä-Savon ELY-keskuksen Vesihuoltopalvelut-yksiköltä), aluehallintovirastoilta, tietosuojavaltuutetun toimistolta, kaikilta Manner-Suomen kunnilta, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta, Terveyden

¹⁰ Linkki ympäristövaliokunnan lausuntoon (YmVL 15/2018 vp): https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/YmVL_15+2018.pdf

¹¹ Linkki sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon (StVL 1/2019 vp): https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/StVL_1+2019.pdf

¹² Linkki Suuren valiokunnan 20.9.2019 pidetyn kokouksen pöytäkirjaan (SuVP 14/2019 vp) https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KokousPoytakirja/Sivut/SuVP_14+2019.aspx

ja hyvinvoinnin laitokselta, Suomen ympäristökeskukselta, Geologian tutkimuskeskukselta, Maanmittauslaitokselta, KT Kuntatyönantajilta, Elintarviketeollisuusliitto ry:ltä, Elintarvikehygieenikkojen liitto ry:lta, LVI-tekniset urakoitsijat ry:ltä, Metalliteollisuuden Standardisointiyhdistys (Metsta) ry:ltä, Muoviteollisuus ry:ltä, Suomen Isännöintiiliitto ry:ltä, Rakennustarkastusyhdistys RTY ry:ltä, Rakennusteollisuus RT ry:ltä, Rakli ry:ltä, Suomen Kiinteistöliitto ry:ltä, Suomen Kuntaliitto ry:ltä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry:ltä, Suomen LVI-yhdistysten liitto SuLVI ry:ltä, Suomen Merimies-Unioni SMU ry:ltä, Suomen omakotiliitto ry:ltä, Suomen Sairaалatekniikan yhdistys ry:ltä, Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto ry:ltä, Suomen vesi- huolto-osuuskunnat ry:ltä, Suomen Vesilaitosyhdistys ry:ltä, Suomen Vesiyhdistys ry:ltä, Suunnittelu- ja konsultointiyritykset SKOL ry:ltä, Talotekninen teollisuus ja kauppa ry:ltä, Natur och Miljö rf:ltä, VVS Föreningen i Finland rf:ltä, Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry:ltä, Ympäristöterveyden asiantuntijat ry:ltä, Tutkimuskeskus WANDER:lta, Senaatti-Kiinteistöiltä, Scandinavian Copper Development Association:lta, European Drinking Water Alliancelta, AFRY Finland Oy:ltä, Eurofins Expert Services Oy:ltä, FCG Finnish Consulting Group Oy:ltä, Insinööri- toimisto Geo-Hydro Oy:ltä, Kiwa Inspectalta, Inspecta Sertifiointi Oy:ltä ja Ramboll Oy:ltä.

Puolustusministeriöltä pyydettiin erillinen lausunto muun lausuntopalautteen perusteella muokatus esityksestä, erityisesti niistä esityksen säännöksistä, jotka eivät kuulu terveydensuojelulain 7 a §:ssä tarkoitettuihin puolustusvoimien terveydensuojelutehtävien soveltamisalaan ja terveydensuojelulain 16 §:n 7 momentista, jossa ehdotetaan säädettäväksi erityissuojattavia kohteita ja puolustushallinnon käytössä olevia kiinteistöjä koskevista lain soveltamisalan poikkeuksista.

Esitys on käsitelty kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa (Kuthanek) 8.6.2022.

EU:n jäsenvaltion on pyydettävä komission lausuntoa ennen teknisen kaupan esteisiin liittyvien kansallisten säädösten vahvistamista. Komissiolla on kolme kuukautta aikaa antaa lausuntonsa ehdotetuista säädöksistä. Sosiaali- ja terveysministeriö on toimittanut esityksen teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisesta noudatettavasta menettelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/1535 mukaisesti ennakkolausuntomenettelyyn ns. TRIS-menettelyyn 13.4.2022 veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden markkinoille saattamisen varmistamiseksi. Tuotemääräyksiä koskevan ilmoitusmenettelyn tavoitteena on esteiden luomisen ehkäiseminen sisämarkkinoilla ennen esteiden toteutumista. Komissio antoi asiassa huomautuksen. Huomautus koski lähdeveden määritelmää ja sen mikrobiologisia laatuvaatimuksia, jotka juomavesidirektiivin liitteessä I olevassa A osassa on nimenomaisesti jätetty direktiivissä vahvistettujen mikrobiologisten vähimmäisvaatimusten soveltamisalan ulkopuolelle. Komission huomautus on tarkoitus ottaa huomioon terveydensuojelulain nojalla annettavassa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa, jolla annetaan tarkemmat säännökset talousvedestä tutkittavista muuttujista ja niiden raja-arvoista.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> (STM010:00/2021).

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Juomavesidirektiivi

2.1.1 Yleiset velvoitteet ja niistä poikkeaminen

Juomavesidirektiivissä säädetään ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadun turvaamisesta vedentuotantoketjun riskienhallinnalla, hygieenisistä vaatimuksista talousveden kanssa kosketuksessa oleville materiaaleille ja tuotteille, vedenkäyttäjille annettavasta tiedosta veden laadusta ja muista vesihuoltolaitoksen toimintaa kuvaavista tunnusluvuista, veden saatavuuden varmistamisesta etenkin heikompiosaisille ja haavoittuville väestöryhmille sekä uusista seurattavista talousveden laadun muuttujista.

Juomavesidirektiivin yleisinä tavoitteina on suojella ihmisten terveyttä ihmisten käyttöön tarkoitetun veden saastumisesta aiheutuville haitallisilta vaikutuksilta varmistamalla, että vesi on terveellistä ja puhdasta, ja parantaa ihmisten käyttöön tarkoitetun veden saatavuutta. Direktiivillä päivitetään talousveden laatuvaatimusmuuttajat vastamaan pääosin WHO:n antamia suosituksia.

Direktiivin tarkoittamalla ihmisten käyttöön tarkoitetulla vedellä tarkoitetaan kaikkea vettä, joka on tarkoitettu juomavedeksi, ruoanlaittoon, ruoanvalmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin tai jota käytetään elintarvikealan yrityksessä. Jäsenvaltiot voivat edelleen myöntää vapautuksen direktiivin soveltamisesta – kuten myös vanhan juomavesidirektiivin mukaan – vedelle, joka otetaan yksittäisestä, alle 10 kuutiometriä vuorokaudessa keskimäärin tuottavasta vesilähteestä tai josta otetaan vettä alle 50 henkilön tarpeisiin, jollei vettä tarjota osana kaupallista tai julkista toimintaa. Pienimuotoisen julkisen ja kaupallisen toiminnan osalta uudessa direktiivissä on lievennetty vanhan juomavesidirektiivin vaatimuksia siten, että näihin toimintoihin sovelletaan vain osaa direktiivin säännöksistä. Suomen lainsäädännössä kylmästä ”ihmisten käyttöön tarkoitetusta vedestä” käytetään termiä ”talousvesi”. Kiinteistön vesilaitteistolla lämmitetystä ”ihmisten käyttöön tarkoitetusta vedestä” käytetään termiä ”lämmin käyttövesi”.

Elintarvikeyritysten osalta juomavesidirektiivi antaa mahdollisuuden olla soveltamatta direktiiviä elintarvikeyrityksen erityistarkoituksiin käytettävän veden osalta sillä edellytyksellä, että toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ovat vakuuttuneita siitä, että veden laatu ei voi vaikuttaa valmiiden elintarvikkeiden turvallisuuteen, ja että elintarvikealan toimijan vedenhankinnassa noudatetaan riskiperusteista lähestymistapaa sekä tarvittaessa unionin elintarvikelainsäädännön mukaisia korjaavia toimenpiteitä. Elintarvikeyritysten erityistarkoituksiin käytettävällä vedellä tarkoitetaan ns. puhdasta vettä, joka on elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 mukaan puhdasta merivettä tai vastaavanlaatuista makeaa vettä.

Uusina toimijoina direktiivissä mainitaan merialukset, jotka käsittelevät vettä poistamalla siitä suolaa, kuljettavat matkustajia ja toimivat veden toimittajina. Tällaisiin merialuksiin sovelletaan vain osaa direktiivin säännöksistä.

Juomavesidirektiivin 15 artiklan mukaan jäsenvaltio voi myöntää talousveden toimittajalle luvan poiketa talousveden kemiallisista laatuvaatimuksista, sillä edellytyksellä, ettei poikkeuksesta aiheudu vaaraa ihmisten terveydelle eikä ihmisten käyttöön tarkoitetun veden jakelusta kyseisellä alueella voida huolehtia millään muulla kohtuulliseksi katsotulla tavalla. Poikkeusmahdollisuus on sisällytetty myös vanhaan juomavesidirektiiviin, mutta uudessa direktiivissä poikkeuksen myöntämisen perusteita on kiristetty siten, että se voidaan myöntää vain, jos ky-

seessä on uusi vedenmuodostumisalue, vedenmuodostumisalueella on havaittu uusi pilaantumislähde tai uusi pilaantumista aiheuttava muuttuja tai jos olemassa olevalla veden ottamiseen käytettävällä vedenmuodostumisalueella on tapahtunut ennakoimaton ja poikkeuksellinen tilanne, mikä voisi johtaa muuttujien arvojen väliaikaiseen ja rajoitettuun ylittymiseen. Kun ennen poikkeus on voitu myöntää korkeintaan kolme kertaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan, uuden direktiivin mukaan poikkeus voidaan myöntää enää vain kahdeksi kolmivuotiskaudeksi.

2.1.2 Riskiperusteinen lähestymistapa talusveden laadun turvaamiseksi

Juomavesidirektiivin keskeisenä ajatuksena on lisätä riskiperusteisen lähestymistavan ja riskienhallinnan merkitystä talusveden laadun turvaamiseksi. Talusveteen liittyvästä riskiperusteisesta lähestymistavasta säädettiin vuonna 2015 ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun direktiivin 98/83/EY liitteiden II ja III muuttamisesta annetussa komission direktiivissä (EU) 2015/1787¹³ siten, että jäsenvaltiot voivat, mutta niiden ei ollut pakko, poiketa vanhan juomavesidirektiivin edellyttämästä talusveden laadun valvonnasta, jos talusveden laadun seuranta perustuu WHO:n niin sanottuun WSP-periaatteen mukaiseen talusveden laatua koskevaan riskienhallintaan. WSP:n periaatteet on esitetty myös eurooppalaisessa talusvesijärjestelmien turvallisuutta koskevassa standardissa SFS-EN 15975–2.

Juomavesidirektiivillä säädetään riskiperusteinen ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadun turvaaminen pakolliseksi direktiivin soveltamisalaan kuuluvan veden osalta. Riskiperusteinen lähestymistapa kohdistuu koko talusveden tuotantoketjuun alkaen niistä vaaroista ja vaaratilanteista, jotka kohdistuvat talusvedeksi valmistettavan raakaveden laatuun ja sen muodostumisalueen riskeihin, ja jatkuen veden oton, käsittelyn, varastoinnin ja jakelun kautta kiinteistöille, joissa vedenkäyttäjät ottavat vettä talusvetenä tai lämpimänä käyttövetenä käytettäväksi. Riskiperusteinen lähestymistapa jakaantuu kolmeen eri osa-alueeseen, joita ovat: 1) raakaveden laatuun ja vedenmuodostumisalueen toimintoihin kohdistuva riskinarviointi ja riskienhallinta, 2) veden toimitusjärjestelmän riskinarviointi ja riskienhallinta sekä 3) kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi.

Raakaveden laatuun vaikuttavien ja vedenmuodostumisalueen toimintoihin kohdistuvien vaarojen ja pilaantumislähteiden tunnistamisen perusteella tulee juomavesidirektiivissä säädetyn mukaisesti tunnistaa merkitykselliset talusveden terveydelliseen laatuun vaikuttavat muuttujat, joita vesimuodostumista tulee seurata. Riskinarvioinnin perusteella on toteutettava hallintatoimenpiteitä, joilla tunnistettuja vaaroja ja vaaratilanteita ehkäistään ennalta sekä vähennetään niistä talusveden välityksellä aiheutuvaa riskiä ihmisten terveydelle.

Riskiperusteisen lähestymistavan soveltaminen talusveden toimitusjärjestelmään säädetään juomavesidirektiivissä veden toimittajan tehtäväksi. Siihen kuuluu vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistaminen, niistä aiheutuvien terveysriskien arviointi ja riskien hallitsemiseksi tehtävien toimenpiteiden määrittely ja täytäntöönpano. Riskiperusteista lähestymistapaa tulee soveltaa koko talusveden toimittajan hallinnoimaan veden toimitusjärjestelmään, eli veden ottoon, käsitteilyyn, varastointiin ja jakeluun.

Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarvioinnissa tulee keskittyä sellaisiin terveyttä vaarantaviin muuttujiin, joihin kiinteistön vesijärjestelmä voi vaikuttaa. Näitä ovat etenkin *Legionella*-bakteerin esiintyminen ja lisääntyminen rakennusten vesilaitteistoissa sekä lyijyn pitoisuus vedessä.

¹³ Linkki komission direktiiviin 2015/1787: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L1787&from=FI>

Jäsenvaltioiden tulee tunnistaa ns. ensisijaiset tilat, eli suuret erityisesti julkiseen käyttöön tarkoitetut tilat (muut kuin kotitalouden käyttöön tarkoitetut tilat), joissa monet tilan käyttäjät mahdollisesti altistuvat veteen liittyville riskeille. Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarvioinnissa tulee keskittyä erityisesti näihin tiloihin, mutta lisäksi jäsenvaltioiden tulee kannustaa kaikkia kiinteistöjen omistajia soveltamaan riskiperusteista lähestymistapaa sekä harkita muita toimenpiteitä kiinteistöjen vesijärjestelmistä aiheutuvien riskien hallitsemiseksi ja toteuttaa niistä tarkoituksenmukaiset toimenpiteet.

2.1.3 Juomavesilainsäädännön ja vesienhoidon lainsäädännön yhteensovittaminen

Juomavesidirektiivillä pyritään hyödyntämään laajasti yhteisön vesipuitedirektiiviin perustuvaa vesienhoidon suunnittelun järjestelmää ja siinä kerättyä tietoa. Juomavesidirektiivissä viitataan useassa kohdassa vesipuitedirektiivin artikloihin. Vesienhoidossa tunnistetaan erityisalueiksi talousveden ottoon käytettävät vesimuodostumat ja järjestetään niille seuranta. Lisäksi vesienhoidossa laaditaan toimenpideohjelmiä, jossa esitetään toimenpiteitä talousveden ottoon käytettävälle vesimuodostumille. Talousveden suojelemiseksi voidaan tarvittaessa myös perustaa suoja-alueita vesilain nojalla. Juomavesidirektiivi ei siten edellytä uuden päällekkäisen suunnittelujärjestelmän luomista, vaan kansallisessa täytäntöönpanossa voidaan hyödyntää jo olemassa olevaa vesienhoidon suunnittelujärjestelmää ja sitä koskevaa sääntelyä.

2.1.4 Veden laadun seuranta

Juomavesidirektiivissä säädetään talousvedestä tutkittavien muuttujien vähimmäistutkimustiheydet. Sekä veden terveydelliseen laatuun vaikuttavia laatuvaatimusmuuttujia että talousveden käyttökelpoisuutta ja tuotantoprosessin toimivuutta kuvaavia laatuvaatimusmuuttujia tulee seurata säännöllisesti, kuten myös vanhassa juomavesidirektiivissä säädettiin.

Talousveden vähimmäistutkimustiheydet eivät muutu merkittävästi. Riskinarvioinnin tulosten perusteella juomavesidirektiivissä säädettyä muuttujien tutkimustiheyttä olisi lisättävä tai tutkimustiheyttä voitaisiin vastaavasti harventaa muuttujakohtaisesti tai poistaa jokin direktiivin luettelossa säädetty muuttuja valvonnasta lukuun ottamatta keskeisiksi määritellyjä mikrobiologisia muuttujia. Tämä sallittiin jo aiemmin ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta annetun direktiivin 98/83/EY liitteiden II ja III muuttamisesta annetun komission direktiivin (EU) 2015/1787 nojalla sellaisten jäsenvaltioiden osalta, jotka ottivat riskiperusteisen lähestymistavan käyttöön.

Juomavesidirektiivi edellyttää muuttujien seurantaan myös raakavedestä, jota otetaan talousvedeksi valmistettavaksi, mitä ei aiemmin edellytetty. Raakavedestä tulee seurata sellaisia muuttujia, joita raakaveden laatuun ja vedenmuodostumisalueen toimintoihin kohdistuvan riskinarvioinnin perusteella voi esiintyä vedessä ja joista voi olla haittaa ihmisten terveydelle.

Juomavesidirektiivissä säädetään myös uudesta tarkkailtavien aineiden luettelosta, jäljempänä *tarkkailulista* (engl. watch list), sellaisten epäpuhtauksien osalta, joiden terveysvaikutuksista ei ole varmaa tieteellistä näyttöä, mutta jotka aiheuttavat terveydellistä huolta yleisölle tai tieteelliselle yhteisölle, kuten lääkkeitä, hormonaalisia haitta-aineita ja mikromuoveja. Komissio antaa sille siirretyn lainsäädäntövallan nojalla täytäntöönpanosäädöksiä tarkkailulistalle otettavista yhdisteistä. Ensimmäiselle tarkkailtavien aineiden listalle tulevat beeta-estradioli ja nonnylifenioli. Listalle voidaan lisätä tai siltä voidaan poistaa yhdisteitä komission esityksestä komiteamenettelyllä.

Uutena seurantavelvollisuutena juomavesidirektiivissä säädetään veden toimittajien suorittamasta käyttötarkkailusta, joka vastaa Suomessa toiminnanharjoittajan omavalvontaa. Käyttötarkkailussa edellytetään seurattavaksi sameutta talousveden toimitusmäärästä riippuen kerran viikossa tapahtuvasta tarkkailusta jatkuvatoimiseen tarkkailuun sellaisessa veden käsittelyssä, jossa käytetään suodatusta vedessä olevien aineiden poistamiseksi. Käyttötarkkailussa edellytetään seurattavaksi raakavedestä myös somaattisia kolifaageja sen selvittämiseksi, kuinka tehokkaasti vedenkäsittelymenetelmät pystyvät poistamaan viruksia vedestä. Somaattisia kolifaageja on tutkittava, jos riskinarvioinnin tulokset antavat siihen aiheita.

Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarvioinnin tulosten perustella juomavesidirektiivi edellyttää seurattavaksi *Legionella*-bakteeria ja lyijyn pitoisuutta kiinteistöjen vesijärjestelmistä. Seuranta tulee keskittää ainakin ensisijaisiin tiloihin (ks. luku 2.1.2), jos riskinarvioinnin tulokset antavat siihen aiheita.

2.1.5 Uudet seurattavat muuttajat

Juomavesidirektiivissä päivitetään aiemman yli 20 vuotta sitten laaditun talousvedestä tutkittavaksi edellytettyjen muuttujien lista ja raja-arvot pääasiassa WHO:n esittämän ehdotuksen (ks. alaviite 6) mukaisesti. WHO:n suositusten mukaiset seurannasta poistettaviksi esittämät muuttajat, joilla WHO:n näkemyksen mukaan on vain vähän vaikutusta terveyden suojeluun, on kuitenkin säilytetty juomavesidirektiivissä, ja erälle muuttujille on WHO:n ehdotuksesta poiketen asetettu eri tavalla tai tiukempia raja-arvoja.

Uusia talousvedestä tutkittavaksi edellytettäviä muuttujia ovat desinfioidin sivutuotteet klooraatti, kloriitti ja haloetikkahapot, syanobakteeritoksiini mikrokystiini-LR, bisfenoli A, poly- ja perfluoratut yhdisteet (PFAS-yhdisteet) ja uraani. Lisäksi jäsenvaltioiden on asetettava toimienpideraja torjunta-aineiden ei-merkityksellisille aineenvaihduntatuotteille. Kiinteistöjen vesijärjestelmistä tutkittava *Legionella*-bakteeri ja käyttötarkkailussa tutkittavat somaattiset kolifaagit ovat myös uusia direktiivissä säädettyjä muuttujia.

2.1.6 Materiaalien, tuotteiden, käsittelykemikaalien ja suodatinaineiden hygieniää koskevat vaatimukset ja niiden siirtymäsäännökset

Juomavesidirektiivissä vahvistetaan ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien hygieniää ja terveellisyyttä koskevat vähimmäisvaatimukset koko EU:n alueella. Yhdenmukaistamisella on tarkoitus edistää yhdenmukaisen tason saavuttamista kaikkien EU:n kansalaisten terveyden suojelussa ja parantaa unionin sisämarkkinoiden toimintaa.

Kaikki lähtöaineet, koostumukset ja ainesosat, joita käytetään sellaisten materiaalien valmistuksessa, jotka joutuvat kosketuksiin talousveden kanssa kirjataan EU:ssa sallittujen aineiden luetteloihin eli ns. positiivilistoihin. Eri materiaalityypeistä (orgaaniset materiaalit, sementtiä ja metallia sisältävät materiaalit, emali, keramiikka ja muut epäorgaaniset materiaalit) laaditaan erilliset positiivilistat.

Juomavesidirektiivissä säädetyn mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston (engl. European Chemicals Agency), jäljempänä *ECHA*, tehtävänä on laatia esitys komissiolle unionin ensimmäisistä positiivilistoista ja arvioida jäsenvaltioissa hyväksytyjen lähtöaineiden ja koostumusten riskinarvioinnit, joiden perusteella niiden käyttö on sallittua. ECHAN esityksen perusteella komissio julkaisee positiivilistat viimeistään 12.1.2025. Kun positiivilistat on julkaistu, ECHA pitää luettelot ajan tasalla, arvioi kaikkien listoille lisättyjen nimikkeiden turvallisuuden niille

tehtyjen ja ECHAlle toimitettujen riskinarvioiden perusteella. ECHA arvioi myös positiivilistoille esitettävien uusien lähtöaineiden ja koostumusten riskinarviointien perusteella niiden hyväksyttävyyden positiivilistoille.

2.1.7 Tiedottaminen veden käyttäjille

Uusi juomavesidirektiivi laajentaa veden käyttäjille tiedottamisvelvollisuutta merkittävästi. Direktiivin mukaan tiedottamisen on oltava läpinäkyvää ja käyttäjäystävällistä, ja tiedot on esitettävä verkossa. Direktiivi edellyttää verkossa tiedottamista kaikilta sen soveltamisalaan kuuluvilta talousvettä toimittavilta laitoksilta eli laitoksilta, jotka toimittavat vettä vedenjakelualueelle vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin.

Juomavesidirektiivi velvoittaa talousvettä toimittavia laitoksia tiedottamaan asiakkaitaan ilman näiden pyyntöä myös veden laadusta, hinnasta sekä kuutiometriä että litraa kohden, kulutetusta vesimäärästä vähintään vuosi- tai laskutuskausikohtaisesti ja veden käytön trendisuuntauksista mahdollisuuksien mukaan sekä ilmoittamaan verkkosivun tai -sivujen osoitteet, joilta asiakas löytää direktiivin liitteen IV mukaiset seurantatiedot.

2.1.8 Raportointi ja tietokokonaisuudet

Uuden juomavesidirektiivin täytäntöönpano edellyttää talousveteen liittyvien tietojen sitomista paikkatietoon kaikkien sellaisten vedenjakelualueiden osalta, joille toimitetaan talousvettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Direktiivin säännösten mukaan kansallisesti on laadittava paikkatietoon sidottuja tietokokonaisuuksia, joihin EU:n komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautienekhäisy- ja valvontakeskuksella on oltava pääsy tietojärjestelmien rajapintojen kautta. Tietokokonaisuudet voidaan jakaa neljään suurempaan kokonaisuuteen: 1) veden saatavuuden edistämisen tietokokonaisuus, 2) vedenjakelualueeseen sidotut tietokokonaisuudet, 3) vedenottopisteeseen sidotut tietokokonaisuudet sekä 4) kiinteistöjen vesilaitteistojen riskinarviointiin liittyvät tietokokonaisuudet.

Juomavesidirektiivin 18 artiklan 4 alakohdassa on siirretty komissiolle säädösvalta antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joissa täsmennetään laadittavien tietokokonaisuuksien tietojen muoto ja niiden esittämistä koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Koska komissio ei ole vielä antanut kyseisiä täytäntöönpanosäädöksiä, tietokokonaisuuksien muotoon ja tietojärjestelmien rajapintoihin liittyvät tekniset yksityiskohdat tarkentuvat myöhempänä ajankohtana.

2.1.9 Veden saatavuuden parantaminen

Juomavesidirektiiviin sisältyy jäsenvaltiolle uusi velvoite, jonka mukaan niiden tulee toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ihmisten käyttöön tarkoitetun veden saatavuuden parantamiseksi kaikille, erityisesti jäsenvaltioiden itsensä määrittämille väestön heikoimmassa asemassa oleville syrjäytyneille ryhmille. Komissio perustelee heikoimmassa asemassa olevien ja syrjäytyneisiin ryhmiin kuuluvien veden saatavuuden parantamista kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuun ihmisoikeuteen turvallisen juomaveden ja jätevesihuollon saatavuudesta. Veden saatavuuden osalta EU on sitoutunut YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin, ja Euroopan parlamentti on edellyttänyt EU-tason toimia vastauksena eurooppalaiseen kansalaisaloitteeseen vedestä ihmisoikeutena.

Juomavesidirektiivin 16 artiklan kansallinen täytäntöönpano ei vaatisi erillisiä kansallisia lainsäädäntötoimenpiteitä, koska 16 artiklan edellyttämät toimenpiteet on jo aiemmin saatettu osaksi Suomen voimassa olevaa oikeusjärjestystä Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan voimaansaattamisesta koskevilla voimaansaattamissäädöksillä, joita ovat:

1) maasta toiseen ulottuvien vesistöjen sekä kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä tehdyn vuoden 1992 yleissopimuksen vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettu laki (1302/2004);

2) maasta toiseen ulottuvien vesistöjen sekä kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä tehdyn vuoden 1992 yleissopimuksen vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan voimaansaattamisesta sekä pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta annettu Tasavallan presidentin asetus (SopS 83/2005).

Valtioneuvosto toi U-kirjelmässä (U-13/2018) esille, että puhtaan talousveden saatavuus on ensisijaisen tärkeä tekijä ihmisten terveyden kannalta. Valtioneuvosto suhtautui kuitenkin varauksellisesti ehdotetun sääntelyn yksityiskohtaisuuteen. Ehdotetut toimenpiteet eivät olleet valtioneuvoston näkemyksen mukaan kaikille jäsenvaltioille kaikkein tehokkain keino puuttua ongelmaan, eikä ongelma ole yhtä suuri kaikissa jäsenvaltioissa. Valtioneuvosto korosti myös sitä, että juomavesidirektiivi ja Vesivesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja ovat osittain päällekkäisiä.

2.1.10 Kiertotalouden edistäminen, energiankulutuksen vähentäminen

Juomavesidirektiivin tarkoituksena on myös lisätä kuluttajille vesihuoltopalveluista jaettavan tiedon saatavuutta ja avoimuutta säätämällä vesihuoltopalvelujen toimittajien tiedottamisvelvollisuuksista. Komission näkemyksen mukaan kuluttajien luottamus talousveteen paransi, jos heillä olisi nykyistä kattavampia ja ajantasaisempia tiedot talousveden laadusta, talousvettä toimittavien laitosten tuotantotehokkuuteen vaikuttavista tekijöistä ja muista vesihuoltopalveluista. Se auttaisi kuluttajia osallistumaan aktiivisesti myös vesihuoltoon koskevaan päätöksentekoon ja tarkastelemaan kriittisesti vesilaitosten tehokkuutta ja palvelujen laatua. Luottamuksen ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntyminen kannustaisi vesihuollon toimijoita investointeihin palveluiden turvaamiseksi, johtaisi ympäristönsuojelun kannalta toivottaviin lopputuloksiin kuten pullotetun veden käytön vähenemiseen, mikä voisi vähentää muovin käyttöä, roskia ja kasvihuonekaasujen päästöjä sekä edistää ilmastonmuutoksen hillintää ja ympäristön tilan suojelua ylipäänsä. Tuotantotehokkuuteen vaikuttavista tekijöistä direktiivissä mainitaan erityisesti vesijohtoverkoston vuotovesien määrä, josta jäsenvaltioiden tulee direktiivin 4 artiklan 3 alakohtaan mukaisesti laatia arvio viimeistään 12.1.2026. Jäsenvaltioiden arvioiden ja vuotoja koskevan unionin keskiarvon perusteella komissio antaa viimeistään 12.1.2028 delegoidun säädöksen kynnysarvosta, jonka ylittyessä jäsenvaltion on esitettävä toimintasuunnitelma vesivuotojen vähentämiseksi.

2.2 Muut keskeiset EU-säädökset

2.2.1 Markkinavalvonta-asetus

Juomavesidirektiivissä säädetään, että ihmisten käyttöön tarkoitettun veden kanssa kosketuksiin joutuviin tuotteisiin sovelletaan markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 706/2008 ja (EU) 305/2011 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1020, jäljempänä *markkinavalvonta-asetus*. Markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanolla on yhdenmukaistettu markkinavalvontasääntelyä ja viranomaisten valvontamenettelyjä kansallisella tasolla ja vahvistettu yleiset puitteet Euroopan unionin jäsenvaltioissa tehtävälle markkinavalvonnalle.

Markkinavalvonta-asetuksen tarkoituksena on, että unionin markkinoille asetetaan saataville ai-noastaan vaatimustenmukaisia tuotteita ja varmistetaan siten muun muassa terveyden ja turvallisuuden suojelun, kuluttajansuojan ja ympäristönsuojelun korkea taso. Asetuksessa säädetään

näiden tavoitteiden toteuttamiseksi muun muassa tietyistä talouden toimijoiden velvollisuuksista, markkinavalvontaviranomaisten vähimmäistoimivaltuuksista, rajat ylittävistä yhteistyöstä valvontaviranomaisten kesken sekä yhteistyöstä tulliviranomaisten kesken. Asetuksen täytäntöönpano edellyttää muun muassa, että jäsenvaltiot säätävät kansallisesti markkinavalvonnasta vastaavien viranomaisten toimivaltuuksista. Tavoitteena on kansallisen markkinavalvontasääntelyn yhdenmukaistaminen.

Markkinavalvonta-asetusta on Suomessa täydennetty eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetulla lailla (1137/2016), jäljempänä *markkinavalvontalaki*. Sitä sovellettaisiin jatkossa kaikkien talousveden ja lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden ja materiaalien markkinavalvontaan. Talousvettä toimittavien laitosten vedentuotantoketjussa olevien tuotteiden uusien hygieenisyyttä koskevien vaatimusten markkinavalvonnassa noudatettaisiin uudistuksen myötä markkinavalvontalakia.

2.2.2 Vesipuidedirektiivi

Vesipuidedirektiivin tarkoituksena on luoda puitteet vesiensuojelua varten EU:n jäsenvaltioissa. Vesipuidedirektiivin tavoitteena on saavuttaa kaikkien Euroopan unionin jäsenvaltioiden vesien hyvä tila ja estää vesien tilan heikkeneminen. Direktiivin mukaan vesien hyvä tila olisi tullut saavuttaa vuoteen 2015 mennessä. Vesipuidedirektiiviä on tarkennettu pohjavesien osalta pohjavesien suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (2006/118/EY), jota on muutettu komission direktiivillä 2014/80/EU pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/118/EY liitteen II muuttamisesta. Lisäksi vesipuidedirektiiviä on tarkennettu pintavesien kemiallisen tilan osalta ympäristölaatuunormeista vesipolitiikan alalla annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2008/105/EY, ja sitä on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2013/39/EU direktiivien 2000/60/EY ja 2008/105/EY muuttamisesta.

Juomavesidirektiivillä ei muutettu vesipuidedirektiiviä. Juomavesidirektiivissä kuitenkin viitataan useissa kohdin vesipuidedirektiiviin muun muassa riskinarvioinnin ja seurantojen huomiointiin ottamista koskevilta osin. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanossa voidaan siten hyödyntää vesipuidedirektiivin kansallisen täytäntöönpanon keskeistä sääntelyä sitä muuttamatta. Vesipuidedirektiivin 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee yksilöidä kaikki ne vesimuodostumat, joista otetaan vettä ihmisten käyttöön enemmän kuin keskimäärin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai yli 50 henkilön tarpeisiin, ja sellaiset vesimuodostumat, jotka on tarkoitus ottaa tällaiseen käyttöön. Nämä vesimuodostumat tulee liittää vesipuidedirektiivin mukaiseen suojelualueiden rekisteriin. Lisäksi vesimuodostumia, joista otetaan vettä ihmisten käyttöön yli 100 kuutiometriä vuorokaudessa, tulee seurata direktiivin liitteen V mukaisesti. Direktiivin 5 artiklan ja liitteen II perusteella jäsenvaltiot tarkastelevat vesimuodostumien ominaispiirteitä mukaan lukien ihmistoiminnan vaikutuksia pintavesien ja pohjaveden tilaan. Näiden juomaveden ottoon käytettävien vesimuodostumien osalta tulee varmistaa, että vesi täyttää asianmukaisesti käsitellyn juomavesidirektiivissä asetetut vaatimukset. Jäsenvaltioiden on huolehdittava yksilöityjen vesimuodostumien riittävästä suojelusta niiden laadun huononemisen välttämiseksi, jotta juomaveden tuottamisessa vaadittavan puhdistuskäsittelyn tasoa voidaan laskea. Jäsenvaltiot voivat perustaa suojavyöhykkeitä kyseisiä vesimuodostumia varten.

Vesipuidedirektiivin täytäntöönpanon keskeiset säännökset sisältyvät vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin (1299/2004), jäljempänä *vesienhoitolaki*, ja sen nojalla annettuihin valtioneuvoston asetuksiin. Vesipuidedirektiivin säännöksiä on toimeenpantu myös vesilailalla ja ympäristönsuojelulailalla sekä terveydensuojelulainsäädännöllä ja vesihuoltolainsäädännöllä.

2.2.3 Rakennustuoteasetus

Juomavesidirektiivissä säädetään talousveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja niistä valmistettujen tuotteiden hygieenisistä vaatimuksista. Talousveden kanssa kosketuksissa oleville rakennustuotteille ei ole annettu eurooppalaisia harmonisoituja tuotestandardeja, joten niiden olennaisten teknisten vaatimusten tai hygieenisten vaatimusten täyttymistä ei ole mahdollista todentaa rakennustuotteiden kaupan pitämisestä koskevien ehtojen yhdenmukaistamisesta ja neuvoston direktiivin 89/106/ETY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston (EU) asetuksen N:o 305/2011, jäljempänä *rakennustuoteasetus*, ja sitä edeltäneen rakennustuotedirektiivin mukaisella CE-merkinnällä. Juomavesidirektiivin uudistamisen myötä talousveden ja lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja -tuotteiden hygieniää koskevista vaatimuksista säädetään juomavesidirektiivin nojalla, minkä lisäksi näiden on täytettävä myös mainitusta rakennustuotelainsäädännöstä johtuvat tekniset vaatimukset. Kansallisesti juomavesidirektiivissä säädettyistä tuotteiden hygieenisistä vaatimuksista säädetään Suomessa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla, ja tuotteiden teknisistä vaatimuksista ympäristöministeriön hallinnonalalla.

2.2.4 INSPIRE-direktiivi

Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin (INSPIRE, engl. Infrastructure for Spatial Information in Europe) perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2007/2/EY, jäljempänä *INSPIRE-direktiivi*, tavoitteena on luoda yhteinen eurooppalainen paikkatietoinfrastruktuuri helpottamaan paikkatietoaineistojen yhteiskäyttöä. Paikkatietoinfrastruktuuri yhteisine tietomalleineen mahdollistaa jäsenvaltioiden julkishallinnon paikkatietoaineistojen jakamisen ja käytön esimerkiksi päätöksenteon tukena sekä kansallisesti että Euroopan laajuisesti. INSPIRE-direktiivi mahdollistaa paikkatietojen yhteensopivuuden yli organisaatioiden ja valtioiden rajojen. Esimerkiksi ilmanlaatuun ja vesistöihin liittyvät ympäristövaikutukset eivät tunne rajoja, joten tietojen tulee olla yhteensopivia, laadukkaita ja helposti saatavilla, jotta päätöksiä voidaan perustaa niiden varaan.

INSPIRE-direktiivi ohjaa EU:n jäsenvaltiot rakentamaan yhtenäiset ja yhteensopivat paikkatietoinfrastruktuurit. Toisin sanoen, kukin jäsenvaltio rakentaa ja ylläpitää kansallista paikkatietoinfrastruktuuria eli yhteisesti sovitulla tavalla tuotettuja ja saatavilla olevia paikkatietoaineistoja ja paikkatietopalveluja, näiden kuvailuja ja teknisiä toteutuksia sekä tietojen saatavuutta ja käyttöä koskevia periaatteita ja prosesseja. INSPIRE-direktiivi tuli voimaan 15.5.2007 ja sen toimeenpano on edennyt direktiivissä määriteltujen siirtymäaikojen puitteissa vaiheittain.

INSPIRE-direktiivillä on vaikutusta siihen, miten juomavesidirektiivin tietokokonaisuuksia, erityisesti juomavesidirektiivin mukaisia paikkatietoja koskeva sääntely, pannaan täytäntöön. Juomavesidirektiivin mukaan jäsenvaltio voi poiketa säädetyistä raportointivelvoitteista INSPIRE-direktiivin 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti kansainvälisiin suhteisiin, yleiseen turvallisuuteen tai maanpuolustukseen liittyvien syiden vuoksi kansallisten lakien salassapitoluokituksen nojalla.

2.2.5 Ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivi

Ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta ja neuvoston direktiivin 90/313/ETY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/4/EY, jäljempänä *ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivi*, pyrkii laajemmalla ympäristötiedon julkisella saatavuudella ja tällaisen tiedon levittämällä edistämään osaltaan tietoisuuden lisääntymistä ympäristökysymyksistä, vapaata keskustelua ja yleisön aktiivisempaa osallistumista ympäristöä koskevaan

päätöksentekoon sekä viime kädessä parempaan ympäristöön. Direktiivin avulla turvataan viranomaiskäyttöön kerätyn ympäristötiedon julkinen saatavuus. Euroopan unionin kansalaisella on direktiivin mukaisesti oikeus saada tietoa ympäristöstä kirjallisessa, visuaalisessa, kuultavassa, sähköisessä tai muussa aineellisessa muodossa.

Juomavesidirektiivissä viitataan ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiiviin yleisölle tiedottamista koskevassa 17 artiklassa, jossa säädetään ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä koskevien asianmukaisten ja ajan tasalle saatettujen tiettyjen tietojen saattamisesta yleisön saataville, sekä täytäntöönpanon seurantaan koskevassa 18 artiklassa, jonka 1 kohta koskee ihmisten käyttöön tarkoitettua veden saatavuuteen liittyvien tietokokonaisuuksien luomista. Erityisesti juomavesidirektiivin 17 artikla toteuttaa osaltaan ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivin ympäristötietojen saatavuutta koskevia velvoitteita.

2.2.6 EU-komissiolle siirretty säädösvalta

Juomavesidirektiivillä on siirretty säädösvaltaa komissiolle seuraavien asioiden osalta.

Komissiolle on siirretty valta antaa delegoituja säädöksiä

- direktiivissä säädettyjen muuttujien määrittämistä koskevista eritelmistä tarvittaessa siten, että otetaan huomioon tieteen ja tekniikan kehitys;
- talousveden laatuvaatimuksissa säädetyn bisfenoli A:n arvon muuttamiseksi siinä määrin, kuin on tarpeen sen mukauttamiseksi tieteen ja tekniikan kehitykseen, pääasiassa Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisessa (engl. European Food Safety Authority; EFSA) käynnissä olevan uudelleentarkastelun perusteella;
- vuotovesi-indeksin eli ILI:n (engl. Infrastructure Leakage Index) tai johonkin muuhun asianmukaiseen menetelmään perustuvan kynnysarvon asettamiseksi vesijohtoverkoston vuotojen arvioimiseksi; ja
- menetelmästä, jolla mitataan mikromuoveja, jotta ne voitaisiin sisällyttää juomavesidirektiivissä säädettyjen tarkkailtavien aineiden luetteloon.

Delegoidut säädökset tulevat voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei ole kahden kuukauden kuluessa siitä, kun säädös on annettu niille tiedoksi, ilmaissut vastustavansa sitä tai jos ne molemmat ovat ennen mainitun määräajan päättymistä ilmoittaneet komissiolle, että ne eivät vastusta säädöstä.

Komissiolle on siirretty valta antaa täytäntöönpanosäädöksiä talousveden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien hygieniää koskevista vähimmäisvaatimuksista, joissa vahvistetaan:

- testaus- ja hyväksymismenetelmät lähtöaineille, koostumuksille ja ainesosille, jotka sisällytetään EU:ssa sallittujen lähtöaineiden, koostumusten tai ainesosien luetteloihin, mukaan lukien aine- tai materiaalikohtaiset siirtymien raja-arvot ja tieteelliset ennakkoehdot (viimeistään 12.1.2024);
- luettelot EU:ssa sallituista lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista, joiden käyttö on sallittu talousveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien tai tuotteiden valmistuksessa, mukaan lukien tarvittaessa ehdot niiden käytölle ja siirtymien raja-arvot (viimeistään 12.1.2025);

- testaus- ja hyväksymismenettelyt ja -menetelmät lopullisille materiaaleille, joita käytetään tuotteessa, joka on valmistettu EU:ssa sallittujen aineiden luetteloihin merkityistä lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista (viimeistään 12.1.2024), mukaan lukien:
 - testiveteen siirtyneiden testattavien merkityksellisten aineiden ja muiden muutuihin, kuten sameuden, maun, hajun, värin, orgaanisen hiilen kokonaismäärän, odottamattomien aineiden päästöjen ja mikrobien kasvun lisääntymisen, tunnistaminen;
 - vaikutuksia veden laatuun mittaavat testausmenetelmät ottaen huomioon mahdolliset asiaankuuluvat eurooppalaiset standardit ja
 - hyväksymis- ja hylkäysperusteet testituloksia varten, joissa otetaan huomioon muun muassa muuntokertoimet aineiden siirtymälle testiveteen hanasta arvioitaville tasoille, ja soveltamis- tai käyttöehdot, jos se on tarpeen.
- sellaisia aineita tai yhdisteitä, jotka aiheuttavat terveystarpeista huolta yleisölle tai tieteelliselle yhteisölle, kuten lääkkeitä, hormonaalisia haitta-aineita ja mikromuoveja, koskevan tarkkailulistan vahvistamiseksi ja saattamiseksi ajan tasalle.
- direktiivin täytäntöönpanon seuranta koskevien tietojen muodosta ja niiden esittämistä koskevista vaatimuksista.

Täytäntöönpanosäädökset hyväksytään juomavesidirektiivin 22 artiklan mukaista tarkastusmenettelyä noudattaen. Direktiivin 22 artiklassa säädetään, että komissiota avustaa yleisistä säännöistä ja periaatteista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä, annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 182/2011, jäljempänä *komitologia-asetus*, tarkoitettu komitea. Jos komitea ei anna lausuntoa, komissio ei hyväksy ehdotusta täytäntöönpanosäädökseksi, ja tuolloin sovelletaan komitologia-asetuksen 5 artiklan 4 kohdan kolmatta alakohtaa.

2.3 Kansainväliset sopimukset

2.3.1 YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma ja tavoitteet

Esitys liittyy YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmaan ja tavoitteisiin, jotka ohjaavat kestävän kehityksen edistämistä vuosina 2016–2030. YK:n jäsenvaltiot sopivat toimintaohjelmasta ja tavoitteista vuonna 2015. Tavoitteiden pyrkimyksenä on poistaa äärimmäinen köyhyys maailmasta ja turvata hyvinvointi ympäristölle kestävällä tavalla. Tavoitteita on yhteensä 17, ja niistä tavoite 6 on varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.

2.3.2 Vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja

Aloite vesivaroja ja terveyttä koskevasta instrumentista syntyi WHO:n suosituksesta Euroopan ympäristö- ja terveyskomiteassa. WHO:n Euroopan aluetuimiston ja YK:n Euroopan talouskomission (ECE) valmistelemasta ehdotuksesta laadittiin hallitustenvälisissä neuvotteluissa oikeudellisesti sitova asiakirja, joka liittyy ECE:n sopimukseen maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelusta. Tällä hetkellä sopimuksen on ratifioinut 27 valtiota, joista 16 on EU:n jäsenvaltioita.

Vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja hyväksyttiin ja avattiin allekirjoitettavaksi vuonna 1999, jolloin myös Suomi allekirjoitti sen. Pöytäkirja tuli voimaan elokuussa 2005, kun 16

maata oli ratifioinut sen. Pöytäkirja on saatettu voimaan osaksi Suomen oikeusjärjestystä lailla maasta toiseen ulottuvien vesistöjen sekä kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä tehdyn vuoden 1992 yleissopimuksen vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetulla lailla (1302/2004) ja näiden määräysten voimaantulosta annetulla Tasavallan presidentin asetuksella (SopS 83/2005).

Vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja edellyttää kaikilta osapuolilta kansallisten tavoitteiden asettamista vedestä aiheutuvien sairauksien ehkäisemiseksi. Suomen kansalliset tavoitteet valmistuivat vuonna 2008, ja ne päivitettiin vuonna 2019. Pöytäkirja edellyttää, että tavoitteiden saavuttamisesta raportoidaan pöytäkirjan sihteeristölle kolmen vuoden välein. Juomavesidirektiivin johdanto-osan kohdassa 34 viitataan pöytäkirjaan ihmisten käyttöön tarkoitettun veden saatavuuden parantamiseksi kaikille.

2.3.3 Århusin sopimus

Suomi on sitoutunut vuonna 2004 tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehtyyn Århusin yleissopimukseen, jäljempänä *Århusin sopimus*. Sopimus on saatettu voimaan osaksi Suomen oikeusjärjestystä tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetulla lailla (767/2004) sekä tiedon saannista, yleisön osallistumismahdollisuudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta annetulla tasavallan presidentin asetuksella (866/2004).

Århusin sopimuksen tavoitteena on edistää nykyiseen ja tuleviin sukupolviin kuuluvien oikeutta elää heidän terveydelleen ja hyvinvoinnilleen riittävän laadukkaassa ympäristössä. Yleissopimus sisältää laajoja velvoitteita, jotka liittyvät sekä siihen, että ympäristötietoja saatetaan saataville pyynnöstä ja että kyseisiä tietoja levitetään aktiivisesti. Århusin sopimuksen mukaisesti niillä, jotka kuuluvat yleisöön, jota asia koskee, olisi oltava muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus ympäristöä koskevissa asioissa siten kuin yleissopimuksessa tarkemmin määrätään. Edellä kirjattu yleisöön kuuluvien oikeus on kirjattu myös juomavesidirektiivin johdanto-osan 47 kappaleessa.

Erityisesti juomavesidirektiivin 17 artiklassa säädetty yleisölle tiedottamista koskeva vaatimus toteuttaa osaltaan Århusin sopimuksen ja samalla myös ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivin ympäristötietojen saatavuutta koskevia velvoitteita. Viimeksi mainittu direktiivi on Århusin sopimukseen liittyvää EU:n täytäntöönpanosäätelyä. Juomavesidirektiivin johdanto-osan 42 kappaleessa korostetaan, että kaikkia direktiivin säännöksiä, jotka Århusin sopimuksen mukaisesti liittyvät tietojen saantiin ja tiedonvaihtojärjestelyihin, ei tulisi rajoittaa ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivin eikä INSPIRE-direktiivin soveltamista.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Lainsäädäntö

3.1.1 Terveysturvallisuuslainsäädäntö

3.1.1.1 Talusveden laadun valvonta ja viranomaisvastuut

Talusveden terveydellisen laadun varmistaminen on tärkeää, koska vedenlaadulla voi olla merkittäviä vaikutuksia ihmisten terveyteen. Talusvesi on vettä, jota käytetään kotitalouksissa juomavetenä, ruoan valmistamiseen ja muihin kotitaloustarkoituksiin. Talusvettä on myös vesi, jota käytetään elintarvikehuoneistoissa elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen ja markkinoille saattamiseen tai julkisen tai kaupallisen toiminnanharjoittajan toiminnassa ihmisten käyttöön. Talusvettä voidaan jakaa talusvettä toimittavan laitoksen verkoston kautta tai tankeista tai sitä voidaan ottaa vedenkäyttäjän omilla laitteilla tai hankkia pulloissa tai säiliöissä.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa talusveden laatuvaatimuksia ja valvontaa koskevasta lainsäädännöstä ja sen kehittämisestä Suomessa. Talusvettä koskevat säädökset ovat: 1) terveydensuojelulaki (763/1994), 2) terveydensuojeluasetus (1280/1994); 3) talusveden laatuvaatimuksesta ja valvontatutkimuksista annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1352/2015), jäljempänä *talusvesiasetus*, ja 4) pienten yksiköiden talusveden laatuvaatimuksesta ja valvontatutkimuksista annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus (401/2001), jäljempänä *pienien yksiköiden talusvesiasetus*.

Valvira ja aluehallintovirastot ohjaavat kuntien terveydensuojeluviranomaisia talusveden laatua ja valvontaa koskevilla asioilla. Muita ohjaukseen osallistuvia viranomaisia ja asiantuntijalaitoksia ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja radioaktiivisuuden osalta Säteilyturvakeskus. Ruokavirasto hyväksyy laboratoriot, jotka voivat tehdä terveydensuojelulain mukaisia viranomaisvalvontanäytteiden tutkimuksia, ja pitää yllä rekisteriä niistä.

Voimassa olevat talusveden laatuvaatimukset perustuvat vanhaan juomavesidirektiiviin, joka on pantu täytäntöön terveydensuojelulain ja talusvesiasetuksella. Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säännöllisesti talusvettä toimittavien laitosten toimittaman ja elintarvikehuoneistoissa sekä julkisen tai kaupallisen toiminnan yhteydessä käytettävän talusveden laatua. Nykyisen terveydensuojelulain 20 §:n mukaan talusvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talusveden viranomaisvalvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin. Toiminnanharjoittajan omavalvonta perustuu terveydensuojelulain 2 §:ään. Viranomaisvalvonnan tarkoituksena on todentaa, että talusveden laatu on säädösten mukaista eikä aiheuta terveyshaittaa. Talusvedessä ei saa olla mitään eliöitä kuten esimerkiksi bakteereita, viruksia tai loisia eikä haitallisia aineita sellaisina määrinä, että niistä voisi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle. Talusveden laatua tutkitaan sitä tiheämmin, mitä enemmän laitos toimittaa vettä tai vedenjakelualueella käytetään vettä.

Terveydensuojelulain 6 §:n nojalla kunnan terveydensuojeluviranomainen tekee myös toiminnanharjoittajiin kohdistuvaa olosuhdevalvontaa. Talusvettä toimittavien laitosten osalta tämä tarkoittaa säännöllisten tarkastusten tekemistä sen varmistamiseksi, että laitosten toimintaympäristö ja toimintatavat eivät vaaranna talusveden laatua.

Jos talusvesi ei täytä sille asetettuja laatuvaatimuksia ja vedestä voi aiheutua haittaa terveydelle, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on yhdessä vettä toimittavan laitoksen tai vedenkäyttäjän kanssa selvítettävä, mistä veden laadun häiriö johtuu. Terveydensuojeluviranomaisen

on määrättävä veden toimittaja korjaamaan tilanne pikaisesti ja annettava veden käyttäjille ohjeet siitä, miten terveyshaitta voidaan ehkäistä. Jos talousvesi ei täytä sille asetettuja laatutavoitteita, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on selvitettävä, voiko laatutavoitteen täyttymättömyydestä olla haittaa ihmisten terveydelle.

Lainsäädännössä talousvettä toimittavat laitokset on jaoteltu suuriin ja pieniin laitoksiin. Suuria laitoksia ovat ne, jotka toimittavat vettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Yhteenveto kaikkein suurimpien talousvettä toimittavien laitosten – sellaisten, jotka toimittavat vettä vähintään 1 000 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 5 000 vedenkäyttäjälle – talousveden laadusta toimitetaan Euroopan komissiolle kolmen vuoden välein. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii näitä koskevan raportin vuosittain, ja Valvira julkaisee sen verkkosivuillaan. Vuosittaiseen raporttiin ja komissiolle toimitettavaan yhteenvetoon sisällytetään kaikki edellä mainittuja talousvettä toimittavia laitoksia koskevat talousveden valvontatutkimustulokset.

3.1.1.2 Riskinarviointi ja riskienhallinta

Terveydensuojelulain 20 §:n mukaan talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden laadun valvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan.

Riskinarviointi ja riskienhallinta ovat keskeisiä periaatteita talousveden laatua ja sen valvontaa koskevassa voimassa olevassa terveydensuojelulain mukaisessa sääntelyssä. Terveydensuojelulain 20 §:n nojalla kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksyttävä talousvettä toimittavan laitoksen riskinarviointi. Talousvesiasetuksen 7 a §:ssä säädetään, että riskinarvioinnin hyväksymistä varten laitoksen on esitettävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle vähintään:

- riskinarvioinnissa ja riskienhallinnassa käytetty menetelmä;
- riskinarviointiin ja riskienhallintatoimenpiteiden määrittelyyn osallistuneen työryhmän kokoonpano;
- luettelo tunnistetuista riskeistä, joista voi aiheutua vedenjakelualueella jaettavan talousveden saastumista;
- luettelo laitoksen käytössä olevista riskienhallintatoimenpiteistä riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi;
- seurantaohjelma riskienhallintatoimenpiteiden toimivuuden varmistamiseksi;
- tarvittaessa toimenpideohjelma uusien riskienhallintatoimenpiteiden käyttöönottamiseksi; sekä
- yhteenveto riskinarvioinnin suorittamisesta ja sen tuloksista vedenkäyttäjien tiedottamista varten.

Talousvesiasetuksen 10 §:ssä säädetään, että riskinarviointi on otettava huomioon talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnassa. Mainitun pykälän mukaan omavalvonnan tarkoituksena on seurata koko vedentuotantoketjussa tekijöitä, jotka vaikuttavat 7 a §:n nojalla lueteltuihin riskeihin. Omavalvontaan sisältyy 7 a §:ssä tarkoitettu seurantaohjelma riskienhallintatoimenpiteiden toimivuuden varmistamiseksi.

Talousvesiasetuksen 7 §:ssä säädetyn mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen valvonnalla todennetaan, että talousvettä toimittavan laitoksen riskienhallinta kattaa koko vedentuotantoketjun ja että riskien hallintakeinot ovat tarkoituksenmukaisia ja toimivia. Talousvesiasetuksen 8 §:n nojalla riskinarviointi on otettava huomioon talousveden laadun valvontaa koskevassa valvontatutkimusohjelmassa siten, että muuttujien tutkimustiheyttä on lisättävä ja valvontatutkimusohjelmaan on sisällytettävä ylimääräisten muuttujien tutkimuksia, jos riskinarvioinnin perusteella epäillään, että muuttuja voi aiheuttaa terveyshaittaa talousveden välityksellä. Riskinarvioinnin perusteella muuttujien tutkimustiheyttä voidaan myös harventaa, tai muuttuja voidaan poistaa kokonaan säännöllisestä valvonnasta. Riskinarviointi on otettava huomioon myös kunnan terveydensuojeluviranomaisen varautumisessa häiriötilanteisiin. Talousvesiasetuksen 13 §:ssä säädetään, että riskinarvioinnin perusteella laadittu luettelo häiriötilanteista, joista voi aiheutua talousveden saastumisen vaaraa talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueilla, on sisällytettävä häiriötilanteiden hallitsemiseksi laadittavaan suunnitelmaan.

Riskinarviointia koskevat säännökset lisättiin vuosina 2016 ja 2017 terveydensuojelulakiin (muutos 942/2016) ja talousvesiasetukseen (muutos 683/2017) tehdyillä muutoksilla. Muutokset perustuivat ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun direktiivin 98/83/EY liitteiden II ja III muuttamisesta annettuun komission direktiiviin (EU) 2015/1787, jolla täydennettiin vanhaa juomavesidirektiiviä ja joka salli jäsenvaltioille riskiperusteisen lähestymistavan huomioon ottamisen talousveden laadun valvonnassa.

Talousveden riskinarvioinnin ja riskienhallinnan perustana on WHO:n suosittelema talousvedeen liittyvien vaarojen tunnistamisen, riskien arvioinnin ja riskien hallinnan ns. WSP-malli, joka on kuvattu myös vesihuollon riskienhallintaa koskevassa standardissa SFS-EN 15975-2. Vaarojen ja vaaratilanteiden poistamiseen tai niistä aiheutuvien talousveden terveydellistä laatua uhkaavien riskien vähentämiseen tähtäävä riskinarviointi ja riskienhallinta kohdistuvat mallin mukaan laitoksen koko toimintaympäristöön ja vedentuotantoketjuun raakaveden muodostusalueelta veden oton, käsittelyn, varastoinnin ja veden jakelun kautta kuluttajan hanaan asti.

Suomessa on kehitetty sosiaali- ja terveysministeriön johdolla talousveden WSP-malliin perustuva verkkotyökalu helpottamaan riskienhallintaa. Sosiaali- ja terveysministeriön ylläpitämä WSP-verkkotyökalu on maksutta talousvettä toimittavien laitosten ja viranomaisten käytössä, ja sen avulla laitokset voivat tunnistaa talousveden laatua uhkaavat vaarat ja vaaratilanteet, arvioida niistä aiheutuvien riskien suuruusluokan ja tunnistaa hallintakeinoja vaarojen ja vaaratilanteiden poistamiseksi tai riskien vähentämiseksi, ja siten vähentää talousveden laatuun kohdistuvia häiriötilanteita.

3.1.1.3 Tiedottaminen

Terveydensuojelulain 6 §:ssä säädetään, että kunnan tehtävänä on edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Talousvesiasetuksen 21 §:n 1 momentissa säädetään, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että talousvettä toimittava laitos tiedottaa riittävästi toimittamansa veden laadusta. Talousvesiasetuksen 21 §:n 2 momentissa säädetään, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava, että kunnan alueella olevat kotitaloudet, joita ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoon, saavat riittävästi tietoa alueensa talousveden laadusta, siihen mahdollisesti liittyvistä terveyshaitoista sekä mahdollisuudesta poistaa terveyshaittoja. Pienten yksiköiden talousvesiasetuksen 11 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava, että vettä omaan käyttöönsä hankkivat taloudet ja elintarvikealan vrttykset saavat riittävästi tietoa alueensa talousveden laadusta, siihen mahdollisesti liittyvistä terveyshaitoista sekä mahdollisuuksista poistaa terveyshaittoja.

3.1.1.4 Veden käsittelyssä ja jakelussa käytetyt aineet ja materiaalit

Terveydensuojelulain 17 §:n mukaan veden käsittelyssä tai jakelussa käytetyistä aineista tai laitteissa käytetyistä materiaaleista ei saa joutua talousvedeen epäpuhtauksia suurempia määriä kuin niiden käyttötarkoituksen mukaan on tarpeellista, eivätkä ne saa vaarantaa talousveden laatuvaatimusten täyttymistä. Talousvesiasetuksen 20 §:n 3 momentin mukaan talousvettä toimittavan laitoksen on otettava huomioon veden laatu, etenkin sen syövyttävyyteen vaikuttavat tekijät, kun valitaan vedenjakeluverkostossa käytettäviä materiaaleja. Talousvettä toimittavan laitoksen veden otossa, käsittelyssä, varastoinnissa ja jakelussa käytettäville tuotteille ei ole muita säännöksiä.

Talousvesiasetuksen 20 §:n 2 momentissa säädetään, että talousveden käsittelyssä käytettävien aineiden on täytettävä vähintään SFS-EN-standardien mukaiset vaatimukset. Ellei aineelle ole vahvistettua standardia, sen on täytettävä vastaavat vaatimukset kuin sellaisten aineiden, joille standardi on vahvistettu. Kun vedenkäsittelykemikaalin soveltuvuutta käyttötarkoitukseensa arvioidaan, on otettava huomioon käsiteltävän veden laatu sekä kemikaalin epäpuhtaudet ja tarvittava annostus.

Talousvesiasetuksen 18 a §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen on varmistettava, että veden käyttäjä, kiinteistön haltija tai kiinteistön omistaja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin kiinteistön vesilaitteistosta aiheutuvan terveystahon poistamiseksi ja että kaikille tätä vettä käyttäville annetaan tarvittavat ohjeet haittojen välttämiseksi, jos toimitetun talousveden laadun ei voida katsoa olevan syynä talousvedessä todettuun poikkeamaan laatuvaatimuksista. Talousvesiasetuksen 20 §:n 3 momentissa säädetään, että veden laatu on otettava huomioon kiinteistön vesilaitteiston suunnittelussa ja rakentamisessa ja että kiinteistön vesilaitteistosta aiheutuvien talousveden laatua koskevien poikkeamien ennalta ehkäisemiseksi talousvettä toimittava laitos voi antaa suosituksia vesilaitteistossa käytettävistä materiaaleista.

3.1.1.5 Rakennusten vesilaitteistoista saatavan veden lämpötila

Terveydensuojelulain nojalla on annettu vain vähän säännöksiä *Legionella*-bakteerin kasvun estämiseksi rakennusten vesilaitteistoissa. Säännökset liittyvät veden lämpötilaan. Talousvesiasetuksen liitteen I taulukossa 4 on esitetty talousveden laatuvaatimukset, joiden mukaan talousveden lämpötilan tulisi olla alle 20 celsiusastetta yhden minuutin veden juoksuamisen jälkeen. Lämpötilaa käytetään sen arvioimiseksi, miten rakennuksen vesilaitteisto vaikuttaa veden lämpötilaan. Asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (545/2015) 7 §:ssä säädetään rakennuksen lämminvesilaitteistosta otettavan veden lämpötilasta, jonka tulee olla vähintään 50 celsiusastetta. Tämän esityksen jaksossa 3.1.5 (rakennusten vesilaitteistojen suunnittelu ja rakentaminen) kuvataan uusien rakennusten suunnittelua ja rakentamista koskeva sääntely, jonka mukaan kylmävesilaitteistossa olevan veden lämpötila saa olla enintään 20 celsiusastetta ja lämminvesilaitteistossa olevan veden lämpötilan on oltava vähintään 55 celsiusastetta ja sitä on saatava lämminvesikalusteesta 20 sekunnin kuluessa.

3.1.1.6 Talousvedeen liittyvät tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä, jäljempänä *Vati-tietojärjestelmä*, on terveydensuojelulain, tupakkalain ja elintarvikelain valvontaviranomaisten yhteiskäytössä oleva keskitetty tietojärjestelmä, jota ylläpitää Ruokavirasto. Vati-tietojärjestelmä on otettu käyttöön vuonna 2019, ja järjestelmää on tarpeen kehittää edelleen palvelemaan paremmin valvonnan tarpeita. Vati-tietojärjestelmässä hallinnoidaan mm. valvontakohteita, -

toimenpiteitä ja -suunnitelmia sekä tehdään näihin liittyvää seurantaa ja raportointia. Vati-tietojärjestelmään on tallennettu kaikki terveydensuojelun valvontakohteet, joita talousveden osalta ovat vedenjakelualueet. Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tallentaa tietoja Vati-tietojärjestelmään ja tarkastella niitä vedenjakelualue- ja toiminnanharjoittajakohtaisesti.

Vati-tietojärjestelmään tallennetaan viranomaisten tarkastuskertomuksia, päätöksiä ja viranomaisvalvonnan tutkimustuloksia. Vaikka monilla hyväksytyillä terveydensuojelulain mukaisia talousvesitutkimuksia tekeville laboratorioilla on valmius siirtää talousveden tutkimustuloksia Vati-tietojärjestelmään analyysisiirtopalvelun kautta, kunnan terveydensuojeluviranomaiset tallentavat tutkimustuloksia tietojärjestelmään yhä pitkälti manuaalisesti.

Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden epäily- ja selvitysilmoitukset tehdään Ruokaviraston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteiseen ruokamyrkytys-epidemiarekisteritietojärjestelmään, jäljempänä *RYMY-tietojärjestelmä*. RYMY-tietojärjestelmä toimii kansallisena viranomaisten tiedonkulun ja raportoinnin tietojärjestelmänä.

3.1.2 Vesihuoltolaki

Vesihuoltolain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemäröinti. Vesihuoltolain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon. Lakia sovelletaan myös rakennetulla alueella maan pinnalle, rakennuksen katolle tai muulle pinnalle kertyvän sade- tai sulamisveden (hulevesi) viemäröintiin siltä osin kuin vesihuoltolaitos siitä huolehtii. Vesihuoltolaissa on säännökset muun muassa vesihuollon kehittämisestä ja järjestämisestä, kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon ja vesihuollon hoitamisesta, huleveden viemäröinnin järjestämisestä ja hoitamisesta, vesihuoltolaitoksen taloushallinnosta, vesihuollosta ja huleveden viemäröinnistä tehtävistä vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välisistä sopimuksista sekä vesihuollon palvelun keskeytyksestä ja virheistä. Vesihuoltolain mukaiset valvontaviranomaiset ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jäljempänä *ELY-keskus*, sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Lisäksi kuluttaja-asiamiehellä on rooli vesihuoltosopimusehtojen lainmukaisuuden valvonnassa kuluttajan suojan kannalta.

Vesihuoltolain mukaiset ELY-keskuksen tehtävät on keskitetty elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetulla valtioneuvoston asetuksella (1373/2018) Etelä-Savon ELY-keskukseen. Asetuksen 9 §:n mukaan Etelä-Savon ELY-keskus hoitaa kaikkien ELY-keskusten toimialueella vesihuoltolaissa tarkoitetut ELY-keskuksen tehtävät.

Vesihuoltolain 3 §:n 1 kohdassa määritellään vesihuolto veden johtamiseksi, käsittelyksi ja toimittamiseksi talousvetenä käytettäväksi sekä jäteveden poisjohtamiseksi ja käsittelyksi. Vesihuollon määritelmä kattaa talousveden toimittamisen lisäksi myös jäteveden vastaanottamisen, eli vesihuoltolain näkökulma poikkeaa tältä osin terveydensuojelulain näkökulmasta. Vesihuoltolain 3 §:n 3 kohdassa määritellään vesihuoltolaitos laitokseksi, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Koska vesihuoltolaitoksen määritelmä on sidottu kunnan hyväksymään toiminta-alueeseen, eikä lähestymistapa perustu asiakkaille toimitettavan veden määrään kuten juomavesidirektiivissä ja terveydensuojelulainsäädännössä, kaikki terveydensuojelulain mukaiset talousvettä toimittavat laitokset, joihin sovelletaan juomavesidirektiivin säännöksiä terveydensuojelulain ja talousvesiasetuksen nojalla, eivät ole vesihuoltolaitoksia. Toisaalta vesihuoltolain vesihuoltolaitoksen määritelmän soveltamisalaan

kuuluu myös sellaisia pieniä laitoksia, jotka puolestaan eivät kuulu juomavesidirektiivin soveltamisalaan, vaan niihin sovelletaan kansallisesti terveydensuojelulakia ja pienten yksiköiden talousvesiasetusta.

Kun vesihuoltolaki tuli voimaan vuonna 2001, siinä määriteltiin vesihuoltolaitoksella tarkoitettavan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta. Määritelmä oli samankaltainen kuin vastaava määritelmä kumotussa yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetussa laissa (982/1977), jossa yleisellä vesi- ja viemärlaitoksella tarkoitettiin kunnan tai kuntainliiton omistamaa taikka kunnan yleiseksi vesi- ja viemärlaitokseksi hyväksymää laitosta, jonka tehtävänä on huolehtia yhdyskunnan vedenhankinnasta ja viemäroinnistä. Vaikka vesihuoltolaitoksen määritelmä ei ollut suoraan sidottu laitoksen kokoon, vesihuoltolain perusteluissa (HE 85/2000 vp) asiaa kuvattiin seuraavasti: "Sitä, kuinka monen kiinteistön katsotaan muodostavan pykälässä tarkoitettua yhdyskunnan, ei ehdoteta määriteltäväksi lain tasolla, vaan asia jäisi ratkaistavaksi tapauskohtaisesti kulloistenkin olosuhteiden perusteella. Rajauksen nojalla lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät kuitenkin pienet laitokset. Koon suhteen yhtenä arviointikriteerinä voidaan käyttää ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta annetussa neuvoston direktiivissä olevaa rajausta. Tätä kautta lain soveltamisalaan voitaisiin pääsääntöisesti katsoa kuuluvan vesihuoltolaitokset, jotka toimittavat vettä tai vastaanottavat jätevettä yli 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelevat yli 50 henkilöä, jos ne palvelevat useampaa kuin muutamaa kiinteistöä." Käytännössä vesihuoltolaitoksen määritelmäksi vakiintui vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa vettä toimittavat tai vastaanottavat taikka vähintään 50 henkilöä palvelevat laitokset.

Alkuperäisessä vesihuoltolaissa ei ollut erillistä hyväksymismenettelyä vesihuoltolaitoksille. Tätä tilannetta haluttiin selkeyttää muuttamalla määritelmää lakiin vuonna 2014 annetulla lailla vesihuoltolain muuttamisesta (681/2014), jolloin vesihuoltolaitoksen määriteltiin tarkoitettavan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Toiminta-alueen hyväksyminen on päätösasia, mikä osaltaan selkeytti sitä, mitkä organisaatiot ovat lain tarkoittamia vesihuoltolaitoksia. Määritelmän muutoksen yhteydessä ei kuitenkaan otettu huomioon sitä, että määritelmän sitominen vahvistettuun toiminta-alueeseen aiheutti terveydensuojelulain ja vesihuoltolain mukaisten laitosten määritelmien eriytymisen toisistaan. Lisäksi vesihuoltolain soveltamisen ulkopuolelle jäi sellaisia laitoksia, joilla ei ole kunnan hyväksymää toiminta-aluetta, mutta jotka toimittavat talousvettä tai vastaanottavat talousjätevettä enemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai jotka palvelevat yli 50 henkilöä. Nämä laitokset ovat merkittävän kokoisia, ja ne jäävät nykyään vesihuoltolain soveltamisen ulkopuolella.

Toiminta-alue on vahvistettu noin 1 200 organisaatiolle. Merkittävä osa päätöksistä on 2000-luvun alkupuolelta, ja vahvistamiskäytännöt ovat vaihdelleet: osa kunnista on vahvistanut toiminta-alueen kaikille kunnan alueella toimiville organisaatioille ja osa ei yhdellekään. Toiminta-alue on vahvistettu noin 230–280 hyvin pienelle talousvettä toimittavalle organisaatiolle, joihin ei sovelleta juomavesidirektiiviä eli organisaatioille, jotka toimittavat talousvettä vedenjakelualueelle vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin. Toiminta-alue on vahvistettu myös 67 organisaatiolle, jolla ei esimerkiksi ole Y-tunnusta. Toisaalta toiminta-aluepäätöstä ei ole tehty noin 150–200 organisaatiolle, jotka kuuluvat juomavesidirektiivin soveltamisalaan. Tässä ryhmässä on myös huomattavan suuria, useille tuhansille vedenkäyttäjille talousvettä toimittavia osuuskuntia. Nämä toimijat siis kuuluvat juomavesidirektiivin soveltamisalaan, ja sitä kautta niihin sovelletaan terveydensuojelulakia ja talousvesiasetusta, mutta ne eivät nykyisellään kuulu vesihuoltolain soveltamisalaan.

Vesihuoltolain 13 §:ssä säädetään vesihuoltolaitteistojen suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta ja käytöstä. Lain 13 §:n mukaan vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön vesihuoltolaitteistosta liittämiskohtaan saakka. Laitteiston tulee olla yhteensopiva vesihuoltolaitoksen laitteiston kanssa, eikä laitteistosta saa

aiheutua vaaraa tai haittaa vesihuoltolaitoksen laitteiston käytölle eikä terveydelle tai ympäristölle. Lisäksi lain 13 §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen edustajan oikeudesta tarkastaa laitoksen laitteistoon liitetyn tai liitettävän kiinteistön laitteiston laatu, kunto ja toiminta. Lain 13 §:n mukaan kiinteistön vesihuoltolaitteiston ja vesihuoltolaitoksen laitteiston suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta, käytöstä ja tarkkailusta on lisäksi voimassa, mitä niistä muussa laissa säädetään sekä mitä kiinteistön liittämistä sekä laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehdyssä sopimuksessa on sovittu. Vesihuoltolaitoksen laitteistoja ei puolestaan saa rakentaa siten, että maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen kaavan laatiminen tai voimassa olevan kaavan toteuttaminen vaikeutuu.

Vesihuoltolain 14 §:n mukaan vesihuoltolaitoksen tulee huolehtia siitä, että laitoksen toimittama talousvesi täyttää terveydensuojelulain säädettyjä laatuvaatimukset. Lain 15 §:n nojalla vesihuoltolaitoksella on myös selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus käyttämänsä raakaveden määrään ja laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Lain 15 § ei kuitenkaan nyky muodossaan edellytä laitoksilta suorittamansa tarkkailun kautta saatujen tietojen eteenpäin toimittamista viranomaisten tietoon.

Vesihuoltolaitokset vastaavat vesihuoltolain 15 a §:n nojalla verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta myös häiriötilanteissa, ja laitokset ovat velvollisia laatimaan suunnitelman häiriötilanteisiin varautumisesta. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuudesta varautua häiriötilanteisiin puolestaan säädetään terveydensuojelulain 8 §:ssä ja sen nojalla annetussa talousvesiasetuksessa.

Vesihuoltolain 16 §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen tiedottamisvelvollisuudesta, jonka mukaan vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat. Vesihuoltolaki ei siis nykyään aseta velvoitteita tiedottamiselle tiedottamiselle, eikä vesihuoltolaissa tai sen nojalla ole asetettu velvoitteita tiedottamisen sisällölle tai sille, kuinka usein laatu- ja maksutiedoista tulee tiedottaa. Pääsääntöisesti vesihuoltolaitokset hoitavat 16 §:n tiedottamisvelvoitteensa tiedottamalla laitoksen omilla verkkosivuilla. Terveydensuojelulain 20 §:n nojalla annetussa talousvesiasetuksessa säädetään kunnan terveydensuojeluviranomaisen huolehtimisvelvollisuudesta siitä, että talousvettä toimittava laitos tiedottaa riittävästi toimittamansa veden laadusta.

3.1.2.1 Vesihuollon tietojärjestelmä

Vesihuoltolain 20 d §:ssä säädetään vesihuollon tietojärjestelmästä, jäljempänä *VEETI-tietojärjestelmä*. Tietojärjestelmää ylläpitää Suomen ympäristökeskus yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa, ja vesihuoltolaitokset ovat velvollisia toimittamaan sinne tietoja vesihuoltopalvelujensa hinnoista ja niiden määräytymisperusteista sekä tietoja, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laskemiseksi. Pykälä ei kuitenkaan sisällä säännöksiä siitä, kuinka usein näitä tietoja tulisi toimittaa tietojärjestelmään.

3.1.3 Ympäristönsuojelulainsäädäntö

Ympäristönsuojelulaki (527/2014) on ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskeva laki, jossa säädetään muun muassa lupa- ja ilmoitusmenettelystä, toiminnan rekisteröinnistä, kansalaisten osallistumisesta ympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä oikeusturvasta. Ympäristönsuojelulain 222 §:n 1 momentin mukaan ympäristöä ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja varten on ympäristönsuojelun tietojärjestelmä, jota käytetään ympäristönsuojeluun liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, ympäristölainsäädännön valvonnan toteuttamiseen, ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristöön liittyvään tutkimukseen ja suunnitteluun. Lisäksi

ympäristönsuojelulain 222 §:ssä säädetään tietojärjestelmän rakenteesta ja tietojärjestelmään tallettavista tiedoista, rekisterinpitäjistä, sekä tietojärjestelmän ylläpitäjien ja eräiden viranomaisten oikeudesta saada tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä. Pykälä sisältää myös viittaukset viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, sekä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019), jäljempänä *tiedonhallintalaki*. Pykälä sisältää säännöksen myös ympäristönsuojelun tietojärjestelmän kehittämisestä ja yhteistyöstä.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä sisältää pinta- ja pohjavesien laatutietoja. Käytännössä osa vesihuoltolaitoksista on vapaaehtoisuuteen perustuen toimittanut raakavesien seurantatietoja valvontaviranomaisille. Myös näitä tietoja on hyödynnetty jäljempänä jaksossa 3.1.4 kuvatussa vesiputedirektiiviin perustuvassa vesienhoidossa ja muutenkin ympäristön tilan muutosten kuvaajana.

Olisi tärkeää, että ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja ja eri ympäristösäädöksiin kytkeytynyt tietosisältö kävisi esille kootusti yhdestä säännöksestä. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja tietosisältö tukee sitä, että järjestelmään sisältyvistä tiedoista saadaan esimerkiksi mahdollisimman kattavia koosteita ympäristön tilan seurannassa ja muissa järjestelmän käyttötarkoituksissa kuten ympäristönsuojelulainsäädännön valvonnan toteuttamisessa hyödynnettäväksi. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista, että suurelta osin luonnonvesiä koskevat tiedot kootaan tähän yhteen jo olemassa olevaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Järjestelmään talletettuja tietoja voidaan hyödyntää laajasti.

Edellä selostettuun perustuen ympäristönsuojelulain 222 § ei vastaa juomavesidirektiivin kansallisen täytäntöönpanon edellyttämiä vaatimuksia 2 momentin osalta. Ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momenttiin sisältyy luettelo säädöksistä, joissa säädetään järjestelmään tallettavista tiedosta 223 §:n lisäksi. Näitä säännöksiä sisältyy esimerkiksi vesilakiin.

Vesienhoitolain suunnittelujärjestelmässä kerätään ja tuotetaan runsaasti ympäristöä koskevaa tietoa, jotka jo nykyisin talletetaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Vesienhoitolain 10 d §:ssä säädetään pohjavesialueiden rajojen, luokituksen ja luokituksen perusteiden sekä muihin pohjavesialueen ominaisuuksien liittyvien tietojen tallettamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

3.1.4 Vesienhoitolainsäädäntö

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ohjaavat ja seuraavat kumpikin toimialallaan vesienhoitolain täytäntöönpanoa. Vesienhoidon suunnittelujärjestelmä on luonteeltaan yleissuunnittelua, joka perustuu laajaan alueelliseen yhteistyöhön. Vesienhoitoa varten Manner-Suomi on jaettu viiteen vesienhoitoalueeseen ja kahteen kansanväliseen vesienhoitoalueeseen. Kullakin vesienhoitoalueella ELY-keskus huolehtii vesienhoitolain mukaisista tehtävistä. Valtioneuvosto hyväksyy vesienhoitolain 11 §:n mukaiset tarkistetut vesienhoitosuunnitelmat kutakin kuuden vuoden mittaista vesienhoitosuunnitelmakautta varten. Nykyinen vesienhoitosuunnitelmakausi on vuosille 2022–2027. Vesienhoidon tavoite pinta- ja pohjavesien hyvästä tilasta ja tilan heikentämiskielto turvaavat osaltaan talousveden tuotantoon käytettävän raakaveden laatua.

Vesienhoitoalueista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1303/2004) säädetään vesienhoitoalueista ja yhteistyöstä vesienhoidon suunnittelussa. Vesienhoidon järjestämisestä annettu valtioneuvoston asetus (1040/2006), jäljempänä *vesienhoitoasetus*, sisältää lakia tarkentavat säännökset muun muassa vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien sisällöstä ja pohjaveden

hyvän tilan arviointiin käytettävistä pohjaveden ympäristölaatuormeista. Ympäristönsuojelulain, vesienhoitolain ja vesihuoltolain nojalla on annettu valtioneuvoston asetus vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista (1022/2006), jossa säädetään pintavesien kemiallisen tilan luokittelusta, pintavettä raakavetenä käyttävien laitosten suorittaman seurannan seuranta-tiheyksistä ja pintaveden ympäristölaatuormeista. Lisäksi asetus sisältää vaarallisten ja haitallisten aineiden päästökiiellon pinta- ja pohjavedeen.

Vesienhoidon suunnittelu perustuu ympäristötiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen. Tietoja pintaveden ekologisen ja kemiallisen sekä pohjaveden määrällisen ja kemiallisen tilan luokitteluun saadaan muun muassa luvanvaraisten toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailusta ja valti-onhallinnon omista seurannoista. Lisäksi tietojärjestelmään laaditaan mm. kuvaukset vesimuodostumien ominaispiirteistä, joita ovat myös vesiin kohdistuvien paineiden arviointi sekä pintavesien tyypittely. Tietojärjestelmiin tallennetaan myös toimenpiteet vesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Tiedot ovat saatavilla avoimista ympäristötietojärjestelmistä. Vesien tilaa koskevat vesimuodostumakohtaiset tiedot ovat saatavilla Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämästä Vesikartta-palvelusta¹⁴. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään sisältyy jo nykyisin muun muassa pohjavesiä ja pintavesiä koskevat tietojärjestelmät.

Juomavesidirektiivin kansallisessa täytäntöönpanossa voidaan hyödyntää laajasti vesipuitedi-
rektiiviin perustuvan kansallisen vesienhoidon suunnittelujärjestelmän puitteissa kerättyä tie-
toa. Vesienhoitolainsäädännössä on myös useita liittymiskohtia talousveden ottoon käytettävän
raakaveden laadun turvaamiseen ja tietojen keräämiseen luonnonolosuhteista ja riskeistä. Esi-
merkiksi vesienhoitolain 27 §:ssä viitataan terveydensuojelulakiin ja talousvesiasetukseen,
joissa säädetään vesistä aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisemisestä, vähentämisestä ja poista-
misesta. Vesienhoitoalueella laadittavat selvitykset sekä pinta- ja pohjaveden tilaa ja seurantaa
koskevat arviot tarkistetaan tarpeellisilta osin kaksi vuotta ennen tarkistetun vesienhoitosuunni-
telmaehdotuksen julkaisemista. Näitä tietoja kerätään ja tuotetaan ELY-keskuksen vesienhoito-
työssä.

Pohjavesialueiden määrittämisestä ja luokituksesta säädetään vesienhoitolain 2 a luvussa ja ve-
sienhoitoasetuksen 2 a luvussa. ELY-keskus tallentaa tiedot pohjavesialueiden rajoista, luoki-
tuksesta ja luokituksen perusteista sekä muista pohjavesialueen ominaisuuksista ympäristön-
suojelun tietojärjestelmään kuuluvaan pohjavesitietojärjestelmään. Tämä työ on pitkälti jo val-
mistunut. Nämä ympäristötiedot ovat saatavilla Avoin tieto -palvelusta¹⁵.

Vesienhoidon suunnittelussa ELY-keskus nimeää erityiseksi alueeksi muun muassa alueen,
josta otetaan tai on tarkoitus ottaa vettä talousvesikäyttöön enemmän kuin keskimäärin 10 kuu-
tiometriä vuorokaudessa tai yli 50 henkilön tarpeisiin. Näiden alueiden osalta vesienhoidon ta-
voitteet tulee sovittaa yhteen erityisten alueiden omasta lainsäädännöstä tulevien tavoitteiden
kanssa, esimerkiksi talousveteen sovellettavan sääntelyn vaatimusten kanssa. Tämä vuoksi ve-
sienhoidon tilatavoitetta tarkasteltaessa ELY-keskuksen tulee arvioida myös talousvesiasetuk-
sessa asetettujen laatuvaatimusten täyttymistä niissä pinta- ja pohjavesimuodostumissa, joiden
vettä käytetään raakavetenä talousveden tuotantoon.

¹⁴ Linkki Vesikartta -palveluun: [https://paikkatieto.ymparisto.fi/vesikarttaviewers/Html5Vie-
wer_2_11_2/Index.html?configBase=http://paikkatieto.ymparisto.fi/Geocortex/Essentials/REST/si-
tes/VesikarttaKansa/viewers/VesikarttaHTML525/virtualdirectory/Resources/Config/Default&lo-
cale=fi-FI](https://paikkatieto.ymparisto.fi/vesikarttaviewers/Html5Vie-
wer_2_11_2/Index.html?configBase=http://paikkatieto.ymparisto.fi/Geocortex/Essentials/REST/si-
tes/VesikarttaKansa/viewers/VesikarttaHTML525/virtualdirectory/Resources/Config/Default&lo-
cale=fi-FI)

¹⁵ Linkki Avoin tieto -palveluun: <https://www.syke.fi/avointieto>

Vesienhoitotyössä ELY-keskus laatii ja päivittää kuuden vuoden välein selvityksen vesien ominaispiirteistä, jonka osana muun muassa tarkistetaan vesimuodostumien rajausta ja nimeäminen. Osana ominaispiirteiden selvittämistä ELY-keskus tekee tarkastelun ihmistoiminnan vaikutuksista pintavesien ja pohjaveden tilaan sekä laatii vedenkäytön taloudellisen analyysin. Työ tehdään vesipuitedirektiivin liitteissä II ja III olevien teknisten määrittelyjen mukaisesti.

Vesipuitedirektiivin liitteen II jakso 1.4 (paineiden tunnistaminen) koskee pintavesiä ja jakso 2.3 (ihmistoiminnan pohjavesiä koskeva tarkastelu) pohjavesiä. Tiedot tarkistetaan kuuden vuoden välein hyväksyttävissä vesienhoitosuunnitelmia varten. Vesienhoitoasetuksessa säädetään myös pinta- ja pohjavesiin vaikuttavasta toiminnasta sekä vaikutusten arvioinnista ja lisäselvityksistä. ELY-keskus selvittää pinta- ja pohjavesiin vaikuttavaa toimintaa ja tunnistaa vesien tilaa koskevien tietojen perusteella ne pinta- ja pohjavesimuodostumat, joissa ei mahdollisesti saavuteta vesienhoitolain 21 §:ssä tarkoitettuja ympäristötavoitteita.

ELY-keskus tekee pohjavesiä koskevat riskinarviot kuuden vuoden välein. Riskinarviot tallennetaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan pohjavesitietojärjestelmään. Riskinarvioinnin todentamiseksi ELY-keskuksissa tarkastellaan myös haitallisten aineiden esiintymistä ja pitoisuuksia pohjavedessä. Pohjavesialueen riskitekijöiden tarkastelun yhteydessä toimivaltainen ELY-keskus nimeää riskialueet. Pohjavesimuodostumissa, joissa ei mahdollisesti vallitse hyvä tila, tulee suorittaa lisäselvitys pohjavesien ominaispiirteistä sekä ihmisten toiminnan vaikutuksista. Selvitys voi koskea kemiallista tai määrällistä tilaa. Tarkemmat tila-arviot tehdään riskialueiksi nimetyille pohjavesialueille eli niille, joilla on tunnistettu merkittäviä tilaa heikentäviä tekijöitä. Tila-arvioinnissa sovelletaan pohjaveden ympäristölaatuunormeja, jotka on sovitettu yhteen talousvedelle säädettyjen muuttujien raja-arvojen kanssa. Jos pohjavesimuodostumaan ei kohdistu merkittävää ihmistoiminnan painetta, pohjavesimuodostuma on oletettavasti hyvässä tilassa. Pohjavesimuodostumien tilaa koskevat tiedot ovat saatavilla ympäristönsuojelun tietojärjestelmän pohjavesitietojärjestelmästä.

Vesienhoitolain 12 §:n mukaiset toimenpideohjelmat laaditaan vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi ottamalla huomioon tehdyt selvitykset vesien ominaispiirteistä ja ihmisten aiheuttamista vaikutuksista vesiin sekä vedenkäytön taloudellisuudesta. Toimenpideohjelmat voivat koostua yhtä tai useampaa vesistöaluetta koskevasta ohjelmasta, ja ne käsitellään vesienhoitosuunnitelmien osina. Vesienhoitolainsäädännön perusteella vesienhoidon toimenpideohjelmissa esitetään vesienhoidon perustoimenpiteet, joita ovat muun muassa toimenpiteet talousveden ottoon käytettävän veden laadun turvaamiseksi sekä häiriötilanteissa ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa tapahtuvan pilaantumisen ehkäisemiseksi ja vaaran vähentämiseksi sekä teknisistä laitteista aiheutuvien pilaavien aineiden merkityksellisten häviöiden estämiseksi (vesienhoitoasetus 24 §). Lisäksi esitetään toimenpiteet tehokkaan ja kestäväen vedenkäytön edistämiseksi ja erityisten alueiden suojelemiseksi näiden alueiden käytölle asetettavilla rajoituksilla ja ehdoilla (vesienhoitoasetus 24 §).

Pintavesien tila koostuu sen ekologisesta ja kemiallisesta tilasta. Ekologisen tilan luokittelussa tarkastelun kohteena ovat ensisijaisesti biologiset laatutekijät. Arvioinnissa otetaan huomioon myös veden laatutekijät ja vesimuodostuman hydromorfologiset tekijät. Pintavesien kemiallisen tilan arviointia varten on asetettu ympäristölaatuunormit, joiden ylittyessä pintaveden kemiallinen tila on arvioitava huonoksi. Ympäristölaatuunormi on voitu asettaa joko vesipitoisuudelle tai biotalle.

3.1.5 Maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö

Maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) säädetään rakennusten suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon vaatimuksista. Lain 119 §:n nojalla rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava siitä että, rakennus suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti. Rakennushankkeeseen ryhtyvällä on oltava hankkeen vaativuus huomioon ottaen riittävät edellytykset sen toteuttamiseen. Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava myös siitä, että rakennushankkeessa on kelpoisuusvaatimukset täyttävät suunnittelijat ja työnohtajat ja että muillakin rakennushankkeessa toimivilla on heidän tehtäviensä vaativuus huomioon otettuna riittävä asiantuntemus ja ammattitaito. Suunnittelijat (120 a–c §) ja työnohtajat (122 §, 122 a §) veloitetaan huolehtimaan siitä, että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä hyvän rakentamistavan mukaisesti (117 §, 117 a–i §). Rakennustyön tarkastusasiakirjaan (150 f §) tulee dokumentoida rakennustyön aikaiset laadunvarmistustoimenpiteet, joita ovat esimerkiksi rakennustöiden tarkastukset ja rakennustuotteiden kelpoisuuden todentaminen. Rakennus-suunnittelijan ja erityisalan suunnittelijoiden on laadittava omien suunnittelualojensa osalta sisältö rakennuksen käyttö- ja huolto-ohjeeseen. Käyttö- ja huolto-ohjeen tulee sisältää rakennuksen käyttötarkoitus ja rakennuksen ominaisuudet sekä rakennuksen ja sen rakennusosien ja laitteiden suunniteltu käyttöikä huomioon ottaen tarvittavat tiedot rakennuksen asianmukaista käyttöä ja kunnossapitovelvollisuudesta huolehtimista varten. Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tehtävänä on valvoa rakennustoimintaa sekä osaltaan huolehtia siitä, että rakentamisessa noudatetaan, mitä laissa tai sen nojalla säädetään tai määrätään (21 §, 124 §).

Maankäyttö- ja rakennuslaki sääntelee rakentamiselle asetettavia yleisiä vaatimuksia, ja sitä sovelletaan rakennusten rakennustuotteisiin. Maankäyttö- ja rakennuslaki sääntelee ainoastaan rakennusten vesilaitteistoissa käytettäviä tuotteita, eikä se näin ollen sisällä säännöksiä talousvettä toimittavien laitosten veden otossa, käsittelyssä, varastoinnissa tai jakelussa käytettävien tuotteiden osalta. Maankäyttö- ja rakennuslain säännökset liittyvät kuitenkin kiinteästi juomavesi-direktiiviin, koska siinä säädetään rakennusten vesilaitteistojen terveydelle aiheutuvien riskien ehkäisemisestä ja riskienhallinnasta sekä rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien rakennustuotteiden hygieniata koskevista vähimmäisvaatimuksista ja tuotteiden markkina-avalvonnasta. Osana tätä sääntelvä maankäyttö- ja rakennuslaki velvoittaa, että rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava siitä, että rakennus käyttötarkoituksensa ja ympäristöstä aiheutuvien olosuhteittensa edellyttämällä tavalla suunnitellaan ja rakennetaan siten, että se on terveellinen ja turvallinen (117 c §). Rakentamisessa on käytettävä tuotteita, joista ei niiden suunnittelun käyttöönsä aikana aiheudu sisäilmaan, talousvedeen eikä ympäristöön sellaisia päästöjä, joita ei voida pitää hyväksyttävänä, ja jotka ovat siten turvallisia eivätkä aiheuta haittaa terveydelle. Rakennuksen järjestelmien ja laitteistojen on sovellettava tarkoitukseensa, ja niiden on ylläpidettävä terveellisiä olosuhteita. Rakennuksen käyttöaikana sen omistajan on maankäyttö- ja rakennuslain 166 §:ssä säädetyn mukaisesti huolehdittava rakennuksen kunnossapidosta siten, että se täyttää jatkuvasti terveellisyyden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset, eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä.

Rakennustuotteet ovat kelpoisia rakentamisessa käytettäväksi silloin, kun ne täyttävät maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla säädetty olennaiset tekniset vaatimukset. Nämä tekniset vaatimukset koskevat rakenteiden lujuutta ja vakautta, paloturvallisuutta, terveellisyyttä, käyttöturvallisuutta, esteettömyyttä, meluntorjuntaa ja ääniolosuhteita sekä energiatehokkuutta. Rakennustuote ja sen vaatimukset määritellään maankäyttö- ja rakennuslain 152 §:ssä. Sen mukaan rakennustuotteen tulee olla turvallinen ja terveellinen sekä ominaisuuksiltaan sellainen, että rakennuskohde asianmukaisesti suunniteltuna ja rakennettuna täyttää laissa säädetty olennaiset tekniset vaatimukset tavanomaisella kunnossapidolla taloudellisesti perustellun käyttöajan ajan.

Juomavesidirektiivin täytäntöönpano ei edellytä muutoksia maankäyttö- ja rakennuslakiin, mutta sen nojalla annettuja ympäristöministeriön asetuksia on tarpeen muuttaa siten, että rakennuksen suunnittelu- ja rakennusvaiheeseen liittyviin säännöksiin sisällytetään direktiivin yleiset velvoitteet veden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien hygieniata koskevista vähimmäisvaatimuksista. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi muutettaisiin rakennusten vesi- ja viemäri-laitteistosta annettua ympäristöministeriön asetusta (1047/2017), jäljempänä *vesi- ja viemäri-laitteistoasetus*, sekä tuoteryhmäkohtaisia olennaisten teknisten vaatimusten asetuksia ja niitä vastaavia tyyppihyväksyntäasetuksia.

Rakennusten vesilaitteistojen suunnittelu ja rakentaminen

Vesi- ja viemäri-laitteistoasetuksessa säädetään rakennusten vesi- ja viemäri-laitteistoja koskevista vaatimuksista. Suunnitteluvaiheessa pääsuunnittelijan, erityissuunnittelijan ja rakennus-suunnittelijan on huolehdittava siitä, että rakennus täyttää käyttötarkoituksen mukaisesti vesi- ja viemäri-laitteistojen turvallisuuteen, terveellisyys- ja käyttövarmuuteen, kestävyys- ja energiatehokkuuteen vaikuttavat vaatimukset. Suunnitelmista on käytävä ilmi laitteistoissa käytettävät osat, materiaalit ja tuotteet. Vesilaitteiston on oltava sellainen, että sillä torjutaan veden takaisinimeytymisestä sekä nesteiden ja kaasujen sisään tunkeutumisesta johtuva pilaantumisvaara. Kylmävesilaitteistossa olevan veden lämpötila saa olla enintään 20 celsiusastetta. Lämminvesilaitteistossa olevan veden lämpötilan on oltava vähintään 55 celsiusastetta, ja lämmintä vettä on saatava lämminvesikalusteesta 20 sekunnin kuluessa. Vesikalusteen on oltava käyttötarkoitukseensa sopiva, ja vesimäärän sekä lämpötilan säätöön tarkoitettujen käyttölaitteiden toimintojen ja liikesuuntien on oltava turvallisia. Vesilaitteistossa käytettävien materiaalien on sovellettava talousveden johtamiseen. Materiaaleista ei saa siirtyä veteen terveydelle vaarallisia aineita haitallisessa määrin, eikä niistä saa aiheuttaa veden laadun heikentymistä. Sammutusvesilaitteisto ei saa aiheuttaa terveydellistä tai muuta haittaa rakennuksen vesilaitteistolle tai sen toiminnalle, eikä siitä saa myöskään aiheutua takaisinvirtausta rakennuksen vesilaitteistoon. Erityisessä vesilaitteistossa voi tekniseen käyttöön johtaa muuta kuin talousvettä vain, jos laitteisto erotetaan talousvesilaitteistosta ilmajäljillä. Lisäksi erityisen vesilaitteiston jokaisessa vesipisteessä ja verkoston osassa on oltava selvä ja pysyvä merkintä, josta käy ilmi veden laatu ja käyttötarkoitus.

Vesi- ja viemäri-laitteistoasetuksessa säädetään keskeisistä vesilaitteiston toimintakunnon varmistamisen toimenpiteistä, jotka tulee tehdä ennen vesilaitteiston käyttöönottoa. Vesilaitteisto on huuhdeltava talousvedellä, jotta mahdollinen lika ja irtoainetta saadaan poistettua putkistosta. Jos on syytä epäillä, että vesilaitteisto on joutunut alttiiksi tautia aiheuttavien mikrobin tai muiden terveydelle vaarallisten tai haitallisten aineiden vaikutuksille, laitteisto on puhdistettava ja desinfioidava ennen sen käyttöönottoa. Vesilaitteiston tiiviys on varmistettava vesipaine-kokeella. Vesilaitteiston paine ja vesikalusteiden virtaamat sekä lämpimän käyttöveden kiertojohton virtaama on mitattava, säädettävä ja todettava suunnitelmien mukaisiksi. Erityisalan työnjohtajan on huolehdittava toimenpiteiden toteuttamisesta, ja rakennusvaiheen vastuuhenkilön on tehtävät niistä merkinnät rakennustyön tarkastusasiakirjaan.

Määräysten tavoitteena on ohjata rakennuksen vesi- ja viemäri-laitteistojen suunnittelua ja rakentamista niin, että niiden käytöstä ei aiheudu terveydensuojelulla tarkoitettua terveyshaittaa eikä muutakaan haittaa laitteiston koko käyttöikänsä aikana. Terveellisuuden ja turvallisuuden lisäksi suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös käyttövarmuus, kestävyys ja energiatehokkuus. Turvallisen ja käyttövarman vesi- ja viemäri-laitteiston suunnittelussa tärkeitä tekijöitä ovat etenkin laite- ja materiaalivalinnat, tila- ja asennusratkaisut sekä huollon ja kunnossapidon mahdollisuus. Vaikka energiatehokkuus tulee ottaa huomioon esimerkiksi tuote- ja järjestelmävalinnoissa, asennustavoissa ja laitteistojen eristämisisä, talousveden ja lämpimän käyttöveden

lämpötiloista säädettyjen lämpötilavaatimusten tulee täyttyä vesilaitteistoa käytettäessä. Rakennustuotteiden vaatimustenmukaisuudella ja tuotteiden yhteensopivuudella on tärkeä merkitys myös laitteistojen kestävyydelle ja korroosion välttämiseksi.

Rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden tuotehyväksyntä

Eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annettu laki (954/2012), jäljempänä *tuotehyväksyntälaki*, koskee menettelyitä, joilla todetaan, täyttääkö rakennustuote maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla säädetty olennaiset tekniset vaatimukset silloin, kun rakennustuote ei kuulu harmonisoidun tuotestandardin soveltamisalaan tai rakennustuotteelle ei ole eurooppalaista teknistä arviointia. Laki sisältää vapaaehtoiset kansalliset menettelyt rakennustuotteiden kelpoisuuden osoittamiseen. Tuotehyväksyntälain 4 §:n mukaan rakennustuotteella tarkoitetaan sellaista pysyvää rakennusosaa, rakennetta tai rakennuskohteeseen kiinteästi liittyvää tarviketta, tuotetta tai laitetta, jolle säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla olennaisia teknisiä vaatimuksia. Rakennustuote voi tarkoittaa myös edellä tarkoitettua tuotteen asentamista varten tarvittavaa osaa. Tuotehyväksyntälain 3 §:n mukaan rakennustuotteen kansallinen kelpoisuus voidaan todeta tyyppihyväksynnällä, varmennustodistuksella tai valmistuksen laadunvalvonnalla. Tuotehyväksyntälain 6 §:n 1 momentin mukaan rakennustuotteen kelpoisuus todetaan tyyppihyväksynnällä, jos rakennustuote teknisiltä ominaisuuksiltaan vaikuttaa merkittävästi rakennuskohteen olennaisten teknisten vaatimusten täyttymiseen, rakennustuotetyyppejä käytetään laajasti tai jos tyyppihyväksynnällä voidaan yksinkertaistaa tai yhtenäistää rakennusvalvontaviranomaisen toimenpiteitä. Eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annettu ympäristöministeriön asetus (555/2013) tarkentaa tuotehyväksyntälakia. Asetuksessa säädetään tarkemmin muun muassa kansallisten hyväksymismenettelyjen hakemisesta, niitä koskevista päätöksistä, merkinnöistä ja valvonnasta.

Talousveden kanssa kosketuksessa oleville rakennustuotteille ei ole annettu eurooppalaisia harmonisoituja tuotestandardeja, joten tuotteiden olennaisten teknisten vaatimusten täyttymistä ei ole mahdollista todentaa rakennustuoteasetuksen mukaisella CE-merkinnällä. Vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa ei ole yksityiskohtaisia vaatimuksia vesilaitteistoihin liittyville rakennustuotteille, joten ne on annettu tärkeimmiksi katsotuilta osiltaan erillisissä olennaisten teknisten vaatimusten asetuksissa tuoteryhmäkohtaisesti. Koska CE-merkintä ei ole mahdollinen rakennuksen vesilaitteistoissa käytettäville rakennustuotteille, niiden olennaiset tekniset vaatimukset ja tuotehyväksyntä on määritelty kansallisesti tuotehyväksyntälain nojalla. Vesilaitteiston rakennustuotteiden osalta kansallinen tuotehyväksyntämenettely on tyyppihyväksyntä. Rakennushankkeeseen ryhtyvän on selvitettävä rakennuspaikkakohtaisesti, että rakennustuote täyttää sitä koskevat olennaiset tekniset vaatimukset, jos tuotteen kelpoisuutta ei ole muutoin osoitettu. Rakennusvalvontaviranomainen voi velvoittaa hankkeeseen ryhtyvän osoittamaan, että rakennustuote täyttää sitä koskevat olennaiset tekniset vaatimukset, jos on syytä epäillä, että tuote ei niitä täytä. Rakennushankkeeseen ryhtyvä vastaa tästä aiheutuvista kustannuksista. Jos rakennustuote on hyväksytty Euroopan talousalueen jäsenmaassa tai Turkissa rakentamisessa käytettäväksi, hyväksynnän katsotaan antavan luotettavalla tavalla tietoa rakennustuotteen ominaisuuksista. Rakennushankkeeseen ryhtyvä voi käyttää näitä tietoja selvittäessään, onko rakennustuote maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla säädettyjen olennaisten teknisten vaatimusten mukainen.

Metalliosista veteen liukenevista aineista terveyden kannalta haitallisimpina pidetään lyijyä. Veteen liukenevan lyijyn määrää voidaan tarkastella 26 viikon pituisella liukenemiskokeella valmistusmateriaalista (esim. standardin SFS-EN 15664 mukaisesti), jolloin liunneen lyijyn määrä voi olla enintään 5 µg/l. Vaihtoehtoisesti veteen liukenevan lyijyn määrä voidaan testata

10 vuorokauden kokeella valmiista tuotteesta (esim. pohjoismaisen tuoteohjeen NKB 4 mukaisella testillä), jolloin veteen liuenneen lyijyn määrä voi olla enintään 5 µg.

Muoviputkien ja -liittimien kelpoisuuden arviointi perustuu raaka-aineen koostumustietoihin sekä kemiallisiin ja aistinvaraisiin tutkimuksiin. Testauksessa veteen liuenneiden orgaanisten yhdisteiden kokonaispitoisuus (engl. Total organic carbon, TOC) ei saa ylittää migraatioarvoa 2,5 mg/m²/d. Riippumattoman testipaneelin on arvioitava tuotteesta veteen mahdollisesti siirtyneiden aineiden aiheuttama virrehaju ja -maku kylmästä testivedestä aistinvaraisella tutkimuksella. Talousvesikäyttöön tarkoitettujen muoviputkien ja -liittimien yleiset terveellisyysvaatimukset sisältyvät elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista ja direktiivien 80/509/EY ja 89/109/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1935/2004. Lisäksi muoviputkien ja -liittimien valmistuksessa käytettyjen raaka-aineiden tulee olla elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvien muovisista materiaaleista ja tarvikkeista annetun Euroopan komission asetuksen (EU) N:o 10/2011 liitteen I mukaisia.

Juomavesidirektiivin 11 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on oikeus pitää voimassa tai hyväksyä kansallisia toimenpiteitä erityisistä hygieniää koskevista vähimmäisvaatimuksista materiaaleille, kunnes testaus- ja hyväksyntämenettelyjä ja -menetelmiä koskevat täytäntöönpanosäädökset hyväksytään, edellyttäen, että kyseiset toimenpiteet täyttävät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen määräykset. Tämän perusteella Suomessa säädetyt kansalliset vaatimukset ja hyväksyntämenettelyt pysyisivät toistaiseksi voimassa siihen asti, kunnes komissio antaa jaksossa 2.2.7 kuvatut delegoidut säädökset tai toimeenpanosäädökset.

Rakennustuotteiden markkinavalvonta

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, jäljempänä *Tukes*, toimii maankäyttö- ja rakennuslain 181 §:n mukaisesti rakennustuoteasetuksen sekä tuotehyväksyntälain soveltamisalaan kuuluvien rakennustuotteiden markkinavalvontaviranomaisena. Tukes huolehtii myös muiden rakennuskohteeseen nsvsviksi osiksi liitettävien rakennustuotteiden markkinavalvonnasta silloin, kun rakennustuote voi vaikuttaa olennaisten teknisten vaatimusten täyttymiseen tai jos tuote aiheuttaa vakavan vaaran ihmisten terveydelle, turvallisuudelle, ympäristölle tai omaisuudelle. Maankäyttö- ja rakennuslain 181 §:ssä säädetään myös, että Tukes toimii markkinavalvontaviranomaisena myös tilanteissa, joissa on perusteltua syytä epäillä, että rakennustuote ei ole CE-merkinnän, tyyppihyväksynnän, varmennustodistuksen, valmistuksen laadunvalvonnan, muun vapaaehtoisen sertifiointin tai vastavuoroiseen tunnustamiseen liittyvän sertifiointin mukainen. Kunnan rakennusvalvontaviranomainen seuraa rakennustuotteiden käyttämistä, ja sen on ilmoitettava havaitsemistaan epäkohdista Tukesille.

3.1.6 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

Suomessa EU:n markkinavalvonta-asetusta on täydennetty markkinavalvontalaille. Markkinavalvontalaki on luonteeltaan horisontaalinen, joten sitä sovelletaan yleislakina tiettyjen tuotesektoreitten markkinavalvontaan. Markkinavalvontalaki perustuu markkinavalvonta-asetukseen ja sitä edeltäneeseen tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvää akkreditointia ja markkinavalvontaa koskevista vaatimuksista ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 765/2008 eli ns. NLF-asetukseen.

Markkinavalvontalain 1 §:n 1 momentissa säädetään nimettyjen tuotesektorilakien markkinavalvonnasta. Markkinavalvontalaki sisältää näin ollen perussäännöksiä tuotesektorilakien

markkinavalvonnasta. Valvonnan järjestämisestä säädetään lain 2 luvussa, valvonnan toimenpiteistä säädetään lain 3 luvussa ja erinäisistä säännöksistä säädetään lain 4 luvussa. Markkinavalvontalaki on toissijaisesti sovellettava laki. Sisältö, johon markkinavalvontalain säännöksiä sovelletaan, määräytyy lain soveltamisalapykälässä luetellusta sektorisääntelystä.

Markkinavalvontalain 4 §:ssä säädetään markkinavalvontaviranomaisista. Tukes, Säteilyturvakeskus, Liikenne- ja viestintävirasto, Suomen ympäristökeskus, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (FIMEA) sekä Valvira toimivat markkinavalvontaviranomaisina lain 1 §:n 1 momentissa lueteltujen sektorilakien osalta. Tulli on markkinavalvontalaissa säädetty ulkorajatarkastuksista vastaavaksi viranomaiseksi.

3.1.6.1 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Tukes huolehtii muiden rakennuskohteeseen pysyviksi osiksi liitettävien rakennustuotteiden markkinavalvonnasta silloin, kun rakennustuote voi vaikuttaa olennaisten teknisten vaatimusten täyttymiseen tai jos tuote aiheuttaa vakavan vaaran ihmisten terveydelle, turvallisuudelle, ympäristölle tai omaisuudelle. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten rakennustuotteiden markkinavalvontaviranomaisen tehtävät on säädetty Tukesille kattaen rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien rakennustuotteiden markkinavalvonnan. Markkinavalvonta ei kuitenkaan kata talousvettä toimittavien laitosten vedentuotantoketjussa käytettäviä tuotteita.

3.1.6.2 Tulli

Markkinavalvontalain 4 §:ssä säädetään, että Tulli toimii markkinavalvonta-asetuksen 25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ulkorajatarkastuksista vastaavana viranomaisena sekä valvoo 23 §:ssä tarkoitettua maastavientikiellon ja 25 §:ssä tarkoitetun hävittämismääräyksen noudattamista ulkorajalla.

Tuonnin osalta on erittäin harvoin tilanteita, jossa vesilaitokset itse tuovat tuotteita maahan EU-alueelta tai EU:n ulkopuolelta. Tarkkaa tietoa tuotteiden myyjien suorasta tuonnista ei ole, mutta yleensä tuotteet, joita Suomessakin käytetään, ovat EU-markkinoilla yleisesti saatavilla. Tämän esityksen valmistelun yhteydessä tunnistettuja EU:n ulkopuolisia valmistusmaita ovat ainakin Sveitsi, Iso-Britannia, Israel, Etelä-Afrikka ja Kiina.

Sosiaali- ja terveysministeriö lähetti 10.11.2021 kyselyn kahdelletoista suurelle rakennustuotteiden myyjälle tuotteiden tuonnista EU:n ulkopuolisista maista. Neljä yritystä vastasi, ettei niillä ole tuontia EU-alueen ulkopuolelta. Yksi yritys vastasi, että 99,5 % sen myymistä tuotteista on kotimaisia ja että vuodessa Englannista tuodaan joitakin kappaleita pituussäätölaippoja, Israelista joitakin kappaleita ilmanpoistoventtiileitä ja Kiinasta muutamia valurautayhteitä. Yksi yritys on vastannut tuovansa Sveitsistä PE- ja komposiittiputkia ja niiden osia, ja yksi yritys on vastannut tuovansa tiivisteitä Etelä-Afrikasta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Terveydensuojelulaki

Esityksellä vahvistettaisiin talousveden laadun terveydelle haitattomuutta säätämällä talousvedeksi tuotettavan raakaveden ja sen muodostumisalueen, talousvettä toimittavan laitoksen vedentuotantoketjun ja rakennusten vesilaitteistojen veden laatuun vaikuttavien tekijöiden riskinarvioinnista ja riskien hallintakeinoista. Lisäksi säädettäisiin talousvettä toimittavien laitosten

riskinarviointiin perustuvasta käyttötarkkailusta eli omavalvonnasta. Rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnissa otettaisiin erityisesti huomioon riskit, jotka liittyvät talousveden kanssa kosketuksiin joutuviin materiaaleihin ja tuotteisiin.

Esityksellä annettaisiin terveydensuojelulaissa nykyistä tarkemmat säännökset talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta ja ns. ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnasta. Ensisijain tarkoituksiin käytettävien rakennusten omistajille säädettäisiin velvollisuus tehdä vesilaitteistoistaan riskinarviointi, jossa olisi huomioitava erityisesti *Legionella*-bakteerin esiintyvyys ja lviivn pitoisuus vedessä. Ensisijaisia tiloja olisivat juomavesidirektiivin määritelmän mukaan suuret muut kuin kotitalouden käyttöön tarkoitetut tilat, joissa suuri määrä vedenkäyttäjiä mahdollisesti altistuu veteen liittyville riskeille, erityisesti julkiseen käyttöön tarkoitetut suuret tilat. Direktiivissä lueteltuja, mutta jäsenvaltioiden harkittavaksi jätettäviä, ensisijaisia tiloja ovat mm. sairaalat, terveydenhuollon toimintayksiköt, vanhainkodit, päiväkodit, koulut, oppilaitokset, rakennukset, joissa on majoitustila, ravintolat, baarit, urheilu- ja ostoskeskukset, vapaa-ajanviettotilat, virkistysalueet, näyttelytilat, rangaistuslaitokset ja leirintäalueet. Näistä kansallisesti määriteltyjä ensisijaisia tiloja olisivat ne tilat, joissa olemassa olevan tiedon mukaan on esiintynyt legionella-infektioita, joissa legionella-infektioiden todennäköisyys on suuri, ja joiden vedenkäyttäjät ovat kaikkein altteimpia legionella-infektioiden aiheuttamalle terveyshaitalle.

Terveydensuojelulain nojalla esitettäisiin säädettäväksi veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden valmistuksessa käytettävälle materiaaleille hygieniata koskevat vähimmäisvaatimukset. Vaatimukset koskisivat materiaaleja, joista valmistetaan sekä talousvettä toimittavien laitteiden vedentuotantoketjussa että rakennusten vesilaitteistoissa käytettäviä tuotteita. Myös vedenkäsittelyssä käytettävälle kemikaaleille ja suodatinaineille säädettäisiin yleiset hygieniata koskevat vaatimukset.

Esitykseen sisältyy myös säännöksiä, joilla varmistettaisiin edellytykset nykyistä laajemmalle talousveden laadusta tiedottamiselle vedenkäyttäjille ja tietokokonaisuuksien laatimiselle EU:n toimielinten direktiivin täytäntöönpanon seurantaan varten. Säännökset koskisivat talousvedestä tehtävien valvontatutkimustulosten toimittamista tietojärjestelmiin, vedenjakelualueiden rajoja koskevien tietojen ylläpitämistä paikkatietomuodossa sekä mainittujen tietokokonaisuuksien laatimista.

4.1.2 Vesihuoltolaki

Vesihuoltolakiin ehdotetaan tehtäväksi juomavesidirektiivin tiedottamista ja tietojen toimittamista koskevat sekä vedentuotantoketjun riskienhallinnan pohjalta tehtävän raakavesitarkkailun edellyttämät muutokset. Lisäksi vesihuoltolaissa säädettäisiin Suomen ympäristökeskuksen, ELY-keskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävistä juomavesidirektiivin toimeenpanossa. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanon edellyttämät muutokset olisi ulotettava myös niihin juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluviin talousvettä toimittaviin laitoksiin, jotka eivät ole vesihuoltolaissa tarkoitettuja vesihuoltolaitoksia. Tästä syystä tarvittavien vesihuoltolain pykälien soveltamista ehdotetaan laajennettavaksi niin, että ne koskisivat vesihuoltolaitosten lisäksi myös näitä toimijoita.

Vesihuoltolain 15 §:ään sisältyvää selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuutta ehdotetaan lisättäväksi niin, että vesihuoltolaitos olisi jatkossa velvollinen myös toimittamaan riskiperusteisesti suorittamansa raakavesitarkkailun tulokset sekä näihin liittyvien vedenottopisteiden ja tarkkailun havaintopaikkojen sijaintitiedot viranomaiskäyttöön ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Lisäksi laitos olisi velvollinen ilmoittamaan kunnan ympäristönsuojelu ja terveydensuojeluviranomaiselle sekä ELY-keskukselle raakavedessä havaitsemistaan epätavallisista muutoksista.

Osana juomavesidirektiivin täytäntöönpanoa vesihuoltolain 16 §:ään ehdotetaan lisättäväksi laitokselle velvoite toimittaa vähintään kerran vuodessa asiakkaalleen direktiivin edellyttämät laatu-, kulutus- ja hintatiedot. Koska direktiivi edellyttää näiden tietojen toimittamisen veden loppukäyttäjälle, vesihuoltolaissa asetettaisiin laitoksen asiakkaalle velvollisuus toimittaa laitoksen toimittamat tiedot eteenpäin veden loppukäyttäjälle, kuten asunto-osakeyhtiön osakkeenomistajalle, asumisoikeusasunnon haltijalle tai asunnon vuokralaiselle.

Koska vesihuoltolaitoksen määritelmä ei nykyinsäädännössä ole yhteensopiva juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvan talousvettä toimittavan laitoksen kanssa jaksossa 3.1.2 kuvatulla tavalla, ehdotetaan vesihuoltolain 15 ja 16 §:n soveltamisalaa laajennettavaksi siten, että niiden velvoitteet koskisivat jatkossa kaikkia juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvia toimijoita, eli vesihuoltolaitosten lisäksi niitä terveysuojelulaissa tarkoitettuja talousvettä toimittavia laitoksia, jotka toimittavat talousvettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Lisäksi vesihuollon tietojärjestelmää koskevaan vesihuoltolain 20 d §:ään lisättäisiin aikamääre tietojen toimittamisesta järjestelmään vähintään kerran vuodessa.

4.1.3 Ympäristönsuojelulaki

Juomavesidirektiivi edellyttää talousvedeksi valmistettavan raakaveden tarkkailua ja tarkkailutietojen toimittamista viranomaisille riskinarviointia, riskienhallinnan suunnittelua ja raportointia varten. Tämän vuoksi vesihuoltolaissa ehdotetaan säädettävän vesihuoltolaitoksen velvoitteeksi seurata riskinarvioinnin perusteella valittuja ihmisten terveyteen vaikuttavia muuttujia talousveden lisäksi jatkossa myös raakavedestä, jota otetaan talousvedeksi valmistettavaksi (ks. jakso 2.1.4). Näitä raakaveden tarkkailun tuloksena saatuja veden laatumietoja tallennettaisiin ehdotuksen mukaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Ehdotetussa vesihuoltolain 15 §:ssä säädettäisiin nimenomaisesti myös siitä, että vesihuoltolaitos huolehtisi lisäksi myös vedenotopisteiden ja veden laadun havaintopaikkojen sijainti- ja ominaisuustietojen toimittamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Ehdotus on, että ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momentti päivitetäisiin ja siihen koottaisiin selkeyden vuoksi kaikki ne säädökset, jotka ympäristönsuojelulain 223 §:n lisäksi sisältävät yksityiskohtaisia säännöksiä ympäristönsuojelulain tietojärjestelmään talletettavista tiedoista. Tätä 222 §:n 2 momentin säädösluetteloa tulisi siten täydentää lisäämällä siihen vesihuoltolaki osana juomavesidirektiivin kansallista täytäntöönpanoa. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin myös vesienhoitolaki, millä selvennettäisiin voimassa olevaa oikeustilaa myös vesienhoidon osalta. Muutokset olisivat tarpeen, koska vesihuoltolain 15 §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi vesihuoltolaitokselle velvoite toimittaa tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmään ja koska vesienhoitoon liittyviä tietoja tarvitaan talousvettä toimittavien laitosten riskienhallinnassa.

Tietojärjestelmät

Esityksellä pyritään vähentämään tietojärjestelmiä hyödyntämällä talousvettä toimittavien laitosten ja kunnan terveysuojeluviranomaisten hallinnollista taakkaa, mitä juomavesidirektiivin edellyttämä veden käyttäjille tiedottaminen verkkosivustolla olisi muutoin omiaan lisäämään. Verkkosivustolla tiedottaminen ehdotetaan toteutettavaksi valtakunnallisen jo olemassa olevan vesi.fi-verkkosivupalvelun avulla, jonne koottaisiin kaikkien talousvettä toimittavien laitosten ne tiedot, joita juomavesidirektiivissä edellytetään. Yksi valtakunnallinen verkkosivusto, josta vedenkäyttäjät voisi joko karttahaulla tai osoitteen perusteella hakea ajantasaiset talousve-

den laatua ja vesihuoltolaitoksen toiminnan tehokkuutta kuvaavat tiedot, palvelisi vedenkäyttäjiä ja täyttäisi direktiivin vaatimuksen tietojen esittämisestä käyttäjäystävällisesti mahdollisimman oikea-aikaisesti.

Juomavesidirektiivissä säädetty velvollisuus esittää ajantasaiset talousveden laatutiedot koskee kaikkia direktiivin soveltamisalaan kuuluvia laitoksia, myös niitä kaikkein pienimpiä laitoksia, jotka toimittavat talousvettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai 50 henkilön tarpeisiin. Monilla tällaisilla pienillä laitoksilla ei ole omia verkkosivustoja, ja sivujen perustaminen, ylläpitäminen ja direktiivin edellyttämien tietojen ajan tasalla pitäminen olisi niille hankalaa. Tietojärjestelmien rajapintojen avulla toteuttava vesi.fi-verkkosivupalvelu vähentäisi myös suurempien laitosten työn määrää. Suuret laitokset tiedottavat tällä hetkellä veden laadusta yleensä omilla verkkosivustoillaan mutta juomavesidirektiivin edellyttämä viimeisimpien tutkimustulosten esittäminen verkossa lisäisi sivustojen päivittämisen tarvetta.

Vedenjakelualueiden aluemainen rajausta vektorimuotoisena paikkatietona on edellytyksenä sille, että vesi.fi-verkkopalvelusta voidaan hakea vedenjakelualuekohtaista tietoa. Vedenjakelualueen rajausta voidaan kuitenkin katsoa olevan julkisuuslain 24 §:n 7, 8 ja 10 kohdan mukaisesti salassa pidettäväksi tiedoksi, jota ei tule esittää julkisesti verkkopalveluissa, eikä siihen tulisi soveltaa INSPIRE-direktiivin mukaisia velvoitteita. Tieto olisi kuitenkin välttämätön vedenjakelualuekohtaisen tiedon esittämiseksi, ja viranomaisille se olisi hyödyllistä taustatietoa mm. valvontaa varten. Tietojärjestelmien rajapintaratkaisuin Vati-tietojärjestelmässä olevat viimeisimmät talousveden laadun viranomaisvalvonnan tutkimustulokset yhdistettäisiin paikkatietoon, Vati-tietojärjestelmässä olevat vedenjakelualueita koskevat tiedot yhdistettäisiin vesihuollon tietojärjestelmässä VEETI-tietojärjestelmässä oleviin toiminnanharjoittajan tietoihin, ja vesi.fi-verkkopalvelussa tiedot yhdistettäisiin toiminnanharjoittaja- ja vedenjakelualuekohtaisesti palvelemaan vedenkäyttäjiä.

Juomavesidirektiivin toimeenpanemiseksi on Sosiaali- ja terveysministeriön ja Valviran vuonna 2021–2022 toteuttamassa hankkeessa saatettu talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueet vektorimuotoiseen paikkatietoon maksutta kaikille niille talousvettä toimittaville laitoksille ja kunnan terveydensuojeluviranomaisille, jotka toimittivat asiaa koskevat tiedot Valviran terveydensuojelulain 47 §:n 2 ja 3 momentin nojalla antaman tietopyynnön velvoittamina. Mainittujen lainkohtien mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen on velvollinen pyydettäessä toimittamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja sekä valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seuranta, raportointia ja tilastointia varten. Tiedot on annettava Valviran määräämällä tavalla. Jatkoksa niiden talousvettä toimittavien laitosten, jotka eivät toimittaneet vedenjakelualueitaan koskevia tietoja mainitun hankkeen yhteydessä, tulisi digitoida tiedot omalla kustannuksellaan. Kaikkien talousvettä toimittavien laitosten velvollisuutena olisi jatkossa pitää vedenjakelualueiden rajausta koskevat paikkatiedot ajantasaisena ja toimittaa rajausten muutoksia koskevat tiedot kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja paikkatietoaineiston ylläpitäjänä toimivalle Suomen ympäristökeskukselle. Jotta juomavesidirektiivissä säädetty vedenkäyttäjille tiedottamista koskevat säännökset saataisiin toimeenpantua, viimeisimmät talousveden viranomaisvalvonnan laatutiedot tulisi myös viedä viipymättä Vati-tietojärjestelmään. Lisäksi talousvettä toimittavien laitosten tulisi huolehtia siitä, ja ELY-keskuksen valvoa sitä, että vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitetut tiedot toimitetaan VEETI-tietojärjestelmään.

Tietokokonaisuudet

Juomavesidirektiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava direktiivin täytäntöönpanon seurantaan varten kansallisia tietokokonaisuuksia, joihin EU:n komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautien ehkäisy- ja valvontakeskuksella on pääsy tietojärjestelmien rajapintojen kautta. Rajapinta esitetään rakennettavaksi Vati-tietojärjestelmän ylläpitäjänä toimivan Ruokaviraston palvelimille, joista edellä mainituille EU:n toimielimille avataan yhteys.

Ehdotuksen mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi kokonaisvastuu direktiivin tietokokonaisuuksien koostamisesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kokoaisi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alaa koskevat tiedot pääsääntöisesti Vati-tietojärjestelmän tietokannoista. Suomen ympäristökeskus loisi rajapinnan Suomen ympäristökeskuksen ja Ruokaviraston palvelimien välille, jonka avulla välitettäisiin ELY-keskuksen tallentamia tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä sekä vesihuoltolaitosten tallentamia tietoja VEETI-tietojärjestelmästä. Valviran puolestaan tulisi varmistaa omalta osaltaan, että tietokokonaisuudet ovat EU:n toimielinten käytettävissä.

Tietokokonaisuuksien yksityiskohdat tarkentuvat myöhemmin, kun komissio antaa juomavesidirektiivin 18 artiklan 4 alakohdassa säädetyin sille siirretyn säädösvallan nojalla täytäntöönpanosäännöksiä, joilla täsmennetään toimitettavien tietojen muoto ja niiden esittämistä koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Koska komission tulevat ohjeet voivat edellyttää tietojärjestelmien kehitys- ja päivitystyötä, olisi ensiarvoisen tärkeää turvata siihen tarvittavat resurssit.

Vedenjakelualueeseen sidotut tietokokonaisuudet

Juomavesidirektiivin 18 artikla edellyttää, että tietokokonaisuuksien esittämiseen on käytettävä paikkatietopalveluja, eli talousvedeen liittyvät tietokokonaisuudet olisi sidottava vedenjakelualueiden paikkatietoon. Kaikkiaan vedenjakelualueeseen sidottuja tietokokonaisuuksia on kolme. Osalle tietokokonaisuuksista ei ole juomavesidirektiivissä säädetty siirtymäaika, joten niitä koskevien tietojen kokoaminen olisi aloitettava 12.1.2023 lukien, ja ne olisi saatettava ajan tasalle vuosittain.

Ensinnäkin vanhan juomavesidirektiivin raportoinnista poiketen tietokokonaisuuksiin ei enää sisällytetä kaikkia vedenlaatu muuttujien tuloksia, vaan ainoastaan talousveden mikrobiologisten ja kemiallisten laatuvaatimusmuuttujien raja-arvojen ylitykset. Ylitysten osalta tietokokonaisuuksiin on sisällytettävä myös niiden osalta tehdyt korjaavat toimenpiteet. Terveydensuojelulain 49 a §:ään ehdotettujen muutosten tarkoituksena on se, että talousveden laatua koskevat tutkimustulokset saataisiin laboratorioista suoraan Vati-tietojärjestelmään tulosten siirtopalvelun kautta, eikä kunnan terveydensuojeluviranomaisen tarvitsisi kirjata niitä enää manuaalisesti. Sen sijaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä olisi kirjata Vati-tietojärjestelmään tiedot tehdyistä korjaavista toimenpiteistä. Vati-tietojärjestelmän tietokantatauluista tiedot on tarkoitus poimia automaattisesti EU-raportoinnin rajapintanäkymään.

Toinen juomavesidirektiivin edellyttämä tietokokonaisuus liittyy talousvedeen liittyviin häiriötilanteisiin, joista on aiheutunut mahdollinen riski ihmisten terveydelle, riippumatta siitä, ovatko muuttujien arvot poikenneet laatuvaatimuksista. Tietokokonaisuuksiin tulisi sisällyttää tiedot sellaisista häiriötilanteista, jotka ovat kestäneet yli 10 peräkkäistä päivää ja vaikuttaneet yli 1 000 ihmiseen. Häiriön vaikuttamisella tarkoitetaan kaikkia ko. häiriötilanteen piirissä olevia henkilöitä, ei vain sairastuneita. Tietokokonaisuudessa olisi oltava tiedot myös kyseisten häiriöiden syistä ja korjaavista toimenpiteistä, joita on toteutettu juomavesidirektiivin 14 artiklan

mukaisesti. Kunnan terveydensuojeluviranomainen toimittaisi talousvesivälitteisiin epidemioihin liittyvät tiedot Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle RYMY-tietojärjestelmän kautta. Muihin häiriötilanteisiin liittyvät tiedot kunnan terveydensuojeluviranomainen tallentaisi Vati-tietojärjestelmään, josta tieto on tarkoitus poimia automaattisesti EU-raportoinnin rajapintaan. Epidemioita koskevien tietojen poimiminen RYMY-tietojärjestelmästä tietokokonaisuuksiin jäisi tehtäväksi manuaalisesti. Talousvesivälitteisiä epidemioita on Suomessa ollut viime vuosina vain muutama vuodessa, joten työtä ei voida pitää kohtuuttomana.

Kolmas tietokokonaisuus koostuisi aluehallintovirastojen vedenjakelualueen veden laadulle myöntämistä kemiallisten laatuvaatimusten poikkeuksista. Poikkeuksia on myönnetty Suomessa 1–3 vuodessa, ja niiden kesto on ollut alle vuodesta korkeintaan kolmeen vuoteen. Myös poikkeusten osalta tietojen poimiminen tietokokonaisuuksiin jäisi manuaalisesti tehtäväksi.

Vedenottopisteeseen sidotut tietokokonaisuudet

Vedenmuodostumisalueeseen ja raakaveden ottopisteeseen liittyvään tietokokonaisuuteen tulee juomavesidirektiivin 18 artiklan nojalla sisällyttää seuraavat tiedot:

- kuvaus raakaveden ottopisteiden vedenmuodostumisalueesta;
- tunnistetut vedenmuodostumisalueen vaarat ja vaaratilanteet sekä arviointi riskistä, jonka ne voivat aiheuttaa talousveden laadulle;
- riskinarvioinnin nojalla tehdyn raakaveden laadun seurannan vedenlaatutiedot ja
- vedenmuodostumisalueen veden laadulle tunnistettujen riskien ehkäisemiseksi tai hallitsemiseksi toteutetut riskienhallintatoimenpiteet tapauksen mukaan aloittaen ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä.

Ehdotuksen mukaan Suomen ympäristökeskus kokoaisi oman toimialansa tiedot valmiiksi tietokokonaisuudeksi rajapintaan, joka luotaisiin Suomen ympäristökeskuksen ja Ruokaviraston palvelimien välille. Tiedot tulisi koota ELY-keskuksen eri ympäristötietojärjestelmiin tallentamista tiedoista.

Tämä tietokokonaisuus on laadittava ensimmäisen kerran viimeistään 12.7.2027, ja sen jälkeen se on saatettava ajan tasalle joka kuudes vuosi. Kuvaukseen raakaveden ottopisteiden vedenmuodostumisalueesta tulisi juomavesidirektiivin mukaan sisällyttää mm. vedenottopisteiden sijaintitiedon esittäminen paikkatietomuodossa (georeferointi). Pohjaveden oton osalta georeferoitavia pisteitä on Suomessa tuhansia, ja pintaveden osalta niitä on tällä hetkellä 46 kappaletta. Lisäksi tekopohjaveden pintavedenottopisteitä on 20 kappaletta.

Tämän hetkinen tietojärjestelmien kokonaisuus on erittäin monimutkainen, minkä vuoksi resurssit maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tietojärjestelmien sekä sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kehittämistyöhön ja yhteensovittamiseen tulisi turvata. Kaikkia vedenottopisteiden sijaintitietoja ei ole vielä tallennettu ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Sijaintitiedon ilmoittamisesta ja tallentamisesta ehdotetaan säädettäväksi vesihuoltolain 15 §:ssä, jota tarkennettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Vesihuoltolaitoksen olisi huolehdittava siitä, että pohjaveden vedenottopisteiden tiedot toimitetaan ELY-keskukselle, joka tallentaisi nämä tiedot ympäristönsuojelun pohjavesiä koskevaan tietojärjestelmään. Pintaveden ja tekopohjaveden vedenottopisteiden osalta vesi-

huoltolaitos tallentaa nykyisellään näiden sijaintitiedot VEETI-tietojärjestelmään. Tietojärjestelmien rakenteen vuoksi Suomen ympäristökeskuksen tulisi lisätä pintaveden ja tekopohjaveden ottopaikkojen tiedot VEETI-tietojärjestelmästä pintavesien tilan tietojärjestelmään ja luotava tietokokonaisuuksien tarvitsemille tietueille omat tallennuskohdat, joihin ELY-keskus tallentaisi pintavesien havaintopaikkoja koskevia tietoja. Yhdessä ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kanssa näistä kaikista tiedoista pitäisi saada koottua tietoja vedenkäyttäjille tiedottamista varten ja tietokokonaisuuksia EU:n toimielimille juomavesidirektiivin täytäntöönpanon seuranta varten.

Vedenottopisteiden sijaintitietojen on katsottu kuuluvan turvallisuusluokkaan IV tiedonhallintalain 18 §:n sekä asiakirjojen turvallisuusluokittelusta valtioneuvoston asetuksen (1101/2019) 3 §:n nojalla. Tiedonhallintalaki velvoittaa pitämään salassa turvallisuusluokittelun edellytykset täyttävät tiedot. Turvallisuusluokkaa koskeva merkintä on tehtävä asiakirjaan, jos se tai siihen sisältyvä tieto on salassa pidettävä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 2, 5 tai 7–11 kohdan perusteella ja asiakirjaan sisältyvän tiedon oikeudeton paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa vahinkoa maanpuolustukselle, poikkeusoloihin varautumiselle, kansainvälisille suhteille, rikosten torjunnalle, yleiselle turvallisuudelle tai valtion- ja kansantalouden toimivuudelle taikka muulla niihin rinnastettavalla tavalla Suomen turvallisuudelle.

Rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointiin liittyvät tietokokonaisuudet

Rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointiin liittyviä tietoja koskevan tietokokonaisuuden laatiminen on uusi juomavesidirektiivin edellyttämä tehtävä. Tietokokonaisuus on laadittava ensimmäisen kerran viimeistään 12.1.2029, ja se on saatettava ajan tasalle kuuden vuoden välein.

Tietokokonaisuuteen on ensinnäkin sisällytettävä ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinarvioinnin perusteella suoritettu *Legionella*-bakteerin ja lyijyn seurannan tulokset sekä toimenpiteet, joita on tehty veden laatuun liittyvien riskien hallitsemiseksi. Lisäksi tietokokonaisuuteen on sisällytettävä tiedot toteutetuista toimenpiteistä, joita jäsenvaltiot ovat tehneet juomavesidirektiivin 10 artiklan 3 f alakohdan mukaisesti lyijystä tehtyjen osien korvaamiseksi nykyisissä kiinteistöjen vesijärjestelmissä.

Suurin osa terveydensuojelulain 19 b §:ssä ehdotetuista ensisijaisista tiloista on jo nyt terveydensuojelulain 13 §:n mukaisia ilmoitusvelvollisia toimintoja, eli niitä koskevat toimipaikkatiedot on tallennettu Vati-tietojärjestelmään. Uusina ensisijaisina tiloina, joiden toiminnasta tulisi tehdä terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, esitetään sairaaloita ja terveyskeskuksia, joissa on vuodeosasto. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulisi viedä näitä koskevat toimipaikkatiedot Vati-tietojärjestelmään. Riskinarvioinnin perusteella ensisijaisten tilojen vesilaitteistoista tehtävät veden laadun *Legionella*-bakteerin ja lyijyn seurantatulokset tulee myös tallentaa Vati-tietojärjestelmään. Tarkoituksena on, että rakennusten vesilaitteistojen veden analyysitulokset siirtyvät Vati-tietojärjestelmään suoraan tutkimuksia tekevistä laboratorioista analyysitulosten siirtopalvelun avulla, kuten talousvedenkin viranomaisvalvontatulokset. Rakennusten vesilaitteistoja koskevien tietokokonaisuuksien tulisi muodostua Vati-tietojärjestelmän tietokantoihin tallennetuista tiedoista. Tällaista ominaisuutta ei Vati-tietojärjestelmässä vielä ole, joten se edellyttää resurssien turvaamista tietojärjestelmän sovelluskehitykseen.

Veden saatavuuden edistämisen tietokokonaisuus

Juomavesidirektiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava tietokokonaisuus toteutetuista toimenpiteistä, joita on tehty talousveden saatavuuden parantamiseksi ja käytön edistämiseksi siten kuin siitä direktiivin 16 artiklassa säädetään, sekä siitä väestön osuudesta, jolla on mahdollisuus saada talousvettä. Tietokokonaisuus on laadittava ensimmäisen kerran viimeistään 12.1.2029, ja se on saatettava ajan tasalle kuuden vuoden välein.

Tietokokonaisuus on käytännössä sama kuin Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan kolmen vuoden välein laadittava raportti, jossa todetaan veden saatavuuden olevan Suomessa 100 %. Tekstitieto on tarkoitus tallentaa suoraan Ruokaviraston tietokantaan luotavaan tietueeseen, josta Terveyden ja hyvinvoinnin laitos koostaa tekstin ja huolehtii sen mahdollisista päivityksistä.

Talousveden vedenlaatutietojen tiedonsiirron edistäminen

Talousvesituloksia voidaan siirtää jo nykyisin lähes kaikista terveydensuojelulain nojalla hyväksytyistä tutkimuslaboratorioista analyysisiirtopalvelun kautta. Terveydensuojelulain 49 a §:ään ehdotetun muutoksen nojalla terveydensuojelulain mukaisia tutkimuksia tekevän laboratorion hyväksynnän edellytyksenä olisi, että laboratorio käyttää jatkossa analyysitiedonsiirtoa talousvesinäytteiden tuloksille. Edellytys olisi tärkeä talousvettä toimittavien laitosten ja kunnan terveydensuojeluviranomaisten hallinnollisen taakan keventämiseksi, toisin sanoen sen vuoksi, että tutkimustuloksia ei tarvitsisi siirtää manuaalisesti Vati-tietojärjestelmään. Laboratorioilta muutos edellyttäisi ilmoitusta Ruokavirastolle analyysisiirtopalvelun käytöstä, minkä perusteella virasto tekisi päivitetyn hyväksymispäätöksen. Tällä hetkellä Ruokaviraston terveydensuojelulain nojalla hyväksytyjen talousvesitutkimuksia tekevien laboratorioiden määrä on 30.

4.1.4 Markkinavalvontalaki

Markkinavalvontalain tavoitteena on yhdenmukaistaa eri tuotesektoreiden markkinavalvontaa koskeva sääntely. Markkinavalvontalain soveltamisalaan kuuluviin lakeihin ehdotetaan lisättäväksi terveydensuojelulaki, jonka mukaisten veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden uusia hygieenisyyttä koskevia vaatimuksia valvottaisiin jatkossa markkinavalvontalain nojalla. Valvontaviranomainen olisi Tukes.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Vaikutukset valtion talouteen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ehdotetaan uusia tehtäviä, joita olisivat EU:n toimieli-mille raportointiin liittyvien tietokokonaisuuksien laatiminen sekä rakennusten vesilaitteistojen riskien arviointiin ja hallintaan, erityisesti *Legionella*-bakteerin esiintymiseen ja torjuntaan, liit-tyviä asiantuntijatehtäviä.

Esityksellä säädettäisiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle velvollisuus huolehtia juomave-sidirektiivissä säädettyjen tietokokonaisuuksien laatimisesta. Tietokokonaisuuksien laatiminen

olisi uusi tehtävä, joka korvaisi nykyisen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle säädetyn raportoinnin. Tietokokonaisuuksiin sisällytettävien tietojen osalta vedenjakelualueiden määrä kasvaa nykyisestä noin 150:stä noin 1 400:aan eli lähes kymmenkertaiseksi. Nykyisin talousveden raportointiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa käytettävissä ollut henkilöresurssi on ollut noin 0,3–0,4 henkilötyövuotta (htv). Vaikka tietokokonaisuudet pyritään laatimaan mahdollisimman automaattisesti tietojärjestelmien rajapintojen kautta, käsiteltävän tietoaineiston määrä lisääntyy merkittävästi ja työn luonne muuttuu.

Vanhan juomavesidirektiivin mukaan EU:n komissiolle raportoitiin talousveden laatutulokset kolmen vuoden välein kaikkein suurimpien vedenjakelualueiden osalta, eli niiden vedenjakelualueiden, joille toimitetaan talousvettä vähintään 1 000 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 5 000 henkilön tarpeisiin. Uuden juomavesidirektiivin myötä kaikkia talousveden laatutuloksia ei enää sisällytettäisi tietokokonaisuuksiin. Tietokokonaisuuksiin tulisi kuitenkin sisällyttää uusina tietoina riskien arviointiin ja hallintaan sisältyviä toimenpiteitä, raakaveden laadun tutkimustuloksia sekä talousveden häiriötilanteita, vesivälitteisiä epidemioita ja kiinteistöjen vesijärjestelmien riskienhallintaa koskevia tietoja. Uusien vaatimusten mukaan osa tietokokonaisuuksista olisi laadittava vuosittain ja osa kuuden vuoden välein. Työ painottuisi tietokokonaisuuksia koskevien laajojen tietoaineistojen kokoamiseen, koordinointiin ja valvontaan. Tietokokonaisuuksien laatiminen edellyttäisi yhteistyötä eri hallinnonalojen kanssa, sillä tietokokonaisuuksiin sisällytettävät tiedot jakaantuvat kansallisesti kolmen hallinnonalan, ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön eri tietojärjestelmiin koottaviin tietoihin. Tietojen toimittamiseen tulisi käyttää paikkatietopalveluja, mikä olisi merkittävä muutos aikaisempaan Excel-taulukkuun perustuvaan raportointimenettelyyn.

Kansallinen talousveden laatua koskeva tietovaranto on tähän mennessä koostunut edellä mainittujen suurimpien vedenjakelualueiden veden laatua koskevista raporteista. Koska tällaisia raportteja ei vastaisuudessa enää laadittaisi, olisi tärkeää jatkaa talousveden laatua koskevien kansallisten yhteenvetojen laatimista kansalaisten ja viranomaisten käyttöön, esimerkiksi kolmen vuoden välein. Myös tämän tietoaineiston koostaminen olisi uusi tehtävä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. Koska komission tulevat siirretyn säädösvaltansa puitteissa antamat ohjeet voivat lisäksi edellyttää sellaista tietojärjestelmien kehitys- ja päivitystyötä, jonka tarkka sisältö ei vielä tällä hetkellä ole tiedossa, olisi ensiarvoisen tärkeää turvata siihen tarvittavat resurssit ennalta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen velvollisuudesta kansallisten raporttien tuottamiseen ei säädetäisi lailla, vaan tarkoituksena olisi säätää siitä alemman asteisella lainsäädännöllä.

Toisena uutena tehtävänä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle esitetään rakennusten vesilaitteistojen riskien arviointiin ja hallintaan liittyviä ohjaus- ja asiantuntijatehtäviä erityisesti *Legionella*-bakteerin osalta. Rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnissa tulee keskittyä sellaisiin terveyttä vaarantaviin muuttujiin, joihin rakennuksen vesilaitteisto voi vaikuttaa. *Legionella*-bakteeri voi aiheuttaa terveyshaittaa, jos se pääsee lisääntymään rakennusten vesilaitteistoissa. Sen aiheuttamia legionelloosi-keuhkokuumeita on esiintynyt sekä kotitalouksissa että suurissa vesijärjestelmissä, kuten kerrostalojen, hotellien ja sairaaloiden kylmä- ja lämminvesilaitteistoissa.

Legionella-infektioiden on arvioitu olevan Euroopan laajuisesti alidiagnosoitu tauti, ja näin on myös Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tartuntatautirekisterin mukaan legionella-infektioihin on viimeisten viiden vuoden aikana kuollut 14 ihmistä, eli 8–9 % raportoiduista tartunnan saaneista henkilöistä. Tällä hetkellä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa ei kuitenkaan ole yhtään vakituisesti palkattua henkilöä, joka olisi vastuussa legionelloihin liittyvästä tutkimuksesta, neuvonnasta ja ohjauksesta, mitä taudin syiden ymmärtäminen ja hallitseminen sekä juomavesidirektiivin edellyttämät tiukentuvat vaatimukset rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnista ja seurantavelvoitteista edellyttäisivät.

Ehdotuksen vaikutuksen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen pysyvään lisäresurssitarpeeseen arvioidaan olevan yksi henkilötyövuosi (1 htv) talousvettä koskevien tietokokonaisuuksien hallintaa ja yksi henkilötyövuosi (1 htv) legionellojen sekä rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointiin ja riskienhallintaan, yhteensä 160 00 euroa vuodesta 2023 alkaen. Lisäresurssitarpeet sisältyvät valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Valviran nykyinen henkilöresurssi juomavesidirektiivin toimeenpanoon liittyviin tehtäviin on ollut 1,5 henkilötyövuotta, mutta Vati-tietojärjestelmän jatkokehityshankkeen päätyttyä kesäkuussa 2022 resurssi väheni 0,5 henkilötyövuoteen. Juomavesidirektiivin toimeenpanon myötä syntyvät uudet tehtävät puolestaan edellyttäisivät resurssien lisäystä.

Vati-tietojärjestelmän kehittäminen on keskeistä, jotta juomavesidirektiivin edellyttämät tiedottaminen vedenkäyttäjille ja tietokokonaisuudet saadaan Euroopan komission, Euroopan ympäristökeskuksen ja Euroopan tautienhäikäisy- ja valvontakeskuksen nähtäville. Nykykäytännön mukaisesti Valvira on julkaissut verkkosivuillaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemät yhteenvetoraportit talousveden laadusta. Ehdotetun uuden terveydensuojelulain 21 §:n sääntelyn mukaan Valviran tehtävänä olisi varmistaa, että Ruokaviraston ylläpitämä Vati-tietojärjestelmä toimisi asianmukaisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatimien uusien tietokokonaisuuksien ylläpitämiseksi ja tietojärjestelmien rajapintojen varmistamiseksi, jotta EU:n toimielimillä on pääsy näihin tietokokonaisuuksiin. Lisäksi Valviran tulisi varmistaa, että Vati-tietojärjestelmän rajapinnat olisivat yhteensopivia Suomen ympäristökeskuksen tietojärjestelmiin tallennettujen tietojen perusteella laadittavien ympäristötietojen tietokokonaisuuksien kanssa. Valviran tulisi huolehtia myös siitä, että talousvedestä tutkittavien muuttujien määrittyskoodit, joita käytetään eri hallinnonalojen tietojärjestelmiin tallennettavien analyysitulosten yhteydessä, olisivat yhteneväiset. Vati-tietojärjestelmään tehtävät tekniset muutokset ja lainsäädäntömuutokset lisäisivät Valviran pysyvää kuntien terveydensuojeluviranomaisten ohjaustarvetta.

Juomavesidirektiivin toimeenpanon edellyttämä Vati-tietojärjestelmän kehittämisen määrittelytyö, raportointilomakkeiden laatiminen, huolehtiminen toteutuksen vastaavuudesta substanssin määrittelyyn, reagointi toteutustiimin kysymyksiin ja Vati-tietojärjestelmää käyttävien viranomaisten ohjaustyö tehdään Valvirassa. Ilman Valviran substanssiasiantuntemusta Vati-tietojärjestelmää ei voida kehittää siten, että juomavesidirektiivin toimeenpanoa edellyttämät asiat tulisivat huomioon otetuiksi, valvontatietojen kerääminen mahdollistuisi ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos voisi laatia juomavesidirektiivissä säädetyt tietokokonaisuudet. Työn edetessä Valviran vastuulle tulee uusia Vati-tietojärjestelmään tehtävien muutosten ylläpitoon ja kehittämiseen liittyviä tehtäviä. Tällaisia ovat esimerkiksi direktiivin vaatimien tietojen ylläpitäminen ajantasaisena, kuten ensisijaisten tilojen määrittely, vedenjakelualuiden vektorimuotoisten paikkatietojen käsittely ja ohjeistaminen sekä päivityksiin liittyvien muutosten ohjaaminen.

Ehdotuksen vaikutus Valviran pysyvään resurssitarpeeseen Vati-järjestelmän edelleen kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi arvioidaan olevan 1,5 henkilötyövuotta (120 000 euroa). Lisäresurssitarpeet sisältyvät valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää yllä riskienhallinnan tietoverkkopohjaista työkalua (WSP-työkalu), joka helpottaa ja nopeuttaa talousvettä toimittavien laitosten juomavesidirektiivin 7–

9 artiklan edellyttämää riskienhallintaa. Lisäksi ministeriö vastaa Vati-tietojärjestelmän kehittämis- ja ylläpitokustannuksista talousveden osalta. WSP-työkalun ja Vati-tietojärjestelmän kehittäminen ja ylläpito aiheuttavat ministeriön toimintamenomäärärahoihin 160 000 euron lisäresurssitarpeen vuodesta 2023 lähtien. Lisäresurssitarpeet sisältyvät valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Ehdotuksen vaikutuksesta ELY-keskuksen vesihuoltolain mukaiset tehtävät lisääntyisivät merkittävästi. Vesihuoltolain 15 ja 16 §:n soveltamisen laajennus koskemaan kaikkia juomavesidirektiivin mukaisia toimijoita tuo noin 200 uutta laitosta vesihuoltolain selvilläolo-, tarkkailu- ja tiedottamisvelvollisuuden piiriin ja lisää valvontaviranomaisena toimivan ELY-keskuksen valvontatehtäviä. Vesihuoltolain tarkennettavan raakaveden laatuun liittyvän seurannan viranomaisvalvonta tarkoittaa käytännössä yli 1 400 vesihuoltolaitoksen suorittaman raakaveden omavalvonnan seuranta. Valvonnan toteuttamiseksi ei ole toistaiseksi automatisoituja työkaluja. Valvontatoimet, kuten toimitetun tiedon vertaaminen omavalvontasuunnitelmaan, laitoksille tiedottaminen, muistutukset sekä mahdolliset hallintopakkoimet ovat työllistäviä. Lisäksi ELY-keskus tallentaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmään vedenottopisteiden ja havaintopaikkojen sijainti- ja ominaisuustietoja laitoksen pyynnöstä. Tehtävään asianmukaiseen hoitoon arvioidaan tarvittavan uusi viiden henkilötyövuoden (5 htv) lisäresurssi.

Ehdotetun ELY-keskuksen resurssien lisäämisen ansiosta ELY-keskus voisi osallistua nykyistä tiiviimmin raakaveden laadun ja vedentuotantoketjun riskienhallintaan. Vesihuoltolaissa esitetään säädettäväksi ELY-keskuksen samoin kuin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten osallistumisesta WSP-periaatteen mukaiseen riskienhallintaan. Kun WSP-mallin mukaisesta riskinarvioinnista säädettiin vuonna 2016 lailla terveydensuojelulain muuttamisesta (942/2016), terveydensuojelulain 20 §:ään lisättiin säännös siitä, että riskinarviointi on tehtävä toiminnan harjoittajien ja viranomaisten välisenä yhteistyönä. Lain perustelujen mukaan (HE 124/2016 vp, s. 21) lisäys tarkoittaisi sitä, että talousvettä toimittavan laitoksen olisi oltava yhteistyössä tarvittavien tahojen (eri viranomaiset, muut riskeihin vaikuttavat toiminnan harjoittajat) kanssa tunnistessaan raakaveteensä liittyviä riskejä ja mitoittaessaan tarkkailun määrää. Riskinarvioinnissa tulisi perustelujen mukaan ottaa huomioon vesipuitedirektiivin nojalla tehtävien seurantaohjelmien tulokset ja riskinarvioinnin kannalta tarpeelliset tiedot, joita saadaan muusta ympäristön seurannasta kuten ympäristölupavollisten toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailuista ja muista ympäristönsuojelulain nojalla säädetyistä seurannoista. Mainittujen perustelujen mukaan talousvettä toimittavan laitoksen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen olisi tämän vuoksi oltava yhteistyössä myös näiden säädösten toimivaltaisten viranomaisten (kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskus) kanssa. ELY-keskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten resurssit eivät kuitenkaan ole riittäneet riskinarviointiin osallistumiseen, minkä vuoksi tästä ja ELY-keskuksen sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistumisesta ehdotetaan säädettäväksi esityksellä tarkemmin, mikä puolestaan edellyttää näiden tehtävien resursoinnin turvaamista.

Mainitussa hallituksen esityksessä arvioitiin, että suurilla vesilaitoksilla riskienhallinnan käyttöönottoon kuluisi 5–8 henkilön työryhmältä noin viikon työtunnit, ja pienemmillä laitoksilla työtunteja kuluisi yhteensä joitakin kymmeniä. Riskinarvioinnista saadun kokemuksen perusteella vuonna 2016 esitettyä arviota ei ole syytä muuttaa, vaikkakin merkittävämmän kuin laitoksen koko työmäärään vaikuttaa laitoksen erityispiirteet eli vedenhankinnan ja veden toimitusjärjestelmän kohteiden määrä, joihin riskinarviointi kohdistuu. Juomavesidirektiivissä säädetään vedentuotantoketjun riskienhallinnasta toisin kuin voimassa olevassa lainsäädännössä.

Vedentuotantoketjun riskienhallintaa on jatkossa kohdennettava riskiperusteisesti raakavesilähteisiin. Niitä raakavesilähteessä olevia vedenottopisteitä, joilla laitokset tekevät vedentuotantoketjun riskienhallintaa, on noin 2 000 (osalla n. 1 400 laitoksesta on useampia vedenottopisteitä). Lisäksi vedentuotantoketjun riskienhallintaa tulisi riskienhallinnan pohjalta kohdentaa myös muihin havaintopaikkoihin raakaveden muodostumisalueella. ELY-keskuksen tulisi lisäksi tarvittaessa viedä riskienhallinnan lopputuloksena muodostuvaa uutta tietoa ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Vedentuotantoketjun riskienhallinta tulee päivittää kuuden vuoden välein. Näistä uusista tehtävistä arvioidaan aiheutuvan keskimäärin viiden henkilötyövuoden (5 htv) uusi lisäresurssitarve ELY-keskukselle.

Riskienhallintatyöhön osallistuminen kuuluu myös ELY-keskuksen tehtävään valvoa vesihuoltolain 15 a §:ssä säädettyä vesihuoltolaitosten häiriötilanteiden varautumissuunnittelua. Riskienhallintaa ja varautumissuunnittelua olisi tarkoituksenmukaista kehittää ottamalla huomioon juomavesidirektiivin korostamat ilmastomuutoksen aiheuttamat riskit raakavesilähteisiin, mihin ei tällä hetkellä ole resursseja. Toisaalta riskienhallintatyö linkittyy läheisesti myös ELY-keskuksen olemassa oleviin vesienhoidon tehtäviin siten, että vesipuidedirektiivin ja juomavesidirektiivin mukaiset tehtävät sovitetaan saumattomaksi kokonaisuudeksi. Raakavesiin kohdistuvan vedentuotantoketjun riskienhallinnan avulla saadaan juomavesidirektiivin edellyttämän seurannan myötä uutta tietoa raakaveden laadusta, ja ELY-keskuksen osaamista tarvitaan tämän tiedon hyödyntämiseksi vesienhoidon suunnittelussa. Tarpeen mukaan raakaveden laatuun vaikuttavassa riskienhallinnassa vesihuoltolaitoksen tulee tehdä tarkempia vedenmuodostumisalueeseen liittyviä selvityksiä, kuten hydrogeologisten ominaisuuksien määrittämistä ja pohjaveden vedenmuodostumisalueen nykyistä tarkempia rakenneselvityksiä. Näiden uusien tehtävien arvioitu lisäresurssitarve on kolme henkilötyövuotta (3 htv).

Muita tunnistettuja ELY-keskuksen lisätehtäviä olisivat vesihuoltolaitosten tarkastukset siinä laajuudessa, mikä olisi tarkoituksenmukaista riskienhallintaan ja häiriötilanteisiin varautumiseen nähden. Vesihuoltolaissa uusina velvoitteina ehdotetaan säädettäväksi myös laitosten uusista tiedottamiskäytännöistä, mukaan lukien asiakkaille pyytämättä tiedottamisen kokonaisuudesta, jonka valvontaan tarvitaan lisäresursseja. Näihin valvontatehtäviin arvioidaan tarvittavan lisäresurssit ELY-keskukselle yhteensä kaksi henkilötyövuotta (2 htv).

Yhteensä ehdotuksen arvioitu välttämätön vuosittainen lisäresurssitarve ELY-keskukselle on 15 henkilötyövuotta. Lisäresurssitarve koostuu edellä esitetyistä neljästä osakokonaisuudesta, ja resurssit kohdennettaisiin ensisijaisesti ELY-keskuksen vesihuoltolain mukaisiin tehtäviin. Lisäresurssitarpeet sisältyvät valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen.

Suomen ympäristökeskus

Esityksen mukaan Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä olisi varmistaa, että sen ylläpitämistä tietojärjestelmistä, joihin kerätään juomavesidirektiivin edellyttämiä ympäristötietoja, saataisiin toimitettua tarvittavia tietokokonaisuuksia Ruokaviraston ylläpitämän rajapinnan kautta EU:n toimielimille. Tehtävän haasteellisuutta lisää se, että tietojärjestelmien kokonaisuus on sirpaleinen. Tarvittavaa tietoa on mm. vesihuollon tietojärjestelmässä sekä ympäristönsuojelun tietojärjestelmässä, jotka koostuvat useasta käyttöjärjestelmästä. Työ edellyttää Suomen ympäristökeskuksen eri tietojärjestelmien välisen tiedonsiirron rakentamista mm. vesihuollon, pohjavesien sekä pintavesien osalta. Tiedon koontia varten tarvitaan uusia rajapintaratkaisuja ja olemassa olevien tietojärjestelmien kehittämistä. Työn suunnittelussa tulee erityisesti huomioida se, että osa tiedosta on luokiteltu turvallisuusluokkaan IV. Eri hallinnonalojen tietojen hyödyntämisen osalta tavoitteena olisi myös pohjustaa yhteisen raakavesi- ja talousvesitietojen tietovarannon luomista.

Lisäksi Suomen ympäristökeskuksen vastuulla olisi osaltaan huolehtia ehdotuksen mukaisesta ajantasaisen tiedon välittämisestä veden käyttäjille, eli ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalojen tietojärjestelmiin tallennettavien tietojen julkaisemisesta vesi.fi-verkkopalvelussa. Tiedon välittäminen vesi.fi-palveluun toteutettaisiin tietojärjestelmien rajapintojen avulla, joiden toteuttaminen edellyttää laajamittaista tietojärjestelmien kehittämistyötä.

Tietojärjestelmien, rajapintojen ja verkkopalvelun alkuvaiheen määrittely- ja sovelluskehitystyö edellyttäisi lisäresursseja, ja tätä varten on valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen sisällytetty kertaluonteista budjettirahoitusta kaksi miljoonaa euroa. Jatkossa tarvittaisiin tietojärjestelmien, rajapintojen ja paikkatiedon ylläpitoa sekä päivittämistä. Odotettavissa on myös komission täytäntönnpanosäädösten mukaisia tietojärjestelmiä, rajapintoja ja paikkatietoa koskevia tarkempia säännöksiä ja muutoksia, joiden toimeenpanoon tulisi varautua. Tehtävän hoitoa varten arvioidaan tarvittavan jatkossa noin 100 000 euroa vuodessa, sisältäen yhden henkilötyövuoden (1 htv).

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Esityksen mukaan veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden markkinavalvonta tulisi Tukesille uudeksi tehtäväksi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Tukes valvoo vain rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden ja tuoteryhmien teknisiä vaatimuksia maankäyttö- ja rakennuslain, tuotehyväksyntälain sekä tuoteryhmäkohtaisesti annettujen olennaisia teknisiä vaatimuksia ja tyyppihyväksyntää koskevien säännösten nojalla. Nykyisin kaikkien LVI-tuotteiden markkinavalvonnalle on resursoitu Tukesissa yksi henkilötyövuosi (1 htv), johon sisältyy myös sähkökaapelit, ilmanvaihto- ja viemärijärjestelmien tuotteet. Tukes on ilmoittanut, että pelkästään talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennustuotteiden valvontaresurssit ovat tällä hetkellä noin 0,3-0,4 henkilötyövuotta.

Jatkossa Tukes valvoisi rakennusten vesilaitteistoissa olevien tuotteiden terveellisyyttä koskevia vaatimuksia sekä sille uusia talousvettä toimittavien laitosten veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun liittyviä tuotteita terveydensuojelulain nojalla. Tuoteryhmät, joita näiden uusien vaatimusten valvonta koskisi, olisivat esim. vedenjakeluverkostossa käytettävät vesijohdot, liittimet ja muut putkiyhteet, niissä käytettävät tiivisteet sekä tuotteissa käytetyt materiaalit, jotka voivat heikentää talousveden laatua ja aiheuttaa haittaa ihmisten terveydelle. Valvottavien tuotteiden määrä kasvaisi merkittävästi, ja niitä koskevat hygieeniset vaatimukset laajenisivat huomattavasti.

Suuret talousvettä toimittavat laitokset ostavat tuotteensa sopimustoimittajilta ja tukkuliikkeistä. Kaiken kaikkiaan näitä talousveden vedentuotantoketjuun liittyvien tuotteiden toimittajia on Suomessa reilut 50, joista osa myy tuotteita myös rakennusten vesilaitteistoasennuksia varten. Pienet laitokset kuten vesiosuuskunnat voivat ostaa tuotteet tavallisesta rautakaupasta, josta hankittuja tuotteita käytetään myös rakennusten vesilaitteistoissa.

Talousvettä toimittavien laitosten vesijohtoverkostoiden saneeraustarve kasvaa paljon lähitulevaisuudessa. Siksi on tärkeä varmistaa, että uudet verkostoon tulevat materiaalit ovat vaatimustenmukaisia, ja että toiminnanharjoittajat tietävät voimassa olevan lainsäädännön vaatimukset. Juomavesidirektiivi asettaa uusia vaatimuksia tuotteille, mistä syystä toimijat tulevat tarvitsemaan varsinkin uudistuksen alkuvaiheessa runsaasti neuvontaa ja ohjausta. Aikaisempien kokemusten perusteella neuvonnan ja ohjauksen on jatkuttava usean vuoden ajan, ennen kuin vaatimustenmukaisuuteen ja vastuisiin liittyvät asiat on saatu jalkautettua riittävässä määrin laajalle

asiakaskunnalle. Esimerkiksi rakennustuoteasetusta ryhdyttiin soveltamaan 1.7.2013, ja toimijoilla oli huomattava opastuksen ja neuvonnan tarve ensimmäisten 3–4 vuoden ajan.

Myös kuluttajien kiinnostus sekä kansalaisilta ja toiminnanharjoittajilta tulevien erilaisten kysymysten ja ilmoitusten määrä valvonnan piiriin tulevia uusia tuotteita kohtaan tulee todennäköisesti kasvamaan. On todennäköistä, että Tukes joutuu tulevaisuudessa ratkaisemaan esimerkiksi tulkintakysymyksiä siitä, kuuluuko jokin tietty tuote juomavesidirektiiviin soveltamisalaan vai ei.

Tuotteiden markkinavalvontatehtävän hoitamisen arvioidaan aiheuttavan Tukesille kahden henkilötövuoden (2 htv) suuruisen lisäresurssitarpeen. Markkinavalvontaan liittyvien tietojärjestelmien kehittämis- ja ylläpitotyö sekä uusien valvottavien tuotteiden testaus- ja tuotehankinnat aiheuttaisivat Tukesin toimintamäärärahaan 95 000 euron vuosittaisen lisätarpeen. Arvioitu lisäresurssitarve kattaisi toimintaympäristökartoituksen, valvonnan (kenttävalvonta, tuotteiden hankinta ja testaus, asiakirja- ja merkintävalvonta), viestinnän, tiedottamisen ja neuvonnan, asiakaspalvelun, valmentavan valvonnan (yritysten opastus, ohjaus ja neuvonta), kansallisen sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyön sekä EU-yhteistyön. Vuonna 2023 määrärahan käyttö painottuisi tietojärjestelmien päivitykseen ja rakentamiseen, minkä jälkeen määrärahan käyttö kohdentuisi pääosin markkinavalvontaan kuten tuotteiden hankintaan ja niiden testaukseen. Lisäresurssitarpeet sisältyvät valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen.

Tulli

Esityksessä ehdotetuista veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden ulkorajavalvonnasta ei aiheutuisi Tullille juurikaan lisätehtäviä ottaen huomioon näiden materiaalien ja tuotteiden vähäisen maahantuontimäärän (ks. jakso 3.1.6.2 sekä jakso 4.2.2.1 Tukesin ja Tullin välisestä yhteistyöstä).

Yhteenveto vaikutuksista valtiontalouteen

Juomavesidirektiivin vuotuisten täytäntöönpanon kustannusten valtiontaloudelle arvioidaan olevan 3,1 miljoonaa euroa (taulukko 1). Lisäksi Suomen ympäristökeskukselle tulisi osoittaa 2 miljoonan euron kertaluonteinen määräraha.

Suurimmat kustannukset aiheutuisivat mainitusta Suomen ympäristökeskuksen kertaluonteisesta määrärahasta (2 miljoonaa euroa), ELY-keskuksille aiheutuvasta lisätyötarpeesta (15 henkilötövuotta) sekä kunnille valtionosuuksina maksettavasta korvauksesta niiden lisätyötarpeen kattamiseksi (1,28 miljoonaa euroa).

Taulukko 1. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanosta valtiolle aiheutuvat kustannukset.

Vaikutukset valtiontalouteen*	Kertakulu (euroa)	Vuosittainen kulu (euroa)
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos		160 000
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto		120 000
Sosiaali- ja terveysministeriö		160 000
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		1 125 000
Suomen ympäristökeskus	2 000 000	
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto		255 000

Kunnille valtionosuuksina korvattava määrä*		1 280 000
Yhteensä	2 000 000	3 100 000
*Ks. jakso 4.2.1.2		

4.2.1.2 Vaikutukset kuntatalouteen

Kunnan terveydensuojeluviranomainen

Esityksen mukaan terveydensuojelulla säädettäisiin entistä tarkemmin kunnan terveydensuojeluviranomaisen osallistumisesta talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavaan riskienhallintaan. Vaikka kunnan terveydensuojeluviranomainen osallistuu jo nyt voimassa olevan lainsäädännön nojalla talousveden laatua koskevaan riskinarviointiin ja riskienhallintaan sekä valvoo niihin liittyvien toimenpiteiden toteuttamista, uusi esityksen mukainen nykykäytäntöä kokonaisvaltaisempi riskiperusteinen lähestymistapa laajentaisi kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuutta osallistua riskienhallintaan ja viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on otettava entistä yksityiskohtaisemmat riskienhallintaa sekä veden käsittelyssä käytettäviä kemikaaleja ja vedentuotantoketjussa käytettäviä materiaaleja ja tuotteita koskevat säännökset huomioon laatiessaan talousvettä toimittavien laitosten valvontatutkimusohjelmia ja näytteenottosuunnitelmia. Oletettavissa on myös, että valvonnan ja neuvonnan tarve lisääntyy etenkin pienten talousvettä toimittavien laitosten osalta. Toisaalta tietojärjestelmien hyödyntämisen tehostuminen talousveden säännöllisessä valvonnassa keventää kunnan terveydensuojeluviranomaisen hallinnollista taakkaa, koska valvontatutkimustulokset siirtyisivät jatkossa suoraan laboratorioista Vati-tietojärjestelmään, jolloin kunnan terveydensuojeluviranomaisen ei tarvitsisi syöttää niitä enää erikseen tietojärjestelmään.

Riskienhallintaan osallistumisesta arvioidaan aiheutuvan kuntien terveydensuojeluviranomaisille yhden lisätyöpäivän (1 htp) vuotuinen lisäresurssitarve valvontakohdetta (vedenjakoalueita) kohden. Koska vedenjakelualueita on noin 1 400, riskinarviointiin osallistumisesta aiheutuva lisäresurssitarve kuntien terveydensuojeluviranomaisille olisi arviolta kuusi henkilötyövuotta (6 htv). Riskienhallinnan huomioon ottamisesta valvonnassa ja lisääntyvästä neuvonnan tarpeesta aiheutuu kunnan terveydensuojeluviranomaiselle arviolta kahden henkilötyövuoden (2 htv) lisäresurssitarve. Arviossa on otettu huomioon tietojärjestelmien hyödyntämisen tehostumisesta johtuva hallinnollisen taakan keveneminen.

Riskienhallintaan perustuvasta talousveden laadun valvonnasta säädettiin lailla terveydensuojelulain muuttamisesta (942/2016) ja talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta annetulla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (683/2017). Näillä muutoksilla säädettiin, että talousveden laadun valvonnan tulee perustua veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan, ja että riskinarviointi on tehtävä toiminnanharjoittajien ja viranomaisten välisenä yhteistyönä. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäväksi säädettiin erityisesti, että sen on hyväksyttävä riskinarviointi sekä varmistettava, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenveto sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla, ja todennettava valvontaohjelmien avulla, että talousvettä toimittavan laitoksen riskienhallinta kattaa koko vedentuotantoketjun, terveydelle aiheutuvien riskien hallintatoimenpiteitä toteutetaan koko vedenjakeluketjussa ja että riskien hallintakeinot ovat tarkoituksenmukaisia ja toimivia. Lisäksi riskinarvioinnin huomioon ottamisesta kunnan terveydensuojeluviranomaisen varautumisessa häiriötilanteisiin säädettiin, että laadittavaan häiriötilannesuunnitelmaan on sisällytettävä riskinarvioinnin perus-

teella laadittu luettelo häiriötilanteista, joista voi aiheutua talousveden saastumisen vaaraa talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueilla. Vuonna 2021 mainitun lainsäädännön edellyttämä riskinarviointiin perustuva talousvettä toimittavien laitosten valvontatutkimusohjelma tai näytteenottosuunnitelma puuttui kuitenkin vielä 28 %:lta suurista talousvettä toimittavista laitoksista (41 laitosta, jotka toimittavat talousvettä vähintään 1 000 kuutiometriä vuorokaudessa tai 5 000 henkilön tarpeisiin), 63 %:lta keskisuurista talousvettä toimittavista laitoksista (718 laitosta, jotka toimittavat talousvettä 10–1 000 kuutiometriä vuorokaudessa tai 50–5 000 henkilön tarpeisiin) ja 64 %:lta pieniä talousvettä toimittavista laitoksista (550 laitosta, jotka toimittavat talousvettä vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin).

Esityksen mukainen vaatimus valvoa ensisijaisten tilojen riskinarviointia olisi uusi tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ehdotettuja ensisijaisia tiloja on noin 6 500 kappaletta (taulukko 2).

Taulukko 2. Ensisijaiset tilat, joiden vesilaitteistoille tulisi ehdotuksen mukaan tehdä juomavesidirektiivin edellyttämä riskinarviointi. Terveydensuojelulain säännöllisessä valvonnassa olevien kohteiden lukumäärä perustuu ympäristöterveydenhuollon Vati-tietojärjestelmän tietoihin, ja uusien ensisijaisiksi esitettävien kohteiden (sairaalat ja terveyskeskukset, joissa on vuodeosasto) osalta sosiaali- ja terveysministeriön kokoamiin tietoihin.

Toiminta	Lukumäärä (arvio)
Hotellit, hostellit, huoneistohotellit, motellit ja matkustajakodit	1 500
Lomakeskusten ja leirintäalueiden majoitushuoneistot	550
Yleisölle avoimet saunat	650
Kylpylät, uimahallit, maauimalat	700
Tehostettu palveluasuminen ja laitoshoido	2 850
Sairaalat*	105
Terveyskeskukset, joissa vuodeosasto*	50
YHTEENSÄ	6 505
*Uusi terveydensuojelulain 13 §:n nojalla ilmoitusvelvollinen kohde	

Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo edellä mainittuja ensisijaisia tiloja säännöllisin terveydensuojelulain 6 §:n nojalla tehtävin tarkastuksin lukuun ottamatta uusia esityksen mukaisia valvonnan kohteita eli sairaaloita ja terveyskeskuksia, joissa on vuodeosasto. Nämä kohteet olisivat ehdotuksen mukaan uusia terveydensuojelulain 13 §:n nojalla ilmoitusvelvollisia kohteita. Tarkastusten yhteydessä otetaan jo nyt osin huomioon vesilaitteistojen riskeihin liittyviä seikkoja kuten vesilaitteistosta saatavan veden lämpötila. Esitys kuitenkin laajentaisi rakennusten vesilaitteistoille tehtävää riskinarvioinnin valvontaa, ja kertaluontoisesti kunnan terveydensuojeluviranomaisen olisi kirjattava uudet valvontakohteet Vati-tietojärjestelmään. Arvion mukaan esityksestä johtuva vuosittainen lisäresurssitarve kuntien terveydensuojelun säännölliseen valvontaan olisi yksi henkilötyöpäivä valvontakohdetta kohden, eli yhteensä 6 500 henkilötyöpäivää (htp). Koska vesilaitteistojen riskienhallinta olisi päivitettävä vähintään kuuden vuoden välein, olisi vuosittainen tarve valtakunnallisesti viisi henkilötyöpäivää (5 htv).

Arvion mukaan noin 10 prosenttia säännöllisen valvonnan kohteina olevista ensisijaisista tiloista ovat sellaisia, jotka edellyttävät lisävalvontaa kuten näytteiden ottamista erityisesti legionellariskin kartoittamiseksi. Legionellariskin kartoittaminen, valvonta ja poistaminen on

osoittautunut käytännössä vaikeaksi ja aikaa vieväksi. Arvion mukaan yhden tällaisen kohteen lisävalvonta edellyttää kahden viikon työpanosta kunnan terveydensuojeluviranomaiselta eli valtakunnallisesti kolme henkilötyövuotta (3 htv).

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Esityksessä ehdotetaan, että kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuisi jatkossa talousvetä toimittavien laitosten riskinarviointiin. Ympäristönsuojeluviranomaisen osallistuminen riskinarviointiin olisi tärkeää, jotta paikallista ympäristötuntemusta voitaisiin hyödyntää talousvetä toimittavien laitosten riskinarvioinnissa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi myös vaikuttaa siihen, että riskien hallitsemiseksi tunnistettuja toimenpiteitä toteutetaan vedenmuodostumisalueella. Juomavesidirektiivi edellyttää myös, että ympäristön mahdolliset pilaajat osallistuvat riskienhallinnan toimenpiteisiin. Paikallisena lupa- ja valvontaviranomaisena kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi vaikuttaa ympäristölupapalveluisten toimijoiden toimintaan ennaltaehkäisevästi lupa- ja valvontakäytännöissään.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistumista voimassa olevan lainsäädännön mukaiseen riskinarviointiin on kuvattu edellä samassa yhteydessä ehdotuksen vaikutuksista ELY-keskuksen toimintaan. Kuten ELY-keskuksen osalta, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen resurssit eivät ole riittäneet riskinarviointiin osallistumiseen terveydensuojelulain muuttamisesta annetun lain (942/2016) tarkoittamalla tavalla (HE 124/2016 vp., s. 21). Nyt esitettävän kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valtakunnallisen lisäresurssitarpeen riskinarviointiin osallistumiseen voidaan arvioida olevan yhtä suuri kuin ELY-keskusten eli viisi henkilötyövuotta (5 htv).

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen

Ehdotuksen mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomainen valvoisi maankäyttö- ja rakennuslain 21 §:n nojalla rakennusten vesilaitteistojen uusia vaatimuksia uudis- ja korjausrakentamisessa. Valvonnalla varmistettaisiin, että luvanvaraisessa rakentamisessa tehdään rakennuksen vesilaitteistoa koskeva riskinarviointi. Luvanvarainen rakentaminen kattaa rakennuksen rakentamisen, rakennuksen laajentamisen ja kerrosalaan laskettavan tilan lisäämisen, korjaus- ja muutostyön sekä käyttötarkoituksen muutoksen. Valvontatehtävä ei olisi rakennusvalvontaviranomaiselle merkittävä lisätyö muiden suunnitelmien ja selvitysten läpikäynnin ohella, koska rakennuslupamenettely pysyy ennallaan, eikä siitä sinällään aiheutuisi lisäkustannuksia.

Muut kunnan kustannukset

Juomavesidirektiivin edellyttämän raakaveden laatua koskevan riskinarvioinnin tuloksena voidaan riskienhallinnan toimenpiteenä päätyä esittämään pohjavesialueen suojelusuunnitelman laatimista tai päivittämistä. Vesienhoitolain nojalla kunta voi laatia pohjavesialueiden suojelusuunnitelman, mistä voi aiheutua lisäkustannuksia kunnille. Vaikka suojelusuunnitelmien päivittäminen ei ole kunnalle lakisääteinen velvollisuus, suojelusuunnitelman laatiminen ja ajan tasalla pitäminen on suositeltavaa sekä ympäristönsuojelullisista syistä että juomavesidirektiivin tavoitteiden toteuttamiseksi.

Kiinteistön omistaja ja haltija vastaavat ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnin laatimisesta. Kunnat omistavat osan sellaisista rakennuksista, joiden omistajien tulisi ehdotuksen mukaan tehdä ensisijaisia tiloja koskevien vesilaitteistojen riskinarviointi. Tällaisia rakennuksia ovat esimerkiksi ensisijaisiksi tiloiksi ehdotetut uimahallit ja

maauimalat sekä terveydenhuollon yksiköt. Sairaanhoido- ja erityishuoltopiirien omistamat terveydenhuollon rakennukset siirtyvät vuoden 2023 alusta hyvinvointialueille, jolloin velvoite riskinarvioinnin tekemisestä koskisi näiden rakennusten osalta hyvinvointialueita. Lukumääräisesti suurin osa sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöistä on kuitenkin edelleen kuntien omistamia.

Riskinarviointiin kuluvaan aikaan vaikuttaa merkittävästi rakennuksen vesilaitteistoon liittyvän suunnittelun, käytön ja huollon dokumentaation laatu sekä valtakunnallisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäväksi ehdotettu riskienhallinnan ohjeistaminen. Riskinarviointiin kuuluva aika riippuu kohteesta. Jos rakennuksen vesilaitteistoa koskeva dokumentaatio on hoidettu hyvin, ja jos Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle turvataan riittävät resurssit riskinarvioinnin ohjeistamiseen, riskinarviointiin arvioidaan kuluvaan kohteesta riippuen muutamasta henkilötyötunnista muutamaankin henkilötyöpäivään¹⁶. Työ tulisi juomavesidirektiivin 7 artiklan 6 alakohtaan mukaan tehdä viimeistään 12.1.2029, jonka jälkeen riskinarviointi olisi tarkistettava vähintään kerran kuudessa vuodessa. Riskinarvioinnista ei siten aiheutuisi rakennusten omistajille eli kunnille tai vuoden 2023 alusta lähtien hyvinvointialueille merkittäviä lisäkustannuksia. Lisäkustannuksia sen sijaan aiheutuisi mm. *Legionella*-bakteerin seurannasta, jos rakennuksen vesilaitteisto riskinarvioinnin perusteella edellyttäisi kunnan terveydensuojeluviranomaisen määräämää legionella-seurantaa tai vesilaitteiston kunnostamista.

Suuri osa talousvettä toimittavista laitoksista toimii osana kuntaorganisaatiota liikelaitoksena tai taseyksikkönä tai ne ovat kokonaan tai osittain kuntien omistamia osakeyhtiöitä. Ehdotuksen vaikutuksia näille tarkastellaan seuraavassa yritysten toiminnan vaikutuksia kuvaavassa jaksossa (4.2.1.3). Vaikka näiden laitosten liiketoiminnan kustannusvaikutukset koskevat välillisesti myös kuntataloutta, laitokset perivät lähtökohtaisesti käyttö- ja investointikustannuksensa asiakasmaksuina. Toisaalta osa laitoksista tulouttaa voittojaan kuntaomistajalle, joten laitosten kustannusten lisääntyminen voi vähentää kunnan tuloja.

Yhteenveto kunnan lisäresurssitarpeesta

Juomavesidirektiivin kansallisesta täytäntöönpanosta aiheutuvista lisätehtävistä kuntien terveydensuojelu- ja ympäristönsuojeluviranomaisille tulisi vuodesta 2023 lähtien valtionosuuksista korvata yhteensä 21 henkilötyövuotta vastaava summa eli 1,28 miljoonaa euroa.

4.2.1.3 Vaikutukset yritysten toimintaan

Talousvettä toimittavat laitokset

Suuret terveydensuojelulaissa tarkoitettut talousvettä toimittavat laitokset ovat pääasiallisesti joko osa kuntaorganisaatiota tai ne ovat kunnan kokonaan tai osaksi omistamia osakeyhtiöitä. Lukumääräisesti suurin, mutta toimitettavan talousveden kannalta pieni osa talousvettä toimittavista laitoksista on asiakkaidensa omistamia vesiosuuskuntia, joista osa on myös vesihuolto-laissa tarkoitettuja vesihuoltolaitoksia eli laitoksia, joille kunta on hyväksynyt toiminta-alueen.

Tällä hetkellä WSP-riskinarvioinnin toimeenpano on terveydensuojelulain nojalla kaikkien talousvettä toimittavien laitosten lakisääteinen velvollisuus. Esityksellä kuitenkin tarkennettaisiin

¹⁶ Linkki kiinteistöjen vesilaitteistojen riskinarviointia koskevaan opinnäytetyöhön. Paul Streng: Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi ja -hallinta: *Legionella*-bakteerin esiintyvyys. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/25792/urn_nbn_fi_uef-20211116.pdf?sequence=1&isAllowed=y

WSP-riskinarviointia juomavesidirektiivin edellyttämällä tavalla. Juomavesidirektiivi sisältää velvoitteita, joiden vuoksi riskienhallintaan liittyvät laitosten kustannukset voivat lisääntyä. Tällaisia velvoitteita ovat etenkin raakaveden laatuun liittyvien tarkkailuvelvoitteiden lisääntyminen, laitosten omavalvontaa tarkentavat säännökset sekä uusien muuttujien kuten PFAS-yhdisteiden säännöllinen seuranta talousvedessä. Tämän hetkisen tiedon perusteella oletetaan, että Suomessa talousvedet täyttävät uusille muuttujille juomavesidirektiivissä asetetut raja-arvot. Mikäli säännöllisen seurannan myötä ilmenee ylityksiä, ne voivat esim. PFAS-yhdisteiden kohdalla edellyttää kalliita investointeja ja nostaa talousvettä toimittavien laitosten käyttökustannuksia.

Tiedonsiirron kehittämistä talousvettä toimittavan laitoksen omasta laboratoriosta tai laitoksen omista tietojärjestelmistä tässä ehdotuksessa tarkoitettuihin valtionhallinnon tietojärjestelmiin aiheutuu laitoksille kertaluonteisesti muutaman tuhannen euron lisäkustannus kunkin tällä hetkellä laitoksella käytössä olevan järjestelmän osalta, koska laitosten käytössä olevia tietojärjestelmiä ja valtionhallinnon tietojärjestelmiä ei välttämättä ole suunniteltu keskenään yhteensopiviksi. Lisäksi laitoksille voi jatkossa aiheutua jonkin verran lisäkustannuksia tiedonsiirron edellyttämistä toimenpiteistä. Siirrettäviä tietoja olisivat esimerkiksi raakavesiseurannan riskinarviointiin perustuvat analyysitulokset. Lisäkustannuksia voi aiheutua myös siltä osin, kun kaupalliset laboratoriot siirtävät omia tiedonsiirtokustannuksiaan asiakashinnoitteluun.

Juomavesidirektiivi lisää talousvettä toimittavien laitosten tiedottamisvelvoitteita vedenkäyttäjille. Ajantasainen tiedottaminen on esityksen mukaan tarkoitus hoitaa valtakunnallisesti viranomaispalveluna vesi.fi-verkkosivuston kautta, minkä vuoksi kaikkien talousvettä toimittavien laitosten ei tarvitsisi ylläpitää jatkuvasti päivittyvää verkkosivustoa ajantasaisten tietojen esittämistä varten. Tämä helpottaisi etenkin pienten laitosten hallinnollista taakkaa. Verkkosivuston toiminnan edellytyksenä on kuitenkin, että talousvettä toimittava laitos pitäisi yllä ajantasaista vedenjakelualueiden rajausta vektorimuotoisena paikkatietona, mistä voi aiheutua laitokselle vähäisiä kustannuksia. Vedenjakelualue voidaan piirtää vektorimuotoisena paikkatietona maksumattomilla verkosta saatavilla ohjelmilla, piirtämiseen voidaan käyttää kunnassa olemassa olevia ohjelmia tai sen voi ostaa muutamalla sadalla eurolla konsulttiyrityksiltä. Etenkin pienille laitoksille tämä on merkittävästi kustannustehokkaampaa ja helpompaa kuin omien verkkosivujen laatiminen ja ajantasainen tiedottaminen vedenkäyttäjille näiden kautta. Toisaalta paikkatieto-osaamista on etenkin pienillä talousvettä toimittavilla laitoksilla vain vähän.

Myös talousvettä toimittavan laitoksen velvollisuudesta tiedottaa asiakkailleen säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, veden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta, sekä asiakkaidensa ohjeistamisesta välittää tiedot veden loppukäyttäjille, aiheutuu laitokselle lisäkustannuksia. Kustannusten arvioidaan olevan vähäisiä, koska tiedottamisen saisi hoidettua esim. asiakkaalle lähettävän laskun liitteenä. Pienille laitoksille tiedottamisvelvollisuus voi edellyttää toimintatapojen päivittämistä, mikä saattaa lisätä niiden kustannuksia suhteellisesti enemmän verrattuna suuriin laitoksiin.

Vesihuoltolaitoksille aiheutuvat lisäkustannukset siirtyvät lopulta asiakasmaksuihin vesihuollon kustannuskattavuusperiaatteen mukaisesti.

Terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevät laboratoriot

Osalle talousvesitutkimuksia tekevästä laboratorioista voi aiheutua kustannuksia Vati-tietojärjestelmän vedenlaatutietojen analyysisiirtopalvelun käyttöön ottamisesta. Suurimmalla osalla laboratorioista palvelu on kuitenkin jo käytössä. Osa terveydensuojelulain mukaisista tutkimuk-

sia tekevästä Ruokaviraston hyväksymistä laboratorioista (n. 30 kpl) voi joutua tekemään Ruokavirastolle muutoshakemuksen koskien toimintaansa sen kriteeristön muuttuessa. Muutoshakemuksesta voisi aiheutua laboratorioille korkeintaan muutaman sadan euron lisäkustannus. Tämän lisäksi tietojärjestelmien kehittämistyöstä tietojen siirtämiseksi ympäristöhallinnon tietojärjestelmiin voi aiheutua kustannuksia laboratorioille, ja tämä kustannus saattaa siirtyä välillisesti talousvetä toimittaville laitokselle.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan uusia talousvedestä tutkittavia muuttujia, joille laboratorioiden on hankittava Ruokaviraston hyväksyntä. Menetelmien tulee olla akkreditoituja, mistä aiheutuisi laboratorioille lisäkustannuksia, jotka laboratorio siirtänee asiakasmaksuihinsa. Uusia tutkittavia muuttujia koskevasta Ruokavirastolle tehtävästä toiminnan muutosta koskevasta hakemuksesta aiheutuisi laboratorioille vähäisiä lisäkustannuksia.

Yksityisoikeudelliset ensisijaisten tilojen omistajat

Esityksestä aiheutuu vähäisiä kustannuksia niille yksityisille henkilöille tai yrityksille, joiden omistamaa rakennusta tai sen osaa käytetään ensisijaisena tilana. Rakennuksen vesilaitteiston riskinarviointi on uusi tehtävä rakennuksen omistajalle. Yksityisten henkilöiden tai yritysten omistamia ensisijaisena tilana käytettäviä rakennuksia ovat ehdotuksen mukaisesti esim. majoitustoimintaan tarkoitettut tilat, kuten hotellit ja hostellit, kylpylät, uimahallit ja saunat sekä yksityisenä palveluntuottajana toimivat palveluasumisen tai laitoshoidon yksiköt.

Rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnin kustannuksia kuntien omistamien rakennusten osalta on kuvattu edellisessä jaksossa (4.2.1.2). Yksityisten omistamien rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnin kustannusten voidaan arvioida olevan edellä kuvatusti vähäisiä, jos rakennuksen vesilaitteistoa koskeva dokumentaatio on hoidettu hyvin, ja jos Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle turvataan riittävät resurssit riskinarvioinnin ohjeistamiseen. Sen sijaan, jos rakennuksen vesilaitteiston kunto edellyttäisi mm. *Legionella*-bakteerin seurantaan koskevia lisäpalveluita tai vesilaitteistoon kohdistuvia korjaavia toimenpiteitä, lisäkustannusten määrä kasvaisi.

Veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet

Esityksellä voidaan olettaa olevan positiivisia taloudellisia vaikutuksia juomaveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden valmistajiin, mukaan lukien niiden materiaalintuottajat. Näiden valmistajien joukossa on monia pk-yrityksiä, ja koko asennusala hallitsevat pk-yritykset. Sertifiointien ja hyväksyntöjen, jotka muodostavat jopa 1–2 % yritysten liikevaihdosta, kustannusten oletetaan laskevan merkittävästi, jos tuotehyväksynät yhdenmukaistetaan. Esityksellä voidaan katsoa olevan positiivinen vaikutus myös EU:n sisäiseen kauppaan, koska nykyiset kansallisten hyväksymisjärjestelmien aiheuttamat kaupan esteet poistuvat. Lisäksi ehdotus vähentää innovaation esteitä ja nopeuttaa pääsyä markkinoille, sillä tähänastiset hitaat ja monimutkaiset hyväksynät ovat estäneet yrityksiä kehittämästä uusia tuotteita ja lähestymästä uusia markkinoita.

On kuitenkin huomioitava myös se, että veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien uudet hygieeniset vaatimukset voivat aiheuttaa kustannuksia osalle tuotteiden valmistajista. Kustannusten määrä voi vaihdella riippuen yrityksen koosta ja sen valmistamien tuotteiden tuotevalikoimasta suhteessa uusiin EU-vaatimuksiin taikka tarpeesta uudistaa materiaaleja tai tuotteita koskevia tuotantomenetelmiä, jos materiaalin valmistuksessa käytettävä lähtöaine ei tulisi sisällytettyä komission laatimaan hyväksytyjen aineiden ns. positiivilistaan. Uuden lähtöaineen saa-

minen positiivilistalle edellyttäisi kalliita ja pitkän ajan vieviä tuotetestauksia. ECHA:n alustavassa luettelossa positiivilistalle tulevista lähtöaineista on tällä hetkellä noin 1 800 lähtöainetta, joista saisi valmistaa orgaanisia materiaaleja, 500 ainesosaa, joista saisi valmistaa sementtimäisiä materiaaleja, 70 koostumusta, joista saisi valmistaa metallisia materiaaleja ja 15 lähtöainetta, joista saisi valmistaa emaleja ja keraamisia materiaaleja. Suomen kannalta huolestuttavaa on, että meillä välttämättömiä tällä hetkellä markkinoilla olevia sinkinkadon kestäviä metallisia materiaaleja näyttäisi olevan vaikea saada positiivilistalle. Sinkinkadon kestävien kupariputkien saatavuuden turvaaminen olisi ensiarvoisen tärkeää vesijohtojen syöpymisen ehkäisemiseksi. Lisäksi, mikäli tällä hetkellä käytössä olevia sinkinkadon kestäviä materiaaleja ei saada sisällytettyä positiivilistalle, tästä aiheutuu merkittäviä kustannuksia kuparisia vesijohtoja valmistaville yrityksille uusien materiaalien käyttöönoton ja tuotantomenetelmien uudistamisen myötä.

Talousveden kanssa kosketuksissa oleville tuotteille tulevan uuden EU:n laajuisen merkinnän käyttöönoton jälkeen markkinoille ei voida saattaa enää sellaisia vesilaitteistoissa käytettäviä tuotteita, joilla ei ole kyseistä merkintää. Valmistajat voisivat kuitenkin myydä ennen EU-merkinnän käyttöönottoa valmistettuja varastoissaan olevia tuotteita edelleen muuhun tarkoitukseen, esimerkiksi jätevesilaitteistoissa käytettäväksi. Merkinnän käyttöönoton jälkeen varastoissa mahdollisesti edelleen olevista tuotteista ei täten välttämättä aiheutuisi tappioita toiminnanharjoittajille.

Yhdenmukaistetut materiaalien hygieniata koskevat vaatimukset ja tuotteisiin liitettävät pakolliset merkinnät tuotteen kelpoisuudesta olemaan kosketuksissa talousveden kanssa helpottaisivat jatkossa sekä vesihuoltolaitosten että rakennushankkeeseen ryhtyvien valintaa siitä, mitä tuotteita uudisrakentamisessa tai korjausrakentamisessa voidaan käyttää.

4.2.1.4 Vaikutukset kotitalouksiin

Uusista vaatimuksista, jotka koskevat rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien materiaalien hygieniata, ei arvioida aiheutuvan lisäkustannuksia uudis- tai korjausrakentamisessa, koska niitä koskevat kulut ovat rakennushankkeiden kokonaiskustannuksiin nähden lähtökohtaisesti hyvin pieniä. Taloudellisten vaikutusten osalta kotitalouksien rakennushankkeissa on kuitenkin syytä kiinnittää erityistä huomiota oikeiden materiaalien ja tuotteiden hankintaan ja valintaan, koska esimerkiksi vakuutusyhtiöt eivät korvaa sopimattomien materiaalien ja tuotteiden käyttämisestä aiheutuvia vahinkoja. Hygieniata koskevat vaatimukset eivät kuitenkaan koske välttämättä rakennusten vesilaitteistoihin asennettavien tuotteiden teknisiä vaatimuksia kuten sinkinkadon kestävyyttä. Tällaisten tuotteiden markkinoille pääsy tulisi vastaisuudessaakin estää tuotteiden olennaisten teknisten vaatimusten nojalla.

Esityksen mukaisista talousvettä toimittavien laitosten uusista velvollisuuksista voi aiheutua lisäpainetta talousveden hinnan nostamiseksi, sillä vesihuoltolain mukaan vesilaitosten kustannukset katetaan asiakasmaksuilla. Niiden arvioidaan kuitenkin olevan vähäisiä verrattuna siihen vesihuoltolaitosten hinnannostopaineeseen, joka johtuu vesijohtoverkostojen saneerausinvestointien tarpeesta. Vesijohtoverkostojen saneeraustarpeen arvioidaan olevan vuotuisesti 1,1 % vesijohtoverkoston kokonaispituudesta vuoteen 2040 asti. Lisäksi talousveden hinta muodostaa vain osan koko vesihuollosta perittävistä kustannuksista, koska jäteveden ja sen käsittelyn osuus vesilaskusta on huomattavasti paljon suurempi kuin talousveden osuus.

4.2.2 Vaikutukset viranomaistoimintaan

4.2.2.1 Viranomaisyhteistyö talousveden laadun turvaamiseksi

Talousveden laadun turvaamiseksi ehdotettu riskienhallintaan osallistuminen edellyttäisi nykyistä enemmän poikkihallinnollista viranomaisten yhteistyötä. Riskienhallintaan osallistuvia viranomaisia olisivat toimialoillaan kunnan terveydensuojeluviranomainen, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, kunnan rakennusvalvontaviranomainen ja ELY-keskus. Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoisi jatkossakin käytettävän talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavia riskejä, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskus raakaveden laatuun vaikuttavia ympäristöriskejä ja kunnan rakennusvalvontaviranomainen rakennusten vesilaitteistojen uusia vaatimuksia uudis- ja korjausrakentamisessa. Kokonaisvaltainen koko vedentuotantoketjuun kohdistuva riskienhallinnan viranomaisyhteistyö toisi synergiaetuja talousveden terveydellisen laadun turvaamiseksi.

Esityksellä laajennettava Tukesin markkinavalvontaa koskeva toimivalta olisi tarkoitus hoitaa EU:n ulkopuolelta tulevan tuonnin osalta Tukesin ja Tullin tiiviinä yhteistyönä esimerkiksi tehovalvontajaksoina, joista sovittaisiin vuosittaisissa Tullin ja Tukesin yhteisissä valvontasuunnitelmissa. Tuotteiden ulkorajavalvonnan voidaan kuitenkin olettaa olevan vähäistä, eikä juomavesidirektiivin täytäntöönpanolla olisi täten ulkorajavalvontaan merkittävää vaikutusta.

4.2.2.2 Tietojärjestelmien poikkihallinnollinen käyttö ja hyödyntäminen

Tiedonhallinnan nykytilaa sekä siihen vaikuttavia lainsäädännöstä ja teknologiasta aiheutuvia muutostarpeita, tietovarantojen ja tietojärjestelmien hyödyntämistä ja yhteentoimivuutta, sidosryhmien kehittämistoiveita, taloudellisia vaikutuksia, vaikutuksia asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon sekä muutoksia tietovarantoihin ja tiedonhallintaan on arvioitu sosiaali- ja terveysministeriön ja Ruokaviraston laatimassa selvityksessä. Lisäksi Suomen ympäristökeskus on pyytänyt tiedonhallintolain 9 §:n mukaisen lausunnon valtiovarainministeriöltä.

Esityksellä tehostettaisiin eri hallinnonalojen tietojärjestelmiin kerättävien tietojen kokoamista ja parannettaisiin niiden hyödyntämistä. Juomavesidirektiivin edellyttämä raportointi ja tietokokonaisuuksien laatiminen edellyttävät eri hallinnonalojen – sosiaali- ja terveysministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön – tietojärjestelmien yhteensovittamista. Nykyisten siiloutuneiden tietojärjestelmien yhteiskäyttö rajapintojen kautta aiheuttaisi alussa kustannuksia. Jatkossa se kuitenkin mahdollistaisi entistä paremmin tietojen yhdistämisen ja erilaisten raakavettä ja talousvettä ja niiden laatua koskevien tietokokonaisuuksien laatimisen.

Juomavesidirektiivi edellyttää jatkossa kaikkien Suomen noin 1 500 vedenjakelualueen talousveden laatutietojen julkaisemista ajantasaisesti. Julkaistavien tutkimustulosten määrä kasvaa huomattavasti verrattuna aiempaan velvoitteeseen, joka koski 147 vedenjakelualueetta. Esityksen mukaisesti talousveden laatua koskevat valvontatutkimustulokset siirtyisivät suoraan tutkimuksia tekevistä laboratorioista Vati-tietojärjestelmään. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen ei tarvitsisi enää siirtää valvontatutkimustuloksia tietojärjestelmään manuaalisesti. Myös ympäristönsuojelun tietojärjestelmä mahdollistaa raakaveden seurantatulosten vastaanoton laboratorioista suoraan tulosten siirtopalvelun avulla.

Vedenjakelualueiden digitointi alueelliseen vektorimuotoiseen paikkatietoon on kertaluontoisesti suuri työ talousvettä toimittaville laitoksille. Työ aloitettiin vuonna 2021 sosiaali- ja terveysministeriön johdolla ja rahoittamana sen huolehtimiseksi, että työstä aiheutuisi mahdollisimman vähän kustannuksia talousvettä toimittaville laitoksille ja kunnan terveydensuojeluvir-

ranomaisille. Digitoitavaa aineistoa pyydettiin kaikilta terveydensuojeluviranomaisilta terveydensuojelulain 47 §:n nojalla. Ne laitokset ja terveydensuojeluviranomaiset, jotka lähettivät tiedot vedenjakelualueista ministeriön hankkeen yhteydessä, saivat digitoinnin paikkatietomuotoon maksutta. Yhteensä hankkeessa digitoitiin noin 960 vedenjakelualuetta eli reilu kaksi kolmasosaa kaikista nykyisistä vedenjakelualueista. Jatkossa laitosten tehtäväksi tulisi pitää tiedot ajan tasalla ja toimittaa tiedoissa tapahtuneet muutokset kerran vuodessa kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja Suomen ympäristökeskukselle.

Esitetyllä ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momentin muutoksella koottaisiin ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja ja eri ympäristösäädöksiin kytkeytynyt tietosisältö yhteen säännökseen. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja tietosisältö tukisi sitä, että järjestelmään sisältyvistä tiedoista saataisiin mahdollisimman kattavia koosteita esimerkiksi ympäristön tilan seurannassa ja muissa järjestelmän käyttötarkoituksissa hyödynnettäväksi. Tallennettuja ympäristötietoja voitaisiin täten hyödyntää eri yhteyksissä.

Tietojen vastaanotto ja tallettaminen ympäristönsuojelun tietojärjestelmään edellyttävät kuitenkin ELY-keskuksessa asiantuntijatyötä, sillä siirtotiedostojen vastaanotto ei ole vielä täysin automatisoitu. Vaikka tietojärjestelmän kehittämistyön tavoitteena on vedenlaatutietojen vastaanotto siten, että ELY-keskuksen työmäärä vähenisi, uusi vesihuoltolakiin ehdotettu velvoite raakaveden laatutietojen sekä vedenottopisteiden ja havaintopaikkojen sijaintitietojen toimittamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään edellyttää ELY-keskukselta entisestään lisääntyvää asiantuntijatyöpanosta mm. tiedon tarkistamisen ja korjaamisen osalta. Tutkimustulosten sähköinen siirto suoraan tutkimuksia tekevästä laboratorioista ympäristönsuojelun tietojärjestelmään on mahdollista toteuttaa valitsemalla tutkimuslaboratorioksi sellaisia laboratorioita, joilla on edellytykset ja voimassa olevat sopimukset tietojen toimittamiseksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Eri hallinnonalojen tietojärjestelmien tietosisältöjen yhteensovittaminen rajapintojen avulla edellyttäisi tietohuoltoa, eli esimerkiksi eri järjestelmiin tallennettujen toiminnanharjoittajien tietojen yhdenmukaistamista. Viranomaisten olisi tehtävä yhteistyötä sen varmistamiseksi, että eri hallinnonalojen tietojärjestelmiin tallennettavat tiedot kohdistuvat oikeisiin toiminnanharjoittajiin. Vesihuoltolain 15 ja 16 §:n soveltamisalan laajentamisen johdosta valvonnasta vastaavat viranomaiset tarvitsevat ajantasaiset soveltamisalan mukaiset laitoslistaukset. ELY-keskuksen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen pitäisi yhteistyössä tarkistaa tietojärjestelmissä olevien vesihuoltolaitosten tiedot yhtenevän näkemyksen varmistamiseksi vesihuoltolain soveltamisalasta.

Juomavesidirektiivin raakaveden laatuun vaikuttava riskienhallinta on laajentunut aiemman WSP-periaatteen mukaisesta riskinarvioinnista koskemaan myös raakaveden vedenottopisteitä ja havaintopaikkoja. Riskienhallinnan päivittäminen ja vedenottopisteiden tarkistamisen tietohuollon toimenpiteet aiheuttavat etenkin ensimmäisen kerran tarkistusta tehtäessä lisätyötä ELY-keskukselle, minkä jälkeen näitä tietoja ylläpidetään ja tarkastellaan riskinarviointijaksotain.

Tietojärjestelmiä on tarkoitus hyödyntää myös juomavesidirektiivin edellyttämässä ajantasaisen talousveden laatua ja laitosten toiminnan tehokkuutta koskevien tietojen välittämisessä tietoverkon kautta veden käyttäjille. Juomavesidirektiivin edellyttämät veden käyttäjille tarkoitettujen ajantasaiset tiedot siirtyisivät tietojärjestelmistä automaattisesti Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään vesi.fi-verkkopalveluun. Tämä kansallinen keskitetty ratkaisu vähentäisi talousvettä toimittavien laitosten ja kuntien hallinnollista taakkaa tietojen jatkuvasta päivittämisestä omille verkkosivuilleen, eikä kaikkien talousvettä toimittavien laitosten, etenkin pienimpien yksiköiden, tarvitsisi välttämättä perustaa omia verkkosivujaan.

Tietojärjestelmien rajapintoja on tarkoitus hyödyntää myös siinä, että nykyinen raportointi EU:n komissiolle korvattaisiin tietojärjestelmien tiedoista automaattisesti luotavilla tietokokonaisuuksilla.

4.2.3 Terveys- ja ympäristövaikutukset

Ehdotuksen tavoitteena on parantaa ihmisten terveyden suojelun tasoa sellaisilta haitallisilta vaikutuksilta, joita saattaa aiheutua talousveden saastumisesta. Talousveden saastumista pyritään vähentämään riskinarvioinnilla ja lisäämällä ennalta varautumista vaaroihin ja vaaratilanteisiin sekä määrittelemällä niille tarkoituksenmukaisia hallintakeinoja. Terveydelliset vaikutukset ilmenevät epidemioiden ja niissä sairastuneiden ihmisten määrän vähenemisenä.

Vesivälitteisistä epidemioista voi aiheutua ihmisille jopa kroonisia sairauksia kuten reaktiivisia niveltulehduksia ja muita niveloireita. Uusien säännösten myötä talousveden turvallisuus lisääntyisi ja sairastuvuus vähenisi, koska talousveden laatuun vaikuttavat paikalliset olot ja ennalta varautuminen häiriötilanteisiin pystyttäisiin ottamaan entistä paremmin huomioon talousveden laadun turvaamisessa. Koska talousvedestä aiheutuvat haitalliset seuraukset kohdistuvat yleensä eniten lapsiin, ikääntyneisiin ihmisiin ja sairaisiin, vaikuttaisi talousveden turvallisuuden lisääminen voimakkaimmin näiden väestöryhmien hyvinvointiin. Lisäksi rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinta vähentäisi altistumista *Legionella*-bakteerille, jonka aiheuttamiin infektioihin on esimerkiksi viimeisten viiden vuoden aikana kuollut Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tartuntatautirekisteriin kerättyjen tietojen mukaan keskimäärin kolme henkilöä vuodessa (vuosina 2016–2020 yhteensä 14 henkilöä), ja jonka arvioidaan olevan tällä hetkellä olevan alidiagnosoitu tauti. Ikääntyneet tai sairaat ihmiset ovat kaikkein altteimpia legionella-infektioille.

Esityksen perusteella annettavilla asetuksilla säädettäisiin myös raja-arvot uusille elinympäristöstä peräisin oleville ihmisten terveydelle haitallisille aineille. Näitä olisivat esimerkiksi perja- ja polyfluoratut alkyylilyhdisteet (PFAS-yhdisteet), desinfiointiin sivutuotteina syntyvät klooraatti, kloriitti ja haloetikkahapot sekä syanobakteerien tuottama maksatoksiini mikrokystiini-LR. Uudelle juomavesidirektiivin mukaisten tarkkailtavien aineiden listalle lisätään komission päätöksellä sellaisia muuttujia, jotka ovat aiheuttaneet terveysperusteista huolta väestössä. Tällaisia ovat esim. hormonitoimintaa häiritsevät yhdisteet nonyylifenoli ja beta-estradioli, joita tulee tulevaisuudessa tarkkailla talousveden toimitusketjun asiaankuuluvissa kohdissa.

Raakaveden riskinarvioinnin avulla voidaan tunnistaa muitakin terveydelle haitallisia yhdisteitä kuin juomavesidirektiivissä lueteltuja muuttujia, joiden poistamiseen vedestä voidaan kiinnittää huomiota nykyistä paremmin. Riskienhallinnan toimenpiteet ihmisten terveyden suojelemiseksi ja päästöjen vähentämiseksi vaikuttaisivat suotuisasti myös vesimuodostumien tilaan, ja ne voitaisiin ottaa huomioon vesienhoidon suunnittelussa ja toimenpideohjelmassa. Kun toiminnanharjoittajat, joiden toiminta voi pilata veden laatua, veloitettaisiin ehdotetun mukaisesti osallistumaan riskinarviointiin ja riskienhallintaan, voisi heidän tietoisuutensa toimintansa ympäristövaikutuksista lisääntyä, mikä puolestaan parantaisi ympäristön tilaa.

Ilmastonmuutoksen on arvioitu lisäävän rankkasateita, joiden aiheuttaman pintavaluman lisääntyminen voi saastuttaa vedenhankintaan käytettäviä raakavesiä mikrobiologisesti. Tällä hetkellä vesienhoidon mukaisessa piste- ja hajakuormituksen ja vesimuodostumien tilan arvioinnissa keskitytään pohjavesien kemialliseen ja määrälliseen tilaan sekä pintavesien ekologiseen ja fyysikaaliskemialliseen tilaan vaikuttavaan kuormitukseen. Tämän esityksen myötä myös mikrobiologisiin muuttujiin tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Rakennusten vesilaitteistoissa käytettäville materiaaleille asetettavat hygieniavaatimukset parantaisivat markkinoilla olevien tuotteiden turvallisuutta ja hygieniatasoa kuluttajien kannalta.

Juomavesidirektiivin perusteluissa viitataan myös siihen, että talousveden käyttäjien lisääntyvä luottamus talousveden laatuun vaikuttaisi suotuisasti siihen, että hanaveden käyttö lisääntyisi pulloitetun veden käytön kustannuksella, ja siten myös ympäristöön päätyvän muoviroskan määrä vähenisi. Suomessa tätä ei kuitenkaan pidetä merkittävänä ongelmana. Komission perusteluissa todetaan myös, että lisääntyvä tiedotusvelvollisuus talousvettä toimittavien laitosten toiminnan tehokkuudesta, kuten vuotovesien määrästä, lisäisi veden käyttäjien suunnalta tulevaa painetta laitoksille parantaa laitosten energiatehokkuutta.

4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä voidaan arvioida olevan moninaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Juomavesidirektiivin täytäntöönpano vaikuttaa kansalaisten tiedonsaantiin, viranomaisten toimintatapoihin, lisää tietojärjestelmien poikkihallinnollista hyödyntämistä ja paikkatietoon sidottua tietoa ja voi vaikuttaa kansalaisten asenteisiin.

Talousveden laatu, ympäristön tila, mukaan luettuna erityisesti vesien tila, ovat kansalaisten jatkuvan mielenkiinnon kohteena. Ehdotuksen tiedottamiseen liittyvät toimenpiteet helpottaisivat tiedon jakamista ja parantaisivat kansalaisten tiedonsaantia, kun talousvettä koskevat tiedot koottaisiin yhdelle, saavutettavalle verkkosivustolle. Rakennusten vesilaitteistojen riskeistä ja laitteistojen kunnossapidosta tiedottaminen voi lisätä kiinteistön omistajien tietoisuutta ja kiinnostusta vesilaitteistojen kunnossapitoon, mikä vaikuttaisi myös omaisuuden arvon säilymiseen.

Paikkatiedon hyödyntäminen tiedon jakamisessa antaa mahdollisuuden esittää entistä enemmän tietoja entistä havainnollisemmassa muodossa, mikä voi entisestään lisätä kansalaisten mielenkiintoa veden laatuun ja ympäristön tilaan sekä parantaa luottamusta talousveden laatuun. Paikkatietoaineistojen laatiminen ja ylläpitäminen toisivat alussa lisäkustannuksia ja edellyttäisivät uudenlaista osaamista, mutta pitkällä tähtäimellä se tehostaisi valvontaviranomaisten työtä, työn suunnittelua ja viranomaisten välistä yhteistyötä. Kuntien ja valtion viranomaisten erilaiset ja yhteen sopimattomat tietojärjestelmät ja paikkatieto-ohjelmat voivat aiheuttaa lisäkustannuksia näiden synkronoimiseksi yhteensopiviksi.

Esityksen tavoitteena olevalla riskiperusteisella talousveden laadun varmistamisella pyritään talousvesivälitteisten epidemioiden ja muiden terveyshaittojen ennalta ehkäisyyn. Talousveden välityksellä on viime vuosikymmenen aikana aiheutunut Suomessa vuosittain 2–10 vesivälitteistä epidemiaa, joissa sairastuneiden määrä on vaihdellut. Talousveden laatua koskevia häiriötilanteita, joista ei ole aiheutunut epidemiaa, sattuu vuosittain useita kymmeniä. Sen lisäksi, että epidemiat ja häiriötilanteet aiheuttavat inhimillistä kärsimystä, ne voivat aiheuttaa huomattavia kustannuksia kunnalle, elinkeinoelämälle ja kansalaisille, joten yhdenkin epidemian estäminen toisi merkittäviä kustannussäästöjä. Suomen suurin talousvesivälitteinen epidemia, jossa sairastui noin 9 000 ihmistä, sattui Nokiassa vuonna 2007. Arvio epidemian hoidon suorista kustannuksista Nokian kaupungille oli noin 1,5 miljoonaa euroa. Pienempiä epidemioita ja häiriötilanteita sattuu vuosittain, ja niidenkin hoitokustannukset nousevat usein kymmeneen tai kymmeneen tuhansiin euroihin.

Riskinarviointi ja riskienhallinta ovat juomavesidirektiivin keskeisin teema. Riskienhallinnan ja varautumisen on todettu olevan tehokkain keino lisätä tietoa talousvedestä, siihen vaikutta-

vista tekijöistä ja vähentää häiriötilanteiden määrää. Systemaattinen riskienhallinta parantaa vesiturvallisuuksi, auttaa kohdistamaan resursseja oikeisiin paikkoihin ja samalla mahdollistaa myös vesitutkimusten kohdentamista tärkeisiin muuttujiin. Systemaattinen riskienhallinta tuo myös yhteen talousveden toimittajat, viranomaiset ja sellaiset toiminnanharjoittajat, joiden toiminnasta voi aiheutua vaaraa veden laadulle. Yhteinen osallistuminen lisää tietoa ja vastuunkantoa omasta toiminnasta. Edellytys riskienhallinnasta ja tiedon lisääminen siitä voi vaikuttaa myös asenteiden muutokseen siten, että talousveden laatuun ja ympäristön tilaan reagoinnin sijasta paneudutaan enemmän ennakointiin ja varautumiseen. Ennakointi ja varautuminen ovat useimmiten helpompaa ja halvempaa kuin toteutuneen riskin aiheuttamien seurausten korjaaminen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Riskinarviointi ja riskienhallinta

Juomavesidirektiivin täytäntöönpanon valmistelun alkuvaiheessa pohdittiin vaihtoehtoa säätää erillinen riskienhallintalaki, jotta talousvettä toimittavien laitosten toimintaa olisi voitu helpottaa kokoamalla niitä koskevat säännökset yhteen lakiin. Valmistelun edetessä todettiin, että tämän tyyppinen rakenne ei olisi toimiva, koska osa laitosten velvollisuuksista olisi kuitenkin jäänyt hajalleen nyt muutettaviksi esitettyihin säädöksiin. Laitosten toiminnasta talousveden osalta säädetään vesihuoltolaissa ja terveydensuojelulaissa sekä niiden nojalla annetuilla alempiasteisilla säädöksillä. Lainsäädännön päällekkäisyyksien välttämiseksi päädyttiin ratkaisuun, jossa juomavesidirektiivin edellyttämät säännökset sisällytettäisiin kunkin asianomaisen ministeriön sektorilakeihin.

5.1.2 Soveltaminen vesihuoltolaitoksiin

Koska vesihuoltolain sisältämä vesihuoltolaitoksen määritelmä ei ole yhdenmukainen juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvien talousvettä toimittavien laitosten määritelmän kanssa, täytäntöönpanon yhteydessä oli esillä kaksi vaihtoehtoa direktiivin täytäntöönpanoa koskevan sääntelyn saattamiseksi osaksi vesihuoltolakia. Valittu vaihtoehto on laajentaa vesihuoltolain soveltamisalaa tiettyjen velvoitteiden osalta niin, että velvoitteet ulottuisivat myös niihin juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluviin toimijoihin, joilla ei ole kunnan hyväksymää toiminta-aluetta. Tällä ratkaisulla laajennettaisiin muutettavien pykälien (15 ja 16 §) soveltamista niin, että ne ulotettaisiin koskemaan myös niitä terveydensuojelulaissa tarkoitettuja talousvettä toimittavia laitoksia, jotka toimittavat talousvettä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa taikka vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Toinen esillä ollut vaihtoehto oli vesihuoltolaitoksen määritelmän muuttaminen yhdenmukaistamalla terveydensuojelulainsäädännön ja vesihuoltolain mukainen laitosmääritelmä. Tämä vaihtoehto toimitettiin lausunkierrokselle, mutta lausunnoissa saadun palautteen perusteella vesihuoltolaitoksen määritelmän muuttamisesta juomavesidirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä luovuttiin, koska määritelmämuutos olisi perustavanlaatuinen, vesihuoltolakiin kokonaisuudessaan vaikuttava muutos. Tarve määritelmän muutokselle on kuitenkin tunnistettu, mutta määritelmää olisi tarkoituksenmukaisinta muuttaa vasta parhaillaan käynnistyvän laajemman vesihuoltolain uudistuksen yhteydessä, joka tehdään osana kansallista vesihuoltouudistusta. Tavoitteena on saada vesihuoltolain laajempaan uudistukseen liittyvät muutokset voimaan seuraavan hallituskauden aikana.

5.1.3 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen tehtävät

ELY-keskukselle ja Suomen ympäristökeskukselle säädettävistä uusista tehtävistä olisi voitu säätää myös muussa lainsäädännössä, kuten terveydensuojelulaissa. Koska vesihuoltolaissa säädetään jo nykyisin näihin toimijoihin kohdistuvia velvoitteita, todettiin tarkoituksenmukaisimmaksi ratkaisuksi sisällyttää uudet säännökset vesihuoltolakiin.

5.1.4 Vedenkäyttäjille pyytämättä tiedottaminen

Velvollisuus tiedottaa pyytämättä talousveden laatuvaatimuksista veden loppukäyttäjille olisi voitu toteuttaa myös oikeusministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalan sektorilakien nojalla siten, että mainitusta tiedottamisvelvollisuudesta olisi säädetty asunto-osakeyhtiölaissa (1599/2009), asumisoikeusasunnoista annetussa laissa (393/2021) sekä asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa (481/1995). Energiatehokkuudesta, direktiivien 2009/125/EY ja 2010/30/EU muuttamisesta sekä direktiivien 2004/8/EY ja 2006/32/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/27/EU, jäljempänä *energiatehokkuusdirektiivi*, edellyttämästä veden kulutusta ja hintaa koskevasta tiedottamisvelvollisuudesta rakennuksen asukkaille säädetään mainituissa sektorilaeissa.

Energiatehokkuuslaissa (1429/2014), jolla energiatehokkuusdirektiivi on pantu täytäntöön, tarkoitettuna energian vähittäismyyjänä ei voida pitää vesihuoltolaitosta, mistä syystä vesihuoltolaitoksen velvoitteista tiedottaa energiatehokkuuslain nojalla käyttöveden kulutuksesta ja kustannusten huoneistokohtaisesta jakamisesta moniasuntoisissa moneen eri käyttötarkoitukseen käytettävissä rakennuksissa puolestaan on ollut tarpeen säätää mainituissa sektorilaeissa. Energiatehokkuusdirektiivin vaatimukset liittyvät toimitettuihin lämpimän ja kylmän veden määriin, joita koskevat tiedot saadaan kiinteistökohtaisesta vesimittarista. Vedestä perittävien maksujen osalta moniasuntoisten rakennusten osalta asukkaille tulee toimittaa tieto siitä, mikä veden hinnaksi tulee, kun lasketaan yhteen veden hinta ja veden lämmityksestä syntyneet kustannukset. Eli kyse ei ole pelkästään laitoksen toimittaman talousveden hinnasta.

Koska vesihuoltolaissa säädetään asiakkaan käsitteestä, päädyttiin esittämään, että juomavesi-direktiivin edellyttämästä tiedottamisvelvollisuudesta säädettäisiin vesihuoltolaissa. Ehdotuksen mukaan vesihuoltolaitoksen olisi huolehdittava tiedottamisesta asiakkaalleen, joka puolestaan välittäisi tiedot veden loppukäyttäjälle eli asunto-osakeyhtiön tai asumisoikeusasunnon asukkaille tai vuokralaisille. Moniasuntoisten rakennusten osalta ei tällöin olisi tarpeen säätää tiedottamisvelvoitteesta loppukäyttäjille oikeusministeriön eikä ympäristöministeriön sektorilaeissa.

5.1.5 Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Valmistelun alkuvaiheessa pohdittiin raakaveden laatutietojen tallentamista Vati-tietojärjestelmään. Vati-tietojärjestelmän käytön ei kuitenkaan katsottu olevan tarkoituksenmukaista, koska järjestelmä on vain kunnan terveydensuojeluviranomaisten ja elintarvikevalvontaviranomaisten käytössä, mutta raakaveden laatutietojen tulisi olla laajasti käytössä erityisesti vesienhoidossa ja ympäristönsuojelussa. Asiasta ehdotetaan siten säädettäväksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmää koskevassa ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momentissa lisäämällä säädösluetteloon vesihuoltolaki.

5.1.6 Veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet

Ympäristöministeriö on antanut maankäyttö- ja rakennuslain 117 c §:n nojalla useita asetuksia rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden olennaisista teknisistä vaatimuksista.

Olellaiset tekniset vaatimukset koskevat mm. erilaisia muoviputkia (PE- ja PEX-putket sekä joustavat kytkentäputket), monikerrospotkia ja kupariputkia sekä niiden liittimiä, messinkisiä ja kuparisia putkiyhteitä ja sulkuventtiileitä. Olellaiset tekniset vaatimukset sisältävät myös terveydellisiä vaatimuksia. Juomavesidirektiivin edellyttämistä materiaalien hygieniää koskevista vaatimuksista olisi siten voitu säätää maankäyttö- ja rakennuslain nojalla sisällyttämällä laajennetut hygieenisyyttä koskevat vaatimukset tuotteiden olellaisiin teknisiin vaatimuksiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain rakennusten vesilaitteistoihin. Niitä ei sovelleta talousvettä toimittavien laitosten vedentuotantoketjussa käytettäviin materiaaleihin, joihin juomavesidirektiivin säännöksiä tulee myös soveltaa. Juomavesidirektiivin nojalla annettavat ns. positiivilistat ovat huomattavan paljon laajempia kuin nykyisiin olellaisiin teknisiin vaatimuksiin sisältyvät terveydelliset vaatimukset. Näiden perustelujen nojalla valmistelussa päädyttiin siihen, että materiaalien hygieenisistä vaatimuksista olisi tarkoituksenmukaisempaa säätää terveydensuojelulain nojalla.

Materiaalien hygieenisistä vaatimuksista säätäminen vaikuttaa myös niistä valmistettujen tuotteiden laadunvalvontaan ja markkinavalvontaan. Tukes toimii tuotehyväksyntälain sekä maankäyttö- ja rakennuslain nojalla rakennusten kylmä- ja lämminvesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden markkinavalvontaviranomaisena. Valmistelussa esillä ollut vaihtoehto säätää näiden lakien nojalla kaikkien vedentuotantoketjussa käytettävien materiaalien hygieniää koskevista vaatimuksista olisi siten saattanut suoraan nämä tuotteet markkinavalvonnan piiriin maankäyttö- ja rakennuslain 181 §:n nojalla. Koska valmistelussa päädyttiin esittämään, että hygieniää koskevista vaatimuksista säädettäisiin terveydensuojelulain nojalla, tuotteiden markkinavalvonnasta on tarpeen säätää markkinavalvontalaissa. Myös sen nojalla Tukes toimii tuotteiden markkinavalvontaviranomaisena. Tuotteiden laadunvalvonnasta puolestaan on tarkoitus säätää terveydensuojelulakiin ehdotetun 17 b §:n nojalla siinä vaiheessa, kun komissio juomavesidirektiivin 11 artiklan nojalla antaa tarkemmat laadunvalvontaa koskevat säännökset.

5.1.7 Rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointi

Rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnista olisi voitu säätää maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Lain 117 c §:ssä säädetään rakennusten suunnittelusta ja rakentamisesta siten, että rakennuksesta ei aiheudu terveyden vaarantumista mm. vesihuolto huomioon ottaen. Lain 166 §:n mukaan rakennus on myös pidettävä sellaisessa kunnossa, että se täyttää jatkuvasti terveellisuuden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset. Maankäyttö- ja rakennuslain nojalla annetussa vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa on myös annettu tarkemmat säännökset rakennusten vesi- ja viemärlaitteistojen suunnittelun ja rakentamisen vaatimuksista, joilla varmistetaan laitteistojen terveellisyys ja turvallisuus. Koska juomavesidirektiivin edellyttämä rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointi keskittyy terveydellisiin seikkoihin ja ensisijaisiin tiloihin, jotka ovat terveydensuojelulain nojalla ilmoitusvelvollisia ja siten kunnan terveydensuojeluviranomaisen säännöllisessä valvonnassa, katsottiin esityksen valmistelussa tarkoituksenmukaisimmaksi esittää, että olemassa olevien ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnista säädettäisiin terveydensuojelulaissa. Luvanvaraista rakentamista koskevien säännösten ennaltaehkäisevä merkitys korostuu, kun huomioidaan juomavesidirektiivin velvoitteet poistaa ja vähentää vesilaitteistoista aiheutuvia riskejä ihmisten terveydelle (*Legionella*-bakteeri, lyijy).

5.1.8 Veden saatavuuden lisääminen

Juomavesidirektiivin edellyttämästä talousveden saatavuuden lisäämisestä erityisesti heikoimassa asemassa oleville ja syrjäytyneille ryhmille olisi voitu säätää tarkemmin vesihuoltolaissa. Vesihuoltolain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on

saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärinti. Lain 5 §:ssä säädetään kunnan velvollisuudesta kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti lain tavoitteiden toteuttamiseksi yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten ja laitoksille vettä toimittavien sekä muiden kuntien kanssa. Lain 6 §:n nojalla kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä vesihuollosta, mutta jos suurehkon asukasjoukon tarve tai terveydelliset taikka ympäristönsuojelliset syyt sitä edellyttävät, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Talousveden riittävä saatavuus liittyy myös ihmisten terveyden suojeluun, joten veden saatavuuden lisäämisestä olisi voitu säätää myös terveydensuojelulain nojalla. Lain 6 §:ssä mm. säädetään, että kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö, ja että kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa.

Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan 5 artiklan 1 alakohdan nojalla Suomi on sitoutunut toteuttamaan erityisesti kaikki tarpeelliset toimenpiteet turvatakseen koko väestölle, erityisesti huonossa asemassa oleville ja yhteiskunnallisesti syrjäytyneille, yhtäläisen oikeuden määrällisesti ja laadullisesti riittäviin vesivaroihin, riittävän määrän puhdasta talousvettä ja kiinnittämällä erityistä huomiota niiden väestöryhmien suojeluun, jotka ovat erityisen alttiita vedestä aiheutuville sairauksille.

Esityksen valmistelun aikana todettiin, että edellä esitetty voimassa oleva lainsäädäntö kattaa juomavesidirektiivin uuden velvoitteen veden saatavuuden lisäämisestä heikoimmassa asemassa oleville ja syrjäytyneille ryhmille. Direktiivin edellyttämät yksityiskohtaiset tekniset säännökset pantaisiin täytäntöön tarvittaessa Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan edellyttämien kansallisesti asetettujen tavoitteiden tarkentamisella. Suomen kansalliset tavoitteet on edellisen kerran päivitetty vuonna 2019.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsin hallitus päätti asettaa 16.7.2020 erillisen työryhmän selvittämään juomavesidirektiivin täytäntöönpanoa vaativia toimenpiteitä. Työryhmä tuotti tutkimuksen hyvälaatuisen talousveden saatavuudesta (*En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet*), joka valmistui 15.10.2021. Ruotsi on jaettu viiteen vesipiiriin, ja jokaisessa vesipiirissä on lääninhallitus, joka toimii vesiviranomaisena. Vesiviranomaiset, meri- ja vesiviranomainen (*Havs- och vattenmyndigheten*) ja Ruotsin geologinen tutkimuslaitos (*Sveriges geologiska utredning*) muodostavat Ruotsin vesihallinnon.

Riskiperusteinen lähestymistapa on Ruotsin lainsäädännön kannalta merkittävin kokonaisuus juomavesidirektiivin täytäntöönpanossa. Juomavesidirektiivin mukainen riskiperusteinen lähestymistapa perustuu kolmeen tekijään: 1) vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden riskinarviointi, 2) toimitusjärjestelmien riskinarviointi ja 3) kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi. Vesiviranomaiset huolehtivat vesiputedirektiivissä säädetyistä velvoitteista samoin kuin juomavesidirektiivissä säädetyistä velvoitteista, jotka koskevat vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden riskinarviointia. Koska vedenottopisteiden vedenmuodostumisaluetta ei ole määritelty juomavesidirektiivissä, on selvityksessä pohdittu käsitteen sisältöä, ts. sitä, onko vedenmuodostumisalue koko se alue, josta sade tai muu vesi voi virrata tai valua juomavedeksi tarkoitettulle vedenottopisteelle.

Veden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista ja tuotteista säädetään Ruotsissa elintarvikelaissa (Livsmedelslagen 2006:805). Toisin kuin Suomessa, Ruotsissa talousvesi rinnastetaan elintarvikkeeksi lain 3 §:n mukaan. Lain 2 §:ssä tarkennetaan, että elintarvikkeiden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet kuuluvat elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista ja direktiivin 80/509/ETY ja 89/109/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1935/2004 soveltamisalaan. Asetuksen 1.3 c kohdan mukaan asetusta ei sovelleta julkisten ja yksityisten vesilaitosten pysyviin rakenteisiin ja laitteisiin. Näin ollen juomavesidirektiivin 11 artiklan mukaiset veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet eivät ole Ruotsin elintarvikelain soveltamisen piirissä. Ruotsin elintarvikelainsäädännön sääntely veden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista ja tuotteista ulottuu ainoastaan juomaveteen, joka on tullut hanasta, ei kuitenkaan vedenotto pisteeseen ja hanan välillä olevaan veteen. Elintarvikelainsäädännön soveltamisalaan kuuluvat lähinnä pullot tai pakkaukset, jotka puolestaan eroavat putkista, hanoista ja muista vastaavista juomaveden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista tai tuotteista. Näin ollen juomaveden kanssa kosketuksissa olevat tuotteet kuuluisivat Ruotsissa kaavoitus- ja rakennuslainsäädännön soveltamisalaan (plan- och bygglagstiftningen).

Tuotteiden markkinavalvonnan osalta selvityksessä todetaan, että Euroopan komissio antaa loppumateriaalien testausta ja hyväksymistä koskevat tarkemmat säännökset myöhemmin erillisessä täytäntöönpanosäädöksessä. Tämän jälkeen Ruotsissa voidaan antaa uusia säännöksiä valmistusaineen testaamisesta ja hyväksymisestä sekä kiellosta saattaa hyväksymättömiä loppumateriaaleja sisältäviä tuotteita markkinoille.

Yleisölle tiedottaminen veden laadusta, hinnasta ja kulutuksen määrästä sekä muista juomavesidirektiivin 17 artiklan velvoittavista tiedoista on Ruotsissa ehdotettu talousvettä tuottavan tai toimittavan laitoksen velvollisuudeksi, koska laitos on se taho, jolla tämä tieto on ja jolla on paras mahdollisuus toimittaa tietoa eteenpäin. Yleisölle tiedottamisesta on tehdyssä selvityksessä todettu, että kaikki, jotka ovat juomavesidirektiivin 17.2 artiklan mukaisesti oikeutettuja tiedonsaantiin, eivät välttämättä ole tiedonantovelvollisuuden piirissä olevan laitoksen asiakkaita.

6 Lausuntopalaute

6.1 Lausuntoyhteenveto

6.1.1 Lausunnonantajat

Lausuntoja saatiin yhteensä 59 kappaletta. Lausuntonsa antoivat oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, puolustusministeriö, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Lapin aluehallintovirasto, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Uudenmaan ELY-keskus, Pirkanmaan ELY-keskus, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Helsingin yliopisto / Eläinlääketieteellinen tiedekunta, Helsingin kaupunki, Lieksan kaupunki, Hämeenlinnan kaupunki / viranomaispalvelut, Kuopion kaupunki / Ympäristöterveys ja alueelliset ympäristönsuojelupalvelut, Kuopion kaupunki / Kaupunkisuunnittelu, Porin kaupunki / Porin kaupunginhallitus, Porvoon kaupunki, Tampereen kaupunki / Ympäristöterveys, Terveydensuojelu, Tampereen kaupunki / Tampereen Vesi, Vaasan Vesi, Siuntion kunta / Kunnanhallitus, Teuvan kunta, Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä, Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Rakennusteollisuus RT ry, Espoon seudun ympäristöterveys, Ruokavirasto, Elintarviketeollisuusliitto ry, Geologian tutkimuskeskus, Suomen Kuntaliitto ry, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Maanmittauslaitos, Turveden ja hyvinvoinnin laitos, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Suomen Vesilaitosyhdistys ry,

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY, Suomen ympäristökeskus SYKE, Siun sote / Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys, Tunturi-Lapin Ympäristöterveydenhuolto, Siilinjärven ympäristöpalvelut, Pohjoisen Keski-Suomen Ympäristötoimi, Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä, Suomen Vesienpuhdistusyhdistysten Liitto ry, Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry, Suomen Isännöintiliitto ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Senaatti-konserni / Senaatti-kiinteistöt, Kunta- ja hyvinvointialueuudentajat KT, Henkilöstövoimavarojen kehittäminen, Eläinlääkärihygienikkojen yhdistys ry, European Drinking Water, ALVA yhtiöt Oy, Uponor Oy, Eurofins Expert Services sekä yksi yksityishenkilö.

6.1.2 Yleiset huomiot hallituksen esitykseen

Lausunnonantajat kannattivat lähtökohtaisesti esitystä. Lausunnoissa korostettiin talousveden laadunvalvonnan riskiperusteisuuden vahvistamisen tärkeyttä. Koska kansallinen toimeenpano, eritoten valvonta, jakautuu eri sektoreiden kesken, olisi viranomaisten tehtäväjakoon liittyviä epäselvyyksiä selkeytettävä säädöstasolla. Esityksestä kunnan ympäristönsuojelu- ja terveydensuojeluviranomaisille aiheutuville lisätehtäville olisi varattava riittävät resurssit. Erityisesti terveydensuojeluviranomaisen lisäresurssit oli arvioitu esityksessä liian alhaisiksi. Myös ELY-keskusten välistä työnjakoa tulisi tarkentaa esityksessä.

Lausunnoissa todettiin, että Suomen ympäristökeskuksen olisi arvioitava, edellyttävätkö esitetyt tietojärjestelmämuutokset tiedonhallintalain ja sen nojalla annetun asetuksen mukaista lausuntoa valtiovarainministeriöltä. Koska kansalliseen lainsäädäntöön esitettiin käsitettä ”tietokokonaisuus”, sen suhdetta tiedonhallintalaissa tarkoitettuun käsitteeseen ”tietoaineisto” ja ”tietovaranto” olisi selkeytettävä. Esityksen valmistelusta vastaavien ministeriöiden tulisi huolehtia uudistukseen liittyvien tietovarantojen ja niihin kohdistuvien tiedonluovutusten sekä tiedonhallinnan vastuiden kuvaamisesta tiedonhallintakartalle. Kunta-alalle ehdotettu henkilötyövuosikustannus olisi n. 60 000 euroa esitetyn 80 000 euron sijaan kuntien terveydensuojeluviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten yleisimpien virkanimikkeiden keskipalkalla.

Esityksen toimeenpanossa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota tietojärjestelmien rajapintojen häiriöttömän toiminnan turvaamiseen, jotta kansalaisten tiedonsaanti ja EU-raportointi voitaisiin varmistaa. Erityisesti Vati-tietojärjestelmän sovelluskehitys edellyttää lausunnonantajien näkemyksen mukaan lisää resursseja, eritoten tämä liittyy uuteen velvoitteeseen kirjata järjestelmään ns. ensisijaiset tilat sekä kaikki juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvien talousvettä toimittavien laitosten viranomaistutkimusten tulokset. Vaikka jo nykyisin suurin osa laboratorioista vie tutkimustuloksia koskevat tiedot sähköisesti analyysipalveluun, esittivät lausunnonantajat, että Ruokaviraston tulisi myöntäessään luvan uudelle laboratoriolle varmistaa, että ilmoitettu tiedonsiirtovalmius toimii myös käytännössä.

Lausunnoissa esitettiin, että yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa olisi tarkennettava esityksessä. Talousvettä toimittaville laitoksille esitettyä velvollisuutta pitää yllä ajantasaisia vedenjakelualueiden tietoja paikkatietomuodossa koskeva työmäärä tulisi arvioida tarkemmin ottaen huomioon tietojen digitalisoinnin tarpeen. Veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien sinkinkadonkestävyys voi Suomen oloissa edellyttää riittävän pitkiä siirtymäaikoja veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden valmistajille, jotta mahdollisia uusia materiaaleja ehdittäisiin kehittää, testata ja ottaa käyttöön. Rakentamisen sääntelyn nykytilaa olisi kuvattava esityksessä tarkemmin. Erityisesti talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennustuotteiden sääntelyn nykytilaa olisi kuvattava esitettyä yksityiskohtaisemmin sekä esitettävä arviot uusista hygieniavaatimuksista yrityksille aiheutuvista euromääräisistä kustannuksista.

Terveydensuojelulaki

Terveydensuojelulain muutosehdotuksista saatiin yhteensä 54 lausuntoa. Lausunnoissa esitettiin, että lain soveltamisala tulisi laajentaa koskemaan talousveden lisäksi myös lämmintä käyttövedettä. Talousveden määritelmää ehdotettiin tarkennettavaksi siten, että silloin, kun talousvettä käytetään osana julkista ja kaupallista toimintaa, pelkästään yrityksen tai sen työntekijöiden käytössä oleva vesi ei kuuluisi säännöllisen valvonnan piiriin. Lausunnoissa todettiin lisäksi, että lainsäädännössä tulisi pitäytyä vakiintuneissa ja mahdollisimman yksiselitteisissä riskienhallinnan termeissä.

Lausunnoissa esitettiin, että veden kanssa kosketuksissa olevia materiaaleja koskeville säännöksille tulisi antaa riittävä siirtymäaika, jotta tuotteiden valmistajat ehtisivät ottaa hyväksyttävissä olevat materiaalit käyttöön ja jotta markkinat ehtisivät sopeutua uuteen käytäntöön. Esityksessä olisi tarkennettava, mihin nimenomaisiin EU-oikeudellisiin säännöksiin vedentuotantoketjussa käytettäviä kemikaaleja, materiaaleja ja tuotteita koskevat asetuksenantovaltuudet liittyvät. Alempiasteisten säännösten valmistelussa tulisi ottaa huomioon komission antamat delegoidut säädökset ja toimeenpanosäädökset sekä eurooppalaiset tuote- ja testausstandardit, jotta voidaan varmistaa harmonisoitu eurooppalainen tuotemerkkinä.

Lausunnoissa esitettiin, että talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksymistä koskevasta pykälästä puuttuu perussäännös hakemusmenettelyyn liitettävistä tiedoista. Talousvettä toimittavalla laitoksella tulisi olla velvollisuus ilmoittaa vedenjakelualueesta paikkatietomuodossa suoraan Suomen ympäristökeskukselle tietojen ajan tasalla pysymisen varmistamiseksi.

Lausunnoissa todettiin, että raakavesien riskienhallinnan toimenpiteiden toteuttamisesta vastuussa oleva taho jää esityksessä epäselväksi. Lausunnoissa esitettiin kysymyksenä talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallintaan liittyen, onko ehdotettu toimenpidesuunnitelman laatiminen uusi velvoite vai liittykö se WSP-työkalan käyttöön ottoon. Myöskin suunnitelman laatimiseen osallistuvat sidosryhmät olisi tarkennettava esitykseen. Lausunnoissa esitettiin, että laista ei tulisi poistaa kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuutta hyväksyä talousvettä toimittavan laitoksen riskinarviointi.

Lausunnoissa esitettiin, että ensisijaisia tiloja koskevat rakennuksen omistajan velvollisuudet tulisi tarkentaa laissa, eikä asetustasolla. Myös ensisijaista tilaa tai sen osaa ensisijaiseen tarkoitukseen käyttävän toiminnanharjoittajan tulisi lausunnonantajien mielestä olla velvollinen osallistumaan rakennuksen vesilaitteistojen riskinarviointiin. Lausunnoissa todettiin, että ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointi etenkin *Legionella*-bakteerin ja lyijyn suhteen edellyttää merkittävää kansallista ohjausta toteutuakseen. Ensisijaisten tilojen valintakriteerit tulisi tarkentaa esityksen perusteluihin ja arvioida, pitäisikö esimerkiksi muutkin kuin yleisiä uimavuoroja tarjoavat uimatilat määritellä ensisijaisiksi tiloiksi. Majoitustilojen osalta tulisi harkita, mitä tiloja määritellään ensisijaisiksi tiloiksi. Tämä koski esimerkiksi majoituskasarmeja, koska varusmiehet eivät kuulu *Legionella*-bakteerin aiheuttamien infektioiden riskiryhmään. Toisaalta lausunnoissa esitettiin, että päiväkotien, koulujen sekä lastensuojelulaitosten lisäämistä laissa tarkoitetuiksi ensisijaisiksi tiloiksi tulisi harkita. Esityksen toimeenpanossa tulisi lisäksi varmistaa, että terveydensuojeluviranomainen saisi oikea-aikaisesti tiedot uusista ensisijaisista tiloista. Esitykseen tulisi myös tarkentaa, että sairaaloiden ja terveyskeskusten valvonta ensisijaisina tiloina kohdistuu ainoastaan laatuun ja vesilaitteistojen riskinarviointiin eikä esimerkiksi sisäilmaan.

Lausunnoissa esitettiin, että ensisijaisia tiloja koskevaa kunnan terveydensuojeluviranomaisen valtuutta kieltää vesilaitteiston käyttö tai antaa määräyksiä riskienhallintatoimenpiteistä tulisi tarkastella perusoikeuksien ja elinkeinovapauden rajoittamisen näkökulmasta. Sama koski myös talousveden laadun valvontaa ja tiedottamista koskevia kunnan terveydensuojeluviranomaisen valtuuksia antaa määräyksiä ja kieltoja.

Lausunnoissa esitettiin, että talousveden laadun valvonnassa ja siitä tiedottamisesta tulisi ottaa huomioon kunnan jäsenten lisäksi myös kesäasukkaat ja muut alueella tilapäisesti oleskelevat. Tietokokonaisuuksiin pääsyn varmistamista koskevaa sanamuotoa ehdotettiin lievennettäväksi siten, että Valvira varmistaisi vain omalta osaltaan eurooppalaisille viranomaisille pääsyn tietokokonaisuuksiin.

Viranomaisten oikeutta saada ja luovuttaa tietoja koskevaa sääntelyä olisi lausuntojen mukaan täsmennettävä siten, että tietojen luovuttaminen olisi sidottava tietojen välttämättömyyteen. Oikeutta tietojen luovuttamiseen Euroopan unionin toimielimille Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon seurantaan varten olisi rajattava koskemaan asiayhteyteen kuuluvaa Euroopan unionin lainsäädäntöä.

Lausunnoissa esitettiin tutkimuslaboratoriolle velvollisuutta toimittaa tiedot Vati-tietojärjestelmään. Lisäksi tutkimuslaboratorioiden hyväksymiseen liittyen ehdotettiin, että niitä koskevien nykyisten päätösten voimassaolo tulisi huomioida esityksen siirtymäsäännöksessä.

Lausunnoissa todettiin lisäksi, että maanpuolustukseen ja kansalliseen turvallisuuteen liittyvät näkökohdat tulisi huomioida esityksessä siten, että puolustushallinnon käytössä olevat kiinteistöt tai niihin liittyvä toiminta sekä talousveden laadullisten tai määrällisten tietojen siirtäminen tietojärjestelmiin ja tietokokonaisuuksiin jätettäisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle. Puolustushallinnon käytössä olevat kiinteistöt tulisi kuitenkin nykyisen käytännön mukaisesti pitää osana talousvettä toimittavan laitoksen jakelualueita, eikä erottaa omaksi jakelualueekseen. Näitä tietoja ei myös jatkossakaan tulisi kirjata Vati-tietojärjestelmään.

6.1.3 Vesihuoltolaki

Vesihuoltolain muutosehdotuksista lausui noin kaksikymmentä toimijaa. Lisäksi useampi lausunnonantaja toi vesihuoltolakiin liittyviä huomioita esiin esitykseen annetuissa yleisissä huomioissa. Lausunnoissa esitetyt huomiot kohdistuivat muutettavaksi esitettyihin vesihuoltolain pykäliin, niiden perusteluihin ja käynnissä olevaan kansalliseen vesihuoltouudistukseen ja vesihuoltolakiin yleisemmin. Vesihuoltolakia yleisemmin ja käynnissä olevaa kansallista vesihuoltouudistusta koskevat lausunnot liittyivät muun muassa vesihuoltolaitosten korjausvelkaan, vesihuoltolaisissa säädettyjen valvontaviranomaisten rinnakkaiseen valvontatoimivaltaan sekä vesihuoltolain varautumista koskevan sääntelyn muutostarpeisiin. Lisäksi vuoden 2022 alussa tehty vesihuoltolain mukaisten tehtävien keskittäminen Etelä-Savon ELY-keskukseen ja tämän muutoksen aiheuttamat epäselvyydet ELY-keskusten välisessä työnjaossa nousivat monessa lausunnossa esiin.

Lausunnoilla olleeseen vesihuoltolain 3 §:n vesihuoltolaitoksen määritelmämuutokseen liittyen valtaosassa lausuntoja kannatettiin vesihuoltolain vesihuoltolaitoksen sekä terveydensuojelulain talousvettä toimittavan laitoksen käsitteiden yhdenmukaistamista ja lähentämistä. Monessa lausunnossa kuitenkin tuotiin esiin huoli siitä, että määritelmämuutos vaikuttaa niin kokonaisvaltaisesti vesihuoltolain sääntelyyn, että se olisi syytä tehdä vasta osana syksyllä 2022 osana kansallista vesihuoltouudistusta käynnistyvää vesihuoltolain uudistusta. Lausunnoissa korostettiin, että määritelmän muutos osana juomavesidirektiivin täytäntöönpanoa ei mahdollista kaikkien määritelmämuutoksen edellyttämien näkökohtien tarkastelua, minkä lisäksi tuotiin esiin myös huolia määritelmämuutoksen vaikutuksista kunnan itsemääräämisoikeuteen. Osassa lausunnoista esitettiin myös huolia koskien ehdotettua määritelmän laajentamista tukkuvesilaitoksiin, ja määritelmän laajentamisen tarpeellisuutta kyseenalaistettiin. Lisäksi huolia herätti määritelmän sitominen kvantitatiivisiin määreisiin, sillä tällöin tulee eteen rajanvetotapauksia.

Vesihuoltolain 4 §:n muutosehdotuksiin suhtauduttiin pääasiassa myönteisesti. Esitetyt huomiot kohdistuivat alueellisten ELY-keskusten väliseen työnjakoon sekä viranomaisille esitettyjen resurssien riittävyyteen. Lisäksi tuotiin esiin tarkennustarpeita hallituksen esityksen perusteluihin.

Useassa lausunnossa esitettiin huomioita vesihuoltolain 15 §:n muutosehdotuksesta. Lausunnoissa tuotiin esiin huolia liittyen terveydensuojelulain, vesihuoltolain ja ympäristönsuojelulain välisiin yhteyksiin sekä esitetyn sääntelyn sekavuuteen ja päällekkäisyyteen. Lausunnoissa ei myöskään pidetty aivan selvänä sitä, mitä tietoja olisi jatkossa toimitettava ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Tältä osin lausunnoissa toivottiin vedenottopisteen sekä vedenottopisteen raakaveden muodostumisalueen määrittelemistä sekä korostettiin tarvetta asetustasoiselle tarkentavalle sääntelylle sekä ohjeistukselle. Muutamassa lausunnossa tuotiin myös esiin huolia koskien vesihuoltolaitosten selvilläolo- ja tarkkailuvollisuuden laajentamista pilaja maksaa-periaatteen vastaisesti. Toisaalta lausuttiin myös, että vesihuoltolaitosten tarkkailuvollisuus ei ole riittävän laaja muun muassa vesienhoidon tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi.

Vesihuoltolain 16 §:n muutosehdotuksia kannatettiin lähes kaikissa annetuissa lausunnoissa. Yhdessä lausunnossa tuotiin esiin huolia liittyen valitun sääntelyratkaisun selkeyteen, ja toivottiin, että sääntely voitaisiin toteuttaa vastaavasti kuin energiatehokkuusdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä. Lisäksi pykälään esitettiin terminologista tarkennusta. Lausunnoilla olleessa versiossa esitettiin nykyisen vesihuoltolain 16 §:n 3 ja 4 momentin julkisuus-sääntelyn siirtämistä omaksi 16 a §:ksi. Oikeusministeriö nosti lausuntokierroksella esiin vesihuoltolain julkisuus-sääntelyn kehittämistarpeita sekä toi esiin nykyisen voimassaolevan sääntelyn epäselvyyksiä.

6.1.4 Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulain 222 §:n muutosehdotus on ollut aikaisemmin lausunnolla toisen hallituksen esitysluonnoksen yhteydessä vuonna 2019 (YM014:00/2019¹⁷). Tällöin pykälää ei sisällytetty lopulliseen esitykseen. Vuonna 2019 saatu tätä pykälää koskeva lausuntopalautte otettiin huomioon esitykseen sisältyvän lausuntokierroksella olleen muutosehdotuksen valmistelussa.

Lisäksi ympäristönsuojelulain 222 §:n muutosehdotus on ollut vuonna 2020 lausunnolla osana henkilötietojen käsittelyä koskevaa hallituksen esitysluonnosta (YM030:00/2018¹⁸). Lainvalmistelu ei tuolloin johtanut esityksen antamiseen. Myös tuolloin saatua lausuntopalautetta hyödynnettiin esitykseen sisältyvän lausuntokierroksella olleen muutosehdotuksen valmistelussa.

Ympäristönsuojelulain 222 §:n muutosehdotuksesta lausui lähes kymmenen toimijaa. Lausunnoissa esitetyt huomiot kohdistuivat koko pykälään. Lausunnoissa tuotiin esiin muun muassa ehdotettujen säännösten epäselvyys viranomaisten tiettyjen velvollisuuksien osalta sekä ehdotettuihin säännöksiin sisältyvien laki- ja asetusviittausten epätarkkuus ja tarpeettomuus. Lisäksi kiinnitettiin huomiota erityisesti tiedon luottamuksellisuuden varmistamiseen ja tietojärjestelmien toimivuuden turvaamiseen. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota erityisesti ehdotetun pykälän 3 momenttiin ja siinä säädettävään rekisterinpitäjyyteen. Huomiota kiinnitettiin muun muassa momentin epäselvyyteen sen osalta, onko kyse yhteisrekisterinpitäjyydestä, vai vastaako jokainen rekisterinpitäjä erikseen järjestelmään tallentamistaan tiedoista erillisinä rekisterinpitäjinä. Useissa lausunnoissa nostettiin esiin myös ehdotetun pykälän 4 momentin mukainen tiedonsaantioikeus salassa pidettävään aineistoon. Lausunnoissa nostettiin esiin ehdotukseen si-

¹⁷ Linkki hankkeen verkkosivulle: <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM014:00/2019>

¹⁸ Linkki hankkeen verkkosivulle: <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM030:00/2018>

sältyvän tiedonsaantioikeuden väljyys ja kiinnitettiin huomiota muun muassa sitä koskeviin perustuslakivaliokunnan tulkintalinjoihin. Lausuntojen valossa pykälän terminologiaa ja sisältöä olisi kehitettävä sekä tiedonhallintalaista että EU:n tietosuojasääntelystä johtuen.

6.1.5 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

Lausunnonantajat katsoivat, että terveydensuojelulain ja markkinavalvontalain suhdetta tulisi selkeyttää säätämällä omassa pykälässään yhdenmukaisista viittauksista markkinavalvontalakiin ja EU:n markkinavalvonta-asetukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön ohjausroolia olisi selkeytettävä esityksessä terveydensuojelulain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvonnassa.

6.2 Lausuntopalautteen huomioon ottaminen

6.2.1 Yleistä

Suomen ympäristökeskus on pyytänyt lausunnon valtiovarainministeriöltä esityksen suhteesta tiedonhallintalain velvoitteisiin. Esityksen perusteluihin on tarkennettu, että viranomaisten eri tietojärjestelmät ovat tietoineistoja, ja ne yhdessä muodostavat tietovarannon, josta Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kokoaa entistä raportointia vastaavat tietokokonaisuudet juomavesidirektiivin edellyttämää EU-raportointia varten. Esityksen vaikutusarvioon on tarkennettu esityksestä kunnille ja yrityksille aiheutuvia kustannuksista.

6.2.2 Terveydensuojelulaki

Lain soveltamisalaan on lisätty lämmin käyttövesi. Lain soveltamisalaan on lisätty uusi momentti, jonka mukaan vedenjakelualueiden saattamista vektorimaiseen paikkatietoon ja tietojen toimittamista yhteiseen tietojärjestelmään ei sovelleta puolustusvoimien erityissuojattaviin kohteisiin tai puolustushallinnon käytössä oleviin kiinteistöihin.

Lain 17 §:ään on palautettu lausunnolla olleesta esityksestä poistettu yleinen huolehtimisvelvollisuus, jonka mukaan veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun tarkoitetut laitteistot on suunniteltava, sijoitettava ja rakennettava ja niiden haltijan on hoidettava niitä siten, että talousvesi ja lämmin käyttövesi täyttävät 1 momentissa tarkoitetut vaatimukset.

Vedenjakelualueiden ylläpitämistä paikkatietomuodossa on tarkennettu ja muutettu siten, että talousvettä toimittavan laitoksen on toimitettava tiedot sekä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle että Suomen ympäristökeskukselle. Pykälää on tarkennettu myös siltä osin, että tiedot rajauksen muutoksista olisi toimitettava vuosittain.

Riskienhallintaa koskevaa terminologiaa on selkeytetty. Lain määritelmässä on riskiperusteisen lähestymistavan sijaan määritelty riskienhallinta. Riskienhallinnan määritelmään on lisätty hallintakeinojen toteuttaminen. Pykälissä 19 a ja 19 b esitetty riskienhallinnan toimenpideohjelmatermi on muutettu riskienhallintasuunnitelmaksi.

Esityksen riskienhallintasuunnitelmaa koskevat 19 a ja 19 b § on yhdistetty yhdeksi 19 a §:ksi, jolloin ensisijaisten tilojen riskienhallinnasta säädettäisiin lain 19 b §:ssä. Rakennuksen omistajan lisäksi rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana käyttävälle on lisätty velvollisuus osallistua riskinarviointiin. Esitykseen on täydennetty ensisijaisten tilojen kustannusvaikutuksia. Ensisijaisten tilojen riskinarvioinnista ei aiheutuisi lain 19 b §:ssä tarkoitetuille toiminnanharjoittajille merkittäviä kustannuksia, mitä koskeva arvio on lisätty esityksen taloudellisiin vaikutuksiin.

Lain 20 §:ään on palautettu kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuus hyväksyä talousvettä toimittavan laitoksen riskienhallintasuunnitelma. Pykälään on lisätty kunnan terveydensuojeluviranomaiselle oikeus antaa määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi myös lämpimän käyttöveden osalta.

Talousvedestä tutkimuksia tekevien laboratorioiden hyväksymismenettelyyn liittyvää pysyvän luvan peruuttamista on arvioitu jaksoissa suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys elinkeinovaupuden näkökulmasta. Lisäksi vedenmuodostumisalueita sekä vedenottopisteitä koskevien tietojen, jotka liittyvät laitosten sijaintiin sekä maanpuolustukseen, salassapitoa on arvioitu jaksossa julkisuusperiaatteen näkökulmasta.

Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa todettiin, että lausunnolla ollutta terveydensuojelulain nykyistä 47 §:ää koskien valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuutta ei ole välttämätöntä muuttaa juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi. Pykälä koskee terveydensuojelulakia kokonaisuudessaan, joten olisi tarkoituksenmukaista siirtää pykälän valmistelu osaksi terveydensuojelulakiin suunniteltua laajempaa uudistusta.

6.2.3 Vesihuoltolaki

Jatkovalmistelussa päädyttiin siihen, että vesihuoltolain 3 §:n vesihuoltolaitoksen määritelmää ei muutettaisi osana juomavesidirektiivin kansallista täytäntöönpanoa, vaan määritelmän muutoksen toteuttaminen siirrettäisiin myöhempään ajankohtaan. Toteuttamalla määritelmän muutos osana vesihuoltolain laajempaa uudistusta voitaisiin ottaa paremmin huomioon kaikki määritelmän muutoksen edellyttämät näkökohdat. Ne juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvat talousvettä toimittavat laitokset, jotka eivät ole vesihuoltolaitoksia, tuotaisiin vesihuoltolain 15 ja 16 §:n soveltamisalan piiriin laajentamalla kyseisten pykälien soveltamista näihin laitoksiin. Koska vesihuoltolaitoksen määritelmää ei esitettäisi muutettavaksi, lausunnoilla olleet siirtymäsäännökset eivät enää olisi tarpeen. Sen sijaan lausunnoissa esiin nousut tarve huomioida siirtymäsäännöksin se, että hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ehdotetaan lisättäväksi siirtymäsäännökseksi.

Vesihuoltolain 4 §:ään ehdotettuihin muutoksiin ei lausuntokierroksen johdosta esitetä tehtävän muutoksia, mutta hallituksen esityksen perusteluja on tarkennettu lausuntokierroksen jälkeen huomioimaan paremmin niitä seikkoja, joita lausunnoissa nostettiin esiin. Lisäksi jatkovalmistelussa arvioitiin esitettyjen viranomaisresurssien riittävyyttä.

Jatkovalmistelussa todettiin, että kansalliseen vesihuoltouudistukseen ja sen osana käynnistyvään vesihuoltolain uudistukseen liittyviä huomioita ei oteta huomioon juomavesidirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä, vaan näiltä osin lausuntoihin palataan osana laajempaa syksyllä 2022 käynnistyvää vesihuoltolain uudistustyötä. Vesihuoltolain mukaisten ELY-keskustehtävien keskittämiskäytännön liittyviä huomioita pyrittiin selkeyttämään tarkentamalla ja selvittämällä hallituksen esityksen perusteluja.

Vesihuoltolain 15 §:ään tehtiin tarkentavia muutoksia. Lisäksi päätettiin esittää vedenottopisteen määritelmän lisäämistä vesihuoltolain 3 §:ään. Sen sijaan vedenottopisteen raakaveden muodostumisalueen määritelmää ei ehdoteta otettavaksi vesihuoltolakiin, sillä käsite ei esiinny vesihuoltolaissa. Määritelmän tarvetta arvioidaan asetustasoista sääntelyä laadittaessa. Lausunnoissa esiin nostettu tarve asetustasoiselle sääntelylle ja ohjeistukselle on tunnistettu, ja sekä asetustasoista sääntelyä että ohjeistusta on tarkoitus laatia.

Vesihuoltolain 16 §:ään ehdotettuihin muutoksiin tehtiin jatkovalmistelussa muutama toimituksellinen korjaus. Lisäksi 16 §:n pykäläkohtaisia perusteluja tarkennettiin. Päätettiin kuitenkin esittää etenemistä lausunnoilla olleella sääntelyratkaisulla, eli lausuntokierroksen pohjalta ei nähty perusteita siirtyä tekemään ehdotettuja muutoksia vastaavalla tavalla kuin energiatehokkuusdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Tätä ratkaisua tukevat myös kaikki annetut lausunnot yhtä lukuun ottamatta. Uuden 16 a §:n osalta käytiin keskusteluja oikeusministeriön kanssa, ja todettiin, että sääntelyyn voidaan tässä yhteydessä tehdä tekninen tarkennus, ja laajempiin tarkennustarpeisiin palattaisiin osana vesihuoltolain laajempaa uudistusta. Silloin on mahdollista huomioida myös julkisuuslainsäädäntöön parhaillaan työn alla olevat muutokset.

6.2.4 Ympäristösuojelulaki

Jatkovalmistelussa todettiin, että lausunnoissa esitettyjen terminologisten, rekisterinpitäjyyteen sekä tiedonsaantioikeuteen liittyvien muutosten valmistelu ja toteuttaminen edellyttäisi käytännössä useiden muiden ympäristönsuojelulain pykälien ja vesilainsäädäntöön sisältyvien pykälien muuttamista. Kyseiset muutokset ovat sellaisia, että niiden valmistelun yhteydessä olisi tarkoituksenmukaista tarkastella vastaavia muutostarpeita kaikissa sellaisissa ympäristöministeriön hallinnonalan säädöksissä, joihin sisältyy tietojärjestelmiin liittyvää sääntelyä. Juomavesidirektiivin kansallisen toimeenpano edellyttää kuitenkin vain ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momentin ympäristönsuojeluntietojärjestelmään tallennettavia tietoja koskevan säädösluettelon täydentämistä kahdella säädöksellä. Direktiivin täytäntöönpanon aikataulu ei mahdollista ympäristönsuojelulain 222 §:n ja siihen liittyvien muiden säännösten laajempaa tarkistamista tässä yhteydessä. Tästä syystä ympäristönsuojelulain 222 §:n muutoksen ehdotetaan kohdistuvan tässä esityksessä vain 2 momenttiin. Muut laajemmat muutokset on tarkoitus valmistella ympäristöministeriössä myöhemmin muussa yhteydessä.

6.2.5 Markkinavalvontalaki

Jatkovalmistelussa EU:n markkinavalvonta-asetusta koskeva informatiivinen viittaussäännös siirrettiin lain soveltamisalapykälästä (16 §) vedentuotantoketjussa käytettäviä kemikaaleja, materiaaleja ja tuotteita (17 b §) koskevaan aineelliseen säännökseen. Jaksossa 10 ”Toimeenpano ja seuranta” selkeytettiin sosiaali- ja terveysministeriön, joka ohjaa Tukesia kemikaalien terveysriskien näkökulmasta, roolia yhdessä Tukesin yleisohjauksesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön kanssa seurata veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden ja materiaalien valvonnan resursoinnin riittävyttä.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Terveydensuojelulaki

5 luku. Luvun nykyinen otsikko ”talousvesi” ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätäisiin talousveden lisäksi lämmin käyttövesi. Muutos olisi tarpeen, koska juomavesidirektiivissä säädetään myös lämmintä käyttövettä koskevista seikoista. Käsitteinä talousvesi ja lämmin käyttövesi on syytä pitää jatkossakin erillisinä, koska kaikkia talousvettä koskevia säännöksiä ei voida soveltaa lämpimään käyttövedeen. Lämmintä käyttövettä ei esimerkiksi toimiteta, vaan se lämmitetään rakennuksen vesilaitteistolla, eivätkä kaikkien talousveden laatuvaatimusmuuttujien raja-arvot sovellu lämpimälle käyttövedelle, koska nämä raja-arvot on asetettu suun kautta vedelle altistumisen perusteella. Lämmintä käyttövettä käytetään pääasiassa peseytymiseen.

16 §. *Soveltamisala.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan lisäämällä lain 5 lukuun uusi pykälä soveltamisalasta, jolloin voimassa olevan lain 16 § siirtyisi uudeksi 16 a §:ksi. Pykälään

ehdotetaan siirrettäväksi osaa määreistä, jotka voimassa olevassa laissa liittyvät keskeisesti talousveden määritelmään. Lisäksi pykälässä rajattaisiin soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset vedet, joihin ei sovelleta juomavesidirektiivin säännöksiä joko koko direktiivin soveltamisalajauksen mukaisesti tai artiklakohtaisesti sellaisista toiminnoista, joiden osalta juomavesidirektiivi antaa kansallista liikkumavaraa päättää soveltamisalan rajaamisesta.

Talousveden hankinta voidaan toteuttaa joko siten, että kiinteistö liittyy talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoverkoston tai talousvesi voidaan ottaa veden käyttäjän omilla laitteilla. Talousvesi voidaan toimittaa myös tankeista.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tätä lukua sovellettaisiin ihmisten käyttöön tarkoitettuun talousveteen, jota hankitaan edellä mainituilla tavoilla tai pakataan pulloihin tai säiliöihin. Momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain talousveden määritelmästä tarkenne veden toimitustavasta. Veden toimitustapaa koskeva siirto talousveden määritelmästä soveltamisalaan selkeyttäisi talousveden määritelmää sekä tulkintaa siitä, mihin talousvettä koskevia säännöksiä sovelletaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä säännöksistä, jotka soveltuvat lämpimään käyttöveteen ja sen kanssa kosketuksissa oleviin tuotteisiin. Lämpimään käyttöveteen ja sen kanssa kosketuksissa oleviin tuotteisiin sovellettaisiin 17 ja 17 b §:ää, 19 §:n 1 ja 3—5 momenttia, 19 b §:ää, 20 §:n 3 ja 6 momenttia sekä 21 §:ää.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että mitä tässä luvussa säädetään talousvettä toimittavasta laitoksesta, sovelletaan myös toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä talousvettä toimittavalle laitokselle. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi momenttiin voimassa olevan lain 16 §:n 3 momentista. Suomessa on yleistä, että ns. tukkuvesilaitos toimittaa vettä toiminnanharjoittajalle, joka toimii talousvettä toimittavana laitoksena. Vakiintuneen tulkinnan mukaan tukkuvesilaitosta ei kuitenkaan pidetä talousvettä toimittavana laitoksena, koska sillä ei ole asiakkainaan veden loppukäyttäjiä, vaan talousvettä toimittavana laitoksena pidetään ainoastaan toiminnanharjoittajaa, joka toimittaa talousveden veden loppukäyttäjille.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tätä lukua ei sovellettaisi:

- 1) veteen, jota käytetään yksinomaan pyykinpesuun, siivoukseen, saniteettitarkoitukseen taikka muuhun vastaavaan tarkoitukseen, jossa ihmisten altistuminen vedelle on vähäistä;
- 2) luontaisiin kivennäisvesiin, jotka Ruokavirasto on tunnustanut luontaisten kivennäisvesien hyödyntämisestä ja markkinoille saattamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/54/EY mukaisesti;
- 3) vesiin, jotka ovat ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2001/83/EY tarkoitettuja lääkinnälliseen tarkoitukseen käytettäviä vesiä.

Momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain 16 §:n 2 momentti, jolla voimassa olevassa laissa tarkennetaan talousveden määritelmää jättämällä eräisiin tarkoituksiin käytettävät vedet lain soveltamisalan ulkopuolelle. Momentin siirto talousveden määritelmästä soveltamisalaan selkeyttäisi talousveden määritelmää. Yksinomaan peseytymiseen tarkoitettu vesi ehdotetaan kuitenkin poistettavaksi siirretyn momentin mukaisista toiminnoista, joihin lukua ei sovelleta, koska juomavesidirektiivissä säädetään eräiden artikloiden osalta myös lämpimästä

käyttövedestä, jota käytetään ensisijaisesti peseytymiseen. Käyttövesi, eli muihin käyttötarkoituksiin kuin talousvedeksi käytettävä vesi, mukaan luettuna lämmin käyttövesi, ei kuitenkaan edelleenkään kuuluisi talousveden määritelmään.

Käyttövedestä ei kuitenkaan saa aiheutua haittaa ihmisten terveydelle. Kylmään käyttöveteen sovellettaisiin terveydensuojelulain yleisiä velvoitteita veden terveydelle haitattomuudesta. Kylmää käyttövettä on esimerkiksi rakennusten vesi- ja viemäri-laitteistoasetuksessa määriteltyyn erityiseen vesilaitteistoon johdettava vesi. Erityisiä vesilaitteistoja voi olla teollisuuslaitoksissa tai muissa vastaavissa laitoksissa. Erityisestä vesilaitteistosta on myös kyse, jos esimerkiksi hulevesiä tai pintavettä mahdollisesti käytetään kiinteistöllä pihan kasteluun, pesu-etenä, WC-istuimen huuhteluvetenä taikka sprinklerilaitteistoissa, suihkulähteissä, uima-allaslaitteissa, poremmeissa, kylpytynnyreissä, uimarantojen ulkosuihkuissa ja vastaavissa kohteissa.

Luontaisten kivennäisvesien osalta tarkennettaisiin, että niillä tarkoitetaan vesiä, jotka Ruokavirasto on tunnustanut luontaisten kivennäisvesien hyödyntämisestä ja markkinoille saattamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/54/EY mukaisesti. Lääkinällisiin tarkoituksiin käytettävien vesien, joihin juomavesidirektiivin mukaan direktiiviä ei sovelleta, määritelmää tarkennettaisiin siten, että sillä tarkoitetaan lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/83/EY mukaisia vesiä.

Uudessa 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että talousveteen, jota talousvettä toimittava laitos toimittaa vedenjakelualueelle keskimäärin vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa, ei sovelleta 19 a §:ää. Terveydensuojelulain yksityiskohtaisia riskienhallintasuunnitelmaan liittyviä säännöksiä ei siten sovellettaisi pieniin talousvettä toimittaviin laitoksiin. Tällaisia laitoksia ei kuitenkaan vapautettaisi kokonaan riskinarvioinnista ja riskienhallinnasta, vaan riskienhallinnan yleisiä periaatteita sovellettaisiin myös niihin. Suurin osa talousveteen liittyvistä ja veden käyttäjille terveyshaitan mahdollisuutta aiheuttavista häiriötilanteista Suomessa sattuu nimenomaan pienissä talousvettä toimittavissa laitoksissa. Ennalta varautumisen ja riskienhallinnan on yleisesti todettu olevan kaikkein tarkoituksenmukaisin keino häiriötilanteiden ennalta ehkäisemiseksi. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista säätää riskienhallinnan yleisistä periaatteista soveltamisesta myös pienille talousvettä toimittaville laitoksille. Koska juomavesidirektiiviä ei sovelleta tällaisiin laitoksiin, niille voitaisiin säätää kansallisesti niiden resurssit huomioon ottaen kevyemmästä talousveden laatuun vaikuttavien riskien arvioinnista ja hallinnasta kuin direktiivi edellyttää, ja siten edistää kansanterveyttä ja vähentää talousveteen liittyvien häiriötilanteiden määrää. Pieniä talousvettä toimittavia laitoksia ei myöskään veloitettaisi ylläpitämään vedenjakelualueen rajausta paikkatietona 18 a §:n 3 momentissa säädetyin mukaisesti.

Juomavesidirektiivin mukaista riskienhallintaa, josta säädetään 19 a §:ssä, ei sovellettaisi myöskään kaupalliseen tai julkiseen toimintaan, joiden talousveden hankinta perustuu omasta vesilähteestä kuten kaivosta otettavan veden käyttöön. Tällaisilla toimintaa harjoittavilla tarkoitettaisiin esimerkiksi julkisen toiminnan osalta pieniä kyläkouluja sekä kaupallisen toiminnan osalta pienimuotoista lomakiinteistöjen vuokraustoimintaa tai kaupallista elintarvikehuoneistokäyttöä kuten kioskeja tai pieniä kahviloita. Juomavesidirektiivin laajuisen riskienhallinnan edellyttämistä tällaisilta pieniltä toimijoilta voidaan pitää kohtuuttomana. Koska riskienhallinta on kuitenkin tärkeää myös näille toimijoille, niitä koskisivat 19 §:ssä säädetyt riskienhallinnan yleiset periaatteet. Alempiasteisessa lainsäädännössä olisi tarkoitus antaa säännöksiä näiden toimijoiden riskienhallinnasta, mutta ei niin laajamittaisesti kuin juomavesidirektiivi edellyttää. Tämän poikkeuksen myöntäminen perustuu juomavesidirektiivin 3 artiklan 6 alakohtaan.

Pykälän 6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että yksinomaan Suomen aluevesillä liikeneviin merialuksiin, jotka kuljettavat matkustajia, käsittelevät vettä poistamalla siitä suolaa ja

johtavat sitä talousvedeksi, ei sovellettaisi 19 §:n 2 momentin 1 kohtaa eikä 19 a §:ää. Uudella 6 momentilla pantaisiin täytäntöön direktiivin 3 artiklan 2 alakohta, jossa säädetään siitä, että merivedestä raakavettä ottavien, sitä suolaa poistamalla talousvedeksi puhdistavien ja matkustajia kuljettavien merialusten ei tarvitsisi tehdä meriveden laatuun vaikuttavaa riskinarviointia. Säännös koskisi vain Suomen aluevesillä liikennöiviä aluksia, koska kansainvälisillä vesillä liikennöiviin aluksiin sovelletaan terveydensuojelulain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettuja kansainvälisiä säännöksiä. Tällaisten yksinomaan Suomen aluevesillä liikennöivien alusten määrä on pieni.

Pykälän 7 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että puolustushallinnon pysyvässä tai tilapäisessä käytössä oleviin kiinteistöihin ja puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 15 §:n 8 momentin nojalla säädettyihin erityissuojattaviin kohteisiin ei sovelleta 18 §:n 3 momenttia, 18 a §:n 3 momenttia, 20 §:n 2, 4 ja 5 momenttia, 21 §:ää eikä 49 a §:n 3 momenttia. Lain 7 a §:ssä säädetään puolustusvoimien terveydensuojelutehtävistä. Puolustusvoimat hoitaa itse terveydensuojeluunsa kohdentuvan valvonnan, mistä syystä on tarpeen nimenomaisesti säätää erikseen, mitä 5 luvun säännöksistä ei sovelleta puolustusvoimien oman toimintansa terveydensuojeluvälvonnassa.

16 a §. Määritelmät. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 a §, johon siirrettäisiin voimassa olevan lain 16 §:ssä säädetty talousvettä koskevat määritelmät. Pykälään ehdotetaan neljän uuden määritelmän lisäämistä ja yhden määritelmän (vedenottamo) poistamista. Lisäksi ehdotetaan kahden määritelmän siirtämistä talousvesiasetuksesta lakiin.

Pykälän ensimmäisen momentin 1 kohdaksi ehdotetaan talousveden määritelmää, jonka mukaan talousvettä on juomavesi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin käytävä sekä pulloihin tai säiliöihin pakattava vesi, minkä osalta määritelmä ei muuttuisi aiemmasta. Aiempaa määritelmää vastaavasti talousvedellä tarkoitettaisiin myös vettä, jota elintarvikealan toimija käyttää elintarvikelain (297/2021) 5 §:n 2 momentissa tarkoitetussa elintarvikehuoneistossa elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen tai markkinoille saattamiseen. Elintarvikehuoneistolla tarkoitetaan mitä tahansa elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004, jäljempänä *elintarvikeasetus*, 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua rakennusta, huoneistoa ja niiden osaa sekä mitä tahansa muuta tilaa, jossa myytäväksi tai muuten luovutettavaksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään. Elintarvikehuoneisto voi olla rekisteröity tai hyväksytty. Alkutuotantopaikkaa ei pidetä elintarvikehuoneistona.

Lisäyksenä aiempaan määritelmään tarkennettaisiin juomavesidirektiivin mukaisesti, ettei talousvedellä kuitenkaan tarkoitettaisi vettä, jota käytetään elintarvikehuoneistossa erityistarkoituksiin. Elintarvikeasetuksen ja eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 853/2004 mahdollistetaan niin sanotun puhtaan meriveden ja puhtaan veden käyttö tiettyihin tarkoituksiin. Suomi on lisäksi saanut Euroopan unionin elintarvikehygienialainsäädännön vettä koskevista vaatimuksista kansallisia mukautuksia, joista säädetään elintarvikelain nojalla elintarvikehygieniasta annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021). Juomavesidirektiivin 3 artiklan 5 alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat myöntää vapautuksen juomavesidirektiivin soveltamisesta tällaiselle vedelle, jos toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ovat vakuuttuneita siitä, että veden laatu ei voi vaikuttaa valmiiden elintarvikkeiden turvallisuuteen. Elintarvikehygienialainsäädännössä määritellyissä tarkoituksissa saisi siten jatkossakin käyttää puhdasta merivettä tai puhdasta vettä. Elintarvikevalvontaviranomainen vastaa elintarviketurvallisuuden valvonnasta ja olisi juomavesidirektiivissä tarkoitettu toimivaltainen viranomainen näiden poik-

keusten osalta. Juomavesidirektiivissä edellytetään lisäksi, että kyseisten elintarvikehuoneistojen vedenhankinnassa noudatetaan erityisesti vaarojen analysoinnin ja kriittisten valvontapisteiden periaatteita koskevia asiaankuuluvia velvoitteita ja unionin asiaankuuluvan elintarvikelain-säädännön mukaisia korjaavia toimenpiteitä. Siten elintarvikealan toimijan olisi huomioitava puhtaan veden tai puhtaan meriveden käyttö elintarvikelain 15 §:n mukaisessa omavalvonnas-saan. Puhdas vesi tai puhdas merivesi ei täten ole juomavesidirektiivissä tarkoitettua ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä, eikä terveydensuojelulaissa tarkoitettua talousvettä.

Pykälän ensimmäisen momentin 2 kohdasta ehdotetaan poistettavaksi vedenottamon määri-telmä. Vedenottamosta, sen omistajasta ja kaivossa tai muussa vedenottamossa olevan veden omistamisesta sekä vedenottamon suoja-alueesta ja sitä koskevista määräyksistä säädetään ve-silaissa (587/2011). Terveydensuojelulaissa viitattaisiin ehdotettujen muutosten jälkeen veden ottoon yleisempänä käsitteenä. Vedenottamon määritelmä olisi kuitenkin tarkoitus sisällyttää 19 a §:n 5 momentin nojalla annettavaan valtioneuvoston asetukseen.

Momentin 2 kohdaksi ehdotetaan uutta määritelmää lämpimästä käyttövedestä. Lämmin käyt-tövesi ei ole talousvettä, eikä siitä ole aiemmin säädetty terveydensuojelulaissa. Juomavesidi-rectiivin perusteella nyt muutettavaksi ehdotettu terveydensuojelulaki sisältää kuitenkin sään-nöksiä, joita tulisi soveltaa lämpimään käyttöveteen, mistä syystä määritelmä olisi tarpeen lisätä lakiin. Vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa tarkoitetaan lämpimällä käyttövedellä talousvedestä lämmittämällä tehtyä vettä. Tässä laissa lämpimällä käyttövedellä tarkoitetaan myös muusta vedestä kuin talousvedestä lämmitettyä vettä. Tällaisia vesiä voivat olla esimerkiksi leirintäalu-eiden pesutilat, joihin johdetaan lämmitettyä luonnon vettä.

Pykälän ensimmäisen momentin 3 kohdaksi ehdotetaan talousvettä toimittavan laitoksen mää-ritelmää. Määritelmä ei muuttuisi sisällöllisesti siitä, mitä se on voimassa olevassa laissa. Ta-lousvettä toimittavia laitoksia ovat ensinnäkin vesihuoltolain mukaiset talousvettä toimittavat vesihuoltolaitokset. Vesihuoltolaissa vesihuoltolaitos määritellään laitokseksi, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Varsinaista kokorajaa ve-sihuoltolaitokselle ei vesihuoltolaissa ole säädetty. Talousvettä toimittavia laitoksia ovat myös muut toiminnanharjoittajat, kuten osuuskunnat tai muut yhteenliittymät, jotka toimittavat ta-lousvettä vesijohtoverkoston kautta. Kooltaan tällaiset laitokset ovat useimmiten vesihuoltolai-toksia pienempiä. Talousvettä toimittavaksi laitokseksi sen sijaan ei katsota kuuluvan sellaisten kiinteistöjen yhteenliittymiä, joista jokainen ottaa vettä samasta vesilähteestä omilla laitteillaan.

Toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä tankeista säännöllisesti esimerkiksi sellaisille alu-eille, joissa liittyminen talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoverkostoon ei ole mahdollista, sovelletaan talousvettä toimittavaa laitosta koskevia säännöksiä. Yleisimmin talousveden toi-mittaminen tankeista on kuitenkin tilapäistä, ja se liittyy joko yleisötilaisuuksiin taikka häiriö-tilanteisiin, jotka koskevat esimerkiksi raakaveden tilapäistä vähyyttä, talousvettä toimittavan laitoksen toimitukseen liittyviä häiriöitä, veden saastumista tai saastumisvaaraa. Näissä tapauk-sissa ei ole kyse talousvettä toimittavasta laitoksesta. Talousvettä tankista tilapäisesti toimitta-van on kuitenkin huolehdittava siitä, että tankkiin laitettava vesi täyttää talousveden laatuvaati-mukset ja että tankki tai jakelussa käytettävät materiaalit eivät heikennä veden laatua siten, että talousveden laatuvaatimusten täytyminen vaarantuu. Samaa sovelletaan myös, jos tankissa ole-vaa vettä tarjotaan tai jaetaan talousvetenä käytettäväksi liikkuvissa yksiköissä kuten junissa tai laivoissa, eli tällaisia liikkuvia yksiköitä ei tulkita talousvettä toimittaviksi laitoksiksi. Talous-vesi voidaan hankkia myös pulloista tai säiliöistä, joihin pakattavaan veteen sovelletaan talous- vettä koskevia säännöksiä. Pulloon tai säiliöön pakkaamisen jälkeen veteen ei sovelleta talous- vettä koskevia säännöksiä, vaan elintarvikelainsäädäntöä, eikä toiminnanharjoittajaa myöskään tällöin tulkita talousvettä toimittavaksi laitokseksi, vaan elintarvikealan toimijaksi.

Momentin 4 kohdan vedenjakelualueen määritelmään ei ehdoteta muutoksia. Vedenjakelualueesta ja sen ilmoittamisesta säädetään lain 18 a §:ssä, joten olisi perusteltua pitää määritelmä laissa.

Momentin 5 kohdaksi ehdotetaan vedenkäyttäjän määritelmää, joka siirrettäisiin talousvesiasetuksesta lakiin. Vedenkäyttäjän määritelmään lisättäisiin lämpimän käyttöveden käyttö.

Momentin 6 kohdaksi ehdotetaan siirrettäväksi talousvesiasetuksesta vedentuotantoketjun määritelmä vähäisin muutoksin.

Momentin 7 kohdaksi ehdotetaan määritelmää rakennusten vesilaitteistosta, jolla korvattaisiin talousvesiasetuksessa oleva määritelmä kiinteistön vesilaitteistosta. Rakennuksen vesilaitteistolla tarkoitettaisiin juomavesidirektiivin määritelmää ”kiinteistön vesijärjestelmä”. ”Rakennuksen vesilaitteisto” on vakiintunut termi Suomessa. Lainsäädännössä sitä käytetään esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain nojalla annettussa vesi- ja viemärilaitteistoasetuksessa.

Talousvesiasetuksesta siirrettäväksi ehdotettuun määritelmään ehdotetaan tehtäväksi muutamia tarkennuksia. Ensinnäkin määritelmässä viitattaisiin sekä yksityisiin että julkisiin rakennuksiin, joihin komission juomavesidirektiivin täytäntöönpanosta antamien ohjeiden mukaan kansallisessa lainsäädännössä tulisi viitata. Toiseksi, määritelmässä viitattaisiin vesijohtojen ja laitteiden lisäksi vesikalusteisiin, erityisiin vesilaitteistoihin ja vesipisteeseen, jotka on määritelty edellä mainitussa rakennusten vesi- ja viemärilaitteistoasetuksessa. Määritelmän lisääminen lakiin olisi perusteltua, koska laissa säädetään uutena asiana rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinnasta. Määritelmään ehdotetut tarkennukset sitoisivat terveydensuojelulain säännökset maankäyttö- ja rakennuslain ja sen nojalla annettujen säädösten rakennusten terveyteen ja turvallisuuteen liittyvään sääntelyyn.

Momentin 8 kohdaksi ehdotetaan riskienhallinnan määritelmää, jolla tarkoitetaan juomavesidirektiivissä säädettyä riskiperusteista lähestymistapaa. Juomavesidirektiivin mukaan talousvedeen liittyvän riskiperusteisen lähestymistavan tulee perustua kansainvälisesti tunnustettuihin periaatteisiin, joita ovat etenkin WSP-periaate ja talousveden tuotantoketjun turvallisuuteen vaikuttavien riskien ja häiriötilanteiden hallintaan laadittu eurooppalainen standardi EN 15975–2, jossa WSP-periaate kuvataan standardina. WSP-periaatteen mukaan talousveden laatuun vaikuttavat vaarat ja vaaratilanteet tunnistetaan, niiden aiheuttamat terveysriskit arvioidaan ja riskien vähentämiseksi tai vaaran poistamiseksi tunnistetaan ja toteutetaan hallintakeinoja. Kaikkien WSP-periaatteen osa-alueiden tulee kohdistua koko vedentuotantoketjuun. Ehdotettu riskienhallinnan määritelmä kattaisi WSP-mallin ja standardin SFS-EN 15975–2 mukaisen toimintatavan.

Momentin 9 kohdaksi ehdotetaan uutta määritelmää ensisijaisista tiloista. Juomavesidirektiivin 10 artiklan mukaan kiinteistöjen vesijärjestelmien riskienhallinnassa olisi keskityttävä erityisesti ensisijaisten tilojen vesijärjestelmien riskienhallintaan. Direktiivin määritelmään mukaan ensisijaisilla tiloilla tarkoitetaan ”suuria muita kuin kotitalouden käyttöön tarkoitettuja tiloja, joissa monet käyttäjät mahdollisesti altistuvat veteen liittyville riskeille, erityisesti julkiseen käyttöön tarkoitettuja suuria tiloja, sellaisina kuin jäsenvaltiot ovat ne määrittäneet”. Ehdotettu määritelmä vastaisi direktiivin määritelmää. Yksityiskohtainen luettelo niistä ensisijaisista tiloista, joilta edellytettäisiin vesilaitteistojen riskienhallintaa, säädettäisiin 19 b §:ssä.

17 §. Yleiset laatuvaatimukset. Pykälän otsikko esitetään muutettavaksi. Voimassa olevassa laissa pykälän otsikko on ”yleiset vaatimukset ja niistä poikkeaminen”. Pykälässä säädetään

nykyisellään talousveden yleisten laatuvaatimusten lisäksi niistä poikkeamisesta. Lainsäädännön selkeyttämiseksi poikkeamista koskevat pykälän säännökset ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 17 a §:ään.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säilytettäväksi talousveden yleinen ja ehdoton laatuvaatimus siitä, että sen on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa käyttökelpoista. Talousveden lisäksi säännökseen ehdotetaan lisättäväksi vastaava laatuvaatimus myös lämpimälle käyttövedelle. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös siitä, että talousvedeksi tarkoitettu vesi on tarvittaessa käsiteltävä ja desinfioitava siten, että siitä ei aiheudu terveyshaittaa. Momentista ehdotetaan siirrettäväksi veden käsittelyssä ja jakelussa käytettäviä aineita, laitteita ja materiaaleja koskeva säännös uuteen 17 b §:ään, koska juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi mainituista asioista tulee säätää nykyistä tarkemmin.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säilytettäväksi yleinen velvoite siitä, että veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun tarkoitetut laitteistot on suunniteltava, sijoitettava ja rakennettava ja niiden haltijan on hoidettava niitä siten, että talousvesi ja lämmin käyttövesi täyttävät 1 momentissa säädetyt vaatimukset. Momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös, jonka mukaan näiden toimien yhteydessä on lisäksi otettava huomioon vesilain 4 luvun 12 §:n nojalla annetut vedenottamon suoja-alueääräykset sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) 10 e §:n nojalla laadittu pohjavesialueen suojelusuunnitelma. Mainitut poistettavaksi ehdotetut säännökset on tarkoitus sisällyttää 19 a §:n 5 momentin nojalla annettavaan valtioneuvoston asetukseen.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi muutettuna voimassa olevan lain 20 §:n 1 momentista säännökset siitä, kenen vastuulla talousveden laatuvaatimusten täytyminen on. Mainitussa lainkohdassa säädetään, että talousvettä toimittavan laitoksen ja veden käyttäjän, joka ottaa talousvettä omilla laitteillaan, on huolehdittava siitä, että talousvesi täyttää 17 §:n 1 momentissa tarkoitetut vaatimukset. Momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että kiinteistölle toimitettavan talousveden osalta talousvettä toimittava laitos vastaa siitä, että toimitettu talousvesi täyttää 1 momentissa tarkoitetut vaatimukset siinä kohdassa, jossa kiinteistön tonttivesijohto on liitetty laitoksen vesijohtoverkoston. Myös vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa säädetään siitä, että rakennuksen vesilaitteistoon saa johtaa vain talousvedelle asetetut laatuvaatimukset täyttävää vettä.

Momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että kiinteistön omistajan ja rakennuksen haltijan olisi huolehdittava siitä, että toimitetun talousveden laatu ei heikenny ihmisten terveydelle haitalliseksi rakennuksen vesilaitteiston vuoksi. Tarkennukset vastaisivat voimassa olevaa oikeuskäytäntöä. Kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon säädetään vesihuoltolain 3 luvussa. Vesihuoltolain 14 §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta huolehtia siitä, että laitoksen toimittama talousvesi täyttää terveydensuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset. Lisäksi vesihuoltolain 13 §:n mukaan kiinteistön vesihuoltolaitteisto tulee pitää sellaisessa kunnossa ja sitä tulee käyttää siten, että siitä ei aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle.

Jos kiinteistöä ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen verkostoon, kiinteistön ja sen alueella sijaitsevien rakennusten vesihuolto toteutetaan vedenkäyttäjän omilla laitteilla. Momentissa ehdotetaan tarkennettavaksi, että tällöin talousveden laadusta vastaa veden ottaja. Yksittäiset kotitaloudet ja toiminnanharjoittajat vastaavat siten itse hankkimansa talousveden laadusta ja veden hankintaan käytettävästä vesilaitteistosta. Jos veden ottaja on samalla kiinteistön tai rakennuksen omistaja, tulee soveltaa maankäyttö- ja rakennuslain 117 c §:n ja 166 §:n säännöksiä siitä, että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan siten, että se on terveellinen ja turvallinen rakennuksen vesihuolto huomioon ottaen, eikä rakennuksesta saa sen käyttöaikanaan ai-

heutua terveyden vaarantumista veden vuoksi. Veden ottajana ei kuitenkaan pidetä vedenkäyttäjää, joka on vuokrannut kiinteistön tai rakennuksen tai sen osan yksityiseen käyttöön, julkiseen tai kaupalliseen toimintaan tai elintarvikehuoneistona käytettäväksi. Tällöin kiinteistön tai rakennuksen omistaja on vastuussa veden laatuvaatimusten täyttymisestä ja siitä, että kaivosta tai muusta vedenottopisteestä otettavasta vedestä tai rakennuksen vesilaitteistosta ei aiheudu terveyshaittaa. Vedenkäyttäjä on kuitenkin osaltaan vastuussa siitä, että rakennuksen vesilaitteiston veden käytöstä ei aiheudu terveyshaittaa. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi vähäisestä veden käytöstä johtuvaa veden pitkää viipymää rakennuksen vesilaitteistossa taikka vedenkäyttäjän vastuulla olevan lämpimän käyttöveden lämpötilan pitämistä riittävän korkeana. Toiminnanharjoittajan on myös huolehdittava esimerkiksi omavalvonnalla siitä, että toiminnassa käytettävä asiakkaille tarkoitettu vesi täyttää laatuvaatimukset.

Muutakin kuin talousveden laatuvaatimukset täyttyvää vettä voidaan johtaa rakennukseen. Tällöin on kyseessä vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa määritelty erityinen vesilaitteisto, josta mainitussa asetuksessa säädetään, ettei erityisellä vesilaitteistolla saa olla suoraa yhteyttä rakennuksen vesilaitteistoon eli laitteistoon, jolla rakennukseen johdetaan talousvettä. Erityiseen vesilaitteistoon johdettua vettä ei saa käyttää talousvetenä. Vesi- ja viemärlaitteistoasetuksen 12 §:n 2 momentin nojalla erityisen vesilaitteiston jokaisessa vesipisteessä ja verkoston osassa on oltava selvä ja pysyvä merkintä, josta käy ilmi veden laatu ja käyttötarkoitus. Jos erityiseen vesilaitteistoon johdettua vettä käytetään lämpimänä käyttövetenä julkisessa tai kaupallisessa toiminnassa, toiminnanharjoittajan olisi varmistettava omavalvonnalla, että lämpimästä käyttövedestä ei aiheudu terveyshaittaa vedenkäyttäjille.

Pykälän uudeksi 4 momentiksi ehdotetaan säännös siitä, missä kohdassa veden laatuvaatimusten tulee täytyä. Laatuvaatimusten täyttymiskohtaa koskevaan säännökseen ei ole tehty muutoksia uudessa juomavesidirektiivissä. Voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä laatuvaatimusten täyttymiskohdasta säädetään talousvesiasetuksessa, josta säännös ehdotetaan siirrettäväksi lakiin. Talousveden lisäksi veden ottamiseen ehdotetaan lisättäväksi lämpimän käyttöveden otto. Siirto olisi perusteltua perustuslain 80 §:n valossa.

Pykälän 3 momentti siirtyisi uudeksi 5 momentiksi ja pysyisi ennallaan voimassa olevan lain asetuksenantovaltuuden osalta antaa terveyshaitan estämiseksi tarkempia säännöksiä talousveden terveydellisistä laatuvaatimuksista, talousvedeksi tarkoitettun veden desinfioinnista ja riittävistä käsittelystä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Valtuutta kuitenkin laajennettaisiin koskemaan myös talousveden käyttökelpoisuutta koskevia laatuvaatimuksia, kuten jo olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti tehdään, sekä lämmintä käyttövettä. Voimassa olevan lain tässä momentissa säädetty asetuksenantovaltuus veden käsittelyyn ja johtamiseen käytettävien kemikaalien ja materiaalien terveydellisistä ominaisuuksista ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 17 b §:ään, koska juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi näistä seikoista tulee sääntää entistä tarkemmin.

17 a §. *Laatuvaatimuksista poikkeaminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 a §, johon siirrettäisiin tätä vastaavat säännökset voimassa olevan lain 17 §:stä. Laatuvaatimuksista säädettäisiin 17 §:ssä ja niistä poikkeamisesta uudessa 17 a §:ssä. Muutos ei vaikuttaisi lain sisältöön, mutta sillä selkeytettäisiin lain tätä koskevia säännöksiä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain 17 §:n 4 momentin alkuosa, jossa säädetään siitä, että aluehallintovirasto voi myöntää poikkeuksen talousveden laatuvaatimusten täyttämistä. Säännöksessä tarkennettaisiin sitä, että poikkeus voidaan myöntää vain kemiallisen laatuvaatimuksen täyttymisestä, mihin juomavesidirektiivi antaa valtuuden ja mistä säädetään nykyisin talousvesiasetuksessa. Muiden veden laatuvaatimusten tai laatuvaatimusten kuin kemiallisten laatuvaatimusten täyttymisestä ei voida myöntää poikkeusta.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain 17 §:n 4 momentin viimeinen virke poikkeuksen myöntämisen yleisistä edellytyksistä. Yleisenä edellytyksenä poikkeuksen myöntämiselle on, että poikkeus voidaan myöntää ainoastaan silloin, kun talousveden hankintaa ei voida muutoin hoitaa kohtuulliseksi katsottavalla tavalla eikä poikkeamisesta aiheudu terveyshaittaa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi talousvesiasetuksen 21 §:n säännös siitä, että laitoksen tai veden omistajan tulee tiedottaa poikkeuksesta, sen syistä, sisällöstä ja suunniteluista korjaustoimenpiteistä vedenkäyttäjille, jos talousvettä toimittavalle laitokselle tai veden omistajalle on myönnetty 1 momentissa tarkoitettu poikkeus.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä, poikkeusta koskevan hakemuksen sisällöstä sekä poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä. Poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä koskevasta menettelystä nykyisessä 17 §:n 3 momentissa säädetään annettavaksi tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

17 b §. *Veden kanssa kosketuksissa olevat kemikaalit, materiaalit ja tuotteet.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 b §, jossa säädettäisiin veden kanssa kosketuksissa olevien kemikaalien, suodatinaineiden, materiaalien ja tuotteiden veden terveydellistä laatua koskevista vaatimuksista ja hyväksyttävyydestä käytettäväksi talousveden toimitusketjussa ja rakennusten vesilaitteistoissa. Voimassa olevan lain yleisluonteisia säännöksiä tarkennettaisiin uusilla säännöksillä juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi yleinen säännös siitä, että veden käsittelyssä käytettävät kemikaalit tai suodatinaineet taikka veden otossa, käsittelyssä, varastoinnissa, toimituksessa tai rakennuksen vesilaitteistossa käytettävät materiaalit tai tuotteet eivät saa heikentää ihmisten käyttöön tarkoitettun talousveden tai lämpimän käyttöveden veden laatua siten, että 17 §:ssä säädetty yleinen laatuvaatimus vaarantuu. Momentti korvaisi voimassa olevan lain 17 §:n 1 momentin toisen virkkeen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi juomavesidirektiivin 11 artiklan 1 alakohdassa ja 12 artiklan 1 alakohdassa säädetty vaatimus siitä, että veden kanssa kosketuksissa olevissa tuotteissa käytetyt materiaalit ja veden käsittelyssä käytettävät kemikaalit ja suodatinaineet eivät saa vaikuttaa haitallisesti veden väriin, hajuun tai makuun tai lisätä mikrobien kasvua vedessä, eikä niistä myöskään saa päästä liukenemaan veteen terveydelle haitallisia aineita tai muitakaan aineita enempää kuin niiden käytön kannalta on tarpeellista. Mainittujen terveydelle haitallisten aineiden liukenemisen ehkäiseminen kuuluu lain 17 §:n mukaisten laatuvaatimusten täyttymiseen. Veden väri, haju ja maku puolestaan ovat laatuvaatimusta, joilla tarkoitetaan sitä, että veden on oltava tarkoitukseensa soveltuvaa ja vedenkäyttäjien hyväksyttävissä.

Pykälän 3 momentilla tarkennettaisiin 2 momenttia. Vedenkäsittelyssä saatetaan tarvita myös sellaisia aineita, jotka lisäävät mikrobien kasvua vedenkäsittelyssä. Juomavesidirektiivin talousveden käsittelyssä käytettäviä kemikaaleja ja suodatinaineita koskevassa 12 artiklassa säädetään, että vedenkäsittelyssä käytettävät aineet eivät saa tarkoituksettomasti lisätä mikrobien kasvua. Momentilla pantaisiin täytäntöön direktiivin mainittu artikla.

Pykälän 4 momentilla selkiytettäisiin terveydensuojelulain ja markkinavalvontalain suhdetta tarkentamalla, mitä toimijoita pidettäisiin markkinavalvontalaissa tarkoitettuina talouden toimijoina terveydensuojelulakia sovellettaessa. Markkinavalvontalain 2 §:n 9 kohdassa tarkoitettuna talouden toimijalla tarkoitettaisiin terveydensuojelulakia sovellettaessa sellaista valmistajaa, maahantuojaa, myyjää tai muuta toimijaa, joka asettaa saataville markkinoilla talousveden tai

lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksiin tarkoitettuja tuotteita. Näiden toimijoiden on huolehdittava siitä, että tuotteet täyttävät 17 b §:ssä säädetyt vaatimukset. Lisäksi ehdotetaan informatiivista viittaussäännöstä siitä, että pykälässä tarkoitettujen tuotteiden markkinavalvonnassa, ulkorajavalvonnassa sekä muutoksenhaussa markkinavalvontaviranomaisen päätöksiin sovelletaan markkinavalvontalakea.

Pykälän 5 momentiksi ehdotetaan informatiivista viittaussäännöstä siitä, että markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonta-asetuksessa. Juomavesidirektiivissä säädetään, että veden kanssa kosketuksissa oleviin tuotteisiin sovelletaan EU:n markkinavalvonta-asetusta. EU-asetus on sellaisenaan voimassa kaikissa unionin jäsenvaltioissa, ja Suomessa sitä on kansallisesti täydennetty markkinavalvontalailla.

Pykälän 6 momentiksi ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevasta laista 21 §:n informatiivinen viittaussäännös, jonka mukaan veden käsittelyssä käytettävien desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa (599/2013).

Pykälän 7 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä niistä juomavesidirektiiviä täydentävistä säädöksistä, joita komissio voi antaa sille juomavesidirektiivissä siirretyn säädösvallan nojalla (ks. jakso 2.2.7). Asetuksenantovaltuudesta on tarpeen säätää niiden säädösten, jotka komissio antaa juomavesidirektiivissä säädettyjen siirtymäaikojen mukaisesti, panemiseksi täytäntöön kansallisesti.

18 §. *Talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksyminen.*

Pykälän 1 ja 2 momentin ehdotetaan pysyvän ennallaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksymistä koskevaan hakemukseen liitettävistä tarpeellisista tiedoista, jolloin lain nykyinen 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi ja nykyinen 4 momentti 5 momentiksi.

Pykälän 4 ja 5 momentin ehdotetaan pysyvän sisällöllisesti ennallaan.

Ehdotetussa uudessa 6 momentissa säädettäisiin, että valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista eli hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista.

18 a §. *Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta.*

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ilmoitus uudesta vedenjakelualueesta koskisi kaikkia talousvettä toimittavia laitoksia, myös 18 §:ssä tarkoitettuja laitoksia, joiden toiminta on hyväksytty. Ilmoituksen tekoapaa ei ehdoteta muutettavaksi, vaan se olisi tehtävä voimassa olevan sääntelyn mukaisesti terveydensuojelulain 13 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Muutoksen tarkoituksena on selkeyttää käytännön valvonnassa esiin tullutta tulkintaongelmaa siitä, tulisiko 18 §:n mukaisen laitoksen tehdä uudesta vedenjakelualueesta 18 §:n mukainen hakemus vai 18 a §:n mukainen ilmoitus. Ilmoitusvelvollisuuden lisääminen 18 §:n mukaisille talousvettä toimittaville laitoksille ei kuitenkaan tarkoita sitä, että toimintansa aloittavan laitoksen, johon sovelletaan 18 §:ää, tulisi tehdä sekä 18 §:n mukainen hakemus että 18 a §:n mukainen ilmoitus. Ilmoitus tulisi tehdä vain uudesta vedenjakelualueesta, koska 18 §:n 6 momentin nojalla on tar-

koitus säättää siitä, että toimintansa aloittavan laitoksen hakemukseen tulisi liittää tiedot sen hetkistä vedenjakelualueista. Sen sijaan, jos uuteen vedenjakelualueeseen liittyy uutta vedenottoa tai vedenkäsittelyä, olisi aina tehtävä 18 §:n mukainen hakemus, koska tällöin kyseessä on 18 §:ssä tarkoitettu vedenottoa tai vedenkäsittelyä koskeva olennainen muutos.

Myös toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, olisi tehtävä ilmoitus vedenjakelualueesta. Talousveden käytöllä osana julkista tai kaupallista toimintaa tarkoitettaisiin talousveden käyttöä tai toimittamista toiminnan kohteena olevien asiakkaiden käyttöön tai asiakkaille tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistuksessa.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin siitä, että 1 momentissa tarkoitettujen toimijoiden on pidettävä vedenjakelualuetta koskevat tiedot ajan tasalla ja ilmoitettava viipymättä tietojen olennaisista muutoksista kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Olennaisena muutoksena voidaan pitää esimerkiksi vedenkäyttäjien määrän muuttumista siten, että muutos vaikuttaa talousveden laadun valvonnan tutkimustiheyteen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa ehdotetaan säädettäväksi ensinnäkin siitä, että talousvettä toimittavan laitoksen olisi ylläpidettävä vedenjakelualan rajausta koskeva tieto siten, että vedenjakelualue on tallennettuna paikkatietona vektorimuotoisena paikka-kohteena. Luvun soveltamisalaa koskevan 16 artiklan 5 momentin mukaan tätä vaatimusta ei sovellettaisi kuin talousvettä toimittaviin laitoksiin, jotka toimittavat vettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin.

Paikkatietona esitettävän vedenjakelualan rajauksen voidaan katsoa olevan mm. julkisuuslain 24 §:n 7, 8 ja 10 kohdassa tarkoitettua salassa pidettävää tietoa. Vedenjakelualueiden ylläpitäminen paikkatietomuodossa olisi kuitenkin tärkeää talousvettä toimittavien laitosten ja kunnan terveydensuojeluviranomaisten hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Juomavesidirektiivi edellyttää, että viimeisimmät ajantasaiset talousveden laatua koskevat tiedot ovat saatavilla vedenkäyttäjille tietoverkossa. Vaatimuksesta tietojen esittämisestä tietoverkossa ehdotetaan säädettäväksi 20 §:n 2 momentissa. Tämä on tarkoitus toteuttaa yhden kansallisen verkkosivun, Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämän vesi.fi-verkkopalvelun, kautta, jotta jokaisen laitoksen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen ei tarvitsisi perustaa omia verkkosivuja ja huolehtia niiden jatkuvasta päivittämisestä. Talousvettä koskevien tietojen on tarkoitus siirtyä automaattisesti Vati-tietojärjestelmästä vesi.fi-verkkosivuille, josta vedenkäyttäjät saavat tiedot yhdestä paikasta valtakunnallisesti. Jotta talousveden laatua koskevat tiedot kohdentuisivat oikealle vedenjakelualueelle, vedenjakelualan alueellinen rajausta vektorimuotoisena paikkatietona tarvitaisiin vesi.fi-palveluun taustatietona. Vedenjakelualan rajausta ei kuitenkaan olisi vesi.fi-verkkosivuilla esitettävää avointa tietoa.

Toiseksi momentissa säädettäisiin siitä, että talousvettä toimittavan laitoksen olisi toimitettava vedenjakelualuetta koskeva rajausta kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja Suomen ympäristökeskukselle. Tietojen toimittaminen kunnan terveydensuojeluviranomaiselle olisi tärkeää talousveden laatua koskevan valvonnan ja häiriötilanteisiin varautumisen kannalta. Tietojen toimittaminen Suomen ympäristökeskukselle olisi tarpeellista, jotta vesi.fi-verkkosivuilla tarkoitettu vedenkäyttäjille tiedottaminen olisi mahdollista. Tiedot vedenjakelualan rajauksen muutoksista ehdotetaan toimitettavaksi vuosittain. Tämä keventäisi toiminnanharjoittajien, kunnan terveydensuojeluviranomaisen ja Suomen ympäristökeskuksen hallinnollista taakkaa, koska kaikista pienistä rajausta koskevista muutoksista ei tarvitsisi tehdä ilmoitusta välittömästi. Oleellisista muutoksista tulisi kuitenkin ilmoittaa 2 momentin nojalla viipymättä.

Valviralle ehdotetaan säädettäväksi oikeus määritellä, millaisessa paikkatietomuodossa tiedot tulee toimittaa. Paikkatietoaineistoja voidaan esittää monessa eri muodossa, jotka kaikki eivät ole yhteensopivia. Valviran tulisi terveydensuojelulain 4 §:ssä säädetyn ohjausvelvollisuuden nojalla olla ensinnäkin yhteydessä Suomen ympäristökeskukseen sen selvittämiseksi, millaisessa paikkatietomuodossa Suomen ympäristökeskus voi ottaa tietoja vastaan ja toiseksi laatia ohjeistus tietojen asianmukaisesta toimittamisesta.

19 §. *Vedentuotantoketjun riskienhallinnan yleiset periaatteet.* Aiemmin terveydensuojelulain muuttamisesta annetulla lailla (120/2001) kumottu 19 § ehdotetaan korvattavaksi uudella pykälällä, jossa säädettäisiin vedentuotantoketjun riskienhallinnan yleisistä periaatteista.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että talousveden ja lämpimän käyttöveden laadun turvaamisen on perustuttava ennalta varautumiseen ja riskienhallintaan.

Vedentuotantoketjun riskienhallinnasta, joka perustuu WHO:n WSP-periaatteeseen ja joka on kuvattu myös standardissa SFS-EN 15975-2, säädetään jo nykyisellään terveydensuojelulakiin ja talousvesiasetukseen vuosina 2016 ja 2017 tehdyillä muutoksilla. Muutokset perustuivat ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun direktiivin 98/83/EY liitteiden II ja III muuttamisesta annettuun komission direktiiviin (EU) 2015/1787, jolla täydennettiin vanhaa juomavesidirektiiviä. Mainittu komission direktiivi salli jäsenvaltioille riskienhallinnan huomioon ottamisen talousveden laadun valvonnassa. WSP:n pääperiaatteita on siis sovellettu Suomessa jo usean vuoden ajan, mutta uudessa juomavesidirektiivissä riskienhallinnasta säädetään tarkemmin kuin aiemmin, minkä vuoksi myös kansallista lainsäädäntöä tulee täydentää tältä osin.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kahdesta vedentuotantoketjun osa-alueesta, joihin 18 ja 18 a §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan olisi kohdistettava riskienhallintaa, eli raakaveden laatuun vaikuttaviin tekijöihin ja talousveden toimitukseen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että toiminnanharjoittajan olisi koottava ja pidettävä ajan tasalla riskienhallinnan kohdistamisen kannalta tarpeellisia tietoja. Toiminnanharjoittajalla tarkoitettaisiin 2 momentin 1 kohdan (raakaveden riskienhallinta) ja 2 kohdan (talousveden toimitukseen liittyvä riskienhallinta) osalta kaikkia 18 §:ssä tarkoitettuja talousvettä toimittavia laitoksia ja 18 a §:ssä tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia toimijoita. Riskienhallinnan soveltamisen kannalta tarpeellisia tietoja ovat 16 a §:n 8 kohdan riskienhallinnan määritelmän mukaiset tunnistetut vaarat ja vaaratilanteet, niistä aiheutuva riski talousveden laadulle, sekä riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi tarkoitetut tarkoituksenmukaiset hallintakeinot, joista vastuussa olevat tahot on tunnistettu.

Pykälän 4 momentiksi ehdotetaan siirrettävän voimassa olevan lain 20 §:stä velvollisuus ottaa 3 momentissa säädetyt riskienhallinnan kohdistamisen kannalta tarpeelliset tiedot huomioon toiminnanharjoittajan omavalvonnassa sekä kunnan terveydensuojeluviranomaisen tekemässä talousveden laatua ja harjoitettavan toiminnan olosuhdevalvontaa koskevassa viranomaisvalvonnassa. Momentissa tarkoitettaisiin vain terveydensuojelulain nojalla tehtävää omavalvontaa ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen viranomaisvalvontaa. Laitoksen omavalvonta ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen viranomaisvalvonta ei välttämättä kuitenkaan ulotu kaikkiin niihin tahoihin, joiden on tunnistettu olevan vastuussa riskien hallintakeinojen toteuttamisesta. Tunnistetut riskien hallintakeinot voivat liittyä esimerkiksi vedenmuodostumisalueella sijaitsevien toimintojen päästöjen vähentämiseen, pohjavesialueen suojelusuunnitelman päivittämiseen, raakaveden laadun yhteistarkkailuun tai kaavoituksella ohjattavaan uusien toimintojen sijoittumiseen. Tämän vuoksi toiminnanharjoittajien, viranomaisten ja sidosryhmien välinen yhteistyö tunnistettujen riskien hallintakeinojen toteuttamiseksi on tärkeää.

Pykälän 5 momentiksi ehdotetaan asetuksenantovaltuutta, jonka nojalla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä riskienhallinnan kohdistamisen kannalta tarpeellisista tiedoista, omavalvonnasta ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen viranomaisvalvonnasta. Näitä säännöksiä sovellettaisiin vedenjakelualueisiin, joille talousvettä toimittava laitos toimittaa talousvettä vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin samoin kuin vedenkäyttäjän omilla laitteilla otettavaan talousveteen.

19 a §. *Vedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelma.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 19 a § vedentuotantoketjua koskevasta riskienhallinnastasuunnitelmasta ja sen laatimisesta.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi talousvettä toimittavan laitoksen velvollisuudesta laatia ja pitää ajan tasalla koko vedentuotantoketjua koskeva riskienhallintasuunnitelma sellaisten riskien ennalta ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi, joista voi aiheutua terveyshaittaa talousveden välityksellä. Riskienhallintasuunnitelma vastaisi nykyisen talousvesiasetuksen 7 a §:n 4–7 alakohtaa, eli suunnitelmassa tulisi esittää luettelo tunnistetuista riskeistä, joista voi aiheutua talousveden saastumista, luettelo laitoksen tähän liittyvistä jo käytössä olevista riskienhallintatoimenpiteistä, tiedot siitä, miten näiden riskienhallintatoimenpiteiden toimivuus varmistetaan sekä tarvittaessa suunnitelma uusien riskienhallintatoimenpiteiden käyttöönottamiseksi.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että riskienhallintasuunnitelman laatimiseen osallistuvilla tulisi olla pääsy riskinarvioinnissa tarvittaviin tietoihin ja riittävä asiantuntemus 1 momentissa tarkoitettujen riskienhallintaa koskevien menettelytapojen määrittämiseksi. Riskinarvioinnissa tarvittavia tietoja on koottu eri tietojärjestelmiin, ja suuri osa tiedoista on saatavilla ympäristönsuojelulain 222 §:n tarkoitetun ympäristönsuojelun tietojärjestelmän Avoin tieto -palvelusta. Näitä tietoja ovat esimerkiksi tiedot pohjavesialueen ja sen muodostumisalueen hydrologiasta, hydrogeologisista ominaisuuksista, veden kemiallisesta laadusta ja määrästä sekä ihmistoiminnasta johtuvista vaikutuksista, joista voi aiheutua vaaraa talousveden laadulle. Kaikki riskienhallinnassa tarvittavat tiedot eivät kuitenkaan ole välttämättä avointa tietoa.

WSP-periaatteen mukaan toiminnanharjoittaja kokoaa yhteistyöryhmän, joka vastaa riskienhallintasuunnitelman laatimisesta. Velvollisuutta varsinaisen työryhmän perustamiseen tai koostamiseen ei kuitenkaan ehdoteta säädettäväksi, jotta riskienhallintaan liittyvät toimenpiteet saataisiin toteutettua mahdollisimman joustavasti, kunkin talousvettä toimittavan laitoksen erityispiirteet huomioon ottaen ja mahdollisimman vähäisellä hallinnollisella taakalla. Sen sijaan pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että suunnitelma olisi laadittava yhteistyössä kunnan terveydensuojeluviranomaisen ja muiden riskienhallinnan kannalta keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Ehdotettu säännös vastaa sitä, miten voimassa olevan lainsäädännön mukaista riskinarviointia ja riskienhallintaa on ohjeistettu tehtävän. Keskeisiä tahoja ei luetella säännöksessä erikseen, vaan toiminnanharjoittajalle tulisi voida jättää harkintavaltaa siitä, minkä sidosryhmien osallistuminen suunnitelman laatimiseen on ilmeisen välttämätöntä.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen on terveydensuojelulain mukainen valvontaviranomainen talousveden laadun ja toiminnanharjoittajan olosuhdevalvontaan liittyvän säännöllisen valvonnan osalta. Lain 6 §:ssä säädetään, että valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää, ja lain voimassa olevan 20 §:n (joka tässä esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi 19 §:n 3 momentiksi) mukaan riskienhallinnan tulokset tulee ottaa huomioon talousveden laadun valvonnassa ja olosuhdevalvonnassa. Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on myös tarvittava tieto tunnistettujen vaarojen ja vaaratilanteiden aiheuttaman terveysriskin arvioimiseksi. Täten kunnan terveydensuojeluviranomainen on keskeisessä roolissa ensinnäkin riskienhallinnassa, ja lähtökohtaisesti sen tulisi osallistua riskienhallintasuunnitelman laatimiseen.

Esitykseen sisältyvällä vesihuoltolain 4 §:n muutoksella säädettäisiin ELY-keskuksen osallistumisesta terveydensuojelulaissa tarkoitettuun raakaveden riskienhallintaan tarvittavien ympäristötietojen kokoamiseen ja riskienhallinnan toimenpiteiden tunnistamiseen. Juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 alakohdan mukaan riskinarviointiin kuuluvassa vedenottopisteen vedenmuodostumisalueen kuvauksessa voidaan hyödyntää vesienhoitoa varten koottuja tietoja, jotka koskevat vesipuidedirektiivissä tarkoitettujen vedenmuodostumisalueiden määrittelyä ja kartoitusta, suojavyöhykkeiden kartoitusta, jos niitä on vesipuidedirektiivin artiklan 3 mukaisesti perustettu, kaikkien vedenmuodostumisalueella olevien vedenmuodostumispisteiden georeferointia ja kuvausta maankäytöstä, valumasta ja veden muodostusprosesseista vedenmuodostumisalueella. Juomavesidirektiivin tarkoittaman vedenottopisteen vedenmuodostumisalueella veden laadulle vaaraa aiheuttavien tekijöiden ja tilanteiden tunnistamisessa ja arvioinnissa sen suhteen, millaisen riskin ne voivat aiheuttaa talousveden laadulle, voidaan direktiivin mainitun kohdan mukaan käyttää vesienhoitoa varten tehtyä tarkastelua ihmistoiminnan vaikutuksesta ja tietoja merkittävistä vesimuodostumiin kohdistuvista paineista. Mainitussa juomavesidirektiivin artiklassa säädetään myös siitä, että riskienhallinnan perusteella määritellyt ennaltaehkäisevät ja riskien vähentämiseksi tehtävät toimenpiteet sisällytetään vesienhoidon toimenpideohjelmiin, jos se on tarkoituksenmukaista. Vesienhoidon toimenpideohjelmiä koskevat säännökset sisältyvät vesienhoitolainsäädäntöön. Koska vesienhoitolain mukaan ELY-keskuksella on keskeinen asema vesienhoidon suunnittelussa, ja koska ELY-keskus on ympäristönsuojelulain ja vesilain mukainen valvontaviranomainen, ELY-keskuksen osallistuminen raakaveden laatuun liittyvään riskinarviointityöhön olisi ensiarvoisen tärkeää.

Vastaavasti kuin ELY-keskusten osalta, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistumisesta riskienhallintatyöhön säädettäisiin esitykseen sisältyvällä vesihuoltolain 4 §:n muutoksella. Ympäristönsuojelulain 22 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen huolehtii kunnalle kuuluvista ympäristönsuojelulain mukaisista lupa- ja valvontatehtävistä sekä ilmoitusmenettelyistä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on siten vaarojen tunnistamisen ja riskienhallinnan kannalta merkittävää tietoa, joten myös sen osallistuminen riskienhallintatyöhön olisi tärkeää.

Muita momentissa tarkoitettuja keskeisiä viranomaisia voivat olla esimerkiksi kunnan kaavoituksesta vastaava viranomainen, koska maankäyttö voi vaikuttaa esimerkiksi pohjaveden laatuun ja asutuksen viemärintiratkaisuihin, ja pelastusviranomainen, joka on toimijana ympäristöonnettomuuksissa ja jonka kanssa tulisi sopia talousveden saastumiseen liittyvien häiriötilanteiden hoitamisesta. Häiriötilanteisiin varautuminen ja riskienhallinta liittyvät toisiinsa. Jos riskienhallintatoimenpiteillä ei pystytä poistamaan vaaroja ja vaaratilanteita tai saavuteta riittävää riskienhallinnan tasoa, olisi jäännösriskit otettava huomioon häiriötilannesuunnittelussa.

Momentissa tarkoitettuja muita sidosryhmiä ovat esimerkiksi ympäristölupavelvolliset toiminnanharjoittajat, joiden toiminnasta voi mahdollisesti aiheutua raakaveden pilaantumisen vaaraa. Juomavesidirektiivin 8 artiklan 4 kohdassa veloitetaan jäsenvaltioita varmistamaan tarvittaessa, että pilaantumisen aiheuttajat toteuttavat yhteistyössä veden toimittajien ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa ennaltaehkäiseviä ja riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi suunnattuja toimenpiteitä. Ympäristönsuojelulain 52 ja 62 §:n mukaan ympäristöluvassa on annettava lupavelvolliselle tarpeelliset määräykset ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi, päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta. Tällaisten tietojen huomioon ottaminen riskinarvioinnissa ja riskienhallinnassa olisi hyödyllistä, ja sillä edistettäisiin mahdollisten pilaajien osallistumista riskienhallinnan toimenpiteisiin juomavesidirektiivin tarkoittamalla tavalla. Talousvettä toimittavan laitoksen ja ympäristölupavelvollisten toiminnanharjoittajien yhteistyön muotona voisi olla myös esimerkiksi veden laadun yhteistarkkailu. Ympäristönsuojelulain 63 §:n ja vesilain 3

luvun 11 §:n mukaan lupaviranomainen voi tarvittaessa ympäristöluvassa määrätä useat luvan haltijat yhdessä tarkkailemaan toimintojensa vaikutusta tai hyväksyä toiminnan tarkkailemiseksi osallistumisen alueella tehtävään seurantaan. Yhteistarkkailu voi mainittujen säännösten mukaan koskea ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin perustuvaa velvoitetarkkailua. Käytännössä toimivaksi ratkaisuksi on todettu esimerkiksi pohjavesiyhteistarkkailu, jossa talousvettä toimittava laitos toteuttaa yhteistarkkailua yhteistyössä muiden kyseisen pohjavesimuodostuman alueella pohjaveden tarkkailuun velvoitettujen toimijoiden kanssa. Pohjavesiyhteistarkkailulla voidaan hoitaa kustannustehokkaasti usean toiminnanharjoittajan tarkkailuvelvoitteet yhteneväsillä näytteenotto- ja analyysimenetelmillä. Tulosten perusteella saadaan kokonaiskuva pohjaveden tilasta ja mahdollisista talousvesikäyttöä rajoittavista pohjaveden laadun muutoksista. Yhteistyön avulla tehostetaan myös kaikkien toimijoiden sitoutumista riskienhallintatoimiin, jotka alueella todetaan tarpeellisiksi. Juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 alakohdan mukaisesti vedenmuodostumisalueen riskinarviointiin kuuluvassa raakaveden seurannassa voidaan käyttää talousveden ottoon tarkoitettujen vesien, pinta- ja pohjaveden tilan sekä suojelualueiden seurantaa, jota suoritetaan vesienhoitoa varten tai unionin muun lainsäädännön mukaisesti.

Vesienhoitolain 10 e §:n mukaan kunta voi laatia pohjavesialueen suojelusuunnitelman. Suojelusuunnitelman laatiminen ei ole pakollista, eikä laaditulla suojelusuunnitelmalla ole oikeusvaikutuksia. Suojelusuunnitelma on kuitenkin merkityksellinen osa raakaveden riskienhallintaa, koska siinä on usein esitetty riskienhallinnan kannalta tärkeitä tietoja ja toimenpidesuosituksia. Osalla pohjavesialueita ei ole laadittu suojelusuunnitelmaa tai se ei ole ajan tasalla tai riittävän kattava. Suojelusuunnitelmien laatiminen ja päivittäminen ovat jo nykyisin yhtenä toimenpiteenä vesienhoidon toimenpideohjelmissa, ja suojelusuunnitelman laatimisen tarve yhtenä mahdollisena raakaveden riskienhallinnan toimenpide-ehdotuksena voi edistää suunnitelmien laatimista.

Muita momentissa tarkoitettuja sidosryhmiä voivat olla esimerkiksi sellaisten toimintojen harjoittajat, joille veden laadulla ja toimitusvarmuudella on erityisen suuri merkitys, kuten sairaalat tai merkittävät elintarvikealan toimijat.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että talousvettä toimittavan laitoksen olisi otettava riskienhallintasuunnitelma huomioon omavalvonnassa ja toimitettava se ELY-keskukselle, kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ja kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulisi ottaa riskienhallintasuunnitelma huomioon hoitaessaan terveydensuojelulain mukaista valvontatehtäväänsä.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että riskienhallintasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja pitämisestä ajan tasalla sekä talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnasta annettaisiin tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

19 b §. *Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 19 b § ns. ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnasta. Juomavesidirektiivin 10 artiklan mukaan kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarvioinnissa tulisi ensisijaisesti keskittyä jäsenvaltioiden määrittämiin ensisijaisiin tiloihin.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi luettelo kansallisista ensisijaisista tiloista, joita pykälän mukainen riskienhallinta koskisi. Ensisijaisen tilan yleisestä määritelmästä säädetään 16 a §:n 9 kohdassa. Juomavesidirektiivin 2 artiklan 4 kohdassa säädetyn mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin itse päättää siitä, mitä kohteita luetaan ensisijaisiksi tiloiksi. Ensisijaisten tilojen valinnassa on kiinnitetty erityistä huomiota direktiivissä säädetyn *Legionella*-bakteerin

esiintymisen mahdollisuuteen ja siihen, kuinka alttiita tilojen käyttäjät ovat legionella-infektioiden haitoille.

Ensisijaisiksi tiloiksi ehdotetaan ensinnäkin lain 13 §:n mukaiset ilmoitusvelvolliset hotellit, hostellit, huoneistohotellit, motellit ja matkustajakodit sekä lomakeskusten ja leirintäalueiden majoitushuoneistot. Tällaisten rakennusten vesilaitteistojen käyttö voi olla epäsäännöllistä, jolloin veden viipymä vesilaitteistossa kasvaa. Tällaiset olosuhteet suosivat *Legionella*-bakteerin lisääntymistä vesilaitteistoissa. Legionella-infektioita on esiintynyt esimerkiksi hotelleissa. *Legionella*-bakteeri lisääntyy myös kosteissa tiloissa, joten yleisölle avoimet kylpylät, uimahallit, maauimalat ja saunat ehdotetaan määriteltäväksi ensisijaisiksi tiloiksi. Näistä tiloista vedenkäyttäjä voi saada legionella-infektion hengittämällä *Legionella*-pitoisesta vedestä muodostunutta aerosolia. Lapset eivät ole erityisen alttiita legionella-infektioille, kun taas iäkkäät ihmiset kuuluvat kaikkein herkimpään ryhmään, minkä vuoksi tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidon antavat sosiaalihuollon yksiköt ehdotetaan sisällytettäväksi ensisijaisiin tiloihin. Suomessa legionella-infektioita on esiintynyt sairaaloissa, ja myös terveyskeskusten vuodeosastoilla hoitoa saavat ovat sairautensa vuoksi alttiita legionella-infektioille. Tämän vuoksi myös nämä kohteet ehdotetaan määriteltäväksi ensisijaisiksi tiloiksi. Muiden tilojen osalta kunta voisi ensisijaisen tilan yleisen määritelmän perusteella päättää, mitä tiloja ne määrittelevät ensisijaisiksi.

Lukuun ottamatta sairaaloita ja terveyskeskuksia, kaikki ensisijaisiksi ehdotetut tilat kuuluvat terveydensuojelulain 13 §:n nojalla kunnan suunnitelmallisen terveydensuojelun valvonnan piiriin. Sairaalat ja sellaiset terveyskeskukset, joissa on vuodeosasto, ehdotetaan lisättäväksi uusiksi terveydensuojelulain mukaisiksi ilmoitusvelvollisiksi kohteiksi lain liitteeseen, jossa luetaan 13 §:n nojalla ilmoitusvelvolliset toiminnat, jotta kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi valvoa näiden rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointia. Liitteessä tarkennettaisiin, että näiden toiminnanharjoittajien osalta terveydensuojelulain mukainen säännöllinen valvonta rajoittuisi vain rakennusten vesilaitteistojen riskienhallintaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että rakennuksen vesilaitteistosta otettavan talousveden ja lämpimän käyttöveden laadun turvaamiseksi ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan olisi koottava ja pidettävä ajan tasalla riskienhallinnan kannalta tarpeellisia tietoja ja kohdistettava riskienhallintaa rakennuksen vesilaitteistoihin. Koska rakennuksen omistaja ei välttämättä ole itse toiminnanharjoittaja, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana, eikä siten terveydensuojelun valvonnan kohde, velvoitettaisiin myös toiminnanharjoittaja, joka käyttää rakennusta tai sen osaa toiminnan harjoittamisessaan ensisijaisena tilana, osallistumaan osaltaan rakennuksen vesilaitteistoja koskevaan riskienhallintaan.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi rakennuksen omistajalle velvollisuus toimittaa 2 momentissa tarkoitetut riskienhallinnan kannalta tarpeelliset tiedot toiminnanharjoittajalle, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana. Toiminnanharjoittajalle ehdotetaan säädettäväksi velvollisuus esittää rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat tiedot kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, jos viranomainen sitä pyytää.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan tarkennettavaksi lain 51 §:ää sen osalta, että kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi terveyshaitan estämiseksi antaa rakennuksen omistajalle tai toiminnanharjoittajalle määräyksiä rakennuksen vesilaitteistojen kunnossapidosta sekä terveyshaittaa tai veden laatua koskevasta seurannasta rakennuksen vesilaitteistossa. Määräyksenantovaltuuden ei ole tarkoitus olla poissulkeva, vaan kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa 51 §:n nojalla muitakin määräyksiä tai velvoittaa päätöksellään 53 §:n nojalla asianomaisen määräajassa oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai lyöty laimin. Mainitun 53 §:n mukainen päätös voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, jos rakennuksen omistaja lyö laimin 2 tai 3 momentissa säädetyt velvollisuutensa.

Pykälän 4 momentin säännöksellä pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 10 artikla, jonka mukaan kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointiin tulee kuulua lyijyn ja *Legionella*-bakteerin seuranta tiloissa, joissa riskinarvioinnin perusteella on arvioitu rakennusten vesilaitteistoista johtuvia veden laatuun ja ihmisten terveyteen liittyviä riskejä. Juomavesidirektiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että asianmukaiset valvonta- ja hallintatoimenpiteet kiinteistöjen vesijärjestelmistä aiheutuvien terveystarkkien ennaltaehkäisemiseksi ja välttämiseksi on tehty siten, ettei ihmisten terveys vaarannu. Juomavesidirektiivin 10 artiklassa säädetyn mukaisesti toimenpiteitä, mukaan luettuna seuranta, on suunnattava ainakin *Legionella*-bakteerin aiheuttaman riskin poistamiseksi tai vähentämiseksi. Toimenpiteitä tulee suunnata myös lyijyn veden välityksellä aiheuttamien terveystarkkien hallitsemiseen. Lyijy ei kuitenkaan ole ollut Suomessa talousveden välityksellä merkittävä riskitekijä, koska Suomessa ei ole käytetty lyijyputkia talousveden johtamiseen. Sen sijaan legionella-infektioiden arvioidaan olevan Suomessa alidiagnosoitu tartuntatauti.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että 4 momentissa tarkoitettujen veden laadun seurannan tulokset olisi tallennettava 20 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tietojärjestelmään. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanon seurantaan varten rakennusten vesilaitteistoja koskevan riskienhallinnan toimenpiteet sekä *Legionella*-bakteerin ja lyijyn seurantatulokset on sisällytettävä 21 §:n nojalla laadittaviin tietokokonaisuuksiin Euroopan komission, Euroopan ympäristökeskuksen ja Euroopan tautien- ja valvontakeskuksen käyttöön. Tämän vuoksi näitä muutoksia koskevat kunnan terveydensuojeluviranomaisen mahdollisesti tutkittaviksi määrätty näytteet olisi tutkittava 49 a §:ssä tarkoitettussa laboratorioissa, ja tutkimustulokset olisi tallennettava Vati-tietojärjestelmään.

Pykälän 6 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi informatiiviset viittaukset maankäyttö- ja rakennuslain 117 c ja 166 §:ään.

Pykälän 7 momentiksi ehdotetaan sosiaali- ja terveysministeriölle asetuksenantovaltuutta antaa tarkempia säännöksiä ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallinnan kannalta tarpeellisista tiedoista, niiden ajan tasalla pitämisestä sekä terveyshaittaa ja veden laatua koskevasta seurannasta rakennuksen vesilaitteistoissa.

20 §. Veden laatua koskeva valvonta, määräykset ja tiedottaminen. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Pykälä muutettaisiin koskemaan myös lämmintä käyttövedettä muuttamalla talousvesi-sana vedeksi, koska jatkossa valvonta ja määräykset koskevat myös lämpimästä käyttövedestä tutkittavaa *Legionella*-bakteeria ja rakennusten lämminvesilaitteistoja. Pykälän 2, 4 ja 5 momentteihin ehdotetaan sisällytettäväksi myös tiedottamiseen liittyviä velvoitteita, jolloin otsikossa olisi perusteltua mainita myös tiedottaminen.

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Voimassa olevan lain säännös talousvettä toimittavan laitoksen ja vedenkäyttäjän, joka ottaa talousvettä omilla laitteillaan, huolehtimisvelvollisuudesta siitä, että talousvesi täyttää 17 §:ssä esitetyt laatuvaatimukset, ehdotetaan siirrettäväksi muutettuna 17 §:ään siinä säädetyn talousveden yleisten laatuvaatimusten yhteyteen.

Siirrettäväksi ehdotettujen momenttien sijaan 1 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi kunnan terveydensuojeluviranomaiselle velvollisuus hyväksyä talousvettä toimittavan laitoksen riskienhallintasuunnitelma. Lisäksi momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain 3 momentin 3 kohdasta kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuus valvoa säännöllisesti talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueille toimittaman sekä muilla vedenjakelualueilla ja elintarvikehuoneistossa käytettävän talousveden laatua. Momenttiin lisättäisiin kunnan terveyden-

suojeluviranomaiselle velvollisuus valvoa sitä, että 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riskienhallinnan soveltamisen kannalta tarpeelliset tiedot ovat ajan tasalla, laitoksen omavalvonta on riittävää ja että talousvettä toimittava laitos toteuttaa 19 a §:n mukaista riskienhallintasuunnitelmaa. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 3 momentin 1 kohtaa, jonka mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksyttävä talousvettä toimittavaa laitosta koskeva riskinarviointi.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan uutena velvoitteena kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, että viranomaisvalvonnan tulokset olisi tallennettava asianmukaiseen tietojärjestelmään. Valviralle ehdotetaan oikeutta osoittaa, mihin tietojärjestelmään tulokset tulee toimittaa. Tietojen toimittaminen oikeaan tietojärjestelmään olisi tärkeää sen varmistamiseksi, että vedenkäyttäjille tiedottaminen saataisiin toteutettua vesi.fi-palvelun kautta kuten 18 a §:n perusteluissa on kuvattu, ja että 21 §:ssä säädetyt tietokokonaisuudet saataisiin laadittua. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös juomavesidirektiivin edellyttämästä tietoverkossa tiedottamisesta. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä olisi varmistaa, että 49 a §:n 3 momentin nojalla toimitetut tutkimustulokset tallentuisivat Vati-tietojärjestelmään, josta ne siirtyisivät vesi.fi-verkkosivulle.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Momentista ehdotetaan siirrettäväksi 1 momenttiin momentin 3 kohta kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuudesta valvoa talousveden laatua. Momentin kohta 1 riskinarvioinnin hyväksymisestä ehdotetaan siirrettäväksi 1 momenttiin muutettuna. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuuksista ehdotetaan poistettavaksi momentin kohdat 2) varmistaa, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenveto sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla ja 4) todentaa valvontaohjelmien avulla, että terveydelle aiheutuvien riskien hallintatoimenpiteitä toteutetaan koko vedentuotantoketjussa vedenmuodostumisalueelta vedenoton, käsittelyn ja varastoinnin kautta vedenjakeeluun, ja että hallintatoimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita.

Kohdan 2 poisto perustuisi siihen, että juomavesidirektiivi ei enää edellytä sen varmistamista, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenveto sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla, vaan ainoastaan toimitusjärjestelmän riskinarviointia koskevien tietojen saatavilla oloa verkkosivuilla. Pykälän 1 momenttiin ehdotettu muutos kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuudesta valvoa, että 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riskienhallinnan soveltamisen kannalta tarpeelliset tiedot ovat ajan tasalla, ja että talousvettä toimittava laitos toteuttaa 19 a §:n mukaista riskienhallintasuunnitelmaa, korvaisi 3 momentin velvollisuuden todentaa valvontaohjelmien avulla, että riskienhallintatoimenpiteitä toteutetaan.

Sen sijaan 3 momentiksi siirrettäisiin muutettuna voimassa olevan pykälän 4 momentti. Muutetun momentin nojalla kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi antaa tarvittaessa;

1) talousveden tai lämpimän käyttöveden käyttöä koskevia määräyksiä terveystaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi;

2) määräyksiä toiminnanharjoittajalle veden laatua koskevasta tarkkailusta, riskienhallintaa koskevista toimenpiteistä taikka talousveden desinfioinnista tai muusta käsittelystä, jos sitä on pidettävä veden terveydellisen laadun kannalta tarpeellisenä.

Momentissa mainitut kunnan terveydensuojeluviranomaisen hallinnolliset toimenpiteet eivät ole muita terveydensuojelulain hallinnollisia toimenpiteitä tai pakkokeinoja poissulkevia. Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa muitakin määräyksiä 51 §:n nojalla tai velvoittaa 53 §:n nojalla asianomaisen oikaisemaan terveydensuojelulain tai sen nojalla annettujen sään-

nösten tai määräysten mukaisen velvollisuutensa laiminlyönnin. Muita 51 §:n mukaisia määräyksiä tai kieltoja voivat olla esimerkiksi kieltö johtaa vettä erityiseen vesilaitteistoon, jos on oletettavissa, että vesilaitteiston käyttämisestä voi aiheutua terveyshaittaa. Erityisellä vesilaitteistolla tarkoitetaan vesi- ja viemärlaitteistoasetuksen mukaan rakennuksen vesilaitteistoa, johon johdetaan muuta vettä kuin talousvettä. Erityisestä vesilaitteistosta aiheutuva terveyshaitta puolestaan voi olla mahdollinen esimerkiksi silloin, jos sitä ei ole asennettu tai merkitty vesi- ja viemärlaitteistoasetuksen 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 4 momentiksi ehdotetaan siirrettäväksi muutettuna talousvesiasetuksen 21 §:stä säännös siitä, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että kunnan alueella sijaitsevien vedenjakelualueiden vedenkäyttäjillä on tietoverkossa saatavilla tietoa talousveteen mahdollisesti liittyvistä terveyshaitoista ja niiden ehkäisystä. Ehdotettu säännös perustuu juomavesidirektiivin 3 artiklan 4 alakohtaan. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin niin ikään juomavesidirektiivin 3 artiklan 4 alakohdassa säädetyistä velvoitteista huolehtia siitä, että sellaisten kiinteistöjen, joita ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoon, omistajat tai haltijat saavat tarvittaessa riittävästi tietoa mahdollisuuksista poistaa veden laatua mahdollisesti heikentäviä tekijöitä.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että vedenkäyttäjän pyynnöstä talousveden laatua koskevat tulokset sekä muut tietoverkossa julkaistavat tiedot tulee voida toimittaa myös muulla tavalla. Kuluttajien oikeudesta saada tietoja muulla tavalla kuin tietoverkossa säädetään juomavesidirektiivin liitteen IV ensimmäisessä alakohdassa.

Pykälän 6 momentiksi ehdotetaan asetuksenantovaltuutta antaa tarkempia säännöksiä talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta, tulosten raportoinnista ja tietoverkossa esitettävistä tiedoista sekä lämpimään käyttöveteen liittyvästä valvonnasta. Lämpimän käyttöveden osalta asetuksenantovaltuus olisi uusi. Talousvettä koskeva osittain vastaava asetuksenantovaltuus sisältyy voimassa olevan pykälän 5 momenttiin. Valtuutta tarkennettaisiin edellä tarkoitetulla tavalla.

21 §. Tietokokonaisuudet. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Voimassa olevan lain informatiivinen viittaussäännös siitä, että talousveden desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa, ehdotetaan siirrettäväksi ehdotettavan uuden 17 b §:n 6 momentiksi. Sen sijaan lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä tietokokonaisuuksista, jossa säädettäisiin juomavesidirektiivin edellyttämien tietokokonaisuuksien laatimisesta komission direktiivin noudattamisen täytäntöönpanon seurantaan varten. Viranomaisten eri tietojärjestelmät ovat tietoineistoja, ja ne yhdessä muodostavat tietovarannon, josta Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kokoaa entistä raportointia vastaavat tietokokonaisuudet juomavesidirektiivin edellyttämää EU-raportointia varten. Tietokokonaisuudet korvaisivat vanhan juomavesidirektiivin raportointikäytännön komissiolle.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatisi juomavesidirektiivissä edellytetyt tietokokonaisuudet. Vesihuoltolain 4 §:ään ehdotetun mukaisesti Suomen ympäristökeskus vastaisi tietokokonaisuuksien tuottamisesta toimialallaan ja niihin liittyvien tietopalvelujen teknisestä tuottamisesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vastannut vuodesta 2000 lähtien vanhan juomavesidirektiivin edellyttämästä raportoinnista komissiolle. Uuden juomavesidirektiivin säännösten mukaan direktiivin täytäntöönpanon seuranta muuttuu kolmen vuoden välein tehtävästä raportoinnista tietokokonaisuuksien laatimiseksi. Osa tietokokonaisuuksista tulee juomavesidirektiivin 18 artiklassa säädetyin mukaan laatia vuosittain ja osa kuuden vuoden välein.

Tietokokonaisuuksiin sisällytettävät tiedot jakaantuvat kansallisesti kolmen hallinnonalan – ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön – eri tietojärjestelmiin koottaviin tietoihin. Suomen ympäristökeskus vastaa ympäristönsuojelulain 222 §:n mukaisen ympäristönsuojelun tietojärjestelmän ja maa- ja metsätalousministeriön VEETI-tietojärjestelmän ylläpidosta. Ruokavirasto vastaa ympäristöterveydenhuollon Vati-tietojärjestelmän ylläpidosta. Momentissa säädettäisiin myös Valviran tehtäväksi varmistaa osaltaan, että Euroopan komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautienehkäisy ja valvontakeskuksella on tietoyhteyden avulla pääsy näihin tietokokonaisuuksiin. Tietojärjestelmien ylläpidosta vastaisivat siten Ruokavirasto ja Suomen ympäristökeskus, ja tietokokonaisuuksien laatimisesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Suomen ympäristökeskus. Valvira puolestaan varmistaisi teknisen käyttöyhteyden mainituille Euroopan unionin toimivaltaisille viranomaisille.

Myös direktiivin täytäntöönpanon seurantaan koskevat asiakokonaisuudet muuttuvat, ja tietokokonaisuuksiin tarvitaan kaikkiin edellä mainittuihin tietojärjestelmiin tallennettavia tietoja. Uuden juomavesidirektiivin nojalla tietokokonaisuuksia on laadittava:

1) heti direktiivin täytäntöönpanon jälkeen vuosittain eli vuoden 2023 tietojen perusteella talousveden laatuvaatimusmuuttujien arvojen ylityksistä ja niihin liittyvistä korjaavista toimenpiteistä, sellaisista talousveden liittyvistä häiriöistä ja niiden syistä sekä korjaavista toimenpiteistä, joista on aiheutunut mahdollinen riski ihmisten terveydelle ja jotka ovat kestäneet yli 10 peräkkäistä päivää ja vaikuttaneet yli 1 000 ihmiseen sekä kaikista talousveden laadun täyttämistä 17 a §:n nojalla myönnettyille poikkeuksille;

2) viimeistään 12.7.2027 kuuden vuoden välein ehdotetun 19 a §:n nojalla toteutettuun raakaveden riskienhallintaan liittyvistä tiedoista, jotka koskevat raakaveden muodostumisaluetta, sen vedenlaadun seurannan tuloksia ja riskien hallitsemiseksi toteutettuja toimenpiteitä ja saavutettua edistymistä;

3) viimeistään 12.1.2029 kuuden vuoden välein ehdotetun 19 b §:n mukaisista rakennusten vesilaitteistojen riskienhallintaan liittyvistä tiedoista sekä juomavesidirektiivin edellyttämään talousveden saatavuuden parantamiseen ja käytön edistämiseen toteutetuista toimenpiteistä sekä siitä väestön osuudesta, jolla on mahdollisuus saada talousvettä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuudesta, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tietokokonaisuuksien sisällöstä. Asetuksella olisi tarkoitus antaa tarkempia säännöksiä myös tietokokonaisuuksien laatimista koskevista edellä mainituista juomavesidirektiivin siirtymäajoista.

49 a §. Tutkimuslaboratoriot. Pykälän nykyisessä 1, 3 ja 4 momentissa ehdotetaan päivitettäväksi Elintarviketurvallisuusviraston vanha organisaationimike uudeksi organisaationimikkeenä ”Ruokavirasto”. Elintarviketurvallisuusviraston tehtävät on siirretty Ruokavirastosta annetulla lailla (371/2018) Ruokavirastolle.

Pykälän 2 momenttiin ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi. Uuden 3 momentin mukaan terveydensuojelulain mukaisesti hyväksyttävän tutkimuksia tekevän laboratorion olisi toimitettava tämän lain nojalla viranomaisille tarkoitettua talousveden, lämpimän käyttöveden ja uimaveden tutkimustulokset sähköisesti Valviran osoittamaan tietojärjestelmään. Ehdotetulla muutoksella tarkoitettaisiin sitä, että laboratorio toimittaisi tutkimustulokset sähköisen analyysitulosten siirtopalvelun kautta Vati-tietojärjestelmään. Täten

tiedonsiirtopalvelun käyttäminen tulisi laboratorioiden hyväksymisen edellytykseksi. Lähes kaikilla 49 a §:n mukaisilla laboratorioilla, jotka Ruokavirasto on hyväksynyt (yhteensä 30 laboratoriota), on jo tällaiset valmiudet.

Pykälän 4 momenttiin (voimassa olevan lain 3 momentti) ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan laboratorion hyväksymisen edellytyksenä olisi myös uuden 3 momentin mukainen tiedonsiirtoa koskeva toimintatapa. Ennen laboratorion hyväksymistä Ruokaviraston tulisi edelleen pyytää hakemuksesta lausunto Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta tai Säteilyturvakeskukselta. Vakiintuneen käytännön mukaan Ruokavirasto pyytää lausunnon Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta laboratorion käyttämien mikrobiologisten menetelmien osalta, Valviralta laboratorion käyttämien kemiallisten menetelmien osalta ja Säteilyturvakeskukselta laboratorion käyttämien veden radioaktiivisuustutkimusten osalta.

Pykälän 5 momenttiin ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti, johon siirrettäisiin voimassa olevan lain 3 momentista asetuksenantovaltuutus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä tutkimuslaboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä. Asetuksenantovaltuutta laajennettaisiin nykyisestä koskemaan terveydensuojelulain mukaisten tutkimustulosten toimittamista. Mainitulla valtioneuvoston asetuksella tarkoitettaisiin elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista annettua valtioneuvoston asetusta (152/2015).

49 b §. Tutkimuslaboratorioiden valvonta. Pykälän nykyiseen 1 ja 2 momenttiin ehdotetaan päivitettäväksi Elintarviketurvallisuusviraston vanha organisaationimike uudeksi organisaationimikkeeksi ”Ruokavirasto”. Elintarviketurvallisuusviraston tehtävät on siirretty Ruokavirastosta annetulla lailla (371/2018) Ruokavirastolle.

Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muita muutoksia kuin Elintarviketurvallisuusviraston organisaationimikkeen päivittäminen Ruokavirastoksi.

Pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Ruokavirastolla olisi oikeus peruuttaa laboratorion hyväksyminen myös pysyvästi, jos laboratorion toiminnassa havaittu epäkohta on olennainen, eikä laboratorio ole Ruokaviraston määräyksistä huolimatta korjannut puutteita. Nykyinen 2 momentti siirrettäisiin 3 momentiksi.

Edellä uuden 2 momentin lisäämisen vuoksi 3 momentiksi siirtyvään momenttiin ei ehdoteta muita sisällöllisiä muutoksia kuin Elintarviketurvallisuusviraston organisaationimikkeen päivittäminen Ruokavirastoksi.

Voimassa olevan lain tämän pykälän 3 momentti ehdotetaan poistettavaksi, koska momentissa viitataan henkilötietolakiin (523/1999), joka on kumottu tietosuojalalla (1050/2018), ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999). Mainittuja voimassa olevia lakeja sovelletaan Ruokaviraston toimintaan ilman erityistä viittaussäännöstäkin.

Liite. Velvollisuus ilmoittaa toimipaikan käyttöönotosta tai toiminnonaloittamisesta sekä velvollisuus suorittaa valvonnan perusmaksu.

Lain liitteeseen ehdotetaan lisättäväksi uusi kohta 7) terveydenhuollon toimintayksikkö. Näitä yksiköitä olisivat sairaalat ja terveyskeskukset, joissa on vuodeosasto. Liitteeseen lisättäväksi

ehdotetut uudet toimipaikat olisivat jatkossa terveydensuojelulain 13 §:n nojalla ilmoitusvelvollisia vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten. Muilta osin mainituilla toimipaikoilla ei olisi velvollisuuksia terveydensuojelulain nojalla. Toimipaikat eivät myöskään olisi valvonnan perusmaksuvelvollisia.

7.2 Vesihuoltolaki

3 §. Määritelmät. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uutena 3 a kohtana vedenottopisteen määritelmä. Vedenottopiste esiintyisi käsitteenä vesihuoltolain muutetussa 15 §:ssä, joten käsitteen määrittelemineen on tarpeen. Määritelmä tarvittaisiin myös siitä syystä, että vedenottopisteellä tarkoitetaan joissain yhteyksissä hanaa, eli eri asiaa kuin vesihuoltolaissa. Vedenottopisteellä vesihuoltolaissa tarkoitettaisiin kaivoa, lähdettä tai kohtaa pintavedessä, josta otetaan vettä talousvetenä käytettäväksi tai talousveden valmistukseen. Määritelmä kattaa yksittäiset pohjavesi- tai tekopohjavesikaivot, joita yhdellä vedenottamalla voi olla useita. Pintaveden osalta vedenottopisteellä tarkoitettaisiin kohtaa missä imuputki on vesistössä tai meressä.

4 §. Viranomaiset. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 ja 5 momentti.

Uuden 4 momentin mukaan ELY-keskus sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuisivat tarvittaessa toimialoillaan vesihuoltolaitoksen suorittamaan terveydensuojelulaissa tarkoitettuun vedentuotantoketjun riskienhallintaa varten tarvittavien ympäristötietojen kokoamiseen sekä riskienhallinnan toimenpiteiden tunnistamiseen.

Vedentuotantoketjun riskienhallinnasta säädettäisiin terveydensuojelulain 19 a §:ssä. Vaikka riskienhallinnan päävastuu on vedentoimittajalla eli vesihuoltolaitoksella, juomavesidirektiivi edellyttää raakaveden laatuun vaikuttavassa riskienhallinnassa sellaisten tietojen huomioon ottamista, jotka eivät välttämättä ole vesihuoltolaitoksen saatavissa tai tiedossa. Tästä syystä ELY-keskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistuminen, tarvittaessa kumpikin toimialallaan, vedentuotantoketjun riskienhallintaan tarvittavien tietojen kokoamiseen niiltä osin, kun tiedot eivät ole vesihuoltolaitoksen saatavissa, olisi välttämätöntä. Momentin mukainen osallistumisvelvollisuus ei kuitenkaan tarkoittaisi sitä, että vastuu riskienhallinnasta siirtyisi vesihuoltolaitokselta viranomaisille, tai että viranomaistahot hoitaisivat tietojen keruun laitosten puolesta, vaan sitä, että ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuisivat ja avustaisivat tarvittaessa riskienhallintaan tarvittavien tietojen kokoamisessa sekä riskienhallintaan liittyvien toimenpiteiden tunnistamisessa.

Uudessa 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Suomen ympäristökeskuksen tehtävistä juomavesidirektiiviin liittyvässä täytäntöönpanon seurannassa ja toimeenpanossa. Momentin mukaan Suomen ympäristökeskus vastaisi juomavesidirektiivin edellyttämien tietokokonaisuuksien koonnista omalla toimialallaan ja verkossa tapahtuvaan vedenkäyttäjille kohdistettuun tiedottamiseen liittyvien tietopalvelujen teknisestä toteuttamisesta. Terveydensuojelulain 21 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kokonaisvastuusta Euroopan unionin komissiolle tehtävästä juomavesidirektiivin edellyttämästä raportoinnista, eli raportoinnin koordinoituvastuusta. Suomen ympäristökeskuksen tehtäviin kuuluisi juomavesidirektiiviin edellyttämien tietokokonaisuuksien tuottaminen toimialallaan, eli Suomen ympäristökeskus vastaisi tietokokonaisuuksien tuottamisesta niiltä osin, kun tiedot ovat Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämissä tietojärjestelmissä. Koska direktiivin edellyttämät ympäristötiedot tallennetaan Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämiin tietojärjestelmiin, on tarpeen, että Suomen ympäristökeskus huolehtii tietojärjestelmäkehityksestä siten, että direktiivin edellyttämät tietokokonaisuudet ovat saatavissa ja toimitettavissa eteenpäin rajapinnan kautta. Lisäksi Suomen ympäristökeskus vastaisi vedenkäyttäjille verkossa tiedottamiseen liittyvien tietopalvelujen tek-

nisestä toteuttamisesta, eli ylläpitäisi vesi.fi-verkkosivustoa, jossa julkaistaisiin direktiivin edellyttämiä vedenkäyttäjille tiedottamiseen liittyviä veden laatu-, hinta- ja kulutustietoja sekä muita tietoja. Verkkosivustolla julkaistavat tiedot saataisiin viranomaisjärjestelmistä. Koska Suomen ympäristökeskus ei pääasiallisesti itse tallenna tietoja ylläpitämiinsä tietojärjestelmiin, se ei myöskään vastaisi direktiivin täytäntöönpanon seurannassa ja toimeenpanossa tarvittavien tietojen laadusta ja oikeellisuudesta.

15 §. *Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Pykälän 1 momentti pysyisi ennallaan. Pykälään lisättäisiin uusi 2 ja 3 momentti. Pykälän nykyistä 2 momenttia muutettaisiin, ja siitä tulisi uusi 4 momentti. Uusien momenttien lisäyksen vuoksi pykälän nykyisestä 3 momentista tulisi 5 momentti, mutta sen sisältämä asetuksenantovaltuus pysyisi ennallaan.

Pykälän 1 momenttia ei ehdoteta muutettavan. Momentin perustelut olisivat siten yhtenevät HE 218/2013 vp perusteluiden kanssa.

Pykälän uudella 2 momentilla ehdotetaan pantavaksi täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan c alakohta, jonka mukaan osana vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden riskinarviointia on asianmukaisesti seurattava riskienhallinnan nojalla tunnistettuja ja sen kannalta tarkoituksenmukaisia muuttujia, aineita tai epäpuhtauksia vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden tai raakaveden pinta- tai pohjavesissä tai molemmissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että vesihuoltolaitoksen on valittava raakavedestä tarkkailtavat muuttujat riskiperusteisesti terveydensuojelulaissa tarkoitettujen vedentuotantoketjun riskienhallinnan perusteella. Vedentuotantoketjun riskienhallinnasta ehdotetaan säädettäväksi terveydensuojelulain 19 a §:ssä, ja raakaveden tarkkailu olisi osa terveydensuojelulain 2 §:ssä tarkoitettua laitoksen omavalvontaa. Raakavedellä tarkoitetaan talousveden valmistukseen käytettävää pintavettä, pohjavettä, tekopohjavettä, rantaimetytettyä vettä tai merivettä ennen käsittelyä. Vesihuoltolaitoksella on jo voimassa olevan vesihuoltolain 15 §:n nojalla velvollisuus olla selvillä käyttämänsä raakaveden määrään ja laatuun kohdistuvista riskeistä. Myös vesilain mukaisessa vedenottoluvassa voi olla veden määrää koskevia tarkkailuvelvoitteita, ja joissain vesilain luvissa on myös raakaveden laatua koskevia tarkkailuvelvoitteita, mutta yleensä vedenottoluvissa ei ole lupamääräyksiä tarkkailutietojen toimittamisesta viranomaisen tietojärjestelmään. Kaikilla vesihuoltolain mukaisilla vesihuoltolaitoksilla ei ole vesilain mukaista vedenottolupaa, mutta ne ovat siitä huolimatta vesihuoltolain nojalla velvollisia tarkkailemaan käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua.

Pykälän 2 momentin mukaan vesihuoltolaitoksen tulisi myös huolehtia siitä, että riskiperusteisesti toteutetun raakavesitarkkailun tulokset toimitetaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Tarkkailtavien muuttujien tulosten toimittamisella ympäristönsuojelun tietojärjestelmään ei tarkoitettaisi kaikkien laitoksen tutkimien muuttujien tulosten toimittamista, vaan ainoastaan niiden muuttujien, jotka on terveydensuojelulain 19 a §:n nojalla tunnistettu merkityksellisiksi talousveden terveydellisen laadun kannalta, ja jotka laitos on sisällyttänyt osaksi omavalvontasuunnitelmaansa. Vesihuoltolaitokset tarkkailevat jo nykyisin käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua ja ovat selvillä raakaveden kohdistuvista riskeistä, mutta raakaveden tarkkailun tuloksia ei toimiteta järjestelmällisesti viranomaisille. Kyseessä olisi vesihuoltolaitokselle säädettävä huolehtimisvelvollisuus, mutta käytännössä raakaveden laatuanalyysit tehdään laboratorioissa, joista tiedot voidaan siirtää suoraan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Niiltä osin, kun tarkkailu on jatkuvatoimista mittauksena (on-line), tietoa toimitetaan keskiarvoperusteisena siten kuin vastaanottava tietojärjestelmä mahdollistaa. Tiedon toimittamisella tarkoitetaan rajapinnan tai siirtymäaikana myös siirtotiedostojen avulla tapahtu-

vaa tiedonsiirtoa, eikä kyse ole velvoitteesta syöttää manuaalisesti yksittäisiä muuttujia koskevia tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Tässä kuvailtu tietojen toimittaminen koskisi raakavedestä vedenottopisteillä tai havaintopaikoilla tehtävää seurantaa. Se ei koske verkostossa, käsittelylaitoksella tai vesisäiliössä tapahtuvaa laadun seurantaa, monitorointia tai muuta prosessinhallintaa. Tarkkailtavien muuttujien valinnasta ja tietojen toimittamisesta annettaisiin tarkentavaa sääntelyä valtioneuvoston asetuksella vesihuoltolain 15 §:n 5 momentin ja 36 §:n 1 kohdan ja terveydensuojelulain 19 a §:n asetuksenantovaltuuksien nojalla.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös niiden veden ottamiseen tarkoitettujen vedenottopisteiden ja havaintopaikkojen, joiden osalta raakaveden tarkkailutietoja toimitetaan, sijainti- ja ominaisuustietojen toimittamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Vedenotopiste määriteltäisiin vesihuoltolain 3 §:ssä. Pohjavedenotopiste on pohjavedenottamon tai tekopohjavedenottamon kaivo tai useampia kaivoja. Pintaveden osalta vedenottopisteellä tarkoitettaisiin vedenottoputken sijaintipaikkaa pintavesimuodostumassa. Ominaisuustiedoilla tarkoitettaisiin muun muassa tietoa siitä, sijaitseeko pohjavedenotopiste vesilain mukaisella suoja-alueella. Vesihuoltolaitos tallentaa jo nykyisin pinta- ja meriveden vedenottopisteiden sijaintitiedon itse vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään, mutta momentin velvollisuus huolehtia siitä, että nämä tiedot toimitetaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään, ulotettaisiin tästä huolimatta myös pintavedenotopisteisiin. Käytännössä ei kuitenkaan ole tarkoitus, että vesihuoltolaitos tallentaa vedenotopisteen sijaintitietoja useampaan viranomaisjärjestelmään, vaan riittää, että tiedot on toimitettu tai ilmoitettu yhteen paikkaan. Sijainti- ja ominaisuustietojen toimittamisvelvollisuus ei koskisi vedenotopisteitä tai havaintopaikkoja, joista ei tehdä vedentuotantoketjun riskienhallinnan perusteella tehtävää raakavesitarkkailua.

Pykälän uudella 3 momentilla pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 3 kohta, jonka mukaan niiden veden toimittajien, jotka suorittavat vedenotopisteiden vedenmuodostumisalueiden tai raakaveden seurantaa, on ilmoitettava toimivaltaisille viranomaisille seuraamiin muuttujia, aineita tai epäpuhtauksia koskevista suuntauksista ja niiden epätavallisista määristä tai pitoisuuksista. Momentissa säädettäisiin vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa vesihuoltolain mukaisille valvontaviranomaisille eli kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja ELY-keskukselle 2 momentissa tarkoitetuissa raakavedestä tarkkailtavissa muuttujissa havaituista epätavallisista muutoksista. Ilmoitusvelvollisuus koskisi siis vain niitä muuttujia, jotka vesihuoltolaitos on sisällyttänyt osaksi omavalvontasuunnitelmaansa siltä osin kuin muuttujien seuranta on osana riskinarviointia tunnistettu tarpeelliseksi. Näin ollen vesihuoltolaitos ei olisi velvollinen ilmoittamaan viranomaisille kaikista sellaisista muutoksista, joita vesihuoltolaitos havaitsee, mutta jotka eivät liity talousvedeksi tuotettavan veden terveydelliseen laatuun, vaan ilmoitusvelvollisuus kohdistuisi niihin muuttujiin, joiden seurannasta on päätetty osana vedentuotantoketjun riskienhallintaa. Epätavallisella muutoksella tarkoitettaisiin lähinnä pitoisuuden kasvua tai muuta sellaista muutosta, joka indikoisi ympäristöön tai ihmisten terveyteen kohdistuvaa lisääntyvää painetta tai riskiä.

Pykälän nykyisestä 2 momentista tulisi uusi 4 momentti, jolla laajennetaisiin 15 §:n selvällöolo- ja tarkkailuvelvollisuus koskemaan myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä. Momenttia muutettaisiin huomiomaan tarve ulottaa pykälän mukaiset laitoksen velvollisuudet myös niihin juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluviin talousvettä toimittaviin laitoksiin, jotka eivät ole vesihuoltolaitoksia. Muutetun momentin mukaisesti pykälän säännökset koskisivat siis sekä laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä, että terveydensuojelulaissa tarkoitettua talousvettä toimittavaa laitosta, joka toimittaa talousvettä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin.

Uusien momenttien myötä vesihuoltolain nykyisestä 15 §:n 3 momentista tulisi 5 momentti, mutta sen sisältö pysyisi ennallaan. Momentissa annetaan asetuksenantovaltuus tarkempien säännösten antamiseksi selvälläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta. Momentin perustelut olisivat siten yhtenevät HE 218/2013 vp perusteluiden kanssa. Kun raakavesitietojen tarkkailusta ja toimittamisesta annetaan asetustasoista sääntelyä, se annetaan tämän sekä vesihuoltolain 36 §:n mukaisen asetuksenantovaltuuden sekä terveydensuojelulain 19 a §:n nojalla.

16 §. Tiedottamisvelvollisuus. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Pykälä jaettaisiin kahdeksi erilliseksi pykäläksi, jonka vuoksi pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Pykälän 1 ja 2 momentti pysyisivät ennallaan, ja pykälään lisättäisiin uudet 3–6 momentit. Pykälän nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyisivät uudeksi 16 a §:ksi.

Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Aiempi otsikko ”tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus” ei enää kuvaisi pykälän sisältöä, sillä asiakirjojen julkisuutta koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi omaksi erilliseksi 16 a §:ksi. Siirron myötä 16 §:n sisältö rajautuisi ainoastaan tiedottamisvelvollisuutta koskeviin kysymyksiin.

Pykälän uudessa 3 momentissa säädettäisiin talousvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta toimittaa asiakkaalleen vähintään kerran vuodessa laskun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta. Tehtävä olisi vesihuoltolaitokselle uusi, sillä vaikka laitoksilla on jo nykyään 16 §:n 2 momentin mukainen velvollisuus tiedottaa riittävästi toimittamansa talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä vesihuollon maksujen muodostumisesta, tämä yleinen tiedottamisvelvollisuus ei pidä sisällään velvoitetta toimittaa asiakkaalle tietoja pyytämättä ja vähintään kerran vuodessa. Pyytämättä toimitettavien tietojen toimitusvelvollisuudesta säättäminen perustuu juomavesidirektiivin 17 artiklan 2 alakohtaan.

Pykälän uudessa 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että vesihuoltolaitoksen asiakkaan tulisi välittää 3 momentissa tarkoitetut tiedot talousveden loppukäyttäjälle valitsemallaan soveltuvalla tavalla. Käytännössä muutos tarkoittaisi sitä, että asiakkaan tulee välittää nämä tiedot edelleen veden loppukäyttäjälle, kun vesihuoltolaitos on toimittanut asiakkailleen 3 momentissa tarkoitetut tiedot, ellei asiakas itse ole veden loppukäyttäjä. Veden loppukäyttäjällä tarkoitettaisiin sellaista kotitaloutta tai muuta veden loppukäyttäjää, esimerkiksi vuokrahuoneistossa toimivaa yrittäjää, jolla ei välttämättä ole asiakassuhdetta vesihuoltolaitoksen kanssa, mutta joka käyttää laitoksen asiakkaalleen toimittamaa vettä. Veden loppukäyttäjä voi olla esimerkiksi asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettu osakkeenomistaja, joka asuu asunto-osakeyhtiön osakehuoneistossa, asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa tarkoitettu vuokralainen, joka asuu vuokratussa huoneistossa, tai asumisoikeusasunnoista annetussa laissa tarkoitettu asumisoikeuden haltija tai muu moniasuntoisessa tai moneen eri käyttötarkoitukseen käytettävässä rakennuksessa oleva veden loppukäyttäjä, joka ei ole vesihuoltolain tarkoittama vesihuoltolaitoksen asiakas. Vesihuoltolaitoksen asiakas voisi välittää vesihuoltolaitoksen 3 momentin mukaisesti toimittamat tiedot veden loppukäyttäjälle valitsemallaan tavalla, esimerkiksi yhtiövästikkeen perimisen yhteydessä, digitaalisella älysovelluksella, yhtiökokousasiakirjojen yhteydessä tai taloyhtiön ilmoitustaululla. Koska asiakas ei välttämättä ole tietoinen lain muutoksesta, olisi hyvä käytäntö, että vesihuoltolaitos informoisi asiakastaan tiedon eteenpäin välittämisen velvoitteesta.

Pykälän uudessa 5 momentissa huomioitaisiin tarve ulottaa pykälän mukaiset laitoksen velvollisuudet myös niihin juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluviin talousvettä toimittaviin laitoksiin, jotka eivät ole vesihuoltolaitoksia sekä näiden laitosten asiakkaisiin. Muutetun momentin mukaisesti pykälän säännökset koskisivat vesihuoltolaitoksen ja vesihuoltolaitoksen asiakkaan lisäksi terveydensuojelulaissa tarkoitettua talousvettä toimittavaa laitosta, joka toimittaa

talousvettä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin sekä tällaisen laitoksen asiakasta.

Pykälän uudessa 6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuus tarkempien säännösten antamiseksi 2 momentissa tarkoitetuista talousveden laatu-, hinta- ja kulutustiedoista sekä niiden toimittamisesta. Juomavesidirektiivissä on yksityiskohtaisesti määritelty ne laatu-, hinta- ja kulutustiedot, jotka on toimitettava veden käyttäjille pyytämättä vuosittain. Tietojen tarkemmasta sisällöstä sekä tietojen toimittamisesta ei ole tarpeen säätää lainsäädännön tasolla, vaan tarkentavat säännökset voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

16 a §. Asiakirjojen julkisuus. Vesihuoltolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 a §, jossa säädettäisiin asiakirjojen julkisuudesta. Pykälän 1 ja 2 momentti ovat sisällöltään vastaavat kuin voimassa olevassa laissa olevat 16 §:n 3 ja 4 momentti, mutta ne ehdotetaan siirrettäväksi omaksi erilliseksi pykäläkseen, jotta 16 §:stä ei tulisi liian pitkä. Lisäksi uuteen 16 a §:n 1 momenttiin tehtäisiin lakitekniinen tarkennus, jolla täsmennettäisiin sitä, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sovellettaisiin tietojen saamiseen kaikista vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää tällaisten ympäristötietojen saantia, vaikka laitos ei kuuluisi julkisuuslain soveltamisalan piiriin. Muutoksella korostettaisiin sitä, että momentissa on kyse julkisuussäätelyn laajenuksesta niiden vesihuoltolaitosten, jotka eivät ole julkisuuslain mukaisia viranomaisia, ympäristötietoja sisältäviin asiakirjoihin. Tämä ei käy selvästi ilmi momentin nykyisistä sanamuodoista, vaikka momentilla ei ole ollut tarkoitus rajata julkisuusperiaatteen soveltamista, vaan ainoastaan laajentaa sitä ympäristötietojen osalta niihin laitoksiin, jotka eivät ole viranomaisia. Kyse on siis lakiteknisestä muutoksesta.

Julkisuuslain soveltamisala ja sen kehittämistarpeet on parhaillaan oikeusministeriön asettaman julkisuuslakia ajantasaistavan työryhmän arvioitavana. Työryhmän työ jatkuu kesäkuun 2023 loppuun saakka. Osana vesihuoltolain laajempaa uudistusta olisi syytä tarkastella julkisuuslakityöryhmän linjauksia ja arvioida jatkossa tarvetta vesihuoltolain 16 a §:n ajantasaistamiselle.

Pykälän 1 momentin perustelut löytyvät hallituksen esityksestä 228/2004 vp ja muuttumattomana pysyvän 2 momentin perustelut hallituksen esityksestä 29/2018 vp.

20 d §. Vesihuollon tietojärjestelmä. Pykälän 1 ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi.

Pykälän 1 momentissa säädetään vesihuollon tietojärjestelmän ylläpidosta. Momenttiin tehtäisiin tekninen korjaus muuttamalla monikossa oleva viittaus ELY-keskuksiin yksikkömuotoon (ELY-keskus). Tämä yhdenmukaistaisi ELY-keskusviittauksen muun vesihuoltolain kanssa, sillä muualla laissa ei säädetä ELY-keskuksista monikossa. Koska kyseessä olisi ainoastaan tekninen tarkennus, momentin perustelut olisivat yhtenevät HE 218/2013 vp perusteluiden kanssa.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vesihuoltolaitoksen velvollisuus toimittaa tietoja vesihuollon tietojärjestelmään olisi vuosittainen. Nykyään vesihuoltolaitoksissa ei säädetä tietojen toimittamistiheydestä. Koska tietojärjestelmään toimitettavat tiedot liittyvät osin vesihuoltolaitoksen vuosittaisiin prosesseihin, kuten tilinpäätökseen, olisi kuitenkin perusteltua, että laitokset velvoitettaisiin toimittamaan tietojärjestelmään näitä tietoja vähintään kerran vuodessa. Valtioneuvoston asetuksella tarkennettaisiin sitä, mikä on tietojen toimittamisen ajankohta tai ajankohdat. Vesihuollon tietojärjestelmää on tarkoitus hyödyntää juomavesidirektiivin 17 artiklan edellyttämässä vedenkäyttäjille verkossa tiedottamisesta.

Juomavesidirektiivissä säädetään erityisiä tiedottamisvelvollisuuksia vesihuoltolaitoksille, jotka toimittavat talousvettä vähintään 10 000 kuutiometriä vuorokaudessa tai joiden talousveden toimitukset kattavat vähintään 50 000 henkilöä. Tiedotusvelvollisuus koskee juomavesidirektiivin liitteessä IV säädetyn mukaan vesijärjestelmän yleistä suoritustasoa tehokkuutena ja vesivuotojen määränä, vesihuoltolaitoksen omistusrakennetta, veden hinnan muodostumista koskevaa kustannusrakennetta kuten kiinteitä ja muuttuvia kustannuksia, kustannuksia, jotka liittyvät veden saatavuuden parantamiseen sekä yhteenvetoa ja tilastotietoja vesihuoltolaitoksen saamista juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvista kuluttajien valituksista. Näistä velvollisuuksista on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella vesihuoltolain 20 d §:n 4 momentin asetuksenantovaltuuden nojalla. Tällaisia suuria laitoksia on Suomessa tällä hetkellä 22 kappaletta. Aikamääre tietojen toimittamisen säännöllisyydelle on tarpeen myös direktiivin täytäntöönpanemiseksi, koska asetuksella tarkennettavaksi tarkoitettut vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tiedot on julkaistava tietoverkossa vuosittain.

7.3 Ympäristönsuojelulaki

222 §. *Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä momentin säädösluetteloon kaksi säädöstä juomavesidirektiivin panemiseksi täytäntöön.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja tietosisältö tukee sitä, että järjestelmään sisältyvistä tiedoista saadaan hyödynnettäväksi esimerkiksi mahdollisimman kattavia koosteita ympäristön tilan seurannassa ja muissa järjestelmän käyttötarkoituksissa. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista, että suurelta osin luonnonvesiä koskevat tiedot kootaan yhteen jo olemassa olevaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Järjestelmään talletettuja tietoja voidaan hyödyntää laajasti. Pykälä sisältäisi edelleen vain ne säännökset, jotka ovat tarpeen viranomaisten asiakirjojen julkisuutta ja henkilötietojen suojaa koskevien yleislakien säännösten lisäksi tai sijasta.

Pykälän 2 momenttiin sisältyvään säädösluetteloon lisättäisiin kaksi uutta säädöstä. Momentissa säädettäisiin edelleen ympäristönsuojelun tietojärjestelmän rakenteesta. Kuten hallituksen esityksessä eduskunnalle ympäristönsuojelulainsäätelyä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 214/2013 vp) yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, ympäristönsuojelun tietojärjestelmän tietosisältö muodostuisi eri viranomaisten sekä asiantuntija- ja tutkimuslaitosten ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin talletetuista tiedoista. Nämä tiedot voivat olla edelleen myös paperimuotoisina digitaalisten aineistojen lisäksi.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettuja ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvia tietoja sisältyy muun muassa seuraaviin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin:

- ympäristöhallinnon asianhallintajärjestelmä;
- valvonta- ja kuormitustietojärjestelmä;
- maaperän tilan tietojärjestelmä;
- meluntorjunnan tietojärjestelmä;
- ilmanlaatuosio;
- ilmapäästötietojärjestelmä;
- tuottajavastuurekisteri;
- jätteiden kansainvälisiä siirtoja koskeva rekisteri;
- jätehuoltorekisteri;
- käytöstä poistettujen kaivannaisjätteen jätealueiden tiedosto;
- vesipäästösrekisteri;
- vesi- ja ympäristölupajärjestelmä ja
- pohjavesitietojärjestelmä.

Pykälän 2 momentin säädösluetteloon tehtäisiin kaksi lisäystä. Momentti sisältäisi jatkossakin viittaussäännöksen niihin säädöksiin ja säännöksiin, joissa säädetään yksityiskohtaisesti tietojärjestelmään tallettavista tiedoista, kuten nykyisinkin. Selkeyden vuoksi tulisi 2 momenttiin koota kaikki ne säädökset, jotka ympäristönsuojelulain 223 §:n lisäksi sisältävät yksityiskohtaisia säännöksiä ympäristönsuojelulain tietojärjestelmään tallettavista tiedoista. Momentin säädösluetteloon lisättäisiin vesihuoltolaki sekä vesienhoitolaki.

Vesihuoltolain lisääminen säädösluetteloon on tarpeen valitun juomavesidirektiivin kansallisen toimeenpanon toteuttamistavan vuoksi, jotta vesihuoltolaitosten raakaveden tarkkailutiedot saadaan muiden pinta- ja pohjavesien laatutietojen kanssa samaan järjestelmään. Vesihuoltolain 15 §:ään ehdotetaan lisättäväksi vesihuoltolaitoksille velvoite huolehtia siitä, että raakavesitarkkailun tulokset sekä pohjavedenottopisteiden sijaintitiedot talletetaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä sisältää jo nykyisin pinta- ja pohjavesien laatutietoja. Käytännössä osa vesihuoltolaitoksista on toimittanut raakavesien seurantatietoja vapaaehtoisuuteen perustuen ELY-keskuksille. Myös näitä pinta- ja pohjavesien laatutietoja on hyödynnetty vesiputedirektiiviin perustuvassa vesienhoidossa ja muutenkin ympäristön tilan muutosten kuvaajana. Tästä syystä raakaveden laatutietojen kokoamisen toteuttamisvaihtoehdoksi on valittu tarkoituksenmukaisin ratkaisu, jossa luonnonvesiä koskevat tiedot kootaan suurelta osin yhteen jo olemassa olevaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. On tärkeää, että ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja ja eri ympäristösäädöksiin kytkeytynyt tietosisältö näkyy kootusti yhdestä säännöksestä. Yksityiskohtaiset järjestelmään talletettavia tietoja koskevat säännökset ovat edelleen eri säädöksissä.

Ehdotettu vesienhoitolain lisääminen säädösluetteloon selventäisi nykyistä oikeustilaa. Vesienhoitolain 10 d ja 10 f §:ssä (muutos 1263/2014) säädetään tietojen tallettamisesta tähän järjestelmään. Mainitussa 10 d §:ssä säädetään siitä, että ELY-keskus tallettaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tiedot pohjavesialueiden rajoista, luokituksista ja luokituksen perusteista sekä muista pohjavesialueen ominaisuuksista. Lisäksi 10 f §:n mukaan kunnan on toimitettava suojelusuunnitelma ELY-keskukselle merkittäväksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Jo nyt ympäristönsuojelulain ja vesilain perusteella ympäristönsuojelun tietojärjestelmään talletettuja tietoja hyödynnetään vesien- ja merenhoidossa. Vesien- ja merenhoidossa kerätyt ja muodostuvat tiedot olisivat myös jatkossa osa ympäristönsuojelun tietojärjestelmää.

7.4 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän soveltamisalaan ehdotetaan lisättäväksi terveydensuojelulaki, jonka soveltamisalaan kuuluvien talousveden tuotantoketjussa käytettävien tuotteiden hygieniaa koskevaan valvontaan sovellettaisiin markkinavalvontalakeja, jollei muualla toisin säädetä.

Tukes olisi markkinavalvontalaissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen terveydensuojelulaissa tarkoitettujen talousveden ja lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa olevien tuotantoketjussa käytettävien tuotteiden, tuotteiden mukana toimitettavien asiakirjojen ja rakennusten vesilaitteistojen hygieniaa koskevien vaatimusten osalta. Valvonta koskisi tuotteiden hygieniaa koskevien vähimmäisvaatimusten ja sitä osoittavien merkintöjen noudattamista. Hygieniaa koskevista vähimmäisvaatimuksista ja tuotteisiin kiinnitettävästä pysyvästä merkinnästä, jolla osoitettaisiin tuotteen olevan valmistettu hygieenisten vähimmäisvaatimusten mukaisista materiaaleista, säädettäisiin terveydensuojelulain nojalla.

Tähän mennessä markkinavalvonta ei ole koskenut talousvettä toimittavien laitosten veden ottoon, käsittelyyn, johtamiseen ja varastointiin liittyvien tuotteiden valvontaa lukuun ottamatta niitä mahdollisesti samoja tuotteita, joita jo nykyisellään käytetään rakennusten vesilaitteistoissa. Talousvettä toimittavien laitosten jakeluverkossa olevien tuotteiden valvonta olisi täten uusi tehtävä Tukesille. Valvonta kohdistuisi näin ollen osittain samoihin tuotteisiin kuin nykyisinkin, vaikkakin uuteen valvontakohteeseen (talousvettä toimittavat laitokset ja jakeluverkko). Tukes toimii jo nyt maankäyttö- ja rakennuslain sekä eräiden rakennustuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain nojalla rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden olennaisten teknisten vaatimusten markkinavalvontaviranomaisena. Olennaiset tekniset vaatimukset sisältävät jo nyt joitain tuotteiden terveydellisyyttä koskevia säännöksiä, mutta jatkossa myös rakennusten vesilaitteistoissa käytettäviin tuotteisiin sovelletaan uutta juomavesidirektiivin mukaista olennaisesti laajempaa hygieenisiä vaatimuksia koskevaa sääntelyä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

8.1 Terveydensuojelulain nojalla annettavat valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön asetukset

Valtioneuvoston asetukset

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin säännökset 17 a §:n 4 momentin, 18 §:n 6 momentin, 19 a §:n 5 momentin, 21 §:n 2 momentin ja 49 a §:n 6 momentin nojalla.

Veden laatuvaatimuksista poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä ja poikkeusta koskevan hakemuksen sisällöstä sekä poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä annettaisiin tarkempia säännöksiä 17 a §:n 4 momentin nojalla.

Talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksymisen hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista annettaisiin tarkempia säännöksiä 18 §:n 6 momentin nojalla.

Riskienhallintasuunnitelman sisällöstä ja siihen sisällytettävistä tiedoista ja niiden pitamisestä ajan tasalla sekä riskienhallinnan menettelytavoista annettaisiin tarkempia säännöksiä 19 a §:n 5 momentin nojalla.

Tietokokonaisuuksien sisällöstä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 21 §:n 2 momentin nojalla.

Lisäksi tutkimuslaboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä ja tutkimustulosten toimittamisesta säädettäisiin tarkemmin 49 a §:n 6 momentin nojalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetukset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin säännökset 17 §:n 5 momentin, 17 b §:n 7 momentin, 19 §:n 5 momentin, 19 b §:n 7 momentin ja 20 §:n 6 momentin nojalla.

Asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset talousveden ja lämpimän käyttöveden laatuvaatimuksista ja laatuavoitteista sekä talousveden käsittelystä ja desinfioinnista 17 §:n 5 momentin nojalla.

Asetuksella voitaisiin antaa 17 b §:n 7 momentin nojalla juomavesidirektiivin nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanemiseksi tarkempia säännöksiä vedentuotantoketjussa tai rakennuksen

vesilaitteistossa veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien tai tuotteiden valmistuksessa käytettävistä lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista, ehdoista niiden käytölle sekä niiden testaus- ja hyväksymismenetelmistä ja testitulosten hyväksymis- ja hylkäysperusteista. Vastavasti 17 b §:n 7 momentin nojalla voidaan antaa tarkempia säännöksiä veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä ja vaatimusten mukaisuuden arviointilaitosten nimeämisestä sekä merkinnästä, joilla osoitetaan tuotteen soveltuvan talousvesikäyttöön sekä menettelytavasta, jolla sisällytetään veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden valmistuksessa käytettävä lähtöaine, koostumus tai ainesosa Euroopan unionin ylläpitämään luetteloon niistä aineista, joista voidaan valmistaa talousvedeksi tarkoitetun veden tai lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa olevia tuotteita.

Asetuksella voitaisiin säätää 19 §:n 5 momentin nojalla tarkemmin riskienhallinnan kohdistamisen kannalta tarpeellisista tiedoista, omavalvonnasta ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen viranomaisvalvonnasta sellaisten pienten talousvettä toimittavien laitosten sekä pienimuotoisen kaupallisen ja julkisen toiminnan osalta, joihin ei sovelleta juomavesidirektiiviä. Tällaisia toiminnanharjoittajia ovat ne, jotka toimittavat tai käyttävät talousvettä vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin tai ne, jotka ottavat talousvettä omilla laitteillaan.

Asetuksella annettaisiin 19 b §:n 7 momentin nojalla juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi tarkemmat säännökset ensisijaisena tilana käytettävien rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinnan kannalta tarpeellisista tiedoista, niiden ajan tasalla pitämisestä sekä terveyshaittaa ja talousveden ja lämpimän veden laatua koskevasta seurannasta rakennuksen vesilaitteistoissa.

Talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta, tulosten raportoinnista, tietoverkossa esitettävistä tiedoista sekä lämpimään käyttöveteen liittyvästä valvonnasta säädettäisiin tarkemmin 20 §:n 6 momentin nojalla.

8.2 Vesihuoltolain nojalla annettavat valtioneuvoston asetukset

Vesihuoltolain nojalla annettavassa asetuksessa säädettäisiin juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi tarkemmin vesihuoltolain 16 §:n mukaisesta velvollisuudesta toimittaa pyytämättä veden hinta-, laatu- ja kulutustietoja asiakkaalle ja asiakkaan velvollisuudesta välittää nämä tiedot talousveden loppukäyttäjälle sekä vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista.

Lisäksi vesihuoltolain ja terveydensuojelulain nojalla annettavalla asetuksella annettaisiin tarkentavaa sääntelyä vesihuoltolaitoksen 15 §:n nojalla suorittamasta raakaveden tarkkailusta, raakavedestä tarkkailtavien muuttujien valinnasta ja tietojärjestelmään toimittamisesta.

9 Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

9.1 Terveydensuojelulain siirtymäsäännökset

Ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleen lain nojalla tehdyt ilmoitukset ja päätökset jäävät tämän lain voimaan tullessa voimaan, ellei toisin säädetä.

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa ehdotetun lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että raakavettä koskeva riskienhallintasuunnitelma on laadittu ehdotetun terveydensuojelulain 19 a §:n mukaisesti viimeistään 12 päivänä heinäkuuta 2027. Lisäksi talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että talousveden toimitusjärjestelmää koskeva riskienhallintasuunnitelma on laadittu ehdotetun terveydensuojelulain 19 a §:n mukaisesti viimeistään 12 päivänä tammikuuta 2029.

Talousvettä toimittava laitos voi noudattaa edellä mainituilla raakavettä koskevan riskienhallintasuunnitelman tai talousveden toimitusjärjestelmää koskevan riskienhallintasuunnitelman laatimisen siirtymäkausia tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 20 §:n ja sen nojalla annettujen säännösten riskienhallintatoimenpiteitä kuitenkin enintään siihen saakka, kun kunnan terveydensuojeluviranomainen yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa vähintään kuuden vuoden välein tarkistaa säännöllistä valvontaa koskevan valvontatutkimusohjelmansa.

Ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on huolehdittava siitä, että ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat toimenpiteet on tehty 19 b §:n 2 momentin mukaisesti viimeistään 12 päivänä tammikuuta 2029. Toiminnanharjoittajalla tulee olla valmius mainittuun päivämäärään mennessä esittää 19 b §:n 3 momentissa tarkoitetut riskienhallintaa koskevat tiedot valvontaviranomaiselle.

Ruokaviraston hyväksymän lain 49 a §:ssä tarkoitetun talousvesitutkimuksia tekevän laboratorion on ilmoitettava Ruokavirastolle viimeistään 12 päivänä tammikuuta 2023, täyttääkö se mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitetun edellytyksen tutkimustulosten sähköisestä toimittamisesta. Ruokaviraston on päivitettävä ilmoituksen perusteella laboratoriota koskeva hyväksymispäätöksensä viivytyksettä.

9.2 Vesihuoltolain siirtymäsäännökset

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa ehdotetun lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10 Toimeenpano ja seuranta

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa ehdotetun sääntelyn toimeenpanon toteutumista yhteistyössä muiden ministeriöiden, virastojen, asiantuntijalaitosten sekä alueellisten ja paikallisten viranomaisten kanssa. Suomen Kuntaliitto ry. voi avustaa mainittuja viranomaisia sääntelyn toimeenpanon seurannassa.

Uudesta juomavesidirektiivistä aiheutuvan hallinnollisen taakan vähentämiseksi on ensiarvoisen tärkeää turvata sosiaali- ja terveysministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön hallinnonaloilla riittävät resurssit tietokokonaisuuksien laatimiseen ja tietoyhteyden ylläpitämiseen sekä eri hallinnonalojen tietojärjestelmiin liittyvä kehitystyö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen laatimien tietokokonaisuuksien ja Valviran Vati-tietojärjestelmän kehittämiseen käytettävän resursoinnin riittävyttä on seurattava. Ministeriöt seuraavat kukin omilla hallinnonaloillaan tietojärjestelmien kehitystyötä ja toimivuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö seuraavat yhdessä Valviran ja Ruokaviraston kanssa Vati-tietojärjestelmän kehitystyötä sen varmistamiseksi, että juomavesidirektiivin edellyttämät tietokokonaisuudet saadaan laadittua direktiivin edellyttämässä aikataulussa ja että Euroopan unionin toimielimillä on pääsy tietokokonaisuuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö seuraavat myös vesi.fi-verkkopalvelun kehitystyötä ja toimivuutta vedenkäyttäjille tiedottamisen osalta. Maa- ja metsätalousministeriö seu-

raa vesihuollon VEETI-tietojärjestelmän kehitystyötä ja tietojärjestelmään toimitettavien tietojen valvontaa. Sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö seuraavat ympäristönsuojelun tietojärjestelmän kehitystyötä ja tietojärjestelmien rajapintojen toimivuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö seuraavat yhdessä Tukesin veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden valvontaan liittyvän resursoinnin riittävyyttä vuodesta 2025 lukien, jolloin Euroopan komissio antaa positiivilistan valvottavien tuotteiden valmistusaineista.

Maa- ja metsätalousministeriö seuraa ELY-keskuksen resursoinnin riittävyyttä vesihuoltolain valvonnan ja riskinarviointiin osallistumisen osalta. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää yllä verkkopohjaista talousveden riskienhallintaohjelmistoa, joka helpottaa laitosten ja viranomaisien suorittamaa riskinarviointia ja riskienhallintaa. Suomen vesilaitosyhdistys ry. voi tarvittaessa avustaa vesihuoltolaitoksille esitettyjen velvollisuuksien täyttämiseen tarvittavien resursien riittävyyden arvioinnissa.

Valvira ja aluehallintovirastot seuraavat kuntien terveydensuojeluviranomaisten resursoinnin riittävyyttä talousveden riskinarviointiin ja riskienhallintaan osallistumisen, riskiperusteisen valvonnan sekä rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinnan osalta. Suomen Kuntaliitto ry. voi avustaa mainittuja viranomaisia sääntelyn toimeenpanon seurannassa.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys sisältää ehdotuksen ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momentin muuttamisesta. Myös ympäristöministeriön valmisteleva hallituksen esitys laiksi ympäristövahinkorahastosta ja siihen liittyviksi laeiksi sisältää ehdotuksen saman lainkohdan muuttamisesta. Molemmat esitykset tulevat eduskunnan käsiteltäviksi samaan aikaan. Esitys sisältää lisäksi ehdotuksen markkinavalvontalain 1 §:n 1 momentin muuttamisesta. Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltyssä hallituksen esitys tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaiksi lainsäädännöksi (HE 41/2022 vp) sekä hallituksen esitys VAK-lain kokonaisuudistukseksi (HE 220/2021 vp), joissa esitetään muutettavaksi myös markkinavalvontalain 1 §:n 1 momenttia. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriössä on valmistelussa hallituksen esitys EU:n markkinavalvonta-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi eräillä tuotesektoreilla, joka on tarkoitus antaa viikolla 39 eduskunnalle ja jossa myös muutettaisiin markkinavalvontalain 1 §:n 1 momenttia.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

12 Suhde perustuslakiin ja sääntämisjärjestys

12.1 Julkisuusperiaate

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Kansallinen julkisuus- ja salassapitosääntely perustuu perustuslain 12 §:n 2 momentista johtuvista syistä asiakirjojen julkisuuden lähtökohdalle. Asiakirjan julkisuutta voidaan rajoittaa vain

välttämättömien syiden vuoksi erikseen lailla. Salassapitoperusteista säädetään pääsäännön mukaan keskitetysti viranomaisten julkisuuslaissa. Julkisuuslain mukaan julkisuuden rajoituksia arvioidaan ja päätös asiakirjan tai siinä olevan tiedon salassapidosta tehdään siinä vaiheessa, kun tällaista tietoa tai asiakirjaa pyydetään viranomaiselta. Muu olisi usein myös käytännössä mahdotonta, erityisesti jos salassapito perustuu vahinkoedellytykseen, jonka toteaminen vaatii tapauskohtaista arviointia. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (ks. esim. PeVL 1/2018 vp, s. 3, PeVL 26/2017 vp, s. 42). Perustuslakivaliokunta on korostanut, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. esim. PeVL 12/2019 vp, PeVL 9/2019 vp, PeVL 6/2019 vp ja PeVL 25/2005 vp).

Ehdotetun terveydensuojelulain 18 a §:n nojalla talousvetä toimittavalla laitoksella olisi velvollisuus toimittaa vedenjakelualuetta koskevat tiedot paikkatietona kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja Suomen ympäristökeskukselle. Vedenjakelualan rajausta määritellään julkisuuslain 24 §:n mm. 7 ja 10 kohdan nojalla liittyen laitosten turvajärjestelyihin tai maanpuolustukseen liittyvistä syistä salassa pidettäväksi tiedoiksi, joita ei esitetä julkisesti kansalaisille suunnatussa verkkopalvelussa vesi.fi, jossa annetaan yleisölle tietoa juomaveden laadusta. Tieto vedenjakelualueista olisi kuitenkin viranomaisten käytössä taustatietona. Mitä edellä todetaan vedenjakelualueita koskevien tietojen salassapidosta koskisi myös vesihuoltolain 16 a §:n nojalla vedenottopisteitä koskevien tietojen salassapitoa. Ehdotettuja säännöksiä on siten arvioitava perustuslain 12 §:n 2 momentin valossa sekä tietojen saamisen että tietojen luovuttamisen osalta.

12.2 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Ehdotetun terveydensuojelulain 19 b §:n nojalla eräiden terveydensuojelulain mukaisten yksitvisten toiminnanharjoittajien kuten hotelleiden, kylpylöiden, uimahallien, saunojen ja palveluasumisen tai laitoshoidon antavien sosiaalihuollon yksiköiden rakennusten omistajien olisi koottava ja pidettävä ajan tasalla riskienhallinnan kannalta tarpeellisia tietoja ja kohdistettava riskienhallintaa rakennustensa vesilaitteistoihin eli ryhdyttävä toimenpiteisiin riskien ennalta ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai vähentämiseksi. Toiminnanharjoittajan, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana, olisi osallistuttava rakennuksen vesilaitteistoja koskevaan riskienhallintaan. Sääntely ei sisällä rajoituksia elinkeinonharjoittamisen vapauteen, vaikkakin se lisää tehtäviä vähäisessä määrin mainittujen riskirakennusten omistajille ja toiminnanharjoittajille.

Ehdotetun terveydensuojelulain 49 b §:n nojalla Ruokavirasto voisi peruuttaa laboratorion hyväksymisen määräajaksi Valviraa kuultuaan, jos laboratorio ei viranomaisen määräyksestä huolimatta korjaa puutteita. Laboratorion hyväksyminen voitaisiin peruuttaa myös pysyvästi, jos epäkohta on olennainen, eikä laboratorio ole Ruokaviraston määräyksistä huolimatta korjannut puutteita. Edellä mainitut toimenpiteet merkitsevät elinkeinonharjoittamisen oikeuteen kohdistuvia rajoituksia. Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet

korjaaviin toimiin. Koska laboratoriolle on myös mahdollisuus oikaista toimintansa valvontaviranomaisen antaman määräyksen tai kiellon johdosta ennen kuin viranomainen voi ryhtyä peruuttamaan hyväksyntää tai kieltämään toimintaa, ehdotusten voidaan katsoa täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset.

Edellä todetun perusteella ehdotukset eivät ole ristiriidassa sen kanssa, mitä perustuslain 18 §:ssä on säädetty jokaisen oikeudesta ansaita toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

12.3 Oikeus sosiaaliturvaan ja väestön terveyden edistäminen

Ehdotettuihin terveydensuojelulain ja vesihuoltolain säännöksiin liittyvä keskeinen perusoikeus on perustuslain 19 §:ssä tarkoitettu oikeus sosiaaliturvaan, ml. 19 §:n 3 momentissa tarkoitettu julkisen vallan velvollisuus edistää väestön terveyttä.

Ehdotetun terveydensuojelulain 19 b §:n mukaan ensisijaisten tilojen valinnassa on kiinnitetty erityistä huomiota juomavesidirektiivissä säädetyn *Legionella*-bakteerin esiintymisen mahdollisuuteen ja siihen, kuinka alttiita tilojen käyttäjät ovat legionella-infektioiden haitoilille. Suomessa legionella-infektioita on esiintynyt mm. sairaaloissa ja hotelleissa, minkä vuoksi ne on määritelty ns. ensisijaisiksi tiloiksi. Ensisijaisten tilojen edellyttämä rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointi on perusteltua väestön terveyden edistämiseksi perustuslain 19 §:n 3 momentin nojalla.

Ehdotetun terveydensuojelulain 49 a §:n mukaan Ruokavirasto nimeäisi viranomaisnäytteitä tutkivat viralliset laboratoriot. Laboratorioiden pätevyysvaatimuksista ja velvollisuuksista säädetään elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (152/2015). Vaatimukset koskevat erityisesti asiantuntemusta, välineitä ja infrastruktuuria, henkilöstön määrää ja pätevyyttä sekä akkreditointia. Laboratoriotutkimuksilla on keskeinen merkitys arvioitaessa juomaveden laatua ja turvallisuutta. Tämän vuoksi ehdotettuja laboratorioiden vaatimuksia ja hyväksymisjärjestelmää voidaan pitää perusteltuina perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 20 §:n kannalta.

Muillakin terveydensuojelulakiin ehdotetuilla muutoksilla pyritään vähintäänkin välillisesti varmistamaan ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laatu. Tämän tavoitteen toteuttamiseen liittyvät oikeushyvät ovat eritoten julkisen vallan velvollisuus edistää väestön terveyttä. Esityksellä pyritään parantamaan väestön ja ympäristön suojelua pilaantuneen juomaveden haitallisilta vaikutuksilta vahvistamalla riskinarviointia ja riskienhallintaa koko vedentuotantoketjussa vedentotosta hanaan saakka.

Kaikki vesihuoltolakiin ehdotetut muutokset liittyvät välillisesti veden saannin varmistamiseen, joka liittyy erityisesti sosiaaliturvaperusoikeuteen, jonka perusteella esimerkiksi taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan tavallisella lailla. Toimiva ja turvallinen vesihuolto voidaan katsoa olevan osa perustoimeentuloa.

12.4 Vastuu ympäristöstä sekä ympäristötietojen saatavuus

Ehdotettuihin terveydensuojelulain ja vesihuoltolain säännöksiin liittyvä keskeinen perusoikeus on perustuslain 20 §:ssä tarkoitettu vastuu ympäristöstä sekä julkisen vallan ympäristöön kohdistuva velvollisuus, ml. sen takaaminen, että jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä.

Kaikilla terveydensuojelulakiin ehdotetuilla muutoksilla pyritään vähintäänkin välillisesti ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadun varmistamiseen, minkä tavoitteen toteuttaminen osaltaan varmistaa jokaisen oikeutta terveelliseen ympäristöön. Oikeus terveelliseen ympäristöön tarkoittaa vesihuoltolain osalta vesivarojen suojelua siten, että ne ovat tavanomaiseen vedenkäyttöön soveltuvia. Vesihuoltolaitoksille on vesihuoltolain 15 §:ssä ehdotettu velvollisuus huolehtia siitä, että vesihuoltolaitoksen suorittaman raakavesitarkkailun tulokset toimitetaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään toteuttaa osaltaan tätä vesivarojen suojelutavoitetta.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin on katsottu merkitsevän perustuslaillista toimeksiantoa ympäristölainsäädännön kehittämiseksi siten, että ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon laajennetaan (HE 309/1993 vp, s. 67/I, PeVL 38/1998 vp, s. 2/I).

Vesihuoltolain 16 §:ään sisältyvissä ehdotuksissa, jotka liittyvät vedenkäyttäjille muun muassa yleisen tietoverkon kautta sekä vesilaitoksen asiakkaalle ja veden loppukäyttäjälle pyytämättä annettaviin vedenlaatuun koskeviin tietoihin, on kyse ympäristötiedon saattamisesta yleisön saataville. Näin ollen ehdotukset toteuttavat perustuslaillista ympäristöperusoikeutta ja julkisuusperiaatetta, sekä edistävät perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaista kansalaisyhteiskuntaan kuuluvaa yksilön oikeutta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä on väline ympäristöä ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevien tietojen keräämiseen ja tallettamiseen. Sitä käytetään ympäristönsuojeluun liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, ympäristölainsäädännön valvonnan toteuttamiseen, ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristöön liittyvään tutkimukseen ja suunnitteluun. Kuntien ja valtion viranomaiset tarvitsevat tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamisessa kuten esimerkiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisessa luvituksessa, vesienhoidossa sekä ympäristön tilan valvonnassa. Suurin osa tiedoista on julkista ympäristötietoa ja kaikkien saatavilla yleisen tietoverkon kautta. Järjestelmää koskevan ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momentin kehittäminen ja ajantasaistaminen toteuttaa osaltaan perustuslain 20 §:ää sekä erityisesti Århusin sopimuksen 5 artiklaa.

12.5 Oikeus kunnalliseen itsehallintoon

Ehdotetun uuden terveydensuojelulain 19 b §:n säännöksen toimeenpanoon liittyvät perustuslain 121 §:n säännökset kunnallisesta ja muusta alueellisesta itsehallinnosta.

Uutena velvollisuutena esityksestä aiheutuisi ehdotetun lain 19 b §:n (”ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta”) nojalla rakennuksen omistajille koota ja pitää ajan tasalla riskienhallinnan kannalta tarpeellisia tietoja ja kohdistaa riskienhallintaa sellaisen rakennuksen vesilaitteistoon, jossa iso määrä ihmisiä voisi altistua veden haitallisille vaikutuksille kuten *Legionella*-bakteerille tai veden lyijypitoisuudelle. Useissa tapauksissa nämä rakennukset ovat kunnan omistuksessa. Näitä rakennuksia ovat mm. sairaalat, terveyskeskukset sekä tehostetun palveluasumisen yksiköt tai laitoshoidon antavat sosiaalihuollon yksiköt. Kunnan tehtävistä on säädettävä lailla. Terveydensuojelulain liitteessä tarkennetaan ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaan velvolliset rakennusten omistajat. Koska osa velvoitteen piirissä olevista rakennuksista ovat kuntien omistuksessa, kuntien olisi huolehdittava riskinarvioinnin laatimisesta ehdotetun säännöksen mukaan.

12.6 Norminantovaltuudet

Esitys sisältää useita ehdotuksia asetuksenantovaltuuksiksi. Asetuksia antaisivat valtioneuvosto ja sosiaali- ja terveysministeriö.

Lainsäädäntövallan siirtämistä koskee perustuslain 80 §. Pykälän säännösten mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia tässä perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Myös muu viranomaisen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Asetuksenantovaltuuksiin verrattuna muulle viranomaiselle osoitettuun valtuuteen kohdistuu yleistä tarkkarajaisuutta koskeva pidemmälle menevä vaatimus, jonka mukaan valtuuden kattamat asiat on määriteltävä tarkasti laissa (esim. PeVL 34/2012 vp s. 3).

Asetuksilla annettaisiin tarkempia säännöksiä laissa säädettyistä asioista. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin laajakantoisemmista ja periaatteellisesti merkittävimmistä asioista. Tällaisia olisivat esimerkiksi terveydensuojelulain säännökset 17 a §:n 4 momentti, 18 §:n 6 momentti ja 19 a §:n 5 momentti. Terveydensuojelulain 17 a §:n 4 momentin nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset veden laatuvaatimusten poikkeusta koskevan hakemuksen sisällöstä ja poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä. Talousvetä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksymisen hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista säädettäisiin 18 §:n 6 momentin nojalla. Raakaveden riskienhallinnassa tarvittavista tiedoista ja toimintatavoista säädettäisiin 19 a §:n 5 momentin nojalla. Vesihuoltolain 16 §:n nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä velvollisuudesta toimittaa pyytämättä veden hinta-, laatu- ja kulutustietoja asiakkaalle ja asiakkaan velvollisuudesta välittää nämä tiedot talousveden loppukäyttäjälle.

Ministeriöiden asetuksella annettaisiin yhteiskunnallisesti ja poliittisesti vähemmän merkityksellisiä ja teknisempiä säännöksiä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin muun muassa talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta, tulosten raportoinnista ja tietoverkossa esitettävistä tiedoista sekä lämpimään käyttöveteen liittyvästä valvonnasta 20 §:n 6 momentin nojalla.

Edellä esitetyn perusteella lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Koska juomavesidirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 3 §, 5 luvun otsikko, 16–18, 18 a, 20, 21, 49 a ja 49 b §, sellaisina kuin niistä ovat 3 § laissa 860/2018, 16–18, 18 a, 20, 21 ja 49 b § laissa 942/2016 ja 49 a § laissa 1103/2011, sekä
lisätään lakiin uusi 16 a, 17 a ja 17 b §, lailla 120/2001 kumotun 19 §:n tilalle uusi 19 §, lakiin uusi 19 a ja 19 b § sekä liitteeseen, sellaisena kuin se on laissa 1187/2021, uusi 7 kohta seuraavasti:

3 §

Suhde eräisiin säädöksiin

Terveydensuojelusta säädetään lisäksi ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vesihuoltolaissa (119/2001), säteilylaissa (859/2018), terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa (322/1987), työturvallisuuslaissa (738/2002), vesilaissa (587/2011), jätelaissa (646/2011), maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), ulkoilulaissa (606/1973), eräistä naapurussuhteista annetussa laissa (26/1920), elintarvikelaissa (297/2021), kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011) sekä eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

5 luku

Talousvesi ja lämmin käyttövesi

16 §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kaikkeen ihmisten käyttöön tarkoitettuun talousveteen, jota toimitetaan vesijohtoverkoston kautta tai tankeista, otetaan vedenkäyttäjän omilla laitteilla tai pakataan pulloihin tai säiliöihin.

Lämpimään käyttöveteen ja sen kanssa kosketuksissa oleviin materiaaleihin ja tuotteisiin sovelletaan 17 ja 17 b §:ää, 19 §:n 1 ja 3—5 momenttia, 19 b §:ää, 20 §:n 3 ja 6 momenttia sekä 21 §:ää.

Mitä tässä laissa säädetään talousvettä toimittavasta laitoksesta, sovelletaan myös toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä talousvettä toimittavalle laitokselle.

Tätä lukua ei sovelleta:

1) veteen, jota käytetään yksinomaan pyykinpesuun, siivoukseen, saniteettitarkoitukseen taikka muuhun vastaavaan tarkoitukseen, jossa ihmisten altistuminen vedelle on vähäistä;

2) luontaisiin kivennäisvesiin, jotka Ruokavirasto on tunnustanut luontaisten kivennäisvesien hyödyntämisestä ja markkinoille saattamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/54/EY mukaisesti;

3) vesiin, jotka ovat ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2001/83/EY tarkoitettuja lääkinnälliseen tarkoitukseen käytettäviä vesiä.

Talousvettä toimittaviin laitoksiin, jotka toimittavat vettä vedenjakelualueelle keskimäärin vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin, ei sovelleta 18 a §:n 3 momenttia eikä 19 a §:ää.

Yksinomaan Suomen aluevesillä liikennöiviin merialuksiin, jotka kuljettavat matkustajia, käsittelevät vettä poistamalla siitä suolaa ja johtavat sitä talousvedeksi, ei sovelleta 19 §:n 2 momentin 1 kohtaa eikä 19 a §:ää.

Puolustushallinnon pysyvässä tai tilapäisessä käytössä oleviin kiinteistöihin ja puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 15 §:n 8 momentin nojalla säädettyihin erityissuojattaviin kohteisiin ei sovelleta 18 §:n 3 momenttia, 18 a §:n 3 momenttia, 20 §:n 2, 4 ja 5 momenttia, 21 §:ää eikä 49 a §:n 3 momenttia.

16 a §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *talousvedellä* vettä, jota:

a) käytetään juomavedeksi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin yksityisissä, julkisissa tai kaupallisissa tiloissa;

b) pakataan pulloihin tai säiliöihin;

c) elintarvikealan toimija käyttää elintarvikelain 5 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen tai markkinoille saattamiseen lukuun ottamatta vettä, jota käytetään elintarvikehuoneistossa erityistarkoituksiin ja jonka osalta elintarvikevalvontaviranomainen on vakuuttunut, ettei veden laatu heikennä valmiiden elintarvikkeiden terveydellistä laatua ja varmistanut, että vedenhankinta on otettu huomioon toiminnanharjoittajan mainitun lain 15 §:n mukaisessa omavalvonnassa;

2) *lämpimällä käyttövedellä* rakennuksen vesilaitteistolla lämmitettyä vettä;

3) *talousvettä toimittavalla laitoksella* toiminnanharjoittajaa, joka toimittaa vettä talousvetenä käytettäväksi jakeluverkossa tai muuten kuin tilapäisesti tankeista;

4) *vedenjakelualueella* sellaista talousveden jakeluverkon yhtenäistä osaa, jossa talousveden laatu on jokseenkin tasainen ja jossa talousveden toimituksesta vastaa yksi talousvettä toimittava laitos, sekä veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden käyttäjinä olevia kotitalouksia, elintarvikehuoneistoja sekä julkisen tai kaupallisen toiminnan harjoittajia;

5) *vedenkäyttäjällä* vedenjakelualueella olevaa luonnollista henkilöä, kiinteistöä, laitosta taikka julkista tai kaupallista toimintaa harjoittavaa, joka käyttää talousvettä tai lämmintä käyttövettä;

6) *vedentuotantoketjulla* talousveden toimittamisen kokonaisuutta raakaveden muodostumisalueelta veden oton, käsittelyn, varastoinnin ja jakelun kautta siihen kohtaan, jossa kiinteistön tonttivesijohto on liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoverkoston;

7) *rakennuksen vesilaitteistolla* yksityisten ja julkisten kiinteistöjen ja rakennusten tonttivesijohtoa ja muita vesijohtoja laitteineen, vesikalusteineen ja erityisine vesilaitteistoineen alkaen vedenkäyttäjän omasta vedenottopisteestä tai kohdasta, jossa kiinteistön tonttivesijohto on liitetty talousvettä toimittavan laitoksen jakeluverkoston, ja päättyen vesipisteeseen, josta otetaan talousvettä, lämmintä käyttövettä taikka muuta vettä, jolle ihmiset voivat altistua;

8) *riskienhallinnalla* veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistamista, niistä aiheutuvien riskien arvioimista, riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi tarkoitettujen tarkoitustenmukaisten hallintakeinojen määrittämistä, hallintakeinojen toteuttamisesta vastuussa olevien toimijoiden tunnistamista ja hallintakeinojen toteuttamista;

9) *ensisijaisella tilalla* muuta kuin kotitalouden käyttöön tarkoitettua tilaa, jossa suuri määrä veden käyttäjiä voi altistua talousvedestä tai lämpimästä käyttövedestä aiheutuvalla terveyshaitalle.

17 §

Yleiset laatuvaatimukset

Talousveden ja lämpimän käyttöveden on oltava tervehdelle haitatonta ja tarkoitukseensa käyttökelpoista. Talousvedeksi tarkoitettu vesi on tarvittaessa käsiteltävä ja desinfiointava siten, että siitä ei aiheudu terveyshaittaa.

Veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun tarkoitettujen laitteistojen on suunniteltava, sijoitettava ja rakennettava ja niiden haltijan on hoidettava niitä siten, että talousvesi ja lämmin käyttövesi täyttävät 1 momentissa säädetyt vaatimukset.

Talousvettä toimittava laitos vastaa siitä, että toimitettu vesi täyttää 1 momentissa tarkoitettujen vaatimusten siinä kohdassa, jossa kiinteistön tonttivesijohto on liitetty laitoksen vesijohtoverkostoon. Kiinteistön omistajan ja rakennuksen haltijan on huolehdittava siitä, että rakennuksen vesilaitteisto ei heikennä toimitetun veden laatua siinä määrin, että siitä voi aiheutua terveyshaittaa. Vedenkäyttäjän omilla laitteilla otetun veden laatuvaatimusten täyttymisestä on vastuussa veden ottaja.

Veden laatuvaatimusten tulee täytyä seuraavassa kohdassa:

- 1) vedenjakelualueella käytettävän veden osalta vesipisteessä, josta vedenkäyttäjä ottaa talousvettä tai lämmintä käyttövettä;
- 2) tankista otettavan veden osalta kohdassa, jossa vesi otetaan tankista;
- 3) pullotettavan tai säiliöihin pakattavan veden osalta kohdassa, jossa vesi pullotetaan tai pakataan säiliöihin;
- 4) elintarvikehuoneistossa käytettävän veden osalta kohdassa, jossa vettä käytetään huoneistossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveden ja lämpimän käyttöveden terveydellisistä laatuvaatimuksista ja käyttökelpoisuutta koskevista laatuvaatimuksesta sekä talousvedeksi tarkoitettujen veden desinfiointista ja riittävästä käsittelystä terveyshaittojen estämiseksi.

17 a §

Laatuvaatimuksista poikkeaminen

Aluehallintovirasto voi talousvettä toimittavan laitoksen tai veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden osalta veden omistajan hakemuksesta myöntää määräaikaisen poikkeuksen 17 §:n 5 momentin nojalla säädettyjen kemiallisten laatuvaatimusten täyttymisestä vedenjakelualueella.

Poikkeus voidaan myöntää, jos talousveden hankintaa ei voida muutoin hoitaa kohtuulliseksi katsottavalla tavalla eikä poikkeamisesta aiheudu terveyshaittaa.

Talousvettä toimittavan laitoksen tai veden omistajan, jolle on myönnetty 1 momentissa tarkoitettu poikkeus, on tiedotettava vedenkäyttäjille viipymättä poikkeuksesta, sen syistä, sisällöstä ja suunnitelluista korjaustoimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä, poikkeusta koskevan hakemuksen sisällöstä sekä poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä.

17 b §

Veden kanssa kosketuksissa olevat kemikaalit, materiaalit ja tuotteet

Veden käsittelyssä käytettävät kemikaalit tai suodatinaineet taikka veden otossa, käsittelyssä, varastoinnissa, toimituksessa tai rakennuksen vesilaitteistossa käytettävät materiaalit tai tuotteet eivät saa heikentää talousveden tai lämpimän käyttöveden laatua siten, että 17 §:ssä säädettyjen laatuvaatimusten täyttyminen vaarantuu.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut kemikaalit, suodatinaineet, materiaalit tai tuotteet eivät saa myöskään vaikuttaa haitallisesti veden väriin, hajuun tai makuun, lisätä mikrobien kasvua vedessä eikä niistä saa päästä liukenemaan veteen vieraita aineita suurempina määrinä kuin niiden käyttötarkoituksen mukaan on tarpeellista.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, veden käsittelyssä voidaan käyttää mikrobien kasvua lisääviä aineita, jos se on käytettävän aineen nimenomainen tarkoitus.

Valmistajan, maahantuojan, myyjän ja muun toimijan, joka asettaa saataville markkinoilla talousveden tai lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksiin tarkoitettuja tuotteita, on huolehdittava siitä, että tuotteet täyttävät tässä pykälässä säädetyt vaatimukset. Veden toimituksessa ja rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden markkinavalvonnasta, ulkorajavalvonnasta sekä muutoksenhausta markkinavalvontaviranomaisten päätöksiin säädetään eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), jäljempänä *markkinavalvontalaki*. Tätä lakia sovellettaessa markkinavalvontalaissa tarkoitettulla talouden toimijalla tarkoitetaan tässä momentissa tarkoitettuja toimijoita.

Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020.

Veden käsittelyssä käytettävien desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa (599/2013).

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2020/2184, jäljempänä *juomavesidirektiivi*, nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanemiseksi antaa tarkempia säännöksiä:

1) talousvedeksi toimitettavan veden käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista ja suodatinaineista;

2) vedentuotantoketjussa tai rakennuksen vesilaitteistossa veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden valmistuksessa käytettävistä lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista, ehdoista niiden käytölle sekä niiden testaus- ja hyväksymismenetelmistä ja testitulosten hyväksymis- ja hylkäysperusteista;

3) veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenetelmästä ja vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten nimeämisestä sekä merkinnöistä, joilla osoitetaan tuotteen soveltuvan talousvesikäyttöön;

4) menettelytavasta, jolla sisällytetään veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden valmistuksessa käytettävä lähtöaine, koostumus tai ainesosa Euroopan unionin ylläpitämään luetteloon niistä aineista, joista voidaan valmistaa talousvedeksi tarkoitettun veden tai lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa olevia tuotteita.

18 §

Talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksyminen

Talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta viimeistään 3 kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin toiminta on hyväksytty.

Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Muutosta koskeva hakemus on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan muuttamista. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun hakemukseen on liitettävä toiminnanharjoittajaa, toimitettavaa vettä, vedentuotantoketjua ja riskienhallintaa koskevat tarpeelliset tiedot.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on lähetettävä hakemus tiedoksi niille aluehallintovirastoille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja kuntien terveydensuojeluviranomaisille, joiden alueelle talousvettä toimittava laitos toimittaa vettä tai joiden alueelta se ottaa vettä, ja varattava näille tilaisuus antaa hakemuksesta lausunto.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksymispäätöksessään nimettävä talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet ja annettava hakijalle 20 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset määräykset.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista.

18 a §

Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta

Talousvettä toimittavan laitoksen sekä toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, on tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus uudesta vedenjakelualueesta. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä mainitussa pykälässä tarkoitettu ilmoitus, jos vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen toimijoiden on pidettävä vedenjakelualueita koskevat tiedot ajan tasalla. Tietojen olennaisista muutoksista on tehtävä 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus viipymättä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Talousvettä toimittavan laitoksen on ylläpidettävä vedenjakelualueen rajaus vektorimuotoisena paikkatietona, jossa vedenjakelualue on tallennettu aluekohteena. Tiedot rajauksesta on toimitettava Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja valvontaviraston erikseen määrittelemällä tavalla kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja Suomen ympäristökeskukselle, joille on myös vuosittain ilmoitettava rajauksen muutoksista.

19 §

Vedentuotantoketjun riskienhallinnan yleiset periaatteet

Talousveden ja lämpimän käyttöveden laadun turvaamisen on perustuttava ennalta varautumiseen ja riskienhallintaan.

Edellä 18 ja 18 a §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan on kohdistettava riskienhallintaa:

1) talousveden valmistuksessa käytettävän raakaveden laatuun vaikuttaviin hydrologisiin ja hydrogeologisiin ominaisuuksiin ja ihmistoiminnasta johtuviin vaikutuksiin, joista voi aiheutua vaaraa talousveden laadulle;

2) talousvedeksi tarkoitetun veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun.

Toiminnanharjoittajan on koottava ja pidettävä ajan tasalla riskienhallinnan kohdistamisen kannalta tarpeellisia tietoja.

Edellä 3 momentissa tarkoitetut tiedot on otettava huomioon omavalvonnassa sekä 6 ja 20 §:ssä tarkoitetussa viranomaisvalvonnassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä riskienhallinnan kohdistamisen kannalta tarpeellisista tiedoista, omavalvonnasta ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen viranomaisvalvonnasta koskien:

1) vedenjakelualueita, joille talousvettä toimittava laitos toimittaa talousvettä vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin;

2) vedenkäyttäjän omilla laitteilla otettavaa talousvettä.

19 a §

Vedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelma

Talousvettä toimittavan laitoksen on laadittava ja pidettävä ajan tasalla suunnitelma riskienhallintaa varten, jäljempänä *riskienhallintasuunnitelma*, sellaisten riskien ennalta ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi, joista voi aiheutua terveyshaittaa talousveden välityksellä. Riskienhallintasuunnitelman tulee kattaa koko vedentuotantoketjua koskevat riskit, ja siinä on esitettävä riskienhallinnan kannalta keskeiset tiedot ja tarkoituksenmukaiset menettelytavat riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Riskienhallintasuunnitelman laatimiseen osallistuvilla on oltava pääsy riskinarvioinnissa tarvittaviin tietoihin ja riittävä asiantuntemus 1 momentissa tarkoitettujen menettelytapojen määrittämiseksi. Tietojen kokoamiseen voidaan käyttää ympäristönsuojelulain 222 §:ssä tarkoitettuun tietojärjestelmään tallennettuja tietoja.

Riskienhallintasuunnitelma on laadittava yhteistyössä kunnan terveydensuojeluviranomaisen sekä muiden riskienhallinnan kannalta keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa, jollei näiden osallistuminen suunnitelman laatimiseen ole ilmeisen tarpeetonta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistumisesta riskienhallintaan säädetään vesihuoltolain 4 §:ssä.

Talousvettä toimittavan laitoksen on otettava riskienhallintasuunnitelma huomioon omavalvonnassa ja toimitettava se kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on otettava riskienhallintasuunnitelma huomioon 6 ja 20 §:ssä tarkoitetussa viranomaisvalvonnassa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä riskienhallintasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja pitämisestä ajan tasalla sekä talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnasta.

19 b §

Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

Tässä pykälässä tarkoitettuja ensisijaisia tiloja ovat liitteen:

1) 1 kohdassa tarkoitetut majoitustoimintaan tarkoitetut tilat lukuun ottamatta majoituskasarmeja sekä majoittumiseen tarjottuja kalustettuja huoneistoja, loma-asuntoja tai tiloja;

2) 2 kohdassa tarkoitetut yleisölle avoimet kylpylät, uimahallit, maauimalat ja saunat;

3) 4 kohdassa tarkoitetut tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidon antavat sosiaalihuollon yksiköt;

4) 7 kohdassa tarkoitettujen sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastot;

5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitetut kunnan päätöksen mukaiset tilat, joista voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveystahaitta rakennuksen vesilaitteiston välityksellä.

Rakennuksen vesilaitteistosta otettavan talousveden ja lämpimän käyttöveden laadun turvaamiseksi ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on koottava ja pidettävä ajan tasalla riskienhallinnan kannalta tarpeellisia tietoja ja kohdistettava riskienhallintaa rakennuksen vesilaitteistoihin. Toiminnanharjoittajan, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana, on osallistuttava rakennuksen vesilaitteistoja koskevaan riskienhallintaan.

Rakennuksen omistajan on toimitettava 2 momentissa tarkoitetut riskienhallinnan kannalta tarpeelliset tiedot toiminnanharjoittajalle, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana. Toiminnanharjoittajan on esitettävä rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat tiedot kunnan terveydensuojeluviranomaiselle tämän pyynnöstä.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen tietojen perusteella kunnan terveydensuojeluviranomainen voi terveystahaitan estämiseksi antaa rakennuksen omistajalle tai toiminnanharjoittajalle, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana, määräyksiä:

1) rakennuksen vesilaitteistojen kunnossapidosta;

2) terveystahaittaa tai veden laatua koskevasta seurannasta rakennuksen vesilaitteistossa.

Edellä 4 momentin 2 kohdassa tarkoitetun veden laatua koskevan seurannan tulokset on tallennettava 20 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tietojärjestelmään.

Rakennuksen suunnittelusta ja rakentamisesta siten, että siitä ei aiheudu terveyden vaarantumista, säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 117 c §:ssä. Rakennuksen kunnossapidosta siten, että se täyttää jatkuvasti terveellisuuden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset, säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 166 §:ssä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallinnan kannalta tarpeellisista tiedoista, niiden ajan tasalla pitämisestä sekä terveystahaittaa ja talousveden ja lämpimän käyttöveden laatua koskevasta seurannasta rakennuksen vesilaitteistoissa.

20 §

Veden laatua koskeva valvonta, määräykset ja tiedottaminen

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksyttävä 19 a §:ssä tarkoitettu riskienhallintasuunnitelma ja valvottava säännöllisesti sitä, että:

1) 18 §:n 5 momentissa ja 18 a §:ssä tarkoitettujen vedenjakelun alueen sekä elintarvikehuoneistossa käytettävän talousveden laatu täyttää 17 §:n 1 momentissa säädetty laatuvaatimukset 17 §:n 4 momentissa tarkoitetussa laatuvaatimusten täyttymiskohdassa;

2) 19 §:n 3 momentissa tarkoitetut tiedot ovat ajan tasalla;

3) talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonta on riittävää;

4) talousvettä toimittava laitos toteuttaa 19 a §:n mukaista riskienhallintasuunnitelmaa.

Valvontatutkimusten tulokset on tallennettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston osoittamaan tietojärjestelmään ja talousveden valvontatutkimustuloksista on tiedotettava vedenkäyttäjille tietoverkossa.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa tarvittaessa:

1) talousveden tai lämpimän käyttöveden käyttöä koskevia määräyksiä terveystahaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi;

2) määräyksiä toiminnanharjoittajalle veden laatua koskevasta tarkkailusta, riskienhallintaa koskevista toimenpiteistä sekä talousveden desinfioinnista ja muusta käsittelystä, jos sitä on pidettävä veden terveydellisen laadun kannalta tarpeellisenä.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että:

1) kunnan alueella sijaitsevien vedenjakelualueiden vedenkäyttäjillä on tietoverkossa saatavilla tietoa talousveden mahdollisesti liittyvistä terveyshaitoista ja niiden ehkäisystä;

2) sellaisten kiinteistöjen, joita ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoon, omistajat tai haltijat saavat tarvittaessa riittävästi tietoa mahdollisuuksista poistaa veden laatua mahdollisesti heikentäviä tekijöitä.

Vedenkäyttäjän pyynnöstä 1 momentissa tarkoitettujen talousveden valvontatutkimusten tulokset sekä 4 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen on toimitettava myös muulla soveltuvalla tavalla kuin tietoverkossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta, tulosten raportoinnista ja tietoverkossa esitettävistä tiedoista sekä lämpimään käyttövedeen liittyvästä valvonnasta.

21 §

Tietokokonaisuudet

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii juomavesidirektiivin 18 artiklassa tarkoitettujen tietokokonaisuudet. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulee osaltaan varmistaa, että Euroopan komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautien ehkäisy- ja -valvontakeskuksella on tietoyhteyden avulla pääsy näihin tietokokonaisuuksiin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tietokokonaisuuksien sisällöstä.

49 a §

Tutkimuslaboratoriot

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämät viranomaisille tarkoitettujen tutkimukset on tehtävä Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa.

Tutkimuksia tekevällä laboratoriossa on oltava kirjallinen laatujärjestelmä ja laboratorion on pystyttävä osoittamaan tekemiensä määritysten luotettavuus. Laboratoriossa on lisäksi oltava tarvittava asiantuntemus ja tekniset valmiudet tutkimuksen suorittamiseen.

Laboratorion on toimitettava tämän lain nojalla tehdyt viranomaisille tarkoitettujen talousveden, lämpimän käyttöveden ja uimaveden tutkimustulokset sähköisesti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston osoittamaan tietojärjestelmään.

Ruokavirasto hyväksyy laboratorion hakemuksesta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että laboratorio täyttää 2 ja 3 momentissa säädetyt vaatimukset. Ennen laboratorion hyväksymistä Ruokaviraston tulee pyytää hakemuksesta lausunto Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta tai Säteilyturvakeskukselta.

Hyväksytyn laboratorion on ilmoitettava Ruokavirastolle toiminnan olennaisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toiminnan lopettamisesta. Hyväksytyn laboratorion on viipymättä ilmoitettava toimeksiantajalleen terveyshaittaan viittaavasta tutkimustuloksesta ja lähetettävä näytteestä eristetyt mikrobikannat Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tutkimuslaboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä ja tutkimustulosten toimittamisesta.

49 b §

Tutkimuslaboratorioiden valvonta

Ruokavirasto valvoo, että 49 a §:ssä tarkoitettut laboratoriot noudattavat tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Jos laboratorio toimii näiden vastaisesti, Ruokavirasto voi antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa kuultuaan tarpeellisia määräyksiä toiminnan korjaamiseksi. Jos laboratorio ei Ruokaviraston määräyksistä huolimatta korjaa puutteita, Ruokavirasto voi peruuttaa laboratorion hyväksymisen määräajaksi. Ruokaviraston tulee antaa määräyksiä laboratorion toiminnan korjaamiseksi tai tarvittaessa toiminnan keskeyttämiseksi määräajaksi myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston esityksestä.

Ruokavirasto voi peruuttaa laboratorion hyväksymisen myös pysyvästi, jos epäkohta on olemassa eikä laboratorio ole Ruokaviraston määräyksistä huolimatta korjannut puutteita.

Ruokavirasto ylläpitää 1 momentissa tarkoitettua valvontaa varten rekisteriä hyväksytyistä laboratorioista. Rekisteriin merkitään hyväksytyin laboratorion nimi, yhteystiedot, arvioinnin piirissä olevat määrittämenetelmät ja laboratoriossa tutkimuksista vastaavan henkilön nimi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleen lain nojalla tehdyt ilmoitukset ja päätökset jäävät tämän lain voimaan tullessa voimaan, ellei toisin säädetä.

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että 19 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua raakavettä koskeva riskienhallintasuunnitelma on laadittu 19 a §:n mukaisesti viimeistään 12 päivänä heinäkuuta 2027 ja että 19 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua talousveden toimitusjärjestelmää koskeva riskienhallintasuunnitelma on laadittu 19 a §:n mukaisesti viimeistään 12 päivänä tammikuuta 2029.

Talousvettä toimittava laitos voi noudattaa 4 momentissa tarkoitettuina siirtymäkausina tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 20 §:n ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisia riskienhallintatoimenpiteitä kuitenkin enintään siihen saakka, kun kunnan terveydensuojeluviranomainen tarkistaa talousveden säännöllistä valvontaa koskevan valvontatutkimusohjelmansa.

Ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on huolehdittava siitä, että ensisijaisien tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat toimenpiteet on tehty 19 b §:n 2 momentin mukaisesti viimeistään 12 päivänä tammikuuta 2029. Toiminnanharjoittajalla tulee olla valmius mainittuun päivämäärään mennessä esittää 19 b §:n 3 momentissa tarkoitettua riskienhallintaa koskevat tiedot valvontaviranomaiselle.

Ruokaviraston hyväksymän lain 49 a §:ssä tarkoitettua talousvesitutkimuksia tekevän laboratorion on tehtävä Ruokavirastolle ilmoitus viimeistään 12 päivänä tammikuuta 2023, täyttääkö se mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua edellytyksen tutkimustulosten sähköisestä toimittamisesta. Ruokaviraston on päivitettävä ilmoituksen perusteella laboratoriota koskeva hyväksymispäätöksensä viipymättä.

Liite

Velvollisuus ilmoittaa toimipaikan käyttöönotosta tai toiminnonaloittamisesta sekä velvollisuus suorittaa valvonnan perusmaksu

Toimipaikka tai toiminto

Velvollisuus ilmoittaa toimipaikan käyttöönotosta tai toiminnon aloittamisesta 13 §:n nojalla

Velvollisuus suorittaa valvonnan perusmaksu 50 §:n nojalla

7) terveydenhuollon
toimintayksikkö*

Sairaala	Kyllä	Ei
Terveyskeskus, jossa on vuodeosasto	Kyllä	Ei

*Ilmoitus on tehtävä 19 b §:ssä tarkoitettujen ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten.

2.

Laki

vesihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesihuoltolain (119/2001) 15 ja 16 § sekä 20 d §:n 1 ja 2 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 15 § ja 20 d §:n 1 ja 2 momentti laissa 681/2014 ja 16 § osaksi laeissa
54/2005 ja 827/2019, sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 681/2014, uusi 3 a kohta, 4 §:ään, sellaisena kuin
se on laissa 681/2014, uusi 4 ja 5 momentti ja lakiin uusi 16 a § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3 a) *vedenottopisteellä* kaivoa, lähdettä tai kohtaa pintavedessä, josta otetaan vettä talousve-
tenä käytettäväksi tai talousveden valmistukseen;

4 §

Viranomaiset

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallis-
tavat tarvittaessa toimialoillaan terveydensuojelulaissa tarkoitettuun vedentuotantoketjun ris-
kienhallintaan tarvittavien ympäristötietojen kokoamiseen sekä riskienhallinnan toimenpiteiden
tunnistamiseen.

Suomen ympäristökeskus vastaa ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun Eu-
roopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2020/2184 edellytettyjen tietokokonaisuuksien
tuottamisesta toimialallaan ja verkossa tapahtuvaan vedenkäyttäjille kohdistettuun tiedot-
tamiseen liittyvien tietopalvelujen teknisestä toteuttamisesta.

15 §

Vesihuoltolaitoksen selvillääolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Tiedot verkostojen sijainnista on saatettava sähköiseen muotoon.

Vesihuoltolaitos valitsee raakavedestä tarkkailtavat muuttujat terveydensuojelulaissa tarkoitettujen vedentuotantoketjun riskienhallinnan perusteella. Vesihuoltolaitos huolehtii siitä, että tässä tarkoituksessa toteutetun raakavesitarkkailun tulokset sekä niihin liittyvien vedenottopisteiden ja havaintopaikkojen sijainti- ja ominaisuustiedot toimitetaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Vesihuoltolaitoksen on ilmoitettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle 2 momentissa tarkoitetuissa raakavedestä tarkkailtavissa muuttujissa havaituista epätavallisista muutoksista.

Mitä tässä pykälässä säädetään vesihuoltolaitoksesta, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä sekä terveydensuojelulaissa tarkoitettua talousvettä toimittavaa laitosta, joka toimittaa talousvettä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvillääolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta.

16 §

Tiedottamisvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydettäessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Talousvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen on lähetettävä asiakkaalle vähintään kerran vuodessa laskun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta.

Vesihuoltolaitoksen asiakkaan tulee välittää 3 momentissa tarkoitettut tiedot talousveden loppukäyttäjälle.

Mitä 3 ja 4 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksesta ja asiakkaasta, koskee myös terveydensuojelulaissa tarkoitettua talousvettä toimittavaa laitosta, joka toimittaa talousvettä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin sekä tällaisen laitoksen asiakasta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 ja 4 momentissa tarkoitettua talousveden laatu-, hinta- ja kulutustiedoista sekä niiden lähettämisestä ja eteenpäin välittämisestä.

16 a §

Asiakirjojen julkisuus

Tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää tällaisten ympäristötietojen saantia, sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), vaikka laitos ei mainitun lain mukaan kuulu sen soveltamisalaan.

Vesihuoltolaitoksen päätökseen tiedonsaantia asiakirjasta koskevassa asiassa saa hakea muu-
tosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa
laissa (808/2019) säädetään.

20 d §

Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, lii-
kenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

Vesihuoltolaitos toimittaa vähintään kerran vuodessa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuol-
topalvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon teh-
okkuuden, laadun ja kannattavuuden kuvaamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asi-
aan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

ympäristönsuojelulain 222 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 222 §:n 2 momentti seuraavasti:

222 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, lii-
kenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäris-
tökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoi-
hin. Tietojärjestelmään talletettavista tiedoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa, me-
renkulun ympäristönsuojelulaissa, vesihuoltolaissa (119/2001) ja vesienhoidon ja merenhoidon
järjestämisestä annetussa laissa sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä kone-
kielisenä tiedonsiirtona teknisen käyttöyhteyden avulla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 712/2022, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain (502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014), huviveneiden turvallisuudesta ja päästövaatimuksista annetun lain (1712/2015), sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014), laivavarustelain (1503/2011), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain (1005/2008), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun lain (387/2013), kemikaalilain (599/2013), kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013), tupakkalain (549/2016), ialkineiden ja tekstiilituotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (265/2022), lannoitelain (711/2022) ja terveydensuojelulain (763/1994) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 29.9.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén

Laki

terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 3 §, 5 luvun otsikko, 16–18, 18 a, 20, 21, 49 a ja 49 b §, sellaisina kuin niistä ovat 3 § laissa 860/2018, 16–18, 18 a, 20, 21 ja 49 b § laissa 942/2016 ja 49 a § laissa 1103/2011, sekä
lisätään lakiin uusi 16 a, 17 a ja 17 b §, lailla 120/2001 kumotun 19 §:n tilalle uusi 19 §, lakiin uusi 19 a ja 19 b § sekä liitteeseen, sellaisena kuin se on laissa 1187/2021, uusi 7 kohta:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Suhde eräisiin säädöksiin

Suhde eräisiin säädöksiin

Terveydensuojelusta säädetään lisäksi ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vesihuoltolaissa (119/2001), säteilylaissa (859/2018), terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa (322/1987), työturvallisuuslaissa (738/2002), vesilaissa (587/2011), jätelaissa (646/2011), maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), ulkoilu-laissa (606/1973), eräistä naapuruussuhteista annetussa laissa (26/1920), elintarvikelaissa (23/2006), kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011) sekä eläinlääkintähuolto-laissa (765/2009).

Terveydensuojelusta säädetään lisäksi ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vesihuoltolaissa (119/2001), säteilylaissa (859/2018), terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa (322/1987), työturvallisuuslaissa (738/2002), vesilaissa (587/2011), jätelaissa (646/2011), maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), ulkoilu-laissa (606/1973), eräistä naapuruussuhteista annetussa laissa (26/1920), elintarvikelaissa (297/2021), kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011) sekä eläinlääkintähuolto-laissa (765/2009).

5 luku

5 luku

Talousvesi

Talousvesi ja lämmin käyttövesi

16 §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kaikkeen ihmisten käyttöön tarkoitettuun talousveteen, jota toimitetaan vesijohtoverkoston kautta tai tankeista, otetaan vedenkäyttäjän omilla laitteilla tai pakataan pulloihin tai säiliöihin.

Lämpimään käyttöveteen ja sen kanssa kosketuksissa oleviin materiaaleihin ja tuotteisiin sovelletaan 17 ja 17 b §:ää, 19 §:n 1 ja 3—5 momenttia, 19 b §:ää, 20 §:n 3 ja 6 momenttia sekä 21 §:ää.

Mitä tässä laissa säädetään talousvettä toimittavasta laitoksesta, sovelletaan myös toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä talousvettä toimittavalle laitokselle.

Tätä lukua ei sovelleta:

1) veteen, jota käytetään yksinomaan pyykinpesuun, siivoukseen, saniteettitarkoitukseen taikka muuhun vastaavaan tarkoitukseen, jossa ihmisten altistuminen vedelle on vähäistä;

2) luontaisiin kivennäisvesiin, jotka Ruokavirasto on tunnustanut luontaisten kivennäisvesien hyödyntämisestä ja markkinoille saatamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/54/EY mukaisesti;

3) vesiin, jotka ovat ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2001/83/EY tarkoitettuja lääkinälliseen tarkoitukseen käytettäviä vesiä.

Talousvettä toimittaviin laitoksiin, jotka toimittavat vettä vedenjakelualueelle keskimäärin vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin, ei sovelleta 18 a §:n 3 momenttia eikä 19 a §:ää.

Yksinomaan Suomen aluevesillä liikennöiviin merialuksiin, jotka kuljettavat matkustajia, käsittelevät vettä poistamalla siitä suolaa ja johtavat sitä talousvedeksi, ei sovelleta 19 §:n 2 momentin 1 kohtaa eikä 19 a §:ää.

Puolustushallinnon pysyvässä tai tilapäisessä käytössä oleviin kiinteistöihin ja puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 15 §:n 8 momentin nojalla säädettyihin erityissuojattaviin kohteisiin ei sovelleta 18 §:n 3 momenttia, 18 a §:n 3 momenttia, 20 §:n 2, 4 ja 5 momenttia, 21 §:ää eikä 49 a §:n 3 momenttia.

16 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) talousvedellä kaikkea vettä:

16 a §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) talousvedellä vettä, jota:

Voimassa oleva laki

a) *joka on tarkoitettu juomavedeksi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin riippumatta siitä, toimitetaanko vesi jakeluverkon kautta tai tankeista, pulloissa tai säiliöissä taikka käytetäänkö veden ottamiseen veden käyttäjän omia laitteita;*

b) *jota elintarvikelaissa tarkoitettu elintarvikehuoneistossa käytetään elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen ja markkinoille saattamiseen;*

2) *vedenottamalla kaivoa tai muuta sellaista rakennetta tai laitetta, josta otetaan pohjavettä, pintavettä tai tekopohjavettä talousvetenä käytettäväksi;*

3) *talousvettä toimittavalla laitoksella toiminnanharjoittajaa, joka toimittaa talousvettä jakeluverkossa tai muuten kuin tilapäisesti tankeista;*

4) *vedenjakoalueella sellaista talousveden jakeluverkon yhtenäistä osaa, jossa talousveden laatu on jokseenkin tasainen ja jossa talousveden toimituksesta vastaa yksi talousvettä toimittava laitos, sekä veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden käyttäjinä olevia kotitalouksia, elintarvikehuoneistoja sekä julkisen tai kaupallisen toiminnan harjoittajia.*

Ehdotus

a) *käytetään juomavedeksi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin yksityisissä, julkisissa tai kaupallisissa tiloissa;*

b) *pakataan pulloihin tai säiliöihin;*

c) *elintarvikealan toimija käyttää elintarvikelain 5 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitettu elintarvikehuoneistossa elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen tai markkinoille saattamiseen lukuun ottamatta vettä, jota käytetään elintarvikehuoneistossa erityistarkoituksiin ja jonka osalta elintarvikevalvontaviranomainen on vakuutunut, ettei veden laatu heikennä valmiiden elintarvikkeiden terveydellistä laatua ja varmistanut, että vedenhankinta on otettu huomioon toiminnanharjoittajan mainitun lain 15 §:n mukaisessa omavalvonnassa;*

2) *lämpimällä käyttövedellä rakennuksen vesilaitteistolla lämmitettyä vettä;*

3) *talousvettä toimittavalla laitoksella toiminnanharjoittajaa, joka toimittaa vettä talousvetenä käytettäväksi jakeluverkossa tai muuten kuin tilapäisesti tankeista;*

4) *vedenjakoalueella sellaista talousveden jakeluverkon yhtenäistä osaa, jossa talousveden laatu on jokseenkin tasainen ja jossa talousveden toimituksesta vastaa yksi talousvettä toimittava laitos, sekä veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden käyttäjinä olevia kotitalouksia, elintarvikehuoneistoja sekä julkisen tai kaupallisen toiminnan harjoittajia;*

5) *vedenkäyttäjällä vedenjakelualueella olevaa luonnollista henkilöä, kiinteistöä, laitosta taikka julkista tai kaupallista toimintaa harjoittavaa, joka käyttää talousvettä tai lämmintä käyttövettä;*

6) *vedentuotantoketjulla talousveden toimitamisen kokonaisuutta raakaveden muodostumisalueelta veden oton, käsittelyn, varastoinnin ja jakelun kautta siihen kohtaan, jossa*

Voimassa oleva laki

Talousvetenä ei kuitenkaan pidetä luonnon kivennäisvettä, lääkinnällisiin tarkoituksiin käytettävää vettä, eikä vettä, jota käytetään yksinomaan pyykinpesuun, siivoukseen, peseytymiseen, saniteettitarkoitukseen tai muihin vastaavaan tarkoitukseen.

Mitä tässä laissa säädetään talousvettä toimittavasta laitoksesta, sovelletaan myös toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä talousvettä toimittavalle laitokselle.

17 §

Yleiset vaatimukset ja niistä poikkeaminen

Talousvetenä käytettävän veden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa soveltuvaa. Veden käsittelyssä tai jakelussa käytetyistä aineista tai laitteissa käytetyistä mate-

Ehdotus

kiinteistön tonttivesijohto on liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoverkoston;

7) rakennuksen vesilaitteistolla yksityisten ja julkisten kiinteistöjen ja rakennusten tonttivesijohtoa ja muita vesijohtoja laitteineen, vesikalusteineen ja erityisine vesilaitteistoineen alkaen vedenkäyttäjän omasta vedenottopisteestä tai kohdasta, jossa kiinteistön tonttivesijohto on liitetty talousvettä toimittavan laitoksen jakeluverkostoon, ja päättyen vesipisteeseen, josta otetaan talousvettä, lämmintä käyttövettä taikka muuta vettä, jolle ihmiset voivat altistua;

8) riskienhallinnalla veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistamista, niistä aiheutuvien riskien arvioimista, riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi tarkoitettujen tarkoitustenmukaisten hallintakeinojen määrittämistä, hallintakeinojen toteuttamisesta vastuussa olevien toimijoiden tunnistamista ja hallintakeinojen toteuttamista;

9) ensisijaisella tilalla muuta kuin kotitalouden käyttöön tarkoitettua tilaa, jossa suuri määrä veden käyttäjiä voi altistua talousvedestä tai lämpimästä käyttövedestä aiheutuvalla terveyshaitalla.

17 §

Yleiset laatuvaatimukset

Talousveden ja lämpimän käyttöveden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa käyttökelpoista. Talousvedeksi tarkoi-

Voimassa oleva laki

*riaaleista ei saa joutua talousveteen epäpuh-
tauksia suurempia määriä kuin niiden käyttö-
tarkoituksen mukaan on tarpeellista, eivätkä
ne saa vaarantaa talousveden laatuvaatimus-
ten täyttymistä.*

*Vedenottamo sekä veden käsittely-, varas-
tointi- ja jakelulaitteet on suunniteltava, sijoit-
tettava ja rakennettava ja niiden haltijan on
hoidettava niitä siten, että talousvesi täyttää 1
momentissa säädetyt vaatimukset. Näiden toi-
mien yhteydessä on lisäksi otettava huomioon
vesilain 4 luvun 12 §:n nojalla annetut veden-
ottamon suoja-alueääräykset sekä vesien-
hoidon ja merenhoidon järjestämisestä anne-
tun lain (1299/2004) 10 e §:n nojalla laadittu
pohjavesialueen suojeleusuunnitelma.*

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella
annetaan tarkemmat säännökset talousveden
laatuvaatimuksista, desinfiomisesta, talous-
vedeksi toimitettavan veden riittävästä käsit-
telystä, käsittelyyn käytettävistä kemikaa-
leista, johtamis- ja käsittelylaitteiden materi-
aalien terveydellisistä ominaisuuksista sekä
muista veden laatuun vaikuttavista seikoista

Ehdotus

*tettu vesi on tarvittaessa käsiteltävä ja desin-
fioitava siten, että siitä ei aiheudu terveyshait-
taa.*

*Veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja
jakeluun tarkoitetut laitteistot on suunnitel-
tava, sijoitettava ja rakennettava ja niiden hal-
tijan on hoidettava niitä siten, että talousvesi
ja lämmin käyttövesi täyttävät 1 momentissa
tarkoitettavat vaatimukset.*

*Talousvettä toimittava laitos vastaa siitä,
että toimitettu vesi täyttää 1 momentissa tar-
koitetut vaatimukset siinä kohdassa, jossa
kiinteistön tonttivesijohto on liitetty laitoksen
vesijohtoverkoston. Kiinteistön omistajan ja
rakennuksen haltijan on huolehdittava siitä,
että rakennuksen vesilaitteisto ei heikennä toi-
mitetun veden laatua siinä määrin, että siitä
voi aiheutua terveyshaittaa. Vedenkäyttäjän
omilla laitteilla otetun veden laatuvaatimus-
ten täyttymisestä on vastuussa veden ottaja.*

*Veden laatuvaatimusten tulee täytyä seu-
raavassa kohdassa:*

*1) vedenjakelualueella käytettävän veden
osalta vesipisteessä, josta vedenkäyttäjä ottaa
talousvettä tai lämmintä käyttövettä;*

*2) tankista otettavan veden osalta kohdassa,
jossa vesi otetaan tankista;*

*3) pulloitetun tai säiliöihin pakattavan
veden osalta kohdassa, jossa vesi pulloitetaan
tai pakataan säiliöihin;*

*4) elintarvikehuoneistossa käytettävän ve-
den osalta kohdassa, jossa vettä käytetään
huoneistossa.*

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella
annetaan tarkempia säännöksiä talousveden
ja lämpimän käyttöveden terveydellisistä laa-
tuvaatimuksista ja käyttökelpoisuutta koske-
vista laatuvaatimuksista sekä talousvedeksi tar-
koitetun veden desinfiointissa ja riittävästä
käsitelystä terveyshaittojen estämiseksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sekä 4 momentissa tarkoitettua poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä.

17 a §

Laatuvaatimuksista poikkeaminen

Aluehallintovirasto voi talousvettä toimittavan laitoksen taikka veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden osalta veden omistajan hakemuksesta myöntää määräaikaisen poikkeuksen 3 momentin nojalla säädettyjen laatuvaatimusten täyttämistä vedenjakealueella. *Poikkeus voidaan myöntää, jos talousveden hankintaa ei voida muutoin hoitaa kohtuulliseksi katsottavalla tavalla ja poikkeamisesta ei aiheudu terveyshaittaa.*

Aluehallintovirasto voi talousvettä toimittavan laitoksen tai veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden osalta veden omistajan hakemuksesta myöntää määräaikaisen poikkeuksen 17 §:n 5 momentin nojalla säädettyjen kemiallisten laatuvaatimusten täyttymisestä vedenjakealueella.

Poikkeus voidaan myöntää, jos talousveden hankintaa ei voida muutoin hoitaa kohtuulliseksi katsottavalla tavalla, eikä poikkeamisesta aiheudu terveyshaittaa.

Talousvettä toimittavan laitoksen tai veden omistajan, jolle on myönnetty 1 momentissa tarkoitettu poikkeus, on tiedotettava vedenkäyttäjille viipymättä poikkeuksesta, sen syistä, sisällöstä ja suunnitelluista korjaustoimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä, poikkeusta koskevan hakemuksen sisällöstä sekä poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä.

17 b §

Veden kanssa kosketuksissa olevat kemikaalit, materiaalit ja tuotteet

Veden käsittelyssä käytettävät kemikaalit tai suodatinaineet taikka veden otossa, käsittelyssä, varastoinnissa, toimituksessa tai rakennuksen vesilaitteistossa käytettävät materiaalit tai tuotteet eivät saa heikentää talousveden tai lämpimän käyttöveden laatua siten, että 17 §:ssä säädettyjen laatuvaatimusten täyttyminen vaarantuu.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut kemikaalit, suodatinaineet, materiaalit tai tuotteet eivät saa myöskään vaikuttaa haitallisesti veden

väriin, hajuun tai makuun, lisätä mikrobien kasvua vedessä eikä niistä saa päästä liukenemaan veteen vieraita aineita suurempina määrinä kuin niiden käyttötarkoituksen mukaan on tarpeellista.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, veden käsittelyssä voidaan käyttää mikrobien kasvua lisääviä aineita, jos se on käytettävän aineen nimenomainen tarkoitus.

Valmistajan, maahantuojan, myyjän ja muun toimijan, joka asettaa saataville markkinoilla talousveden tai lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksiin tarkoitettuja tuotteita, on huolehdittava siitä, että tuotteet täyttävät tässä pykälässä säädetty vaatimukset. Veden toimituksessa ja rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden markkinavalvonnasta, ulkorajavalvonnasta sekä muutoksenhausta markkinavalvontaviranomaisen päätöksiin säädetään eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), jäljempänä markkinavalvontalaki. Tätä lakia sovellettaessa markkinavalvontalaissa tarkoitettulla talouden toimijalla tarkoitetaan tässä momentissa tarkoitettuja toimijoita.

Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020.

21 §

Talousvettä koskevat muut säädökset

Talousveden desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa.

Veden käsittelyssä käytettävien desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa (599/2013).

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta annetun Euroopan parlamentin ja

neuvoston direktiivin (EU) 2020/2184, jäljempänä juomavesidirektiivi, nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanemiseksi antaa tarkempia säännöksiä:

1) talousvedeksi toimitettavan veden käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista ja suodatinaineista;

2) vedentuotantoketjussa tai rakennuksen vesilaitteistossa veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden valmistuksessa käytettävistä lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista, ehdoista niiden käytölle sekä niiden testaus- ja hyväksymismenetelmistä ja testitulosten hyväksymis- ja hylkäysperusteista;

3) veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä ja vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten nimeämisestä sekä merkinnöistä, joilla osoitetaan tuotteen soveltuvan talousvesikäyttöön;

4) menettelytavasta, jolla sisällytetään veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden valmistuksessa käytettävä lähtöaine, koostumus tai ainesosa Euroopan unionin ylläpitämään luetteloon niistä aineista, joista voidaan valmistaa talousvedeksi tarkoitettun veden tai lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa olevia tuotteita.

18 §

Talousvettä toimittavan laitoksen hyväksyminen

Talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveysuojeluviranomaiselta viimeistään 3 kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin toiminta on hyväksytty.

Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Muutosta koskeva hakemus on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan muuttamista.

18 §

*Talousvettä toimittavan laitoksen **toiminnan** hyväksyminen*

Voimassa oleva laki

Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on lähetettävä hakemus tiedoksi niille aluehallintovirastoille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja kuntien terveydensuojeluviranomaisille, joiden alueelle talousvettä toimittava laitos toimittaa vettä tai joiden alueelta se ottaa vettä, ja varattava näille tilaisuus antaa hakemuksesta lausunto.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksymispäätöksessään nimettävä talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet. *Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on annettava hyväksymispäätöksessään hakijalle 20 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset määräykset.*

18 a §

Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta

Toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, *ja muun kuin 18 §:ssä tarkoitetun talousvettä toimittavan laitoksen*, on tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle 13 §:ssä tarkoitettu ilmoitus. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä *kunnan terveydensuojeluviranomaiselle vedenjakelualueesta* 13 §:ssä tarkoitettu ilmoitus, jos vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa.

Ehdotus

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun hakemukseen on liitettävä toiminnanharjoittajan, toimitettavaa vettä, vedentuotantoketjua ja riskienhallintaa koskevat tarpeelliset tiedot.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksymispäätöksessään nimettävä talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet ja annettava hakijalle 20 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset määräykset.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista.

18 a §

Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta

Talousvettä toimittavan laitoksen sekä toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, on tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus uudesta vedenjakelualueesta. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä *mainitussa pykälässä* tarkoitettu ilmoitus, jos vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen toimijoiden on pidettävä vedenjakelualuetta koskevat tiedot ajan tasalla. Tietojen olennaisista muutoksista on tehtävä 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus viipymättä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Voimassa oleva laki

19 § (9.2.2001/120)

19 § on kumottu L:lla 9.2.2001/120.

Ehdotus

Talousvettä toimittavan laitoksen on ylläpidettävä vedenjakelualueen raja- ja vektori- muotoisena paikkatietona, jossa vedenjakelualue on tallennettu aluekohteena. Tiedot rajauksesta on toimitettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston erikseen määrittelemällä tavalla kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja Suomen ympäristökeskuskelle, joille on myös vuosittain ilmoitettava rajauksen muutoksista.

19 §

Vedentuotantoketjun riskienhallinnan yleiset periaatteet

Talousveden ja lämpimän käyttöveden laadun turvaamisen on perustuttava ennalta varautumiseen ja riskienhallintaan.

Edellä 18 ja 18 a §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan on kohdistettava riskienhallintaa:

- 1) talousveden valmistuksessa käytettävän raakaveden laatuun vaikuttaviin hydrologisiin ja hydrogeologisiin ominaisuuksiin ja ihmistoiminnasta johtuviin vaikutuksiin, joista voi aiheutua vaaraa talousveden laadulle;*
- 2) talousvedeksi tarkoitetun veden ottoon, käsitteilyyn, varastointiin ja jakeluun.*

Toiminnanharjoittajan on koottava ja pidettävä ajan tasalla riskienhallinnan kohdistamisen kannalta tarpeellisia tietoja.

Edellä 3 momentissa tarkoitetut tiedot on otettava huomioon omavalvonnassa sekä 6 ja 20 §:ssä tarkoitetussa viranomaisvalvonnassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä riskienhallinnan kohdistamisen kannalta tarpeellisista tiedoista, omavalvonnasta ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen viranomaisvalvonnasta koskien:

- 1) vedenjakelualueita, joille talousvettä toimittava laitos toimittaa talousvettä vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähemmän kuin 50 henkilön tarpeisiin;*
- 2) vedenkäyttäjän omilla laitteilla otettavaa talousvettä.*

Vedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelma

Talousvettä toimittavan laitoksen on laadittava ja pidettävä ajan tasalla suunnitelma riskien hallintaa varten, jäljempänä riskienhallintasuunnitelma, sellaisten riskien ennalta ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi, joista voi aiheutua terveyshaittaa talousveden välityksellä. Riskienhallintasuunnitelman tulee kattaa koko vedentuotantoketjua koskevat riskit, ja siinä on esitettävä riskienhallinnan kannalta keskeiset tiedot ja tarkoituksenmukaiset menettelytavat riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Riskienhallintasuunnitelman laatimiseen osallistuvilla on oltava pääsy riskinarvioinnissa tarvittaviin tietoihin ja riittävä asiantuntemus I momentissa tarkoitettujen menettelytapojen määrittämiseksi. Tietojen kokoamiseen voidaan käyttää ympäristönsuojelulain 222 §:ssä tarkoitettuun tietojärjestelmään tallennettuja tietoja.

Riskienhallintasuunnitelma on laadittava yhteistyössä kunnan terveydensuojeluviranomaisen sekä muiden riskienhallinnan kannalta keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa, jollei näiden osallistuminen suunnitelman laatimiseen ole ilmeisen tarpeetonta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistumisesta riskienhallintaan säädetään vesihuoltolain 4 §:ssä.

Talousvettä toimittavan laitoksen on otettava riskienhallintasuunnitelma huomioon omavalvonnassa ja toimitettava se kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on otettava riskienhallintasuunnitelma huomioon 6 ja 20 §:ssä tarkoitettussa viranomaisvalvonnassa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä riskienhallintasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja pitämisestä ajan tasalla sekä talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnasta.

Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

Tässä pykälässä tarkoitettuja ensisijaisia tiloja ovat liitteen:

- 1) 1 kohdassa tarkoitettujen majoitustoimintaan tarkoitettujen tilojen lukuun ottamatta majoituskasarmeja sekä majoittumiseen tarjottuja kalustettuja huoneistoja, loma-asuntoja tai tiloja;
- 2) 2 kohdassa tarkoitettujen yleisölle avoimien kylpylät, uimahallit, maauimalat ja saunat;
- 3) 4 kohdassa tarkoitettujen tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidon antavat sosiaalihuollon yksiköt;
- 4) 7 kohdassa tarkoitettujen sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastot;
- 5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitettujen kunnan päätöksen mukaiset tilat, joista voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa rakennuksen vesilaitteiston välityksellä.

Rakennuksen vesilaitteistosta otettavan talousveden ja lämpimän käyttöveden laadun turvaamiseksi ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on koottava ja pidettävä ajan tasalla riskienhallinnan kannalta tarpeellisia tietoja ja kohdistettava riskienhallintaa rakennuksen vesilaitteistoihin. Toiminnanharjoittajan, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana, on osallistuttava rakennuksen vesilaitteistojen koskevaan riskienhallintaan.

Rakennuksen omistajan on toimitettava 2 momentissa tarkoitettujen riskienhallinnan kannalta tarpeelliset tiedot toiminnanharjoittajalle, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana. Toiminnanharjoittajan on esitettävä rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat tiedot kunnan terveys- ja suojeluviranomaiselle tämän pyynnöstä.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen tietojen perusteella kunnan terveydensuojeluviranomainen voi terveyshaitan estämiseksi antaa rakennuksen omistajalle tai toiminnanharjoittajalle, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana, määräyksiä:

- 1) rakennuksen vesilaitteistojen kunnossapidosta;
- 2) terveyshaittaa tai veden laatua koskevasta seurannasta rakennuksen vesilaitteistossa.

Edellä 4 momentin 2 kohdassa tarkoitettun veden laatua koskevan seurannan tulokset on tallennettava 20 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tietojärjestelmään.

Rakennuksen suunnittelusta ja rakentamisesta siten, että siitä ei aiheudu terveyden vaarantumista, säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 117 c §:ssä. Rakennuksen kunnossapidosta siten, että se täyttää jatkuvasti terveellisuuden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset, säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 166 §:ssä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallinnan kannalta tarpeellisista tiedoista, niiden ajan tasalla pitämisestä sekä terveyshaittaa ja talousveden ja lämpimän käyttöveden laatua koskevasta seurannasta rakennuksen vesilaitteistoissa.

20 §

Talousveden laadun valvonta ja talousveden käyttöä koskevat määräykset

Talousvettä toimittavan laitoksen ja veden käyttäjän, joka ottaa talousvettä omilla laitteillaan, on huolehdittava siitä, että talousvesi täyttää 17 §:n 1 momentissa tarkoitettut vaatimukset.

20 §

Veden laatua koskeva valvonta, määräykset ja tiedottaminen

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksyttävä 19 a §:ssä tarkoitettu riskienhallintasuunnitelma ja valvottava säännöllisesti sitä, että:

- 1) 18 §:n 5 momentissa ja 18 a §:ssä tarkoitettun vedenjakelualueen sekä elintarvikehuoneistossa käytettävän talousveden laatu täyttää 17 §:n 1 momentissa säädetyt laatuvaatimukset 17 §:n 4 momentissa tarkoitettussa laatuvaatimusten täyttymiskohdassa;
- 2) 19 §:n 3 momentissa tarkoitettut tiedot ovat ajan tasalla;

Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden laadun valvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Riskinarviointi on tehtävä toiminnan harjoittajien ja viranomaisten välisenä yhteistyönä

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on:

1) hyväksyttävä 2 momentissa tarkoitettu riskinarviointi;

2) varmistettava, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenvedo sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla;

3) valvottava säännöllisesti 18 ja 18 a §:ssä tarkoitettua ja elintarvikehuoneistossa käytettävän talousveden laatua;

4) todennettava valvontaohjelmien avulla, että terveydelle aiheutuvien riskien hallintatoimenpiteitä toteutetaan koko vedenjakeluketjussa vedenmuodostumisalueelta vedenoton, käsittelyn ja varastoinnin kautta vedenjakeluun, ja että hallintatoimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen voi tarvittaessa:

1) asettaa toiminnanharjoittajalle veden laatua koskevia tarkkailuvelvoitteita;

2) määrätä talousveden desinfiointavaksi tai muuten käsiteltäväksi, jos sitä on pidettävä veden laadun kannalta tarpeellisena;

3) antaa veden käyttöä koskevia määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa tarkoitettua riskinarvioinnista ja riskinhallinnasta sekä talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta ja tulosten raportoinnista.

3) talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonta on riittävää;

4) talousvettä toimittava laitos toteuttaa 19 a §:n mukaista riskienhallintasuunnitelmaa.

Valvontatutkimusten tulokset on tallennettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston osoittamaan tietojärjestelmään ja talousveden valvontatutkimustuloksista on tiedotettava vedenkäyttäjille tietoverkossa.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa tarvittaessa:

1) talousveden tai lämpimän käyttöveden käyttöä koskevia määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi;

2) määräyksiä toiminnanharjoittajalle veden laatua koskevasta tarkkailusta, riskienhallintaa koskevista toimenpiteistä sekä talousveden desinfioinnista ja muusta käsittelystä, jos sitä on pidettävä veden terveydellisen laadun kannalta tarpeellisena.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että:

1) kunnan alueella sijaitsevien vedenjakelualueiden vedenkäyttäjillä on tietoverkossa saatavilla tietoa talousveteen mahdollisesti liittyvistä terveyshaitoista ja niiden ehkäisystä;

2) sellaisten kiinteistöjen, joita ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoon, omistajat tai haltijat saavat tarvittaessa riittävästi tietoa mahdollisuuksista poistaa veden laatua mahdollisesti heikentäviä tekijöitä.

Vedenkäyttäjän pyynnöstä 1 momentissa tarkoitettua talousveden valvontatutkimusten tulokset sekä 4 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tietoa on toimitettava myös muulla soveltuvalta tavalla kuin tietoverkossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta, tulosten raportoinnista ja tietoverkossa esitettävistä tiedoista sekä lämpimään käyttöveteen liittyvästä valvonnasta.

21 §

Talousvettä koskevat muut säädökset

Talousveden desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa.

49 a §

Tutkimuslaboratoriot

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämät viranomaisille tarkoitetut tutkimukset tulee tehdä *Elintarviketurvallisuusviraston* hyväksymässä laboratoriossa.

Tutkimuksia tekevällä laboratorion on oltava kirjallinen laatujärjestelmä, ja laboratorion on pystyttävä osoittamaan tekemiensä määritysten luotettavuus. Laboratorion on lisäksi oltava tutkimuksen suorittamiseen tarvittava asiantuntemus ja tekniset valmiudet.

Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyy laboratoriot hakemuksesta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että laboratorio täyttää 2 momentissa säädetty vaatimukset. Ennen laboratorion hyväksymistä *Elintarviketurvallisuusviraston* tulee pyytää hakemuksesta lausunto Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta tai Säteilyturvakeskukselta. *Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tutkimuslaboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä.*

21 §

Tietokokonaisuudet

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos laatii juomavesidirektiivin 18 artiklassa tarkoitetut tietokokonaisuudet. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulee osaltaan varmistaa, että Euroopan komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautien ehkäisy- ja -valvontakeskuksella on tietoyhteyden avulla pääsy näihin tietokokonaisuuksiin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tietokokonaisuuksien sisällöstä.

49 a §

Tutkimuslaboratoriot

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämät viranomaisille tarkoitetut tutkimukset on tehtävä *Ruokaviraston* hyväksymässä laboratoriossa.

Tutkimuksia tekevällä laboratorion on oltava kirjallinen laatujärjestelmä ja laboratorion on pystyttävä osoittamaan tekemiensä määritysten luotettavuus. Laboratorion on lisäksi oltava tarvittava asiantuntemus ja tekniset valmiudet tutkimuksen suorittamiseen.

Laboratorion on toimitettava tämän lain nojalla tehdyt viranomaisille tarkoitetut talousveden, lämpimän käyttöveden ja uimaveden tutkimustulokset sähköisesti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston osoittamaan tietojärjestelmään.

*Ruokavirasto hyväksyy laboratorion hakemuksesta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että laboratorio täyttää 2 ja 3 momentissa säädetty vaatimukset. Ennen laboratorion hyväksymistä *Ruokaviraston* tulee pyytää hakemuksesta lausunto Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta tai Säteilyturvakeskukselta.*

Voimassa oleva laki

Hyväksytyyn laboratorion on ilmoitettava Elintarviketurvallisuusvirastolle toiminnan olennaisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toiminnan lopettamisesta. Hyväksytyyn laboratorion on viivytyksettä ilmoitettava toimeksiantajalleen terveystaitaan viittaavasta tutkimustuloksesta ja lähetettävä näytteestä eristetyt mikrobikannat Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle.

49 b §

Tutkimuslaboratorioiden valvonta

Elintarviketurvallisuusvirasto valvoo, että 49 a §:ssä tarkoitettut laboratoriot noudattavat tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Jos laboratorio toimii näiden vastaisesti, *Elintarviketurvallisuusvirasto* voi antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa kuultuaan tarpeellisia määräyksiä toiminnan korjaamiseksi. Jos laboratorio ei *Elintarviketurvallisuusviraston* määräyksistä huolimatta korjaa puutteita, *Elintarviketurvallisuusvirasto* voi peruuttaa laboratorion hyväksymisen määräajaksi. *Elintarviketurvallisuusviraston* tulee antaa määräyksiä laboratorion toiminnan korjaamiseksi tai tarvittaessa toiminnan keskeyttämiseksi määräajaksi myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston esityksestä.

Elintarviketurvallisuusvirasto ylläpitää 1 momentissa tarkoitettua valvontaa varten rekisteriä hyväksytyistä laboratorioista. Rekisteriin merkitään hyväksytyyn laboratorion nimi, yhteystiedot, arvioinnin piirissä olevat määrittämenetelmät ja laboratoriossa tutkimuksista vastaavan henkilön nimi.

Ehdotus

Hyväksytyyn laboratorion on ilmoitettava *Ruokavirastolle* toiminnan olennaisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toiminnan lopettamisesta. Hyväksytyyn laboratorion on viipymättä ilmoitettava toimeksiantajalleen terveystaitaan viittaavasta tutkimustuloksesta ja lähetettävä näytteestä eristetyt mikrobikannat Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tutkimuslaboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä ja tutkimustulosten toimittamisesta.

49 b §

Tutkimuslaboratorioiden valvonta

Ruokavirasto valvoo, että 49 a §:ssä tarkoitettut laboratoriot noudattavat tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Jos laboratorio toimii näiden vastaisesti, *Ruokavirasto* voi antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa kuultuaan tarpeellisia määräyksiä toiminnan korjaamiseksi. Jos laboratorio ei *Ruokaviraston* määräyksistä huolimatta korjaa puutteita, *Ruokavirasto* voi peruuttaa laboratorion hyväksymisen määräajaksi. *Ruokaviraston* tulee antaa määräyksiä laboratorion toiminnan korjaamiseksi tai tarvittaessa toiminnan keskeyttämiseksi määräajaksi myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston esityksestä.

Ruokavirasto voi peruuttaa laboratorion hyväksymisen myös pysyvästi, jos epäkohta on olennainen, eikä laboratorio ole Ruokaviraston määräyksistä huolimatta korjannut puutteita.

Ruokavirasto ylläpitää 1 momentissa tarkoitettua valvontaa varten rekisteriä hyväksytyistä laboratorioista. Rekisteriin merkitään hyväksytyyn laboratorion nimi, yhteystiedot, arvioinnin piirissä olevat määrittämenetelmät ja laboratoriossa tutkimuksista vastaavan henkilön nimi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleen lain nojalla tehdyt ilmoitukset ja päätökset jäävät tämän lain voimaan tullessa voimaan, ellei toisin säädetä.

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että 19 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua raakavettä koskeva riskienhallintasuunnitelma on laadittu 19 a §:n mukaisesti viimeistään 12 päivänä heinäkuuta 2027 ja että 19 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua talousveden toimitusjärjestelmää koskeva riskienhallintasuunnitelma on laadittu 19 a §:n mukaisesti viimeistään 12 päivänä tammikuuta 2029.

Talousvettä toimittava laitos voi noudattaa 4 momentissa tarkoitettuina siirtymäkausina tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 20 §:n ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisia riskienhallintatoimenpiteitä kuitenkin enintään siihen saakka, kun kunnan terveydensuojeluviranomainen tarkistaa talousveden säännöllistä valvontaa koskevan valvontatutkimusohjelmansa.

Ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on huolehdittava siitä, että ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat toimenpiteet on tehty 19 b §:n 2 momentin mukaisesti viimeistään 12 päivänä tammikuuta 2029. Toiminnanharjoittajalla tulee olla valmius mainittuun päivämäärään mennessä esittää 19 b §:n 3 momentissa tarkoitetut riskienhallintaa koskevat tiedot valvontaviranomaiselle.

Ruokaviraston hyväksymän lain 49 a §:ssä tarkoitettua talousvesitutkimuksia tekevän laboratorion on tehtävä Ruokavirastolle ilmoitus viimeistään 12 päivänä tammikuuta 2023, täyttääkö se mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua edellytyksen tutkimustulosten sähköisestä toimittamisesta. Ruokaviraston on päivitettävä ilmoituksen perusteella laboratoriota koskeva hyväksymispäätöksensä viivytyksettä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Laki

vesihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesihuoltolain (119/2001) 15 ja 16 § sekä 20 d §:n 1 ja 2 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 15 § ja 20 d §:n 1 ja 2 momentti laissa 681/2014 ja 16 § osaksi laeissa
54/2005 ja 827/2019, sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 681/2014, uusi 3 a kohta, 4 §:ään, sellaisena kuin
se on laissa 681/2014, uusi 4 ja 5 momentti ja lakiin uusi 16 a §:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Määritelmät

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

3 a) vedenottopisteellä kaivoa, lähdettä tai
kohtaa pintavedessä, josta otetaan vettä ta-
lousvetenä käytettäväksi tai talousveden val-
mistukseen;

4 §

Viranomaiset

4 §

Viranomaiset

*Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja
kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osal-
listuvat tarvittaessa toimialoillaan terveyden-
suojelulaissa tarkoitettuun vedentuotantoket-
jun riskienhallintaan tarvittavien ympäristö-
tietojen kokoamiseen sekä riskienhallinnan
toimenpiteiden tunnistamiseen.*

Suomen ympäristökeskus vastaa ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2020/2184 edellytetyjen tietokonnaisuuksien tuottamisesta toimialallaan ja verkossa tapahtuvaan vedenkäyttäjille kohdistettuun tiedottamiseen liittyvien tietopalvelujen teknisestä toteuttamisesta.

15 §

Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Tiedot verkostojen sijainnista on saatettava sähköiseen muotoon.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

15 §

Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Tiedot verkostojen sijainnista on saatettava sähköiseen muotoon.

Vesihuoltolaitos valitsee raakavedestä tarkkailtavat muuttujat terveydensuojelulaissa tarkoitetun vedentuotantoketjun riskienhallinnan perusteella. Vesihuoltolaitos huolehtii siitä, että tässä tarkoituksessa toteutetun raakavesitarkkailun tulokset sekä niihin liittyvien vedenottopisteiden ja havaintopaikkojen sijainti- ja ominaisuustiedot toimitetaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Vesihuoltolaitoksen on ilmoitettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle 2 momentissa tarkoitetuissa raakavedestä tarkkailtavissa muuttujissa havaituista epätavallisista muutoksista.

Mitä tässä pykälässä säädetään vesihuoltolaitoksesta, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä sekä terveydensuojelulaissa tarkoitettua talousvettä toimittavaa laitosta, joka toimittaa talousvettä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin.

Voimassa oleva laki

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta.

16 §

Tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydetäessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää tällaisten ympäristötietojen saantia, sovelletaan, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. (28.1.2005/54)

Vesihuoltolaitoksen päätökseen tiedonsaantia asiakirjasta koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. (5.7.2019/827)

Ehdotus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta.

16 §

Tiedottamisvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydetäessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Talousvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen on lähetettävä asiakkaalle vähintään kerran vuodessa laskun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta.

Vesihuoltolaitoksen asiakkaan tulee välittää 3 momentissa tarkoitetut tiedot talousveden loppukäyttäjälle.

(siirretty uuteen 16 a §:ään)

(siirretty uuteen 16 a §:ään)

Mitä 3 ja 4 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksesta ja asiakkaasta, koskee myös terveysuojelulaissa tarkoitettua talousvettä toimittavaa laitosta, joka toimittaa talousvettä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin sekä tällaisen laitoksen asiakasta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista talousveden laatu-, hinta- ja kulutustiedoista sekä niiden lähettämisestä ja eteenpäin välittämisestä.

16 a §

Asiakirjojen julkisuus

Tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää tällaisten ympäristötietojen saantia, sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), vaikka laitos ei mainitun lain mukaan kuulu sen soveltamisalaan.

Vesihuoltolaitoksen päätökseen tiedonsaantia asiakirjasta koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

20 d §

Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

Vesihuoltolaitos toimittaa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laskemiseksi.

20 d §

Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

Vesihuoltolaitos toimittaa vähintään kerran vuodessa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuuden, laadun ja kannattavuuden kuvaamiseksi.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.*

Laki

ympäristönsuojelulain 222 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 222 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

222 §

222 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin. Tietojärjestelmään tallettavista tiedoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa ja merenkulun ympäristönsuojelulaissa sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä konekielisenä tiedonsiirtona teknisen käyttöyhteyden avulla.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin. Tietojärjestelmään tallettavista tiedoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa, merenkulun ympäristönsuojelulaissa, vesihuoltolaissa (119/2001) ja vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä konekielisenä tiedonsiirtona teknisen käyttöyhteyden avulla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 712/2022, seuraavasti:

1 §

1 §

*Soveltamisala**Soveltamisala*

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain (502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014), huviveneiden turvallisuudesta ja päästövaatimuksista annetun lain (1712/2015), sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014), laivavarustelain (1503/2011), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain (1005/2008), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun lain (387/2013), kemikaalilain (599/2013), kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013), tupakkalain (549/2016) sekä jalkineiden ja tekstiilituotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (265/2022) ja lannoitelain (711/2022) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain (502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014), huviveneiden turvallisuudesta ja päästövaatimuksista annetun lain (1712/2015), sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014), laivavarustelain (1503/2011), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain (1005/2008), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun lain (387/2013), kemikaalilain (599/2013), kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013), tupakkalain (549/2016), jalkineiden ja tekstiilituotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (265/2022), lannoitelain (711/2022) ja *terveydensuojelulain (763/1994)* soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .